

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

*МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ*

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

22–23 листопада 2019 року

Харків – 2019

Редакційна колегія:

Сухонос М. К., д-р техн. наук, проф., проректор з наукової роботи ХНУМГ ім. О. М. Бекетова;

Старостіна А. Ю., канд. техн. наук, проф., начальник науково-дослідної частини ХНУМГ ім. О. М. Бекетова;

Вершиніна Д. М., голова ради молодих вчених ХНУМГ ім. О. М. Бекетова;

Говорова К. В., аспірант ХНУМГ ім. О. М. Бекетова.

Перспективи розвитку територій: теорія і практика: матеріали П27 Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих вчених, Харків, 22–23 листопада 2019 р. / Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна [та ін.]. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 262 с.

Розглядаються проблемні аспекти розвитку територій та актуальні шляхи їх вирішення. Освітлюються актуальні питання міського та регіонального розвитку у системі державного управління та місцевого самоврядування; економічні, інформаційні, екологічні та соціальні аспекти розвитку територій; сучасні напрями розвитку архітектури та містобудування; альтернативні джерела енергії; транспортні системи та технології; управління проектами та програмами розвитку територій.

УДК 378(06)

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Голова:

Бабасєв В. М., д-р наук з держ. упр., проф., ректор ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Заступники голови :

Сухонос М. К., д-р техн. наук, проф., проректор з наукової роботи ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Старостіна А. Ю., канд. техн. наук, доц., начальник науково-дослідної частини ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Вершиніна Д. М., аспірант каф. Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту, голова Ради молодих вчених ХНУМГ ім. О.М.Бекетова

Склад оргкомітету:

Рищенко Т. Д., канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Архітектури, дизайну та образотворчого мистецтва ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Писаревський І. М., д-р екон. наук, проф., декан ф-ту Менеджменту ХНУМГ ім. О.М.Бекетова

Дорошенко О. В., канд. наук держ.упр., доц., голова Ради молодих вчених ХарРІ НАДУ, заступник голови ради молодих вчених при ХОДА

Мамонов К. А., д-р екон. наук, проф., декан Будівельного ф-ту ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Немерцалов В. В. канд. біол. наук, доц., голова Наукового товариства студентів та аспірантів ОНУ ім. І. І. Мечникова

Поліщук В. М. канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Електропостачання та освітлення міст ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Соловійов О. В. канд. екон. наук, проф., декан ф-ту Економіки і підприємництва ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Ткачов В. О. канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Інженерних мереж та екології міст ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Харченко В.Ф. д-р техн. наук, проф., директор Навчально-наукового інституту підготовки кадрів вищої кваліфікації ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

Шпіка М. І. канд. техн. наук, доц., декан ф-ту Транспортних систем та технологій ХНУМГ ім. О. М. Бекетова

СЕКЦІЯ №1

Міський та регіональний розвиток у системі державного управління та місцевого самоврядування.

ГЛОБАЛЬНЕ МІСТО ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Белянінова А. А., студентка 2 курсу факультету Менеджменту

Радіонова Л. О., доцент кафедри філософії і політології

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Кожен етап в тривалій історії світової економіки має свої специфічні риси. Особливість сучасного етапу – панування інформаційних технологій і пов'язане з цим зростання мобільності і ліквідності капіталу. Міжнародний економічний обмін існує давно – транскордонні потоки капіталу, робочої сили, товарів, сировини, туристів, але розвивався він в рамках взаємодії між окремими державами. Міжнародна економічна система поки тільки «визрівала». Все драматично змінилося буквально протягом останніх десятиліть – в результаті приватизації, проникнення зарубіжних фірм на національні ринки і зростаючої участі найбільших національних компаній на світовому ринку.

Саме в такому контексті слід розглядати нове ранжування територій, що беруть участь в міжнародній економічній системі. В силу вищенаведених змін і розвитку глобалізації відбувається часткове ослаблення національних територіальних одиниць, і виникають умови для зростання значення просторових одиниць інших масштабів. Серед них – субнаціональні одиниці (переважно міста і регіони), прикордонні території, які включають дві і більше субнаціональні одиниці і наднаціональні одиниці (глобальні ринки і зони вільної торгівлі). Процеси, що розвиваються в цих різномасштабних територіальних одиницях можуть зумовлюватися зв'язками регіонального, національного або глобального рівня. У цьому ранжируванні територій є місце і глобальним містам, вся динаміка і процеси в яких визначаються переважно зв'язками глобального масштабу [1].

Сучасність часто називають епохою великих міст. Як свідчать дані ООН, при неухильному зростанні абсолютного числа міст все більшу кількість населення в світі акумулюють великі мегаполіси. В середині минулого століття містами-мільонерами могла похвалитися кожна сьома країна, в даний час – уже кожна третя. До 2008 року на планеті сформувалося 459 агломерацій з населенням більше одного мільйона чоловік, в яких проживає приблизно 40% жителів і 20% всього населення планети. Останнім часом навіть серед найбільших міських агломерацій світу стали виділятися особливі мегаполіси, що отримали назву "глобальних міст" (від англ. Global cities) – агломерації, наділені колосальними фінансовими, управлінськими, інформаційними та

політичними функціями. Саме вони стали головними центрами активності міжнародної спільноти [2].

Термін «глобальне місто» з'явився зовсім нещодавно, у 1990-і роки, в роботах професора соціології Чиказького університету Саски Сассен. Сассен сформулювала низку гіпотез, чому виникли такі міста:

По-перше, зростаюче географічне розділення економічної діяльності провідних корпорацій світу посилює значення їхніх центральних функцій. Чим більше розкидані економічні операції фірми по різних країнах, тим складніше їй центральні стратегічні функції – керування, координація, обслуговування, фінансування всієї системи операцій компанії.

По-друге, ці функції стають настільки складними, що центри управління величезних глобальних фірм починають частину з них передавати високоспеціалізованим сервісним компаніям, що працюють за контрактами з штаб-квартирами корпорацій («аутсорсинг»). Сьогодні зростаючі управлінські структури величезних фірм все частіше «купають» готові послуги, що забезпечують такі функції, як бухгалтерська справа, зв'язки з громадськістю, програмування, телекомунікації тощо, а не виробляють їх самостійно.

По-третє, спеціалізовані сервісні компанії, залучені в складні глобалізовані ринки, як правило, розміщуються в найбільших містах. Складність послуг, які потрібно зробити, невизначеність ринків, на яких вони діють, зростаюче значення швидкості у всіх угодах – ось сукупність умов, що дають новий імпульс до розвитку мегаполісів. Збирання компаній, талантів, експертиз призводить до того, що за функціональністю міське середовище стає схожою на інформаційний центр. Перебування в місті можна порівняти з перебуванням у вкрай інтенсивному і щільному інформаційному потоці.

По-четверте, чим більше функцій передається штаб-квартирою на аутсорсинг, тим простіше стає вибір місця розміщення самої штаб-квартири. З цього випливає, що ключовий сектор, для якого визначальне значення мають переваги глобальних міст, – високоспеціалізований і «високоінформатизований» сектор послуг.

По-п'яте, спеціалізовані сервісні компанії повинні пропонувати глобальне обслуговування, що в свою чергу передбачає наявність у них глобальної мережі філій. В результаті посилення міжкордонних міських зв'язків і мереж, необхідність створення транснаціональних обслуговуючих систем.

Таким чином, глобальне місто – це постіндустріальний центр, максимально інтегрований у світову економіку і багато в чому черпає ресурси і можливості розвитку за рахунок або в результаті взаємодії в глобальних міських мережах.

Література

1. Радіонова Л. О. Нові лідери територіального розвитку : навч.-метод. посібник // Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018.– 140 с

2. Radionova Liudmyla. Strategies for the small cities development: european experience and ukrainian realities / Radionova Liudmyla, Radionova Olga, Kudryavtsev Oleksandr // Strategies for Economic Development: The experience of Poland and the prospects of Ukraine – Collective monograph. – Vol. 2. Poland: «Izdevniceba «Baltija Publishing», 2018. – 300 p

МІСТО В РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Говоруха К.В., студентка 3 курсу факультету Економіки і підприємництва
Радіонова Л. О., доцент кафедри філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Для сучасного суспільства характерним є незбалансований розвиток територій. Одночасно зі зростанням урбанізації і розвитком великих міст існують специфічні проблеми мономіст, чия економічна активність пов'язана з єдиним містоутворюючим підприємством.

В Україні з 459 міст 122 є монофункціональними. Наявність таких міст обумовлена історично. Раніше ця модель була успішною і популярною – до 40% всіх населених пунктів міського типу розмірами від дрібного до середнього були мономістами, де до третини працездатного населення було працевлаштована на одному підприємстві. Але така схема могла існувати тільки при стабільних державних замовленнях і при незмінному соціально–економічному ладі.

Багато міст, які вирости навколо заводів або сформувалися за рахунок промислових виробництв в індустріальну епоху, сьогодні стикаються з комплексом соціально–економічних проблем, які прийнято називати «кризою міст», або «урбаністичною кризою». Найбільш яскравими його ознаками є активний відтік населення до великих міст і зниження зайнятості, зокрема в промисловості.

Для монофункціональних міст України можна виділити, такі основні недоліки та проблеми, як: належність містоутворюючих підприємств великим вертикально–інтегрованим компаніям, для яких територія населеного пункту виступає виключно виробничою площадкою, що функціонує заради досягнення корпоративних цілей, при цьому відсутній пріоритет соціального розвитку території; висока ступінь залежності доходної частини бюджету від результатів фінансово–економічної діяльності містоутворюючих підприємств; низька мобільність робочої сили і відсутність альтернативних сфер прикладання праці; високий ступінь кадрової залежності від містоутворюючого підприємства; однорідна професійна орієнтація населення і, як наслідок, відсутність навичок роботи в інших сферах діяльності; залежність стратегії розвитку мономіст від стратегії провідної корпорації; пряма залежність розвитку економіки мономіст від життєвого циклу основного продукту провідної корпорації; висока залежність економіки міста від змін зовнішнього середовища, відсутність диверсифікації економіки; високе навантаження на екосистему мономіста від діяльності великого промислового виробництва; відсутність кореляції між фіксованими показниками економічного розвитку і якістю життя населення [1].

У зв'язку з цим особливої важливості набуває необхідність розвитку теорії та методології управління факторами сталого соціально–економічного розвитку територій мономіст, розробка науково обґрунтованих рекомендацій

щодо вдосконалення управління їх модернізацією. В даний час модернізація економіки та інновації ще не стали переважаючими в стратегії управління розвитком мономіст, не набули характер усвідомленої необхідності і загальної мотивації до впровадження новітніх технологій, використання нових знань, тому дана тема потребує більшої уваги та наукового обґрунтування.

Основним завданням стратегічного планування є побудова чіткого та конкретного плану модернізації мономіст. Під модернізацією економіки мономіста розуміється процес переходу від економіки, заснованої на жорсткому, лімітованому використанні обмежених природних, виробничих, фінансових ресурсів, до економіки, що базується на знаннях, новітніх технологіях та інноваціях. Процес управління модернізацією економіки мономіст можна поділити на дві основні групи факторів: «жорсткі» і «м'які».

«Жорсткі» – це об'єктивні чинники управління, які є частиною нинішнього економічного, екологічного та соціального середовища мономіста, вони відносно стабільні, а можливість впливати на них обумовлена більшою мірою адміністративними важелями та інституційними обмеженнями.

«М'які» – це суб'єктивні чинники, які впливають на процес управління розвитком місцевої економіки непрямыми методами, заснованими на балансі інтересів, довірі між його членами, інформаційній прозорості, стабільному інституційному середовищу, що дає можливості в повній мірі використовувати і відтворювати людський капітал і нові знання.

До «жорстких» факторів можна віднести: географічне положення, виробнича база, параметри ринку праці, природні ресурси, об'єм внутрішнього ринку, планування результатів, стандарти якості, стан інженерної, транспортної та енергетичної інфраструктури, бюджетні обмеження, орієнтованість на допомогу з бюджету вищого рівня.

До «м'яких» факторів можна віднести: людський капітал, атмосфера довіри та передбачуваності, взаємна відповідальність, благоприємний клімат для економічного співробітництва, позитивний настрій та мотивація, орієнтованість на досягнення цілей, розуміння важливості праці, командна робота, етика підприємництва, репутація території і т.п.

Мономіста в усьому світі стикалися з кризою і необхідністю вибору подальшого шляху розвитку. Вирішували вони це завдання різними методами. Основний розвилкою стає трактування ролі промисловості: будуть збережені наявні та створено нові високотехнологічні види промислового виробництва або місто почне розвиватися відповідно до постіндустріальних трендів, стаючи центром економіки послуг, креативних індустрій та інформаційних технологій.

З усіх цих питань найбільш яскравими опонентами є американські вчені Р. Флорида і Дж. Коткін. Варто зазначити, що праці обох вчених в основному спрямовані на вивчення зазначених вище питань на прикладі розвитку американських міст, що вносить специфіку в їх аргументи.

Основна теза Р. Флориди полягає в тому, що «місце перетворилося на головний організуючий компонент нашого часу, перейнявши багато функцій, що виконувалися раніше фірмами та іншими організаціями».

Таким чином, світ переходить від конкуренції фірм за ринки збуту, через конкуренцію фірм за кваліфіковану робочу силу, до конкуренції міст за творчих професіоналів – основний ресурс і фактор виробництва постіндустріальної епохи.

Дж. Коткін стверджує, що процес перенесення бізнесу з найбільших ділових центрів на периферію тобто передмістя або більш дрібні міста – стає повсюдним явищем.

Таким чином, навіть основа інформаційної економіки – високотехнологічні компанії – можуть дозволити собі переїхати в передмістя або дрібні міста, де вважають за краще жити як їхні працівники, так і клієнти.

Думка цих авторів є важливою для нас тому, що, по–перше, вони роблять свої висновки, ґрунтуючись на дослідженнях досвіду побудови стратегій розвитку окремих міст, а, по–друге, ці висновки стали основою для розробки багатьох міських стратегій.

Виникнення і розвиток креативних індустрій є лише частиною загальної парадигми «креативного бачення світу», що виникла у відповідь на нові виклики постіндустріальної епохи. Гнучкість і адаптивність, націленість на конкуренцію стали необхідними якостями не тільки фірм і їх працівників, а й самих міст. Одним з європейців, хто приділив велику увагу темі розвитку міст в умовах постіндустріального суспільства, є Чарльз Лендрі, який написав книгу про «креативне місто» виходячи з власного досвіду роботи з вирішення проблем розвитку міст Європи.

Як і багато прихильників креативних індустрій, Лендрі вбачає в культурі головний ресурс розвитку міста. Як і американські дослідники, він вважає, що активне соціальне і культурне життя дає поштовх розвитку, сприяє появі нових знань, що є досить значущими в постіндустріальну епоху. Однак джерело креативності Лендрі бачить не тільки в певній групі людей, а й у навколишньому міському середовищі: потенціалом володіють історія, традиційні ремесла, споруди, ландшафт, фольклор, музика, кухня і т.п.

Таким чином, можна виділити певні спільні ознаки стратегій, такі як: по–перше, всі території повинні працювали над своїм іміджем. Можливо зробити акцент на яскравих і масштабних міжнародних подіях і проектах, зокрема в сфері культури і спорту; по–друге, міста не повинні відмовлятися повністю від свого промислового минулого.

Література

1. Радіонова Л. О. Мале місто України : імплементація європейського креативного досвіду / Л. О. Радіонова // Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 30 листопада 2018 року). – Х.: ХНАДУ. – 2018. – 496 с. (260-262)

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Ігнатишина В.М., студентка 3 курсу факультету управління фінансами та бізнесу

Скидан У.І., студентка 3 курсу факультету управління фінансами та бізнесу

Маліновська О.Я., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

Львівський національний університет імені Івана Франка

Вже тривалий час Україна тримає курс на проведення реформи децентралізації влади, яка передбачає передачу значних повноважень та ресурсів від державних органів місцевому самоврядуванню. Починаючи з 2015 року система фінансового забезпечення місцевого розвитку значною мірою укріпилася за рахунок розширення переліку доходних джерел місцевих бюджетів та появи інших фінансових можливостей. На сьогоднішній день актуальними залишаються питання про шляхи вдосконалення механізмів формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах децентралізації.

Без перебільшення можна сказати, що матеріально-фінансова самостійність є необхідною умовою втілення принципів місцевого самоврядування. Від фінансових можливостей залежить виконання реальних владних функцій органами місцевого самоврядування. Фінансову незалежність місцевого самоврядування можна розглядати як можливість самостійного вирішення питань комплексного фінансового забезпечення економічного і соціального розвитку даної території, що входять до компетенції відповідного рівня місцевого управління [1].

Фінансові ресурси слід розглядати як один із найважливіших видів ресурсного забезпечення громади. Сьогодні визначено (частина четверта статті 67 Бюджетного кодексу), що для забезпечення потреб об'єднаних територіальних громад (ОТГ) можуть бути використані фінансові ресурси різних економічних агентів, зокрема, місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, фінансових установ та неурядових організацій, а також іноземних держав та міжнародних фінансових організацій [2].

На даний час фінансова спроможність ОТГ покладається на ресурси внутрішнього характеру. Ресурси, а саме: інвестиції, благодійна допомога можуть бути одночасно і внутрішніми, і зовнішніми. ОТГ також одержали доступ до інших зовнішніх фінансових ресурсів. Рада об'єднаної територіальної громади має право здійснювати місцеві запозичення до бюджету ОТГ, внутрішні і зовнішні, в тому числі за рахунок отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій.

Прикладами бюджетних ресурсів внутрішнього характеру є надходження від податків та зборів, продажу та оренди об'єктів комунальної

власності. Найвагомим зовнішнім джерелом бюджетних коштів є Державний бюджет [3].

Фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад*

Податки	Збори та інші платежі	Інші платежі
1	2	3
1) 60% податку на доходи фізичних осіб	1) туристичний збір	1) різноманітні трансфери
2) 25% екологічного податку	2) збір за місця для паркування транспортних засобів	2) власні надходження бюджетних установ
3) 5%-й акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизними товарами	3) плата за ліцензії та сертифікати на певні види господарської діяльності	3) цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища
4) 100% єдиного податку	4) державне мито	4) місцеві запозичення
5) 100% податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	5) 50% рентної плати за користування надрами, за спеціальне використання води та водних об'єктів, лісових ресурсів	5) надходження в межах програм допомоги і грантів міжнародних фінансових організацій та Європейського Союзу
6) 100% податку на майно (податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, плата за землю, транспортний податок)	6) орендна плата за водні об'єкти, їх частини, що надаються в користування на умовах оренди	6) кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна
	7) концесійні платежі щодо об'єктів комунальної власності	7) повернення кредитів, наданих із місцевих бюджетів індивідуальним сільським забудовникам, молодим сім'ям та одиноким молодим громадянам на будівництво та придбання житла, а також пеня і відсотки за користування ними
	8) надходження від орендної плати за користування майновим комплексом та іншим майном, що перебуває в комунальній власності	
9) частина чистого прибутку (доходу) комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до бюджету, в порядку, визначеному відповідними місцевими радами		
10) плата за надання інших адміністративних послуг, що справляється за місцем надання послуг		
11) штрафні санкції за порушення законодавства про патентування		
12) адміністративні штрафи		
13) 80% коштів, отриманих підприємствами, установами та організаціями, що утримуються за рахунок бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних, міських бюджетів, за здані у вигляді брухту і відходів золото, платину, метали платинової групи, дорогоцінне каміння, і		

50% коштів, отриманих цими підприємствами, установами та організаціями за здане у вигляді брухту і відходів срібло	
14) інші доходи, що підлягають зарахуванню до ОТГ	

*джерело: складено на основі [4].

Окремим джерелом фінансування місцевого соціально-економічного розвитку є грантові кошти. В Україні в багатьох випадках грантові джерела відіграють вирішальну роль для фінансування різних проектів у сфері місцевого розвитку. Грантова допомога може бути у формі грошових коштів (безповоротні гранти), консалтингових послуг, обладнання, , які надаються українським реципієнтам на безповоротній основі [3].

Серед інших доходів об'єднаних територіальних громад законодавством запропоновані цільові та добровільні внески підприємств, установ, організацій і громадян до місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища; надходження з інших цільових фондів.

Отже, фінансові ресурси ОТГ формуються за допомогою власних доходів і коштів, переданих з державного бюджету. Ключову роль відіграють кошти державного бюджету , які на безоплатній та безповоротній основі передаються об'єднаним територіальним громадам у вигляді субвенцій і дотацій. Частка переданих з держбюджету коштів становить більшу частину загальних доходів громади. Варто відмітити податок з доходів фізичних осіб, надходження від якого забезпечують майже половину усіх власних доходів ОТГ.

Можливості отримання фінансових ресурсів в ОТГ є досить багато, тому виникає необхідність розвитку навичок залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел. Це стане ключовим фактором успіху у реалізації будь-яких ініціатив та проектів у сфері місцевого розвитку, а також буде запорукою функціонування спроможних територіальних громад.

Література

1. Маліновська О. Я Фінансово-матеріальні засади функціонування територіальних громад / О. Я Маліновська, А. А. Луць // Економічні науки. Серія : Економіка та менеджмент. - 2018. - Вип. 15. - С. 176-182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnem_2018_15_22
2. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, , О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К. : – 2017. – 107 с.- 45-52с.
3. Куценко Т., Сіренко Я. Забезпечення фінансової спроможності територіальних громад як пріоритет децентралізації управління. URL: http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/30350/MO_2019_7.pdf;jsessionid=CF4961ABD080BC79E2CF1EAF8AC0B3A?sequence=1
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

ОЦІНКА ВИДАТКІВ НА УТРИМАННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ОБЛАСТЕЙ ЦЕНТРАЛЬНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Ключник Л. В., провідний інженер відділу регіональної фінансової політики

ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»

За підсумками 2017 року із 50 ОТГ Центрального регіону України 23 ОТГ (46%) показник видатків на функціонування органів місцевого самоврядування в розрахунку на одного мешканця перевищує середнє значення по всіх ОТГ, 17 ОТГ (34%) – перевищує середнє значення по всіх ОТГ України.

Видатки на утримання апарату управління в ОТГ регіонів (в розрахунку на одного мешканця) у 2017 р. були суттєво вищими, аніж в містах та районах. З одного боку, це обумовлено меншою чисельністю мешканців, а з іншого – суттєвими труднощами, які виникають при формуванні структури та наповненні самого апарату управління. Чи не найбільшою з них є наявність кваліфікованого персоналу у сфері фінансів, планування розвитку ОТГ, проектних менеджерів тощо.

Щодо співвідношення видатків на управління та власних доходів ОТГ зазначимо, що у 2017 р. у 23 громадах Центрального регіону України (Калинівська, Тульчинська, Барська, Томашпільська, Оратівська, Вапнярська, Немирівська, Іллінецька, Вороновицька, Сокиринецька, Дашівська, Ковалівська ОТГ Вінницької області (57%); Новоукраїнська, Маловисківська, Соколівська, Бобринецька ОТГ Кіровоградської області (80%); Пирятинська, Глобинська, Шишацька, Пришибська, Решетилівська ОТГ Полтавської області (28%); Тальнівська, Стеблівська ОТГ Черкаської області (33%)) воно становило менше 20%. Тобто 23 ОТГ із 50 відповідали за цим критерієм рекомендаціям Центрального офісу реформ щодо формування спроможних ОТГ [1]. Оцінюючи частку видатків на управління у власних ресурсах ОТГ областей Центрального регіону України, слід зауважити, що середнє значення по ОТГ регіону складає близько 22%, що є суттєво нижчим за показник ОТГ Карпатського регіону. В більшій частині громад частка видатків на управління не перевищує 20%, що відповідає критерію ефективності функціонування ОТГ. І лише в третині громад цей показник перевищує середньоукраїнське значення – 26,4%. Дані рис. 1 свідчать про те, що найнижчі показники питомої ваги видатків на державне управління у власних доходах (без трансфертів) характерні для громад із високою фінансовою спроможністю. Невеликі за територією і чисельністю населення ОТГ здебільшого мають низьку фінансову спроможність, а отже, високі показники питомої ваги видатків на державне управління у власних доходах (без трансфертів). Виняток становлять окремі невеликі громади, на території яких розміщені бюджетоформуючі підприємства.

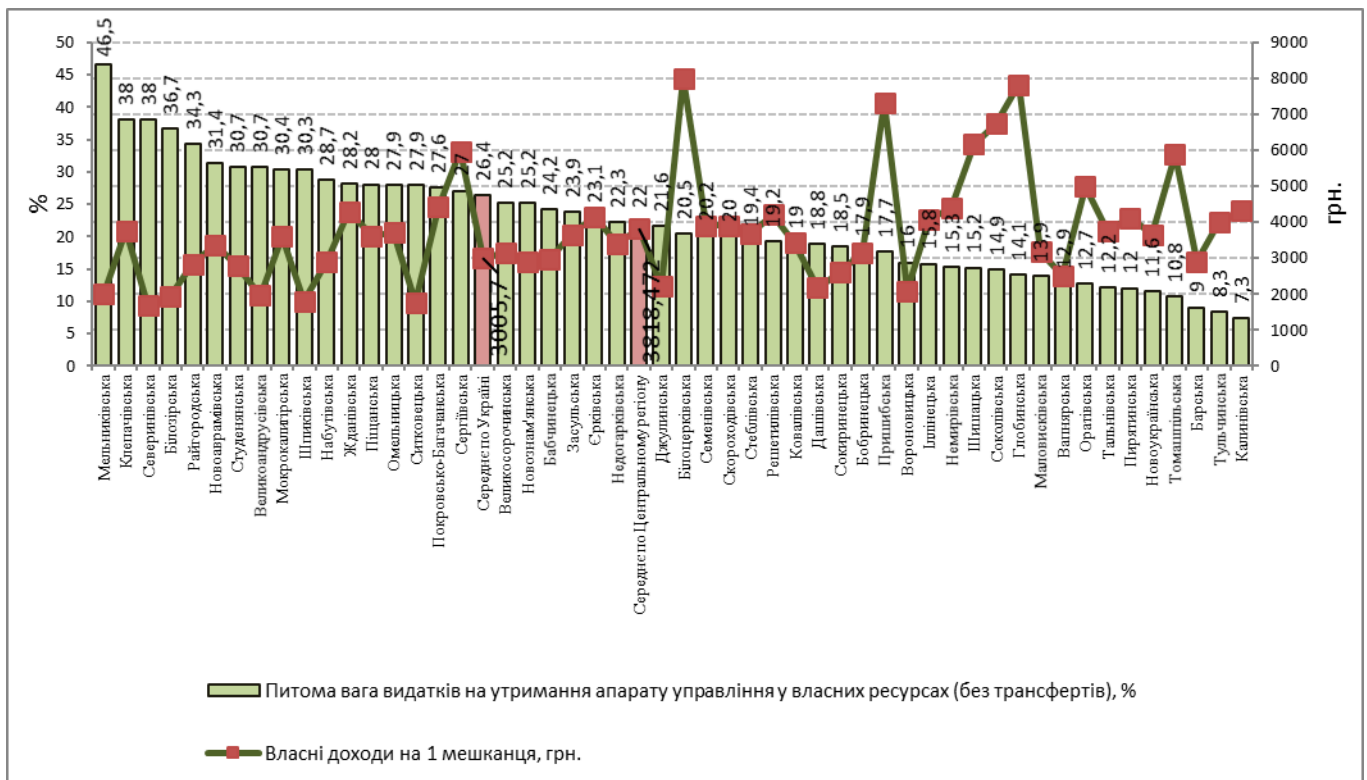

Рис. 1. Питома вага видатків на управління у власних ресурсах ОТГ Центрального регіону України у 2017 р.

Вінницька область. Найбільша чисельність працівників апарату управління в 2017 р. спостерігалась у Немирівській ОТГ – 89 осіб, найменша – Мельниківській та Сокиринецькій ОТГ – по 15 осіб. Виходячи з розрахунку чисельності населення громад та чисельності працівників органів місцевого самоврядування, можна зазначити, що найбільше навантаження на одного службовця у Калинівській ОТГ – 629 осіб, найменше – у Райгородській ОТГ – 72 особи. За підсумками 2017 р. найбільша частка видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без урахування трансфертів) припадає на бюджет Мельниківської ОТГ – 47 %, найменша – на бюджет Калинівської ОТГ – 7 %.

Кіровоградська область. Найбільша чисельність працівників апарату управління в 2017 р. спостерігалась у Новоукраїнській ОТГ – 73 особи, найменша – Великоандрусівській ОТГ – 24 особи. Виходячи з розрахунку чисельності населення громад та чисельності працівників органів місцевого самоврядування, можна зазначити, що найбільше навантаження на одного службовця у Маловиськівській ОТГ - 340 осіб, найменше – у Соколівській ОТГ – 95 осіб. За підсумками 2017 року найбільша частка видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без урахування трансфертів) припадає на бюджет Великоандрусівської ОТГ – 31 %, найменша – на бюджет Новоукраїнської ОТГ - 12 %.

Полтавська область. Найбільша чисельність працівників апарату управління в 2017 р. спостерігалась у Засульською ОТГ – 112 осіб, найменша – Пришибською ОТГ – 20 осіб. Виходячи з розрахунку чисельності населення

громад та чисельності службовців, можна зазначити, що найбільше навантаження на 1 службовця з надання послуг у Семенівській ОТГ – 256 осіб; найменше – у Білоцерківській ОТГ – 69 осіб. За підсумками 2017 року найбільша питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без урахування трансфертів) припадає на бюджет Клепацької ОТГ – 38 %, найменша – на бюджет Пирятинської ОТГ – 12 %.

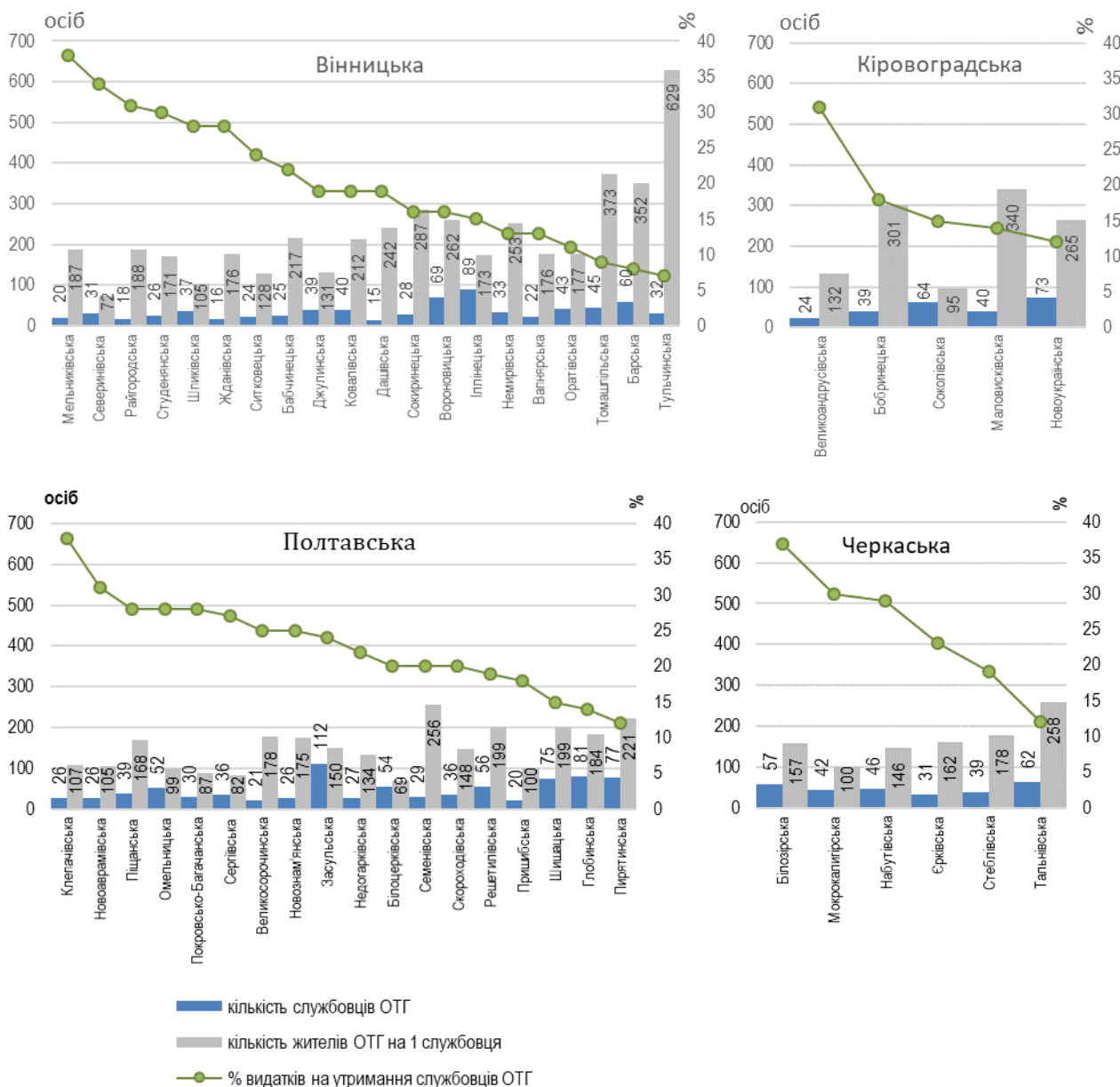

Рис. 2. Співвідношення питомої ваги видатків на утримання апарату управління та кількості працівників апарату управління ОТГ областей Центральної України у 2017 р. [1].

Черкаська область. Найбільша чисельність працівників апарату управління в 2017 р. спостерігалась у Сновській ОТГ – 144 особи, найменша – Остерською ОТГ – 14 осіб (станом на 01.07.2017). Виходячи з розрахунку чисельності населення громад та чисельності службовців, можна зазначити, що найбільше навантаження на 1 службовця з надання послуг у Остерській ОТГ –

552 особи; найменше – у Макіївській ОТГ – 71 особа. За підсумками 2017 року найбільша питома вага видатків на утримання службовців у фінансовому ресурсі ОТГ (без урахування трансфертів) припадає на бюджет Макіївської ОТГ – 41 %, найменша – на бюджет Гончарівської ОТГ – 9 %.

Отже, ОТГ областей Центральної України характеризуються незначною часткою видатків на утримання апарату управління в порівнянні з середньоукраїнським значенням. 23 із 50 ОТГ (46%) мають питому вагу видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах (без трансфертів) нижчу за 20%. Причинами цього є як порівняно менша чисельність громад, так і їх нижча фінансова спроможність. Крім цього, це може свідчити про низьку ефективність управління фінансовим ресурсом ОТГ.

Література

1. Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за 2017 рік (у розрізі областей). Група фінансового моніторингу. Центральний офіс реформ при Мінрегіоні. Лютий, 2018 р. 48 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/177/Рейтинг_фін._спром_366_ОТГ_за_2017.pdf

МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ПІДХІД ВИВЧЕННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО МІСТА

Кривоніс К. А., студентка 2 курсу факультету Менеджменту
Радіонова Л. О., доцент кафедри філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Соціально-економічна криза, яку переживає сьогодні Україна, зумовила потребу у формуванні такої системи управління, яка б найбільшою мірою відповідала сучасним завданням розвитку країни. Свій внесок у вирішення найважливіших соціально-економічних проблем країни можуть зробити малі міста, які одночасно сприяли б зміцненню державності та розвивали б принципи місцевого самоврядування. Науковий інтерес до проблем малих міст зумовлений тим, що дана категорія поселень включає в себе більшу частину міст в усьому світі.

У даний момент, вивчення міста здійснюється в різних галузях науки. У рамках географічного підходу місто розглядається в першу чергу як багатофункціональна і багатоцільова форма розселення і територіальна організація господарської діяльності. Основними критеріями міського розселення є акумуляція великої кількості людей на малій території і висока концентрація різних об'єктів інфраструктури і видів діяльності.

У економічній науці місто досліджується як частина цілісної соціально-економічної системи соціуму, що володіє загальними і особливими економічними характеристиками. У рамках економічного підходу місто розглядається переважно як громадська підсистема, яка функціонує на основі

певного виду виробництва. У даний момент, у економічній науці ряд дослідників пропонує розглядати місто не тільки в аспекті організації виробництва, а й як підприємницьку структуру.

Проблеми міста як типу територіальної соціальної спільності розглядаються і в демографічному аспекті. У рамках цього підходу акцентується увага на вивченні вікової структури населення міста і відтворювального потенціалу населення.

У руслі урбаністичного підходу англійські дослідники Н. Абекромбі і А. Ярд виділяли такі ключові характеристики «міського життя», як масштабність, висока щільність населення, різноманітність соціальних груп, анонімність, дистанційність і формальність соціальних відносин, зниження впливу традицій на поведінку людини. У такому трактуванні міста присутні переважно кількісні характеристики, хоча і дозволяють визначити основні відмінності міста від села.

До проблем міста в аспекті структурування міського простору звертався американський вчений Дж. Форрестер. Він пропонував розглядати місто як складну, саморегульовану систему, «всередині якої створюються напруги, що змінюють економічну діяльність і обумовлюють зрушення у використанні земельних ділянок, будівель і міграції населення».

У радянський період, на думку О. Н. Яницького, розвиток соціології міста був сильно ідеологізованим і обмежувався такими соціальними питаннями, як подолання протилежності між містом і селом, емансипація жінок, усупільнення побуту і соціалістичне розселення, перебуваючи в полоні соціальних утопій про побудову «ідеального поселення».

Надалі безпосередньо проблеми міста розглядалися такими дослідниками, як Е. Н. Заборова, А. Ф. Ісламова, А. Нецадин, Н. Горін та ін. Так, Е. Н. Заборова і А. Ф. Ісламова досліджують місто в рамках інституційного підходу, підкреслюючи, що місто – це, перш за все, соціальний інститут, який представляє собою сукупність певних правил, традицій, що реалізуються в діяльності людини в межах певної територіальної спільності. Розглядаючи місто як складно структурований соціальний простір, автори виділяють в ньому такі основні елементи, як екологічні, матеріально – речові, інформаційно – культурні і антропоцентричні. Екологічний елемент міського простору висловлює сукупність природних умов, які забезпечують задоволення базових повсякденних потреб людини. Матеріально-речовий елемент представлений як продукт творчості людини, як штучно організований простір, який володіє предметним наповненням і виконує певні функції. Соціокультурний елемент представляє місто в аспекті його ціннісно-духовного змісту. Антропоцентричний елемент характеризує повсякденне життя населення міста. Таким чином, дослідники розуміють місто як штучне середовище, що представляє собою відкриту систему соціокультурних територіально–просторових процесів.

У свою чергу, А. Нецадин і Н. Горін розглядають місто з позицій синергетичного підходу, який дозволяє поглянути на місто як органічну систему, яка розвивається сама по собі. На їхню думку, місто як тип локальної

спільності може існувати тільки в постійному обміні продуктами виробництва з селом й іншими локальними утвореннями. У якості основних критеріїв диференціації міста від села дослідники виділяють його відкритість, соціальну неоднорідність, системність, високу концентрацію населення, певний спосіб життя людей. Головною причиною саморозвитку міста, з точки зору авторів, є його принципова відкритість, обмін ресурсами, взаємодія з іншими макро- і мікросистемами.

У цілому можна відзначити, що в даний час вченими накопичено чималий матеріал по дослідженню міста як складної територіально-поселенської системи. Однак, незважаючи на це, проблеми малих міст України тільки починають ставати предметом дослідження для різних галузей знання.

Аналіз наукової літератури з дослідження малого міста дозволяє виділити кількісний, якісний і інтегративний підходи.

З позиції кількісного підходу малим містом традиційно вважається тип поселенської спільності з чисельністю до 50 тис. чоловік. Але дана типологія є, по-перше, досить формальною, оскільки враховує виключно кількісні показники; по-друге, застарілою, оскільки розглядає малі міста переважно як індустріальні центри, що в даний час не завжди відповідає дійсності. Хоча останнім часом у вітчизняній науковій літературі при визначенні малого міста враховується і більший розмір (до 100 тис. чоловік).

На наш погляд, використання кількісних підходів засноване, перш за все, на уявленні малого міста як територіально поселенську спільність, яка має стабільну соціальну структуру, трудові ресурси та виробничу базу.

Якісний підхід у визначенні малого міста акцентує увагу переважно на економічних, політичних і культурних відмінностях малих міст від іншого роду територіальних поселень. З позиції цього підходу мале місто розглядається крізь призму різних показників: економічних, демографічних, інфраструктурних, соціокультурних і т.п. Якісний підхід в дослідженні малого міста є більш концептуальним, ніж кількісний, так як дозволяє виявити загальні закономірності формування малих міст, так і їх специфіку.

До основних ознак малого міста дослідники в першу чергу відносять «довготривалу значну концентрацію людей, їх жител, відносин на порівняно незначній території; статистичний і динамічний ріст поселення і його площі; наявність у поселення статусу міста; позначення адміністративних і територіальних кордонів; наявність органів адміністративного управління; наявність соціальної та професійно-статусної диференціації населення; формування міського способу життя і міської культури». До додаткових характеристик міста, які відображають специфіку конкретного типу міста, відносять переважно такі: наявність різноманітних видів економічної діяльності, архітектурний вигляд міського простору, міські символи (герб, прапор), міські легенди, а також наявність специфічних міських проблем [1].

Важливо відзначити, що виділені загальні та особливі ознаки малого міста не є абсолютними і незмінними, оскільки дослідження специфіки малих міст України представляється вкрай складним і найчастіше ситуативним.

На наш погляд, інтегративний підхід виступає найбільш ефективним.

Інтегративний підхід до вивчення малого міста дозволяє враховувати як кількісні, так і якісні показники даного типу територіально поселенської спільності, звертаючи увагу переважно на ті функції, які виконують малі міста у відповідності зі своєю специфікою.

В даний час дослідники звертаються не тільки до проблеми ідентифікації малого міста як елемента структури сучасного суспільства, а й до проблеми появи малого міста як специфічного типу територіально-поселенської спільності .

Аналіз наукової літератури, присвяченої появі малих міст в Україні, дозволив виділити ряд факторів, які вплинули на цей процес: природно-просторові; геополітичні; демографічні, політико-економічні, поселенські, особливості процесу урбанізації. Усі вищезазначені фактори дійсно мали істотний вплив на появу малих міст в Україні та їхню історичну специфіку.

Однак, на наш погляд, найважливішим фактором, що вплинув і продовжує впливати на стан і розвиток українських малих міст, є процес урбанізації, що відображає динаміку розселення людей і обумовлений серйозними соціальними трансформаціями, які відбувалися в країні протягом останніх 100 років.

Література

1. Стадник Г. В., Радіонова Л. О. Модель управління малим містом України: виклики сучасності [Електронний ресурс] / Г. В. Стадник, Л. О. Радіонова // Інфраструктура ринку. – 2019. – № 28. 415 с. (23-29). – Режим доступу до ресурсу: <http://www.market-infr.od.ua/28-2019>.
2. Стадник Г. В., Радіонова Л. О. Методологічна модель дослідження економічного розвитку малих міст України // Г. В. Стадник, Л. О. Радіонова / Економічна аналітика [Електронний ресурс]; сучасні реалії та прогностичні можливості; зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (19 квіт. 2019 р.) / Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – Електрон. кн. – Київ : КНЕУ, 2019. – 351 с. Назва з тит. екрана . – Режим доступу : http://opac.lib.onu/pdf/konf_econ_analitika_2019.pdf

БАШТАНСЬКА ОБ'ЄДНАНА ГРОМАДА: ВИГОДИ ВІД ОБ'ЄДНАННЯ

Кукса О.О., студентка 2 курсу факультету економіки, менеджменту та психології

Головня Ю.І., к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Київський національний торговельно-економічний університет

У квітні 2014 року Уряд України схвалив основний концептуальний документ - Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Після цього був затверджений План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі децентралізації та процесу створення об'єднаних територіальних громад. Кожна громада прагне до об'єднання,

наперед знаючи, які вигоди це принесе. Однак, далеко не всім населеним пунктам вдалось зробити цей крок. Прикладом успішної реалізації реформи є Миколаївщина, яка за динамікою цього процесу посідає друге місце після Житомирщини та нараховує 20 таких об'єднань. Переважна кількість громад в області є невеликими, 2, 3 або 5 сусідніх сільських рад з населенням до 5000 осіб. Утім, останнім часом, все частіше звучить гасло: «Один район - одна громада», у Миколаївській області таких об'єднань поки немає, але є громада, яка близька до цього, це Баштанська об'єднана територіальна громада (далі – ОТГ). Найбільша громада в області, яка вже об'єднала понад 60% населення району, а це майже 25 тисяч містян та селян.

Баштанська ОТГ Миколаївської області була створена у 2016 році і є найбільшою в регіоні. Завдяки децентралізації, громада має змогу значну увагу приділити своєму розвитку, реалізувати проекти, а також залучити власні ресурси на ті блага, які керівництво разом із спільнотою визначили для себе найважливішими. Окрім цього, ОТГ відновлює інфраструктуру та об'єкти соціального значення, купує спецтехніку для комунальних підприємств та усе необхідне обладнання для нормального функціонування закладів життєдіяльності. Перспективний план розвитку громади дозволить детально організувати процес об'єднання територіальних громад, зокрема передбачити не лише адміністративно-управлінську складову, але й розвиток інфраструктури та залучення фінансів. Мешканці можуть приймати широку участь у об'єднувачому процесі, бути її ініціаторами, а також приймати участь на громадських слуханнях, обговореннях, консультаціях в робочих групах, щодо формування умов об'єднання тощо.

Серед пріоритетів Баштанської громади створення повноцінного промислового парку, що позитивно впливатиме на наповнення бюджету. Громада вивчила досвід Польщі та виділила понад 148 гектарів землі для потенційних інвесторів. Баштанська міська об'єднана громада за 2017 рік із різних джерел змогла залучити 50 мільйонів гривень інвестицій. Над цим працює окремий інвестиційний відділ, який розробляє проекти місцевого економічного розвитку. Для цього було визначено ділянки під будівництво об'єктів соціального, промислового та енергетичного призначення. Наприклад: ділянка для створення ярмарково-фестивальної площі, для розміщення об'єктів альтернативних джерел енергетики, а також ділянки під промислову забудову.

Такі громади, як Баштанська ОТГ, які організують співробітництво у форматі чотирьох та більше учасників, можуть розраховувати на фінансову підтримку як з боку держави за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку (стаття 15 закону «Про співробітництво територіальних громад»), так і інших зацікавлених інституцій [2, с. 49] Окрім цього, вони самі можуть знаходити інвесторів, подавати заявки на участь у програмах розвитку та на грантові програми в Україні. Баштанська громада мріє заробляти і наповнювати свій бюджет сама, тож серед її пріоритетів – залучення інвесторів та створення повноцінного промислового парку. Гроші, які надходять у бюджет громади, розподіляють між усіма сільрадами, що вирішили об'єднатися. Окрім, економічного розвитку, чи не найбільше опікуються дитячими садками та

школами. Нові меблі, сучасна комп'ютерна техніка, просторі спортзали та роздягальні з душовими, басейн та класи хореографії – все це там є. Ще один важливий напрямок у розвитку громади – медицина. Баштанка готується стати центром госпітального округу. Найбільше пишуться мешканці громади новоствореним відділенням гемодіалізу в центральній районній лікарні. Також завдяки децентралізації, в ОТГ вже багато років працюють великі підприємства, які є яскравими прикладами ефективної взаємодії громади та інвесторів. Серед них сільськогосподарське підприємство «Зоря Інгулу», яке спеціалізується на виробництві, зберіганні та переробці фруктів, а також вирощуванні зернових та технічних культур. До провідних підприємств також належать Баштанська птахофабрика - сучасний комплекс, що займається вирощуванням птахів, утриманням курей-несучок та виробництвом столових яєць, сирзавод «Славія» - лідер виробництва молочної продукції в Миколаївській області та Україні. Товари підприємства є популярними і в країнах ближнього зарубіжжя. Продукція заводу неодноразово перемагала на незалежній телепрограмі «Знак якості». Досягнення, перемоги та сам розвиток Баштанщини, усе це, за допомогою об'єднання 26-ти населених пунктів у одну згуртовану територіальну громаду. Не обходиться і без ПРООН (програма розвитку ООН), яка підтримує стратегічні ініціативи з розбудови спроможності, спрямовані на сталий людський розвиток та зростання, користь від якого отримують усі. Шляхом налагодження партнерства з органами влади, громадянським суспільством та приватним сектором, ПРООН надає підтримку Україні, зокрема і Баштанщині. Дякуючи децентралізації, Баштанська ОТГ змогла не тільки стати учасником програм розвитку, залучити інвесторів, а й налагодити співробітництво з такими країнами, як: Польща, Швеція, Франція та багато інших, і разом у команді досягти колосального успіху у підприємницькій діяльності і підвищити рівень економіки громади.

Отже, Баштанська територіальна громада – яскравий приклад об'єднання селищ не тільки для вигоди, а й задля швидкого розвитку підприємництва, розвитку економіки, покращення добробуту населення та участі у тендерних програмах. Вони показують, як об'єднавшись, можна отримати позитивний досвід, залучити інвестиції та почати співпрацювати з іншими країнами. Відтак, досвід Баштанської ОТГ показує, як всього за декілька років можна досягти того успіху, якого немає навіть у деяких містах України.

Література

1. <https://bashtanskaotg.gov.ua> – офіційний сайт Баштанської територіальної громади Миколаївської області.
2. Успішна територіальна громада: будуємо разом / Бриль М., Врублевський О., Данчева О., Сеїтосманов А., Чубаров Е. — Харків : Видавничий будинок Фактор, 2018. — 128 с.

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ

Логачова О. В., студентка 3 курсу факультету Економіки і підприємництва
Радіонова Л. О., доцент кафедри філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Якщо прослідкувати за дослідницькою розробкою явища участі громадян у творенні політики, необхідно зауважити, що аж до кінця 60-х рр. ХХ ст. політична участь описувалася в суспільно-політичних науках переважно як участь у виборах і, опосередковано, в державному управлінні. Американський соціолог Х. Макклоскі, наприклад, визначає політичну участь як «... ту добровільну діяльність, за допомогою якої члени суспільства беруть участь у виборі правителів і, прямо або побічно, у формуванні державної політики» [1, с. 101]. Нині переважною більшістю соціальних теоретиків різних напрямів політична участь розглядається значно ширше і визначається як залучення членів суспільства в існуючі політичні стосунки і структуру влади.

Відповідно, ідея широкої громадської участі виступає інтегральною характеристикою демократії участі, що являє собою свідому, активну участь громадян у формуванні, виробленні та, певною мірою, реалізації державно-управлінських рішень. Але повної та завершеної форми партисипативної демократії дуже складно досягти, бо завжди існує частина населення, яка не бере участь у процесах вироблення та прийняття рішень. Для становлення демократії участі потрібні постійні зусилля, ресурсні та часові витрати окремих громадян, які реалізовували б на практиці різні форми громадської участі.

З позицій італійських дослідників, громадська участь закономірно розглядається як «безперервний процес взаємодії громадськості з органами влади, відповідальними за підготовку, прийняття та виконання рішень» [2, с. 12], що охоплює засоби, які сприяють розумінню проблем, інформування громадськості, вивчення громадської думки, пріоритетів та переваг, на які орієнтуються громадяни у своєму ставленні до влади.

На думку дослідниці М. Холмської, ідея громадської участі означає включення керованих в управління (в обговорення та розробку політичних, соціально-економічних, культурних програм і проектів), вплив на прийняття рішень та контроль за їх виконанням. У межах даного визначення фактично йдеться про рівень самоорганізації громадськості на «низовому» (місцевому) рівні. Так, наприклад, навіть у країнах зі стабільною демократичною системою, за допомогою громадської участі може компенсуватися неефективність системи представництва у забезпеченні реалізації спільних інтересів, рівності громадян та їх доступу до впливу на політичний процес.

Коли говорять про громадську участь, насамперед мова йде про реальну можливість громадян публічно висловлювати свою позицію, а подекуди й відстоювати її, консолідуючись з однодумцями з метою обміну думками, пропаганди своїх поглядів та ефективного здійснення організаційного впливу

на органи влади. Іншими словами, принцип громадської участі полягає в тому, що інтереси всіх верств населення через участь громадськості повинні бути представлені в політичному процесі та враховуватися при підготовці та прийнятті владних рішень. Саме в такому контексті найчастіше розглядає громадську участь сучасна західноєвропейська політична думка. Звідси природним чином випливає, що ідея громадської участі, осмислена як децентралізація та перерозподіл політичної влади, зустрічає в тій чи іншій формі опір з боку самої влади. Цьому опору сприяє і те, що самі громадяни та їх асоціації не завжди здатні до дієвої громадської участі.

Громадська участь особливо важлива при вирішенні локальних проблем, що стосуються, наприклад, охорони здоров'я, стану навколишнього середовища, шкільної та дошкільної освіти, рівня зайнятості тощо, до розгляду яких політики та державні чиновники в своїй більшості підходять, не маючи детальної інформації та не відчуваючи конфлікт «зсередини». У кожному разі перерозподіл влади відбувається завдяки тому, що громадяни беруть на себе відповідальність влади, а не через те, що можновладці вирішили поділитися владою.

Участь громадян в управлінні публічними справами в демократичних державах не може обмежуватися їх участю лише у виборах до вищих органів влади та органів місцевого самоврядування. Якщо при розгляді феномена політичної участі голосування на виборах зазвичай розглядається як центральний, основний спосіб, то при використанні поняття «громадська участь», голосування вважається «однією з найменш дієвих форм участі». Важливо, щоб активність громадян не трактувалася лише як електоральна участь, яка обмежується тільки голосуванням на виборах. Електоральна участь, на думку французького соціального теоретика П. Рознавалова, особливо в умовах поляризованого суспільства не здатна повністю висвітлити стан демократичного розвитку так само, як і не може виступати єдиним вихідним джерелом демократичної влади [див.: 3].

Громадська участь передбачає розвиток саме міжвиборчих інституційних форм включення громадян у процес прийняття широкого спектру державно-управлінських рішень, які стосуються соціальних, економічних та культурних проблем. Відсутність цього сприяє лише відчуженню людей від політики. В такому випадку суспільне незадоволення, ймовірність протистоянь та конфліктів будуть лише зростати. Більшість дослідників сходяться на думці, що різноманітні прояви протестної та неконвенційної поведінки громадян, що часом не є контрольованими ані з боку влади, ані з боку самих учасників цих заходів, спричинені відсутністю можливостей інституційного вивільнення та реалізації своїх інтересів, демонстрації своїх позицій.

Література

1. International Encyclopedia of the Social Science. – New York, 1968. – P. 101.
2. Афонін Е. А. Громадська участь у творенні та здійсненні державної політики / Е. А. Афонін, Л. В. Гонюкова, Р. В. Войтович. – К. : НАДУ, 2005. – 250 с.
3. Першин П. Ковачич. Кризис западной демократии [Електронний ресурс] / Петер Ковачич Першин. – Режим доступу: http://ruskline.ru/analitika/2009/12/10/krizis_zapadnoj_demokratii/

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Любомудрова І.С., магістр 3 курсу факультету соціології та управління
Глазунов В.В., професор кафедри соціальної філософії та управління, доктор філософських наук, доцент

Запорізький Національний Університет

Якщо розглядати публічне адміністрування з точки зору вивчення держави та права то початком її становлення будуть ще давньогрецькі часи. Такі вчені-філософи як Сократ, Платон, Арістотель поклали початок вивченню основ про державу та право. Сократ першим здійснив спробу класифікації держави на монархію, тиранію, аристократію, плутократію та демократію. Ідеальною державою вважав аристократію, де править невелика кількість культурних, освічених та моральних людей. Його погляди продовжував розвивати Платон у своїх працях, зазначав що аристократія, монархія та демократія спираються на закон, тоді як тиранія й олігархія навпаки існує всупереч законам і звичаям; суспільне ж життя необхідно врегулювати нормами писаного права де й суспільство й виборні державні органи будуть його дотримуватись. Філософ Арістотель підкреслював, що війни є протилежним від ідеї права, само ж право уособлює собою політичну справедливість і служить нормою політичних відносин між людьми. Звісно що ці вчення про державу та право є первісними, але вони надали основу для подальшого вивчення та генезису такої наукової галузі як публічне адміністрування.

Походження права та державного адміністрування розглядалося в таких теоріях: 1) теологічна теорія (з XVII ст. до н.е.); 2) патріархальна теорія (виникла з часів Стародавньої Греції); 3) договірна теорія (середина VII – початок IX ст.); 4) теорія насильства (виникла у IX ст.); 5) соціально-класова теорія (кінець XVIII ст. початок IX ст.)

Платон, Сократ та Арістотель були представниками патріархальної теорії. Теологічна теорія визначає походження держави від Бога, обґрунтовує її вічність та непорушність. Згідно договірної теорії держава – це об'єднання людей на основі договору про те, що одні будуть управляти, а інші – виконувати управлінські рішення. Найяскравішим представником теорії суспільного договору є Томас Гоббс: «держава є єдиним обличчям, яке створено шляхом взаємного договору між собою великої кількості людей про те, щоб це обличчя мало можливість використовувати силу та заходи, як вважає за необхідне для їх спокою та загального захисту». Теорія насильства визначає державу, що виникла в результаті завоювання одних племен іншими чи поневоленням одного народу над іншим. За соціально-класовою теорією держава є результатом економічних процесів розвитку суспільства її виразними представниками є Карл Маркс, Макс Вебер.

Перші спроби більш структурованого наукового обґрунтування публічного адміністрування можна знайти у роботі Ніколя де Ламара в «Трактаті про поліцію» опублікованому у 1705 р. Треба зазначити що слово «поліція» у ньому означало просто громадський порядок й мало на увазі всі сфери відповідальності держави. Поліція являлась центром суспільно-державного управління та адміністрування. Впровадження поліції у Західній Європі дає змогу розглядати публічне адміністрування більш предметно, не фокусуючись на глобальних поглядах про державу і право.

В подальшому публічне адміністрування науково обґрунтовували камералісти. Засновником камералістики вважається німецький історик Фей Людвіг фон Зекендорф. Його послідовник Лоренц фон Штейн став революціонером у вивченні публічного адміністрування та створив теорію соціальної держави у праці «Теорія публічного адміністрування» (1866-1884). Він вважав що запорукою розвитку держави є незалежний стан існування окремої людини, тобто побудови соціальної держави, орієнтованої на людину. Штейн та його послідовники, не обмежувалися лише теоретичними узагальненнями в сфері публічного адміністрування, їхні праці стали основою практичних дій з перетворення колегіальних установ у міністерства, організації роботи зі службовцями.

Публічне адміністрування протягом ХХ ст. розвивалась як невід'ємна частина політичної науки у відриві від предметного поля і підходів, розроблених у менеджменті. Як у вітчизняній, так і в закордонній науці та практиці управління, проблема відносин бізнесу, влади і суспільства завжди була найактуальнішою. На початку ХХІ ст. стало зрозуміло, що сфери та інтереси бізнесу, ринку, суспільства і політики стали все більше відокремлюватись одне від одного. Аналогічна тенденція до розділу і методологічної відокремленості проявлялась в економічних, політичних і соціально-гуманітарних науках. Це знайшло відображення і в підходах до публічного адміністрування. [2, с. 19] В європейських країнах впровадження принципів менеджменту у публічному адмініструванні почали використовувати державні структури значно раніше ніж в Україні. Це обумовлено не тільки молодістю нашої держави, а й тим що у спадок від радянської епохи Україні залишилась владно-централізована система управління державних структур. Ринкова економіка в державі тільки зароджувалася й формувалася тому й методи менеджменту на приватних підприємствах тільки впроваджувались інтерпретуючи зарубіжний досвід. Тому тільки у 2000 роках почали замислюватися над реформуванням державного управління в Україні, використовуючи методи менеджменту.

Формування сучасної системи надання адміністративних послуг в Україні розпочалось з 2005 р. Верховною Радою України було ухвалено Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09 2005 р., який надавав могутній імпульс централізованому утворенню єдиних дозвільних центрів, що діють за принципом організаційної єдності в одному приміщенні. Це підштовхнуло до ідеї створення центрів надання адміністративних послуг для населення. На початку 2010 року, було закріплено

законодавчо, зокрема, шляхом прийняття Закону «Про внесення змін до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 11.02.2010 р. Згідно із законом дозвільний центр набув статусу робочого органу місцевої ради або місцевої державної адміністрації. У контексті реформування сфери адміністративних послуг постало питання щодо прийняття окремого закону про адміністративні послуги, тому 17.06.2009 р. Розпорядженням КМУ № 682 було схвалено Концепцію проекту Закону України «Про адміністративні послуги», але лише 06.09.2012 р. цей закон було прийнято. Слід зазначити, що новий етап модернізації системи адміністративних послуг розпочався у 2014 р. із оголошення Урядом України реформи місцевого самоврядування. Нове законодавство у сфері надання адміністративних послуг, яке набрало чинності у 2016 р., розроблено з метою забезпечення доступності та належної якості публічних послуг шляхом оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації, а також удосконалення процедур та умов надання адміністративних послуг. Згаданим законом також віднесено до повноважень органів державних адміністрацій надання адміністративних послуг, що мають найбільший попит серед жителів територіальних громад. [1, с. 18-23]

Питання надання адміністративних послуг загалом та утворення центрів надання адміністративних послуг, зокрема, поступово опинилось у центрі уваги керівництва Української держави. Тому ініціативи органів місцевого самоврядування зі створення центрів надання адміністративних послуг мають високі шанси на державну підтримку. Успішна діяльність муніципальних центрів надання адміністративних послуг дозволить місцевому самоврядуванню обґрунтовано претендувати на отримання до своєї компетенції абсолютної більшості послуг, які досі в Україні надаються державними органами виконавчої влади, наприклад, послуги пов'язані з паспортною системою; реєстрацією транспортних засобів. [1, с. 23] Актуальним на сьогодні є питання щодо впровадження системи електронного документообігу з надання адміністративних послуг за допомогою Інтернет, через веб-сайти з використанням електронного цифрового підпису.

В умовах революційного розвитку інформаційно-комунікативних технологій на всі сфери життєдіяльності потребує нових перетворень й публічне адміністрування в сфері надання адміністративних послуг. На сьогодні мережа інтернет, створює технологічну основу для подолання будь-яких відстаней при передачі інформації та об'єднання інтелектуальних здібностей та духовних сил людства. Тобто дослідження парадигми публічного адміністрування потребує нового наукового напрямку, в контексті якого формується впровадження ІТ-технологій у публічному адмініструванні як загалом так і в сфері надання адміністративних послуг. Все це дає великий поштовх до переходу на електронне врядування. Всі країни світу приділяють велику увагу для упровадження сучасних інформаційних технологій в економіку країн і життя суспільства та розвитку ІТ- технологій в публічному адмініструванні. У 2000 р. на зустрічі G8 була прийнята Окінавська Хартія

Глобального інформаційного суспільства. Окінавська хартія приділяє особливу увагу упровадженню сучасних інформаційних технологій, що здійснюють свій вплив на економіку країн, образ життя людей та соціальний розвиток, взаємодію державних структур та населення. [2, с. 17-18]

Звісно що європейські країни пішли далеко вперед за впровадженням і використанням ІТ-технологій в публічному адмініструванні як у приватному так і в державних секторах. Україна нажаль активно використовує ІТ-технології у приватному секторі та дуже мало і повільно в державному адмініструванні. Публічне адміністрування у сфері надання адміністративних послуг мабуть найбільше потребує у впровадженні електронного врядування та сервісного обслуговування громадян через мережу Інтернет. Якщо Україна дивиться у майбутнє то вона повинна враховувати й орієнтуватись на прогресивну молодь, а не на вимираюче покоління.

Література

1. Записний Д.Ю. Історія становлення та розвитку системи надання адміністративних послуг в Україні // Аспекти публічного управління. – Дніпро, 2016. – № 8. – с. 16-24
2. Публічне управління та адміністрування в умовах інформаційного суспільства: вітчизняний та зарубіжний досвід: монографія / За заг. ред. С.К. Чернова, В.Г. Воронкової, В.А. Банаха, О.В. Сосніна, П. Жукаускаса, Й. Ввайнхардт, Р. Андрюкайтене; Запоріж. держ. інж. акад. – Запоріжжя: ЗДІА, 2017. – 602 с.

МІСТО ЯК «ТОЧКА ЗРОСТАННЯ» ТЕРИТОРІЇ

Мележик А. В., студентка 2 курсу факультету Інженерних мереж та екології міст

Радіонова Л. О., доцент кафедри філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Актуальність дослідження зумовлено наявністю серйозних соціально-економічних та соціокультурних проблем при реалізації реформи децентралізації влади в Україні, а також закликом глобалізму. Метою даної статті є дослідження тенденцій і проблем розвитку міст України в контексті міжнародного досвіду та на цій основі обґрунтування нових напрямків їх розвитку як точок зростання економіки територій.

Відповідно до класичної теорії в процесі урбанізації виділяється кілька етапів – від зародження, розвитку і до подальшого перетворення міст [1, с. 69–80]. В Україні процес урбанізації знаходиться саме на цьому етапі, що характеризується зростанням міського населення в найбільших містах за рахунок переміщення сільського населення і населення малих депресивних міст, які втратили за останні роки свій економічний профіль і ділову активність.

У розвинених країнах вже в останні десятиліття минулого століття тенденцією стала діаметрально протилежна зміна – відтік населення з великих

перенаселених міст з високою вартістю життя, великими транспортними потоками, порушеною екологією в приміській селища міського типу і малі міста–супутники, в яких створюється комфортне середовище для життя людини. Наприклад, Бордо з міста–аутсайдера перетворилося в одне з найпопулярніших міст у Франції. Ще в 1995 році на вулицях був автомобільний колапс, 20 відсотків житла в центрі пустувало, а пропозиція переїхати в Бордо мало у кого викликала ентузіазм. З приходом нового мера Алена Жюппе стало можливим по–новому розвивати Бордо. Так як в ньому практично немає промисловості, вирішили зробити ставку на культурну спадщину і торгівлю. Для цього закрили центр міста для машин і змінили парковки на басейн. Одна з перших проблем, яку почали вирішувати, була пов'язана з помилками в транспортній системі, закладеній ще в 1950–ті роки. Тоді мер міста скасував трамвайні маршрути як нерентабельні, віддавши пріоритет автомобілям. Скоро стало зрозуміло, що ситуація на дорогах від цього тільки погіршилася. Після того як в 1995 році змінилося керівництво міста, було вирішено повернути трамвай, розвинути велосипедну інфраструктуру і деякі вулиці зробити пішохідними.

Другою великою ініціативою нового уряду стала програма реновації житлових кварталів. Вона також торкнулася центральних районів. Щоб не чекати негативних відгуків, скарг та невдоволення місцевих жителів, було вирішено на ранніх етапах програми зібрати побажання мешканців та спробувати їх задовольнити. Ставка на гарний центр міста поступово почала приносити результати. По–перше, Бордо включили в список Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. По–друге, виріс туристичний потік: в 1995 році сюди приїжджав мільйон туристів на рік, а в 2016–му – вже 6,8 мільйонів. У Бордо почали переїжджати люди, що працюють в Парижі, так як у міста гарний центр, є де гуляти і проводити дозвілля, багато хто хоче залишати сім'ю в більш дешевому Бордо і приїжджати в Париж тільки заради роботи. Якщо в 1995 році 20 відсотків житла в центрі міста було порожнім, сьогодні ця цифра менше п'яти відсотків. Вартість нерухомості піднялася від 800–1000 євро за квадратний метр до 4 тисяч.

У місті з'явився інший побічний ефект оновлених територій – креативний кластер Darwin в колишній військовій казармі. Зараз на цій території в 20 тисяч квадратних метрів знаходяться офіси для коворкінгу, магазини і благодійні організації. Є спортивна інфраструктура і декілька модних ресторанів [2]. Кластер став популярною точкою, в тому числі серед туристів.

У розвинених країнах почалися процеси деконцентрації населення великих міст, які означають зміну системи розселення з моноцентричного характеру на поліцентричну систему з відцентровою міграцією, тобто відбувається формування агломерацій шляхом виникнення нових населених пунктів навколо великих міст. Як пояснення цих процесів в кінці ХХ століття з'явилася теорія диференціальної урбанізації [3, с.71–86], згідно з якою відбувається безперервна міграція населення між містами різного рівня, що призводить до формування нових населених пунктів як місць проживання людей і створення нової системи розселення – агломерацій. У сучасному світі

агломерації набули великого поширення. У розвинених країнах в агломераціях зосереджуються значні фінансові ресурси і кваліфікований кадровий потенціал, концентруються виробництва наукомісткої продукції, що сприяє сталому економічному зростанню на новій технологічній основі. Формування агломерацій дозволяє отримати агломераційний соціально–економічний ефект за рахунок зниження транспортних, транзакційних та інших витрат в результаті просторової концентрації виробництв і зміцнення господарських зв'язків [4].

У країнах, що розвиваються складаються дещо інші ситуації з появою агломерацій. З'являються все більш складні урбаністичні організації, так звані «міські агломерації» і «міські коридори», що з'єднують найбільші населені пункти, розташовані на даній території. Такі форми прояву урбанізації спостерігаються в таких багатонаселених індустріальних країнах, як Індія, Бразилія, Аргентина, Мексика і деяких інших. Однак швидке неконтрольоване зростання міського населення в багатьох країнах має серйозні негативні наслідки. До них можна віднести різке збільшення чисельності мігрантів з сільської місцевості, які не маючи достатньої кваліфікації для роботи в індустріальних центрах, погано адаптуються до нових умов та перетворюються в групу «маргінального» (низькодохідного і виключеного з міського життя) населення.

Які сучасні тенденції розвитку і як складаються процеси формування і розвитку міст та агломерацій в Україні? В Україні склалася дещо інша ситуація з формуванням великих міст. Країна займає значну територію – більше 603 тис. кв. км, має великі запаси сировинних ресурсів. Однак просторовий розвиток економіки завжди характеризувався великою нерівномірністю. Регіони України мають значні територіальні особливості, сировинна база розміщена нерівномірно, тому в регіонах країни історично склався різний стартовий рівень соціально–економічного розвитку.

На даний час в Україні налічується 460 міст, з яких 45 міст відносяться до великих та середніх, 3/4 загальної кількості міст України – малі міста, в тому числі – 15 міст з чисельністю населення до 5 тис. чоловік, 66 міст – від 5 тис. до 10 тис. чоловік, 160 міст – від 10 тис до 20 тис осіб, 109 міст – від 20 тис до 50 тис осіб [5]. А в 16 найбільших міських агломераціях проживає близько 17 млн осіб.

Вивчення динаміки основних показників соціально–економічного розвитку найбільш великих та індустріальних міст України як потенційних міських агломерацій показало, що агломерації утворилися навколо всіх міст–мільйонників і навколо багатьох інших великих міст України які є частиною процесу масової урбанізації, що спостерігалася на території сучасної України ще в рамках Російської імперії наприкінці XIX століття, коли виникла Одеська агломерація, найстаріша на території сучасної України. За радянських часів стимулом до урбанізації стала масова індустріалізація. Саме в радянський період сформувалася абсолютна більшість сучасних агломерацій України, включаючи нині найбільшу – Київську, яка найменше страждає від депопуляції [5]. У період після здобуття незалежності практично всі інші агломерації

України страждають від депопуляції. Після 2014 року частина з них (Кримська, Луганська, Донецька) виявилися фактично за межами Української держави.

Таким чином, для України, так само, як і для інших країн світу, характерне посилення процесів урбанізації за рахунок внутрішньої міграції населення сільських територій та депресивних населених пунктів; регіональний розвиток економіки характеризується великою нерівномірністю; динаміка економічних процесів у великих і середніх містах складається неоднозначно, структура економіки змінюється на користь сектора послуг, що свідчить про поступову втрату містами позицій індустріального центру; для України характерна депопуляція населення та зниження темпів зростання обсягів інвестицій під впливом як внутрішніх (системна криза в країні), так і зовнішніх (глобалізація) обставин; в Україні необхідно розвивати міста як «точки зростання», центри управління територіями, концентрації економічного потенціалу, навколо яких розташовуються малі міста і населені пункти-супутники.

Література

1. Радіонова Л. О. Місто як соціальна система: конспект лекцій /Радіонова Л. О. Харків. нац. ун-т міського госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. –104 с.

2. Світовий досвід: чому в Парижі працюють, а в Бордо – живуть.[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://gorodprima.ru/2017/06/23/mirovoj-opyt-pochemu-v-parizhe-rabotayut-a-v-bordo-zhivut/>

3. Проблеми урбанізації на рубежі століть / Відп. ред. А. Г. Махрова. – Смоленськ: Ойкумена, 2002. –328 с.

4. Іжгузіна Н. Р. Розрахунок синергетичного ефекту міських агломерацій регіону [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://cyberleninka.ru/article/v/raschet-sinergeticheskogo-effekta-gorodskih-aglomeratsiy-regiona-na-primere-verdlovskoy-oblasti>

5. Малі міста як об'єкти економічного і соціального розвитку [Електронний ресурс] Режим доступу : http://uchebnikirus.com/rps/regionalna_ekonomika_zin_ea/mali_mista_obyekti_ekonomichnogo_sotsialnogo_rozvitku.htm

ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНИХ ОТГ: РИЗИКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ НІВЕЛЮВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ОТГ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ)

Патицька Х.О., к.е.н., науковий співробітник

*ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М. І. Долишнього НАН України»*

Сьогодні процес добровільного формування ОТГ в Україні підходить до свого завершення, оскільки станом на жовтень 2019 року створено 975 ОТГ, тобто 71,9% від запланованих у перспективних планах. Аналізуючи особливості розвитку громад впродовж періоду 2016-2018 рр., помітною є значна диференціація рівня їх спроможності, що супроводжується ризиком неспроможності значної частини вже створених громад до забезпечення розвитку території та належного рівня надання послуг, зокрема у сфері освіти,

культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, як це передбачено Методикою формування спроможних територіальних громад [1].

Законодавчі та нормативно-правові акти, на основі яких відбувалося формування ОТГ в Україні, не передбачали чітко визначених критеріїв укрупнення територіальних громад в одну адміністративно-територіальну одиницю, що пов'язано з задекларованою добровільністю процесу та потребою врахування територіальних, культурно-традиційних та соціальних аспектів розвитку громад населених пунктів. Лише з метою проведення ефективного аналізу спроможності вже створених ОТГ на центральному рівні було розроблено методику, яка передбачала порівняння громад за такими показниками: чисельністю населення (не менше 5-7 тис. осіб); питомою вагою базової дотації у місцевому бюджеті (не більше 30% суми власних доходів); рівня витрат на утримання управлінського апарату (не більше 20% власних ресурсів громади) [3].

Порівняння ОТГ областей Карпатського регіону та України в цілому (рис. 1) дозволяє акцентувати на неспроможності переважної більшості сформованих ОТГ до забезпечення розвитку територій.

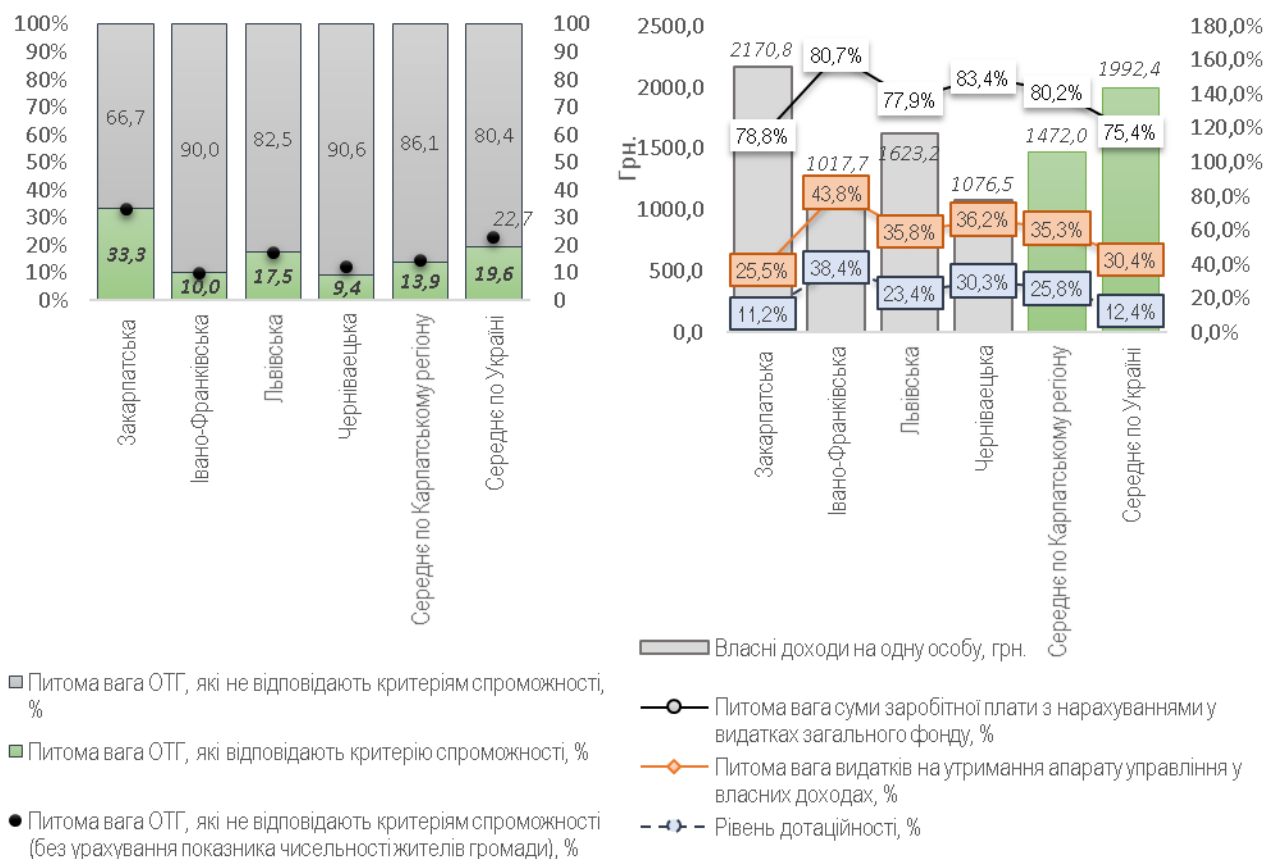

Рис. 1. Порівняння рівня спроможності ОТГ областей Карпатського регіону за окремими показниками виконання місцевих бюджетів, 2018 р.

Серед 806 ОТГ в Україні лише 158 громад відповідають переліченим критеріям, тобто 19,6%. Якщо не враховувати критерій чисельності жителів громади (не менше 5 тис. осіб), то спроможними до розвитку є 183 ОТГ. Серед

громад з кількістю жителів до п'яти тисяч осіб 25 ОТГ є спроможними (8,5%); такими переважно є громади, на території яких розташовані та функціонують великі підприємницькі структури, які сплачують податки до місцевого бюджету.

В Карпатському регіоні питома вага спроможних (за означеними критеріями) складає 16 ОТГ – 13,9%. До таких віднесено:

вісім міських територіальних громад: Коломийська ОТГ, центром якої є місто обласного значення Коломия, Тячівська, Кам'яно-Бузька, Радохівська, Кіцманська, Хотинська, Іршавська та Заставнівська міські ОТГ з адміністративними центрами в містах-центрах районів;

вісім сільських та селищних громад: Зимноводівська та Ямницька ОТГ, які знаходяться в безпосередній близькості до міст-обласних центрів Львова та Івано-Франківська відповідно; Великомоствівська, Вигодська, Славська, Жовтанецька та Меденицька сільські та селищні ОТГ, які характеризуються розташуванням та функціонуванням на території громад потужних підприємницьких структур.

Таким чином, з проведеного аналізу можна зауважити: переважна більшість сформованих ОТГ в регіоні та в Україні в цілому за аналізованими критеріями є неспроможною до подальшого розвитку. Серед ОТГ Карпатського регіону такі громади як Ланчинська, Воле-Баранецька та Витвицька більше 80,0% власних доходів витрачають на утримання власного апарату управління, а рівень дотаційності окремих громад (Новоміської, Ланчинської, Новицької, Переріслянської, Воле-Баранецької, Луківської, Вільшаницької та Витвицької) перевищує 50,0%.

Зазначене дозволяє акцентувати на тому, що відсутність чітких критеріїв, згідно з якими відбувалося б формування ОТГ в Україні, сприяла утворенню громад, не здатних забезпечити розвиток власної території та надавати якісні соціальні послуги.

Сьогодні, в умовах завершення етапу добровільного формування ОТГ, Міністерством розвитку громад та територій України внесено пропозицію оновлення Методики формування спроможних громад через встановлення критеріїв ресурсної спроможності ОТГ, до яких віднесено: 1) проживання на території ОТГ 250 дітей шкільного та 100 дітей дошкільного віку для визначення доцільності створення в громаді опорної школи; 2) проживання в громаді не менше 5 тисяч осіб, оскільки саме така кількість мешканців є мінімальною для забезпечення кадрового потенціалу; 3) індекс податкоспроможності бюджету громади на рівні не менше 0,3; 4) частка місцевих податків і зборів у власних доходах не менше 10% [2].

Акцент на показнику питомої ваги місцевих податків і зборів в складі власних доходів місцевих бюджетів є позитивним аспектом, адже повноваження в сфері встановлення правил справляння таких податків передано на місцевий рівень. Тому врахування цього чинника дозволить виявити ефективність використання органами місцевого самоврядування наданих їм можливостей.

Зважаючи на те, що встановлення чітких критерії створення ОТГ дозволяє нівелювати ризики формування неспроможних територіальних громад, постає питання реалізації заданих параметрів при укрупненні громад. Адже сьогодні переважна більшість ОТГ вже сформована. Тому шляхом впровадження нововведення може стати подальше укрупнення ОТГ через приєднання окремих населених пунктів до вже сформованої громади або об'єднання існуючих.

Станом на жовтень 2019 року в Україні до вже існуючих ОТГ було приєднано 115 територіальних громад, з них у Карпатському регіоні – 10 (3 – в Івано-Франківській області та 7 – у Чернівецькій). Серед ОТГ, до яких приєдналися інші громади, переважають саме неспроможні (з високим рівнем дотаційності та часткою видатків на утримання апарату управління). Проте, враховуючи час приєднання, говорити про тенденції покращення соціально-економічної ситуації в цих громадах не можна.

Разом з тим, наведені дані засвідчують відсутність стимулів до укрупнення вже існуючих ОТГ, що пов'язано з небажанням місцевих еліт втратити владу та доступ до управління та розподілу фінансових ресурсів. Відтак вирішення проблеми наявності неспроможних ОТГ через їх подальше укрупнення лежить в площині централізованого впливу на процес укрупнення та обрання громад, які доцільно об'єднувати. Тобто етапу добровільного об'єднання територіальних громад має слідувати етап формування адміністративно-територіальних одиниць на засадах економічної доцільності, соціальної відповідності та фінансової спроможності згідно чітко визначених критеріїв.

Література

1. Методика формування спроможних територіальних громад. Постанова Кабінету Міністрів України № 214 від 8 квітня 2015 р.
2. Мінрегіон пропонує переглянути критерії спроможності територіальних громад, - Альона Бабак. Міністерство розвитку громад та територій України. 23.10.2019. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/minregion-proponuye-pereglyanuti-kriteriyi-spromozhnosti-teritorialnih-gromad-alona-babak/> (дата звернення: 31.10.2019 р.).
3. Оцінка фінансової спроможності 366 ОТГ за 2017 рік (у розрізі областей). Група фінансового моніторингу. Центральний офіс реформ при Мінрегіоні. Лютий, 2018 р. 48 с.

ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Расторгуєва Н. О., курсантка 3 курсу факультету №1

Загуменна Ю. О., к.ю.н., доцент, професор кафедри теорії та історії держави і права факультету №1

Харківський національний університет внутрішніх справ

У сучасній юридичній науці проблематика правових обмежень у діяльності органів публічної влади є однією з домінуючих. Вона відображає специфіку відносин між цими органами і громадянським суспільством.

Обмеження свавілля державної влади і захист прав людини на сучасному етапі розвитку цивілізації, як зазначав С. Максимов, є взаємопов'язаними цілями верховенства права [1, с. 32]. З тим, щоб не допустити свавілля, доктрина верховенства права вимагає, щоб усі правові норми публікувалися у відповідних виданнях, характеризувалися стабільністю та передбачуваністю щодо свого застосування, а ті високопосадовці та владні органи держави, що приймають рішення, завжди спиралися на закон та не виходили за його межі.

Правові обмеження функціонування державної влади - це встановлені межі в яких повинні діяти суб'єкти, виключення певних можливостей у діяльності осіб [2, с. 17]. Правові обмеження можуть виражатися в заборонах, призупиненнях, обов'язках, заходах покарання та інше.

У свою чергу, С. С. Алексєєв, досліджуючи природу правових обмежень, говорить про те, що правові обмеження - необхідний елемент забезпечення правопорядку. З їх допомогою забезпечується закріплення громадських відносин, визначаються найважливіші сторони державної дисципліни, непорушний мінімум моральних вимог, межі дозволеного і недозволеного в поведінці громадян, діях державних органів [3, с. 53].

Утвердження засад правової держави є одним із головних напрямів правового прогресу. Це означає, що державна влада підпорядковується праву, підпадає під його контроль, і, як наслідок, повинна функціонувати як державна влада в рамках усіх інститутів держави і права, у поєднанні й взаємодії з усіма інститутами громадянського суспільства. А будь - яке правове регулювання влади означає її впорядкування, що передбачає, з одного боку, організаційне і змістовне зміцнення владних інститутів, наділення їх гарантованою компетенцією, а з іншого - обмеження влади певною системою правил, встановленням її обов'язків. Поза межами повноважень влади існує сфера саморегулювання громадянського суспільства і сфера життєдіяльності людини, вільна від державно-владного втручання [4, с. 18].

Потрібно розуміти, щоб обмежити владу потрібна тільки інша влада. Тобто владу держави можна обмежити правами людини і громадянина, які виступають своєрідним проявом влади особи, волею громадянського суспільства, складають головну частину права та закріплені на конституційному рівні. Тільки усвідомлення необхідності ініціативної поведінки в правовій сфері, підвищення юридичної культури може стати справжньою гарантією пріоритету прав людини і громадянина як найвищої цінності над правами держави.

Серед правових обмежень особливе місце займає система поділу влади. Адже система стримувань і противаг являє собою сукупність правових обмежень щодо конкретної державної влади: законодавчої, виконавчої та судової з метою збалансувати державно-владні повноваження за принципом компетентності між різними державними органами, встановити взаємний контроль, унеможливити узурпацію влади. Положення чинної Конституції України, зокрема, ч. 2 ст. 6 встановлюють, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України, а ч. 2 ст. 19 - що органи

державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [5].

Другим об'єктивним обмежувачем державної влади необхідно визнати природні та невід'ємні права і свободи людини і громадянина, оскільки, як свідчить практика демократичних держав, їх практичне забезпечення є не менш важливою метою всього конституційного регулювання. Суперечність інтересів особи і держави може бути вирішено лише в умовах правової державності, коли інтереси держави й інтереси суспільства рухаються шляхом взаємної адаптації один до одного [6, с. 28].

Державна влада приймаючи рішення та здійснюючи інші свої функції та повноваження, перш за все має враховувати права та свободи конкретного громадянина. Про правове обмеження державно-владної діяльності правами і свободами людини також свідчить конституційна заборона на скасування і звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод, закріплена ст. 22 Конституції України. Тому права і свободи людини та громадянина, поза усіляким сумнівом, також слід розглядати як безумовну підставу правових обмежень функціонування державної влади.

Таким чином, досягнення конституційної стабільності, встановлення балансу соціальних інтересів передбачає не тільки односторонній регулятивно-правовий вплив держави на суспільство, а й зворотне стримуючий вплив з боку суспільства на державну владу. По своїй суті природа держави трансгресивна: вона майже завжди виявляє схильність своїх владних прерогатив до самозростання і розширенню повноважень. В інтересах же суспільства, навпаки, максимальне обмеження державної влади, недопущення з її боку свавілля і обмеження її втручання в сферу приватних інтересів. Адже сутністю всього сучасного конституціоналізму є комплекс ідей, принципів і порядку діяльності держави і суспільства, заснованих на простій концепції про те, що влада держави базується на Конституційних принципах і одночасно ними і обмежена. Тому саме взаємопов'язаність держави правом є необхідною і обов'язковою передумовою конституційної стабільності.

Література

1. Максимов С. Верховенство права: світоглядно-методологічні засади. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 4 (31). С. 27-35.
2. Малько А.В. «Стимулы и ограничения в праве». 2-е изд., перераб. и доп. М.: Юристъ, 2003. 250 с.
3. Алексеев С. С. Право : азбука-теория - философия : опыт комплексного исследования. М., 1999. 712 с.
4. Богданова Н. А. Система науки конституционного права. М., 2001. 254 с.
5. Конституція України (редакція від 21.02.2019) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 12.11.2019р.)
6. Анохин П. В. Государственная власть и субъективные права человека. Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского : Власть и право. 2003. Вып. 2 (7). С. 27-28.

СИСТЕМА ГОРИЗОНТАЛЬНОГО ВИРІВНЮВАННЯ ЯК ОСНОВА ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Рогульська М.С., здобувач першого (бакалаврського) рівня 4 курсу, факультет Менеджменту, економіки, соціології та філології

Брежнєва-Єрмоленко О.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів та обліку

Дніпровський державний технічний університет, м. Кам'янське

У новій системі міжбюджетного вирівнювання було введено нові види міжбюджетних трансфертів, які включають базову та реверсну дотацію. Під базовою дотацією розуміється трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій. Реверсна дотація – це кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій.

До 2015 року дотація вирівнювання надавалася з державного бюджету обласним бюджетам, бюджетам міст обласного значення та районним бюджетам. Тобто, з цими бюджетами та державним бюджетом існували прямі міжбюджетні відносини. Далі районний бюджет розподіляв суму дотації вирівнювання між бюджетами сіл, селищ, міст районного значення. Таким чином дотація вирівнювання розподілялася за трьома рівнями: обласний бюджет; бюджети міст обласного значення та районні бюджети; бюджети сіл, селищ, міст районного значення.

Починаючи з 2015 року, бюджетним законодавством передбачено встановлення прямих міжбюджетних відносин лише на двох рівнях: перший – обласний бюджет, другий – бюджети міст обласного значення, об'єднаних територіальних громад і районні бюджети.

Об'єднані територіальні громади (ОТГ) наділені такими ж повноваженнями, як і міста обласного значення та районні бюджети, а ті громади, які не об'єдналися, позбавлені прав на виконання делегованих державою повноважень і відповідних доходних джерел для своїх бюджетів.

У чинній редакції Бюджетного кодексу базова дотація визначається як трансферт, що надається з державного бюджету місцевим бюджетам для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій. Реверсна дотація – це кошти, що передаються до державного бюджету з місцевих бюджетів для горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій (стаття 96).

Основна відмінність дотацій від субвенцій – відсутність обмежень щодо напрямів їх використання, тимчасом як субвенції мають чітко визначені напрями використання. Дотації отримують з держбюджету (базова, стабілізаційна) або передають до держбюджету (реверсна), виходячи з того, наскільки бюджет конкретної ОТГ податкоспроможний порівняно з аналогічним середнім показником за всіма місцевими бюджетами країни.

Дотації здебільшого скеровують для фінансування поточних потреб місцевої громади. Проект Державного бюджету України на 2019 році показує, що обсяг як базової, так і реверсної дотацій зросте на 26% порівняно з 2018 роком (рис. 1). Це відбудеться на фоні позитивної тенденції до збільшення кількості податкоспроможних місцевих бюджетів. Зокрема, кількість бюджетів, в яких вилучатимуть кошти у вигляді реверсної дотації, зросте на 5%, а бюджетів, вирівнювання яких не здійснюватимуть, – на 12,6%. При цьому відбудеться зростання показників для обчислення дотацій на 2019 рік, порівняно з 2018 роком: середній рівень надходжень на 1 жителя по ПДФО зросте на 36,5%, по податку на прибуток підприємств – на 12,6%. Кількість бюджетів, яким надаватимуть базову дотацію, практично не зміниться – вона зросте на 0,6% (6 бюджетів) [1].

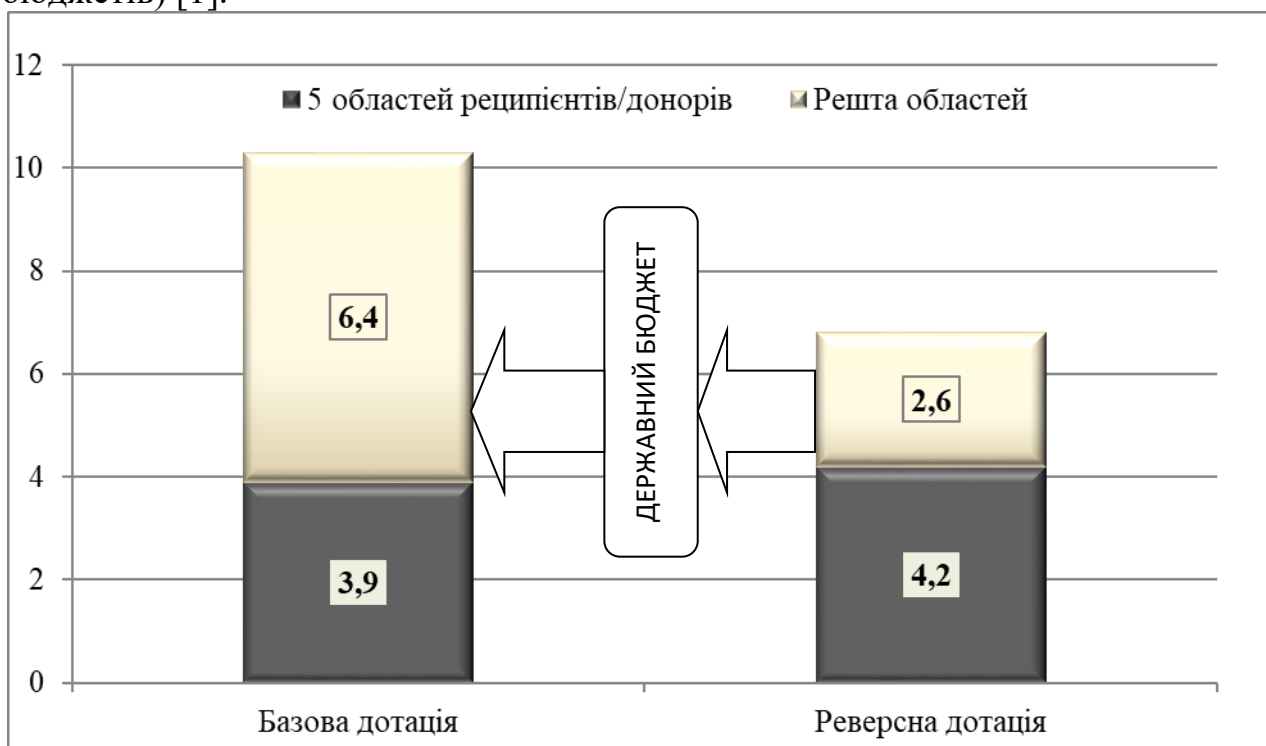

Рис. 1. Обсяги базової та реверсної дотацій на 2019 рік, млрд. грн. [2]

У регіональному зрізі системи бюджетного вирівнювання суттєвих змін у 2019 році не передбачено. Незмінною в 2019 році залишиться п'ятірка лідерів серед областей надавачів реверсної дотації - Дніпропетровська, Київська, Запорізька, Полтавська та Львівська області. Місцеві бюджети цих областей сумарно забезпечать понад 61% загального обсягу реверсної дотації в країні.

Майже аналогічним у 2019 році залишається топ-5 регіонів-отримувачів базової дотації - Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Львівська та Донецька області. Сумарно місцеві бюджети цих регіонів у 2019 році поглинуть понад 38% загального обсягу базової дотації в країні (у 2018 р. – 37%). Львівська область опинилась одночасно в обох «п'ятірках», оскільки на її території знаходиться чимало як «багатих» громад, так і «бідних», які потребують дофінансування.

Найменша кількість фінансово спроможних місцевих бюджетів (тих, що надають реверсну дотацію, та тих, що не підлягають вирівнюванню) в 2019 році буде в Чернівецькій (4 бюджети), Рівненській (6), Херсонській (7), Тернопільській та Івано-Франківській (по 8) областях. Базову ж дотацію в цих областях отримують понад 83% місцевих бюджетів [3].

Існування реверсної дотації спричиняє гарячі дискусії серед експертів та представників місцевих громад. Опоненти стверджують, що реверсна дотація знижує зацікавленість податкоспроможних місцевих громад заробляти більше, оскільки надлишок все одно буде вилучений. Зокрема, громади, які заробляють відносно мало та мають дотаційні бюджети, також не мають достатньої мотивації для нарощення фінансової спроможності - навіть за поганого управління вони одержать ресурси у вигляді базової дотації.

Втім, на даному етапі реформи децентралізації існування системи горизонтального вирівнювання можна вважати виправданим, оскільки припинення її застосування може спричинити поглиблення розриву в розвитку територій. Обласні центри та окремі міста обласного значення перетворяться на надпотужні мегаполіси, а розвиток переважної більшості новостворених ОТГ буде вкрай ускладнений.

Для успішного досягнення цілей реформи децентралізації необхідно зберегти баланс між завданням завершити об'єднання громад до весни 2020 року, з одного боку, та метою формування громад, спроможних до розвитку та надання якісних й доступних послуг.

Децентралізація покликана забезпечити достатність фінансових ресурсів місцевих громад та надати їм більшої кількості повноважень як в питаннях формування доходної частини ОТГ, так і в питанні фінансування видатків. Водночас ряд витрат, які раніше фінансувались через Державний бюджет України, почали фінансуватись за рахунок місцевих бюджетів. Таким чином держава зробила громади більш самостійними, надавши їм не тільки більше прав, але й обов'язків. Однак, як свідчать перші результати, незважаючи на позитивний ефект передачі повноважень на місцях для розв'язання проблем регіонального розвитку та підвищення ефективності управління, збільшення витрат органів місцевого самоврядування не підкріплені відповідним зростанням фінансових ресурсів, достатніх для їх покриття. Тому для подальшої ефективної реалізації децентралізаційних процесів у країні й досягнення соціально-економічного розвитку регіонів проблеми відповідності видатків ОТГ їх фінансовому забезпеченню та оцінки рівня фінансової децентралізації потребують поглибленого дослідження.

Література

1. Висновки щодо проекту Закону України „Про Державний бюджет України на 2019 рік” від 25.09.2018 № 24-9 URL: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16757581/Vysn_proekt_DBU_2019.pdf?subportal=main
2. Топ-5 видатків Державного бюджету на розвиток регіонів 2019 року. Ціна держави. URL: <http://cost.ua/news/663-top-5-expenditures-2019>
3. Особливості децентралізації: як держава допомагає «бідним» громадам за рахунок «багатих». Ціна держави. URL: <http://cost.ua/news/626-reverse-subsidy>

ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ МІСТА

Фесенко А. Г., студентка 2 курсу факультету Менеджменту
Радіонова Л. О., доцент кафедри філософії і політології

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Серед сучасних реформ в Україні одне з перших за важливістю місць займає реформа місцевого самоврядування. Для забезпечення реальної самостійності та відповідальності органів місцевого самоврядування, їх ефективної діяльності в інтересах населення необхідні відповідні правові, економічні, організаційні, соціальні та фінансові умови. Заходи, що вживаються для досягнення цих цілей, часто не дають належних результатів. Основною проблемою є те, що вони здійснюються без достатнього наукового обґрунтування, часто методом спроб і помилок. Вдосконалення цих форм, пошук нових і найбільш ефективних соціальних технологій – це постійний процес навіть для стабільних держав.

В Україні, яка переживає складний період, пошук оптимальних форм управління, нових управлінських і самоврядних технологій, є актуальним і пріоритетним напрямом руху.

Питання щодо економічного розвитку міст, так само як і інших типів поселень, не є принципово новим. Міста існують давно, і основою життєзабезпечення, підвищення якості життя їх мешканців завжди була економічна діяльність громадян. Економічне середовище, в якому існують міста, змінюється дуже швидко. Відбувається її інтернаціоналізація: стрімко формуються світові ринки, відбуваються процеси політичної та економічної інтеграції, розвиваються і поширюються нові технології. Майже зникли перепони для вільного світового перетікання інвестицій, які складають основну частину економічного розвитку міст, що забезпечують їхню податкову базу та зайнятість городян.

У недавньому минулому міста розвивалися, виконуючи задану «зверху» функцію у рамках так званої «політики розміщення продуктивних сил», орієнтованої на максимальну комплексність і взаємозв'язок, і часто – на економічну «монофункцію». У нових економічних умовах, що викликали кризу цілої низки галузей економіки, міста з великою кількістю текстильних, вугледобувних підприємств потрапили у складне становище [1].

Умови розвитку міст ускладнюються тим, яким чином сьогодні будуються їхні відносини з центральними органами. До найбільш істотних питань можна віднести формування достатньої і стабільної фінансово-економічної основи розвитку, а також правову невизначеність у ряді найважливіших сфер міського господарства. Проте не завжди міста можуть розвинути взаємопов'язані з центром програми розвитку у сфері перетину інтересів громад, наприклад, із використання сировинної бази для переробної промисловості, виробництва продукції локального споживання, спільному

розвитку і використання об'єктів транспортної та іншої інфраструктури, впровадження екологічних програм тощо.

Таким чином, економічний розвиток українських міст, хоча і змінюється, залишається дуже непростим. Все більш помітною стає проблема роз'єднаності дій всередині самих міст. Позитивний ефект від успіхів у тій чи іншій сфері економічного і соціального розвитку не досягає тих значень, які могли б бути отримані в результаті системної роботи. Однією з основних цілей органів місцевого самоврядування як влади, найбільш наближеною до громадян, є забезпечення необхідних умов для життєдіяльності городян. Типи найважливіших потреб городян, які реалізуються в процесі їх життєдіяльності, майже не залежать від галузей спеціалізації міста [1]. Незалежно від того, що виробляється на підприємствах, ці проблеми залишаються майже незмінним і включають в себе такі потреби, як харчування, житло, робота, духовний та фізичний розвиток, виховання і навчання дітей, спеціальна освіта, охорона здоров'я, різні матеріальні блага і послуги, транспортні засоби для переміщення, засоби зв'язку для передачі і отримання інформації тощо.

Науково обґрунтований розвиток потребує осмисленого підходу до вирішення проблем, що існують на певній міській території. Довгостроковий план розвитку будь-якої територіальної соціально-економічної системи оформлюється у вигляді концепції розвитку, містить стратегії, тобто сукупність принципів напрямів довгострокового розвитку. Головне призначення концепції – служити основою для прийняття як короткострокових, так і довгострокових рішень. Отже, концепція - це ані план, ані програма, ані прогноз майбутніх дій. Одним із головних завдань концепції є вирішення проблем системи, тому цілі й обумовлені ними шляхи розвитку повинні бути орієнтовані на вирішення виявлених проблем [2].

Таким чином, можна припустити декілька шляхів розвитку міста як соціально-економічної системи:

Перший варіант – соціальний розвиток на базі підвищення ефективності економічної діяльності. Джерелом доходу міста стає переважно його економічна діяльність.

Другий варіант – відтворення економіки міста за рахунок експлуатації «запасу терпіння» соціуму. Для досягнення цілей розвитку або вирішення поточних завдань мобілізуються накопичені запаси. З'являється реальна загроза втрати соціальної стабільності.

Третій варіант характеризується тим, що існування і розвиток жителів міста здійснюється за рахунок «проїдання» ресурсів території, накопичених запасів, позикових коштів, дотацій і субсидій.

Четвертий варіант – стагнація. Він характеризується відсутністю бачення перспектив розвитку й управління, слабкою залежністю доходів жителів від результатів їх економічної діяльності, «проїданням» ресурсів і запасів території, соціальною нестабільністю.

Література

1. Стадник Г. В., Радіонова Л. О. Модель управління малим містом України: виклики сучасності [Електронний ресурс] / Г. В. Стадник, Л. О. Радіонова // Інфраструктура ринку. –

2019. – № 28. 415 с. (23-29). – Режим доступу до ресурсу: <http://www.market-infr.od.ua/28-2019>.

2. Радіонова Л. О. Теоретико-методологічні аспекти управління адаптивним розвитком малих міст України // Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. Х. : ФОП Панов А. М.Х. : ФОП Панов А. М., 2019. – 640 с. (С. 370-380)

**ЕКОБЕЗПЕЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ**

Батій О.О., студент 4 курсу факультету економіки і підприємництва
Ревуцька А.О., к.е.н., доцент кафедри економіки

Уманський національний університет садівництва

В умовах розвитку сучасного державотворення зростає роль держави в формуванні та реалізації екологічної політики, серед головних завдань якої є стабілізація і поліпшення екологічного стану території країни шляхом реалізації державної екологічної політики за інтегрованим підходом соціально-економічного розвитку України для забезпечення переходу до сталого розвитку та впровадження екологічно збалансованої системи природокористування. Пріоритет територіального підходу щодо реалізації державної екологічної політики дає змогу враховувати особливості кожного регіону. Запорукою ефективного сталого розвитку регіону має стати дія механізмів державної екологічної політики на регіональному рівні.

Проблеми державного управління в екологічній досліджуються багатьма вітчизняними науковцями, серед яких варто виділити Я. Адаменка, А. Андруевича, Н. Андруевич, О. Бондаря, Т. Грущкевич, С. Лінника, Н. Малиш, М. Пилипчука, К. Ситника, А. Толстоухова, П. Фесянова, М. Хвесика, О. Шапталу, В. Шевчука та ін. Окремі аспекти формування структури природокористування, розміщення продуктивних сил та проблем охорони навколишнього природного середовища досліджували Т. Безверхнюк, С. Дорогунцов, А. Качинський, А. Маршалл, Н. Терещенко. Проте застосування їх наукових розробок потребує методологічних уточнень, узгоджень та адаптації до особливостей кожного з регіонів України окремо.

Суть та зміст екологічної політики необхідно розглядати крізь призму більш широкого поняття – регіональної політики. Водночас, зміщуючи акценти економічних реформ у регіони, держава аж ніяк не повинна знімати з себе відповідальність за їхній соціально-економічний та екологічний стан. Звичайно, в такому випадку виникає проблема пошуку компромісу між регіональними інтересами держави і місцевими інтересами регіону [1].

Основні показники техногенного навантаження на навколишнє природне середовище та витрат на природоохоронні заходи в Україні свідчить про погіршення стану довкілля як життєво важливого середовища для існування людини та складової частини національної безпеки країни.

Необхідність забезпечення охорони довкілля та більш ефективного використання природних ресурсів була задекларована, як пріоритет, у ряді офіційних документів. Проте, наголос на соціально-економічні реформи в країні призвів до послаблення екологічної політики та інституцій, дієвості контролю за дотриманням екологічних вимог, сповільнення необхідних змін у законодавстві. Ці фактори обумовили істотне зниження ефективності системи управління в сфері реалізації екологічної політики на державному та регіональному рівнях. Інституційна неузгодженість в розподілі повноважень й відповідальності, дублювання окремих функцій ускладнили координацію й погодженість дій в сфері охорони довкілля та, відповідно, не забезпечили необхідний рівень інтеграції управління економікою з екологічним управлінням на окремій території.

Реалізація екологічної політики в сучасних умовах розвитку ринкової економіки має також враховувати зростаючу роль регулювання природно-ресурсного потенціалу та необхідність контролю за станом навколишнього середовища. При цьому важливо віддавати пріоритет територіального підходу в управлінні природокористуванням, що дасть змогу більш повно враховувати особливості кожного регіону. Реалізація державної екологічної політики залежить, крім того, від сукупності взаємодіючих чинників, що притаманно системному управлінню. Це означає, що державна екологічна політика реалізується через регулювання, яке визначається як спосіб управління зі зворотнім зв'язком, що ґрунтується на виявленні відхилення об'єкта від програмної траєкторії і виробленні та здійсненні впливу для його повернення на цю траєкторію.

Формування екологічної політики на регіональному рівні передбачає, насамперед, оприлюднення регіональної моделі екологічного менеджменту, пробудження екологічної свідомості жителів регіону, суспільства, проведення екологічної інвентаризації кожного підприємства в регіоні (екоаудиту і екологічної експертизи) та декларування інформації, з урахуванням вимог конфіденційності та захисту відомостей, які становлять державну, військову, службову, комерційну, податкову таємницю та іншими випадками [4].

Важливою умовою державного управління реалізацією екологічної політики на регіональному рівні є чітке визначення основних обов'язків та відповідальності, що має бути доведено до відома певних осіб відповідно до системи українських стандартів ДСТУ ISO. Іншими словами, функції, відповідальність та повноваження повинні бути визначені, документально оформлені та доведені до посадових осіб з метою сприяння ефективному управлінню навколишнім середовищем. Апарат управління повинен забезпечувати потреби в ресурсах для впровадження та функціонування системи управління навколишнім середовищем, виходячи з того, що поняття «ресурси» включає людські ресурси, тобто кваліфікований персонал, технології та фінансові ресурси.

В системі державного управління реалізацією екологічної політики на регіональному рівні повинна бути закладена концепція її постійного вдосконалення. Цього можна досягти за допомогою постійного оцінювання

екологічних характеристик підприємств на відповідність їх функціонування екологічній політиці, цілям та завданням з метою визначення можливостей вдосконалення. Процес постійного вдосконалення повинен: визначити сфери діяльності, в яких є можливості вдосконалення системи управління навколишнім середовищем, які призведуть до покращення екологічних характеристик регіону; виявляти причини невідповідностей або недоліків; виробляти та впроваджувати корегуючі та превентивні заходи відносно цих причин; контролювати та перевіряти ефективність цих заходів; вести постійну документацію, відзначаючи зміни в методиках, викликані процесом вдосконалення, проводити аналіз співвідношень між цілями та завданнями [2].

Під механізмами реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні розуміється сукупність важелів, інструментів і регламентуючих методів, використання яких суб'єктами екологічного управління забезпечує перетворення вихідних рішень (створення еколого-економічних передумов сталого розвитку регіонів) в результат (еколого-безпечне довкілля). За функціональною ознакою механізми реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні можна поділити на основні - організаційний, правовий, економічний, та допоміжні: кадровий, інформаційний та громадського впливу, які спираються переважно на регулятивне екологічне національне й міжнародне законодавство, стандарти і норми. Дослідження чинних механізмів екологічного управління показало, що досягнення встановлених цілей можливе лише за умов їх адекватного поєднання, проте рівень їх ефективності безпосередньо залежить від дієвості кожного з них окремо. Так, низька дієвість організаційно-правового механізму (інституційна неузгодженість в розподілі повноважень й відповідальності, дублювання окремих функцій, ускладнення координації і погодженості дій в сфері охорони довкілля) не забезпечила необхідний рівень інтеграції економічного та адміністративного механізмів, що призвело до неефективності планування і використання інвестицій природоохоронного призначення, унеможливило врахування територіальних інтересів щодо екобезпечного навколишнього природного середовища [3].

Отже, державна екологічна політика на регіональному рівні, як систематизована діяльність держави щодо визначення стратегії екологічно-безпечного розвитку країни та взаємовідносин з іншими суб'єктами регіональної політики з метою створення умов сталого розвитку регіонів, у практичному сенсі має два зрізи. Перший – це екологічна політика держави по відношенню до регіонів, яку реалізують центральні органи виконавчої влади та їх територіальні підрозділи; другий – екологічна політика самих регіонів, що здійснюється регіональними органами публічної влади. Оскільки будь-яка політика покликана обслуговувати певні інтереси, доцільним, за сучасних умов розвитку міжсекторної взаємодії в екологічній сфері, є визнання регіональної екологічної політики як комплексу взаємопов'язаних заходів, що забезпечують реалізацію державних пріоритетів на регіональному рівні і, одночасно, створюють умови для реалізації місцевих екологічних інтересів силами регіонів.

Література

1. Atamanchuk, G. V. (2000), *Gosudarstvennoe upravlenie (organizacionno-funkcional'nye voprosy)* [State management (organizational and functional issues)], OAO «NPO «Jekonomika», Moscow, Russia, p. 400.
2. Ashykova, E. I. (2013), "Strategic environmental assessment as a tool for implementing the State Environmental Policy", Proceedings V Conference "Legal Aspects of Public Administration: Theory and Practice", DRIDU NADU, Dnipropetrovsk, Ukraine, pp. 133 - 136.
3. Tolstoukhov, A. V. and Khilko, M. I. (2001), *Ekobezpechnyi rozvytok: poshuky stratehii* [Ecosafety development: search strategies], Znannia Ukrainy, Kyiv, Ukraine, p. 185.
4. Khvesyuk, M. A. (2008), *Stratehichni imperatyvy ratsionalnoho pryrodokorystuvannia v konteksti sotsialno-ekonomichnoho pidnesennia Ukrainy* [Strategic imperatives of environmental management in the context of socio-economic growth of Ukraine], TOV «Yuho-Vostok, LTD», Donetsk, Ukraine, p. 496.

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Беднарчук В.В., студентка 3 курсу факультету управління фінансами та бізнесу

Маліновська О.Я., к. е. н., доцент кафедри економіки та менеджменту

Львівський національний університет імені Івана Франка

Позитивний розвиток соціальної сфери – це важливий сектор економічного розвитку будь-якої демократичної держави світу. Розвиток соціального середовища сприяє побудові громадянського суспільства, утвердженню демократії та підвищенню рівня життя громадян. У сучасних умовах роль в управлінні соціальною сферою територіальних громад, окремих регіонів належить місцевим органам влади. Дедалі більше уваги органи влади приділяють проблемі недостатнього фінансування соціальної сфери відповідно до європейських вимог.

Існують різні підходи до трактування сутності поняття «соціальна сфера».

М.А. Кальницька виокремлює три підходи до трактування поняття «соціальна сфера»:

1) процесуальний підхід (соціальні процеси та форми соціальної діяльності спрямовані на підвищення рівня життя у суспільстві);

2) змістовий підхід (спрямований на змістове наповнення поняття «соціальна сфера»);

3) інституційний підхід (розглядає інституційні одиниці, які забезпечують у суспільстві підвищення рівня життя) [1].

В Україні і надалі існує проблема фінансування соціального забезпечення населення за рахунок коштів місцевих бюджетів, які повною мірою не покривають усі потреби. Від економіки країни залежить фінансування соціального забезпечення населення. Розглянемо тенденцію змін структури видатків обласного бюджету Львівської області упродовж останніх років за функціональною класифікацією (табл. 1).

Таблиця 1. Видатки обласного бюджету Львівської області у 2018-2019 рр.

Найменування	2018	2019*
	Млн. грн.	Млн. грн.
Загальнодержавні функції	10185,1	4900,2
Громадський порядок, безпека та судова влада	6,9	6,1
Економічна діяльність	1570,6	759,9
Охорона навколишнього природного середовища	17,8	11,2
Житлово-комунальне господарство	194,5	130,8
Охорона здоров'я	2297,7	1625,5
Духовний і фізичний розвиток	302,6	223,5
Освіта	1350,1	931,1
Соціальний захист та соціальне забезпечення	311,4	275,3

Дані за 2019* рік охоплюють січень-вересень.

Джерело: складено на основі [2].

Найбільше грошових коштів іде на загальнодержавні функції у Львівській області. Щодо соціальної сфери, то здійснюється фінансування усіх її галузей. Для прикладу, станом на 2018 рік на освіту було виділено 1350,1 млн. грн.

Для більш поглибленого розуміння і аналізу стану соціальної сфери у Львові нами розглянуто видатки обласного бюджету Львівської області за 2018 рік на рисунку 1.

Рис.1 Видатки обласного бюджету Львівської області за 2018 р.

Джерело: складене на основі [2].

Як видно з рисунку, станом на 2018 рік найбільше грошових коштів було спрямовано на розвиток охорони здоров'я – 2297,2 млн. грн. Найменше у аналізованому році фінансувався сектор громадського порядку, безпеки і судової влади – 6,9 млн. грн.

Бюджетним кодексом законодавчо закріплені капітальні видатки у бюджеті розвитку місцевих бюджетів у таких напрямках : соціально-економічний розвиток регіонів; виконання інвестиційних програм; будівництво, капітальний ремонт та реконструкція об'єктів соціально-культурної сфери та житлово-комунального господарства; будівництво газопроводів та газифікація

населених пунктів; будівництво та придбання житла окремим категоріям громадян відповідно до законодавства; збереження та розвиток історико-культурних місць та заповідників; будівництво та розвиток транспортної мережі; розвиток дорожнього господарства; придбання шкільних автобусів та автомобілів швидкої медичної допомоги; комп'ютеризація та інформатизація загальноосвітніх навчальних закладів; інші заходи, пов'язані з розширеним відтворенням [3, ст.71].

Низька суспільна ефективність функціонування соціальної сфери «зумовлена переважно необґрунтованою монополією бюджетного фінансування, що викривлює цільові настанови діяльності таких установ, фіксує залежність масштабів їх ресурсного забезпечення від штучних бюрократичних оцінок, проте робить їх абсолютно незалежними від оцінки результатів їх функціонування безпосередніми споживачами» [4].

Для перспективного розвитку соціальної сфери окремих регіонів органи державного і місцевого самоврядування повинні:

- проводити ефективну соціальну політику;
- удосконалювати модель бюджетного фінансування соціальних програм;
- раціонально розподіляти надходження у бюджет.

Отже, проведене на прикладі Львівської області дослідження доводить, що в сучасних реаліях одним з найважливіших чинників економічного розвитку соціальної сфери є не тільки географічне розташування регіону, але й раціональне і досконале його фінансування.

Література

1. Кальницька М.А. Теоретичні підходи до визначення соціальної сфери та особливості її функціонування в Україні [Електронний ресурс]. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/10_ukr/91.pdf
2. Відкриті публічні фінанси місцевих бюджетів [Електронний ресурс]. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/13100000000/local-expenses?class=functional>
3. Бюджетний кодекс України: Офіційне видання Міністерства юстиції України «Кодекси України» № 12/2010 р. – К.: Форум, 2010. – 156 с.
4. Верховод І.О. Теоретичні основи ідентифікації та принципи реформування соціальної сфери економіки сучасної України / І.О. Верховод // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 6. – С. 28–37. [Електронний ресурс]. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Uap_2014_6_6.pdf

РОЗВИТОК МІСТ НА ЗАСАДАХ SMART-ТЕХНОЛОГІЙ

Бойко Л.В., студентка 4 курсу факультету економіки, менеджменту та психології

Головня Ю.І., к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Київський національний торговельно-економічний університет

Нині в Україні відбувається розбудова інформаційного суспільства. Стабільний розвиток країни та окремого міста, зокрема, передбачає пошук інноваційних підходів для ефективного управління економічними, політичними та соціальними процесами у місті.

Стрімке зростання чисельності міського населення обумовило розширену трансформацію міст у всесвітньому масштабі. На сьогодні концепція розумного (smart) міста в тому чи іншому обсязі реалізована у 2 500 містах в усьому світі. Розумне місто – це місто знань, цифрове місто, кібермісто або екомісто, залежно від цілей міського планування. Розумні міста в економічному і соціальному аспектах спрямовані в майбутнє. Вони ведуть постійний моніторинг найважливіших об'єктів інфраструктури, постійно збільшують кількість надаваних населенню послуг, забезпечуючи стійке середовище, яке сприяє добробуту і збереженню здоров'я городян. Основу цих послуг становить інфраструктура інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Таким чином, мета концепції створення розумного міста – максимальне підвищення ефективності всіх міських служб[1].

Розробники концепції European Smart Cities Віденського технологічного університету вважають, що розумне місто – це саме управлінська категорія, це місто, яке ефективно використовує всю доступну інформацію для кращого розуміння й контролю своїх функцій та оптимального використання наявних ресурсів, у тому числі мешканців[2].

Із позиції публічного управління, розумне місто – це керована комплексна та багатофакторна муніципальна система, що вміщує у себе зазначені складові та вписує їх у контекст сталого розвитку. Метою розвитку цієї системи є забезпечення підвищеного комфорту міського життя та безпеки оточуючого середовища – ключової вимоги, що завжди визначатиме зміст критерію «розумності» в управлінні містом[3].

Оскільки сучасні інформаційно-комунікаційні технології оперують інформацією в цифровій формі, то зазвичай для позначення «інформаційного розумного міста» використовують термін, що є синонімом даному – «цифрове місто».

Для розвитку цифрового міста необхідне активне впровадження електронного управління в усі сфери життєдіяльності суспільства для забезпечення та покращення умов життя та праці кожного громадянина, діяльності підприємства, установи, міста в цілому. Традиційно виділяють три рівні електронного управління (Рис.1).

Електронне інформування громадян органами влади має місце, коли влада стає більш відкритою для громадян, з'являється вільний доступ до рішень, які вона ухвалює, в інформаційній мережі роз'яснюються прийняті рішення. Електронну взаємодію громадян і органів влади забезпечують механізми спілкування громадян і представників влади у віртуальному просторі в реальному часі щодо обговорення пропонуваніх і прийнятих рішень, з'ясування тих чи інших питань. Електронне обслуговування громадян органами влади може здійснюватися установами, які на це мають повноваження. Отримання громадянами документів за електронними запитами, подання електронних податкових декларацій, електронної реєстрації тих чи інших правових актів являє собою приклад електронної взаємодії громадян і органів влади.

Рис.1 Рівні електронного управління
Джерело: побудовано автором за [4].

Електронний уряд є вищою стадією розвитку врядування в умовах інформаційного суспільства. Варто зазначити, що крім надання доступної інформації, взаємодії з громадянами в онлайн режимі, можливі й більш

кардинальні зміни системи відносин між владою та громадянами. Реалізація принципу «єдиного вікна» полягає в тому, що рух інформації між різними відомствами відбувається через створення загальної бази даних. Такий механізм прискорить, наприклад, розгляд запиту громадянина з певної проблеми [4].

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій стає поштовхом змін в процесах реалізації нових ефективних інструментів електронного управління у багатьох українських містах, серед яких можна виокремити так: Київ, Вінниця, Луцьк, Львів, Рівне та Івано-Франківськ.

Для успішної реалізації поставлених завдань перед місцевими органами влади у сфері е-урядування ці міста України розробляють стратегії та програми розвитку електронного урядування, впроваджувати зручні та доступні електронні сервіси для громади міста, які підтримуються сучасними операційними системами.

Отже, цифрове місто – це місто, в управлінні яким використовуються новітні технології, взаємодія влади та громадян відбувається за допомогою загальнодоступної електронної системи, що сприяє відкритості та прозорості управлінської діяльності, забезпечує стабільний розвиток міста в цілому.

Розвиток цифрового міста залежить від ефективності електронного управління, яке за допомогою застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій надає повний комплекс державних послуг для всіх категорій громадян та суб'єктів господарювання та забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства.

Література

Cavada M. Do smart cities realise their potential for lower carbon dioxide emissions? / Cavata M. atc. // Engineering Sustainability : proceedings of the Institution of Civil Engineers. – 2016. – Vol. 169, issue 6. – P. 243 – 252. – Access mode : <https://www.icevirtuallibrary.com/doi/abs/10.1680/jensu.15.00032>.

European Smart Cities (version 4.0 (2015)). – Retrieved from: <http://www.smart%cities.eu/?cid=2&ver=4>.

Андрієнко А. О. Концепція "розумного міста": уточнення ключових понять у контексті забезпечення розвитку великого муніципального утворення / А. О. Андрієнко // Аспекти публічного управління. - 2018. - Т. 6, № 8. - С. 24-34. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/>

Писаренко В.П. Запровадження електронного урядування в Україні [Електронний ресурс] / В.П.Писаренко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2014. № 3. – С. 111–115.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ МЕРЕЖІ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Болтенкова К.В., студентка 3 курсу факультету економіки і менеджменту
Кербікова А.С., старший викладач кафедри економіки та підприємництва
ім. Т. Г. Беня

Національна металургійна академія України

Дніпропетровська область знаходиться в степовій зоні України і займає площу 3,19 млн га, у тому числі землі лісогосподарського призначення становлять 115,162 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю 75,1 тис. га, загальний запас деревини 13,1 тис. м³, а лісистість області відповідає 5,6 %. У той же час, наявність потужних запасів мінеральної сировини і сприятливі агрокліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток агропромислового сектору. У результаті більша частина земель антропогенно-трансформована.

В таких умовах дуже складним та важливим є питання виявлення і заповідання природних територій і об'єктів. Незважаючи на це, проводиться планомірна діяльність щодо розвитку і розширення заповідних територій, розглядаючи заповідну справу як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як, збереження біорізноманіття, відновлення і підтримка екологічного балансу в біосфері тощо.

Природно-заповідний фонд України (ПЗФ) – ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища.

Знаходиться під державним управлінням Міністерства екології та природних ресурсів України.

За інформацією Державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, станом на 1 січня 2019 року ПЗФ України склав 8396 територій та об'єктів фактичною площею 3,99 мільйона га в межах території України та 402 500 га у межах акваторії Чорного моря.

Відношення фактичної площі природно-заповідного фонду до площі держави становило в межах 6,1%.

Мережа ПЗФ області станом на 01.01.2019 становить 178 об'єктів загальною площею 96333,99 га або 2,9 % площі області. Із них 31 об'єкт – загальнодержавного значення на площі 33103,86 га, та 147 – місцевого значення на площі 63230,13 га.

На території Дніпропетровської області розвинені різноманітні типи байрачних лісів, балкові ландшафти з осередками ендемічної степової флори та фауни. У межах області є реліктовий Самарський бір – унікальне природне утворення, якому немає рівних у світі. У долинах степових річок і балках на

поверхню виходять кристалічні породи, на яких формуються своєрідні біогеоценози. У долинах малих річок формуються багаті біологічним різноманіттям заплавно-борові та водно-болотні комплекси.

З метою розширення площі територій природоохоронного призначення, поліпшення умов для формування та відновлення довкілля, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття у 2017 році рішенням Дніпропетровської обласної ради від 24.03.2017 № 176-8/VII затверджено Проект схеми формування екологічної мережі Дніпропетровської області.

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі та стан біорізноманіття. Зокрема відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відведення нових територій під будівництво кар'єрів по видобутку корисних копалин, промислових об'єктів, житлової забудови, влаштування полігонів твердих побутових відходів. До складу цих земель значною мірою потрапляють і природні території, які могли б стати елементами екомережі, але втрачаються безповоротно внаслідок вище зазначеної діяльності. За останні роки підсилився вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут через надмірне випасання (або навпаки раптове припинення випасу), постійні випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Останній є причиною значних трансформацій у видовому складі та характері угруповань степової рослинності.

Помітно скоротилась кількість вегетуючих та квітучих ефемероїдів і ефемерів, у тому числі рідкісних та зникаючих видів, занесених до Червоної книги України. З другого боку, після випалів звільнені екологічні ніші швидко заповнюють види з активною екологічною стратегією, внаслідок чого ділянки ковилових та типчаківих степів починають поступово заміщуватися угрупованнями пирію повзучого, куничника наземного та інших довгокореневищних злаків. Полезахисні лісосмуги повсюдно, а особливо в південних районах області, потерпають не тільки від випалів, але й від незаконних рубок. Внаслідок цього значна частина лісосмуг втратила захисні функції, має вигляд дуже розріджених насаджень, а подекуди знищена повністю.

У більш задовільному стані знаходяться землі лісового фонду, які є важливим елементом екомережі, але в області, яка знаходиться в степовій зоні, ліси займають незначні площі і не можуть суттєво впливати на формування безперервного екологічного каркасу. Крім того, в лісах відбуваються лісовідновні та суцільні санітарні рубки, нерідко трапляються лісові пожежі, влаштовуються локальні кар'єри для видобутку піску, що загалом також поступово знижує захисну роль лісів для довкілля та їх значення як елементів екомережі.

Література

1. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Болтенкова К.В., Кербікова А.С. Діагностика охорони та захисту лісів в Україні: Зб. мат.-лів всеукр. наук.-практ. конф. Здобувачів вищої освіти та молодих учених, Дніпро, 23 квіт. 2019 р. / Нац. метал. академія України. – Дніпро. – 2019. – с. 210-211.
3. Економіка природокористування. Частина І: Навчальний посібник. / В.С. Кирилюк, О.С. Малюк, Л.І. Сомова, Л.М. Проха, А.С. Кербікова – Дніпро: НМетАУ, 2018. – 111 с.
4. Кербікова А.С. Діагностика екологічного стану Дніпропетровщини / А.С. Кербікова, О.А. Беженова // Актуальні проблеми економіки та управління в епоху глобальних викликів і загроз: Зб. мат.-лів всеукр. наук.-практ. конф., Дніпро, 26-27 квіт. 2018р. – В 2-х томах. – Т. 2. / НМетАУ. – 2018. – С. 228-230.
5. Регіональна економіка: Навчальний посібник. / С.Б. Довбня, Т.В. Гулик, А.С. Кербікова. // Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2011. - 370 с.
6. Семенова Т.В. Діагностика екологічного стану України [Електронний ресурс] / Т.В. Семенова, А.С. Кербікова // // Інфраструктура ринку. -2018. - №23. - С. 200-205. Режим доступу: <http://www.market-infr.od.ua/uk/23-2018>

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ПОРТОВИХ ТЕРИТОРІЙ

Боровських А.А., студентка 2го курсу магістратури спеціальності «Менеджмент ЗЕД», економіко-правовий факультет.

Нєнно І.М., д.е.н., професор кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова

Вигідне територіальне розташування України між східними та західними країнами це можливість використовувати високий транзитний та логістичний потенціал економіки України. Такі вигоди існують і завдяки наявності виходу до Чорного моря, яке є одним із провідних транспортних коридорів між Азією та Європою. Використання транзитного потенціалу України в повній мірі можливе у разі інтенсивного розвитку портових територій. Отже, зростає необхідність впровадження сучасних управлінських, технологічних, маркетингових та фінансових технологій для вдосконалення систем управління морськими портами. Такі заходи уможливлуватимуть остаточний вибір території України замість альтернативних маршрутів через Білорусь, країни Балтії та Польщу, через Чорне море. Унікальне географічне розташування України дозволяє їй посісти гідне місце в міжнародній логістичній системі. Це стане джерелом добробуту українців, бо саме логістичні послуги являють собою високодохідні та системо-утворюючі види діяльності, в які можливо закладати високу додану вартість. Інструментом впливу на розвиток портових територій стає бізнес-модель порту. Для аналізу діяльності ДП «Одеський морський торговельний порт» за 2016-2018 рр. розраховані показники (див. табл. 3.3) можна зобразити у вигляді 12-кінцевої зірки – ерцгами, яка є ефективним інструментом порівняльного аналізу бізнес-моделей. Ерцгама показує що, чим далі коефіцієнт від центра, тим він краще. На рис. 1 графічно зображено 12-факторну модель ROE.

Табличні форми візуалізації використовуються для систематизації розрахункових показників, складових декомпозиції бізнес-моделей, факторів і компонентів, які впливають на створення вартості підприємства як основної мети функціонування бізнес-моделей.

Рис. 1. Ерцгама бізнес-моделі ДП «Одеський морський торговельний порт» за 2016-2018 рр. (розроблено за даними фінансової звітності підприємства)

Таблична форма 12-факторної моделі ROE включає валову маржу, ефект від комерційних та управлінських витрат, ефект від фінансової діяльності, податковий ефект, управління грошовими коштами, управління дебіторською заборгованістю, управління запасами, управління іншими оборотними активами, управління основними засобами, управління іншими позаоборотними активами, боргове навантаження, рівень безвідсоткових зобов'язань у власному капіталі. Ерцгама як форма візуалізації є зручною для порівняння та коригування показників бізнес-моделей для відстеження результатів реалізації стратегії управління.

Як свідчать розрахунки та ерцгама, у зазначений період у бізнес-моделі ДП «Одеський морський торговельний порт» відбулися негативні зміни. Зменшилися значення всіх показників крім рівня безвідсоткових зобов'язань у власному капіталі. Дана динаміка обумовлена тим, що більшість показників залежні від обсягу чистого доходу від реалізації продукції, а він в свою чергу знизився в період 2016-2018 років на 69%. Рівень безвідсоткових зобов'язань у власному капіталі збільшився внаслідок того, що безвідсоткові зобов'язання зменшилися на 25%, в той час як обсяг значення власного капіталу збільшилося на 5%.

Література

1. Дебелак Д. Бизнес-модели: Принципы создания процветающей организации / пер. с англ. Москва : Издательский дом «Гребенников», 2009. 256 с.
2. Ненно І. М. Систематизація наукових підходів до класифікації бізнес-моделей підприємств. Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. Одеса: ОНЕУ, 2016. С. 34–39.
3. Ненно І. М. Декомпозиція фінансово-економічних показників при оцінці вірогідності реалізації ризику банкрутства (на прикладі морських торговельних портів України. Технологический аудит и резервы производства. 2016. № 2/6 (28). С. 37–41.
4. Формування мультимодальних транспортно-логістичних центрів на засадах державно-приватного партнерства / С. М. Боняр, В. А. Будник, О. О. Карпенко, Я.Р. Корнійко : монографія. Київ : КДАВТ; «Наш формат», 2015. 152 с.

РЕГІОНАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЖЕРЕЛЬНИХ ВОД В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Борщ М.С., аспірант факультет інженерних мереж та екології міст
Яковлев В.В., д-р геологічних наук, професор кафедри інженерної екології міст

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Водозабезпечення якісною питною водою населення є однією з найважливіших задач. Одним із альтернативних рішень господарського забезпечення є джерельні води. Але якість води з джерел не завжди придатна для використання у питних цілях через перевищення гранично-допустимих концентрацій певних хімічних сполук. Окрім того, хімічний аналіз води доволі довготривалий і не дешевий процес. Втім, з досвіду минулих спостережень можна бачити певну залежність хімічного складу джерельних вод від геологічної будови і ступеню техногенного навантаження у зонах формування джерельного стоку. Так, склад водовмісних і перекриваючих порід, глибина їх залягання, наявність тектонічних розривів, ерозійних врізів – все це позначається на процесах формування хімічного складу підземних вод у зонах живлення джерел. Ступінь техногенного впливу на підземні води неглибоких горизонтів має залежність від характеру і часу антропогенної діяльності у зоні формування джерельного стоку. Застосування інтерактивних цифрових та геоінформаційних систем дозволяє виявити такі залежності і прогнозувати у подальшому якість підземних вод на нових ділянках. В умовах недостатньої захищеності неглибоко залягаючих водоносних горизонтів на забудованих ділянках господарсько-побутові і промислові стоки роблять джерельні води непридатними для питного використання.

Харківська область розташована на північному сході України на території двох природних зон Лівобережної України – Лісостепу і Степу в межах вододілу, що відокремлює басейни Дону (75%) та Дніпра (25%).[0]

За геологічною будовою територія відноситься до закритих двоярусних районів. Основні геологічні зрізи, що картуються – четвертинний та дочетвертинний, який поділяється на кайнозойську та мезозойську ератему. Складність геологічної будови проста, за винятком південно-східної частини території області, де починається зона зчленування Дніпровсько-Донецької западини з Донецькою складчастою спорудою. [0]

В гідрогеологічному плані вся територія Харківської області відноситься до Дніпровсько-Донецького артезіанського басейну лише невеликі частини території на південному сході належать Донецькій гідрогеологічній провінції.

Всі джерела, що виявлені на території Харківської області формуються з четвертинних, неогенових або палеогенових водоносних горизонтів та їх комплексів. Лише невелика кількість джерел, що знаходяться на північному сході області та в Балаклійському районі формуються в водоносному горизонті тріщинуватої зони мергельно-крейдяної товщі верхнього відділу крейдяної системи.

На даному етапі дослідження в Харківській області виявлено 517 джерел. Понад 60 % джерел витікає з водоносного горизонту у відкладах обухівської світи еоцену та межигірської світи олігоцену, менше 20% джерел формується з відкладів верхньої берецької підсвіти олігоцену та новопетрівської світи міоцену, водоносні горизонти четвертинних відкладів формують ще близько 20% джерел. Біля 1% відсотка джерел витікають з тріщинуватих відкладів верхнього відділу крейдяної системи та піщанистих відкладів бучацької серії.

В результаті дослідження техногенного навантаження на природне середовище на території Харківської області було виявлено, що інтегральним показником дуже високим і вище середнього (від +0,46 до 2,11 і більше) характеризуються лише 10% території, 58% площі області мають середній рівень техногенного навантаження (-0,39-+0,45) і 32% - нижче середнього [3].

В рамках дисертаційної роботи на тему «Резервна система водопостачання населення Східної України джерельною водою в умовах надзвичайних ситуацій» планується виконати дослідження джерельного стоку з метою визначення можливості використання найбільш перспективних джерел для господарсько-питного водопостачання.

Література

1. Екологічний паспорт Харківської області. Харківська обласна державна адміністрація. Харків, 2019 – 168 ст.
2. Державна геологічна карта України. Масштаб 1:200 000. Серія: Дніпровсько-Донецька. Аркуші: М-37-ХІІІ (Белгород), М-37-ХІХ (Харків) – Київ: Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, Казенне підприємство “Південукргеологія”, 2007 – 172 ст.
3. <http://only-maps.ru/sovremennye-karty/texnogenne-navantazheniya-na-prirodne-seredovishhe-v-ukra%D1%97ni.html>

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Братковська Х.Р., студентка 3 курсу факультету управління фінансами та бізнесу

Маліновська О. Я., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

Львівський національний університет імені Івана Франка

Важливим завданням сьогодення є дослідження аспектів розвитку територій України в різних сферах суспільного життя. Формулювання та втілення в життя завдань сталого розвитку потребують урахування регіональних особливостей. Вони мають базуватися на системному підході, який дозволяє побачити вплив засад сталого розвитку на всі сфери життєдіяльності соціуму.

Кожному регіону притаманні своєрідні та специфічні природні фактори. У гірській території вони проявляються з особливими ознаками та мають широкий вплив на соціально-економічні складові регіональних суспільних систем. Через складні природні умови гірський регіон стикається з деякими труднощами в економічному та соціальному розвитку. Тому він потребує окремого комбінованого підходу до даного питання.

Технічні завдання для Українського уряду, статус, розробка політики та стратегії розвитку прописані в Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат. І саме ці підходи конвенції варто враховувати при підготовці законодавчих кроків щодо підтримки розвитку гірських територій.

Соціально-економічна структура - це один із важливих напрямків розвитку гірських територій. Формування необхідної гірської політики є життєво необхідними задля повної реалізації проблем населення, які проживають на гірських територіях. Основним принципом цієї політики є твердження, що гори є винятковим природним і культурним спадком, який потрібно берегти і розвивати.

Більшість населених пунктів гірських районів внаслідок віддаленості від адміністративних та промислових центрів, специфічних кліматичних умов та особливостей географічного розташування мають обмежені перспективи для соціально-економічного зростання і, відповідно, характеризуються ознаками депресивності.

Проте, гірські райони Карпатського регіону характеризуються наявністю унікальних туристично-рекреаційних, природних ресурсів та багатою екосистемою, відтак володіють ресурсним потенціалом для розвитку туризму й рекреації, що на сьогодні використовується мало ефективно. Відтак актуалізувалася потреба ефективному використанні туристично-рекреаційного потенціалу гірських районів західних регіонів України, що напряму пов'язано із забезпеченням їх стабільного соціально-економічного розвитку, зростанням ділової активності та підприємницької ініціативи, розвитком туристичного бізнесу, та підвищенням якості життя населення [1].

Аргументами щодо обґрунтування пріоритетності освоєння рекреаційного потенціалу Карпат є:

Наявність природно-ресурсної бази. В регіоні є понад 800 джерел і свердловин лікувальних мінеральних вод всіх відомих типів, багато з них унікальні. Їх запаси достатні для щорічного оздоровлення більш як 7 млн. осіб;

Вигідне географічне положення, оскільки регіон розташований в центрі Європи;

Екологічний феномен території. Природа Карпат в порівнянні з іншими регіонами зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан;

Соціально-економічна специфіка гір. В гірських районах чотирьох карпатських областей проживає біля 1,3 млн. осіб. Гори створюють специфічні, надзвичайно складні умови проживання та господарювання, особливо у сільському господарстві. Тому надзвичайно гостро стоїть проблема зайнятості.

Економічна конкурентоспроможність рекреаційної сфери. Світовий досвід показує, що туризм є високорентабельною галуззю народного господарства [2].

На підтримку розвитку гірських територій спрямована програма «Розвиток гірських населених пунктів у контексті реалізації регіональних стратегій розвитку». До неї входять регіональні стратегії розвитку Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської та Чернівецької області на період до 2020 року. Ключовим завданням даної державної регіональної політики – це підвищення рівня життя населення, конкурентоспроможності регіонів та зростання надходжень до бюджетів.

План заходів та завдань з реалізації стратегії включає:

Стратегічна оцінка використання відновлюваних джерел енергії з врахуванням туристично-рекреаційного розвитку регіону;

Розроблення (оновлення) генеральних планів міст та громад;

Створення мережі об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;

Відтворення 4-х етнопоселень (бойківське, гуцульське, опільське, покутське);

Облаштування інфраструктури для туристів на заповіднику державного значення;

Створення продуктів екотуризму;

Навчання молоді розвитку ініціатив в ринковій економіці та формуванню підприємницької компетентності;

Підвищення інфраструктурної привабливості гірських територій;

Сприяння розвитку традиційних і найперспективніших для цих територій видів господарської діяльності – лісівництва, гірського сільського господарства, рекреаційно-туристичної сфери, екологічно сумісних видів промислової діяльності;

Забезпечення охорони навколишнього природного середовища та техногенно-екологічної безпеки [3].

Таким чином, розвиток соціальної та рекреаційної сфер гірських територій є перспективним та необхідним для України та його населення. Оскільки рекреаційна діяльність пов'язується з використанням лісових, кліматичних, спелеологічних і водних ресурсів, а в Карпатському регіоні зосереджена велика кількість даних запасів, то дана територія володіє високим потенціалом рекреаційної місткості.

Всі гірські регіони, особливо Українські Карпати, мають величезну природну і культурну спадщину та підтримують міцність екосистем на суміжних територіях. Оскільки дана місцевість стикається з непростими випробовуваннями в різних сферах свого існування, вона потребує особливої політики регіонального розвитку задля полегшення зростання господарства та життєдіяльності населення.

Література

1. Мігущенко Ю. В. Напрями підвищення ефективності використання туристично-рекреаційного потенціалу сільських гірських територій Західної України. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2013. Вип. 6(104) С. 1-2.
2. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Львів: НАН України. - 1999.
3. U-LEAD: Можливості розвитку гірських територій в умовах децентралізації. URL: <http://rdpa.regionet.org.ua/images/158/Mountain-areas.pdf>

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПОНЯТТЯ «ІМІДЖ»

Бровков Д.О., студент 2 курсу факультету Менеджменту

Пивоварова М.А., студентка 2 курсу факультету Менеджменту

Оболенцева Л.В., д.е.н., доцент кафедри Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Рішення щодо проблем формування іміджу міста є на сьогодні найбільш актуальним, що, в загальному вигляді, призводить до підвищенню конкурентної боротьби між регіонами економіки та суб'єктами світового господарства. Саме тому, між містами є конкурентна боротьба, як на внутрішньому ринку території, так і на ринку міжнародному. Завдяки цим обставинам актуалізуються проблеми розробки стратегій розвитку міста та стратегій формування інвестиційної привабливості міста.

Імідж є одним із факторів інвестиційної привабливості міста. Він виступає як образ міста, що складається у свідомості суб'єктів, які знайомі з місцевістю потенційних споживачів. Саме тому є необхідність цілеспрямованого управління іміджем міста як стратегічного чинника його конкурентоспроможності на внутрішньому та міжнародному ринку геопродуктів. Імідж, як результат свідомого, цілеспрямованого формування уявлення про об'єкт в свідомості людей, є ефективним інструментом, що забезпечує регулювання поведінки цільової аудиторії стосовно об'єкта (міста).

Створення іміджу - повільний процес, і зміни не будуть ефективними до тих пір, поки свідомість цільових аудиторій не сприйме зміст іміджу.

Поняття «імідж» вперше ввів в обіг американський економіст Болдуінг в 60-х роках минулого століття та визначив його як корисність ділового успіху. Саме слово «імідж» походить від латинського «*imago*», що означає «картинка». Якщо дослівно перекладати з англійського слова *image*, то в буквальному сенсі воно означає «образ», тобто мається на увазі не тільки візуальний образ об'єкта, а й його мислення, дій, вчинків.

Список визначень іміджу досить великий. Найбільш яскраво це відображено в розумінні суб'єкта або об'єкта іміджу. Тобто, суб'єкт іміджу – це той (або щось), імідж кого (або чого) створюється, або образ якого відбивається в психіці сприймаючого об'єкта (аудиторії) іміджу.

Об'єктом іміджу є аудиторія (соціальна група), для якої імідж створюється, або у якій формується символічний образ суб'єкта. У той же час, об'єктом іміджу виступає сам суб'єкт – конкретна людина або група, товар або послуга. Таким чином, з одного боку імідж виступає в якості об'єкта, а з іншого як суб'єкта.

Тобто, об'єктом іміджу можуть виступати явища і процеси політичного, економічного, соціального життя, культури і спорту, історичної події, всі можливі політичні рішення. Імідж об'єкта може класифікуватися за характером формування. Звідси він може бути [1]:

а) Об'єктивним. Являє собою ті враження про об'єкт іміджу, які формуються в свідомості громадськості.

б) Суб'єктивним. В даному випадку рішення приймаються в сторону самого об'єкта іміджу, його бачення того, яким він представлений в очах громадськості.

в) Формованим. Імідж, який створюють професіонали цієї сфери – іміджмейкери.

Аналізуючи існуючі підходи до різновидів іміджу, стає зрозумілим, що перше враження про об'єкт іміджу часто відрізняється від наступних. Дослідники дають таку інтерпретацію: існує первинний імідж – ті початкові очікування, які складаються при першому знайомстві з об'єктом, і вторинний імідж – при більш детальному знайомстві з об'єктом відкриваються приховані при першому сприйнятті, поверхневі риси, вони - відображають реальність, яка відбувається протягом певного часу трансформаціями з об'єктом іміджу.

Поняття «імідж» також тісно пов'язано з поняттям «репутація», причому останнє сприймається як більш пов'язане з реальністю, в той час як «імідж» має відтінок чогось уявного. Тобто, існує різниця між поняттям імідж і репутація: імідж – це те, що організація сама про себе думає і хоче, щоб так думали інші, а репутація – самі думки, громадська оцінка. Тобто імідж – авто-образ, а репутація – образ більш об'єктивний. Репутація складається на основі минулих років, доконаних фактів, а для побудови іміджу можна використовувати не тільки колишні і нинішні досягнення, а й проекти на майбутнє, а також суспільно значущі пропозиції і прогресивні погляди.

Слова «образ» та «портрет» є головними у трактуванні іміджу, а у визначенні репутації – «оцінка» та «думка». Отже, імідж і репутація відносяться один до одного, як форма і зміст. До поняття імідж і репутація близько поняття образ. Створення образу є вершина PR – творчості. Його побудова – є вищий етап публік релейшн. Так вибудовується ієрархія понять, на вершині якої виявляється образ, за ним слід репутація, а на сходинці нижче знаходиться імідж.

За специфіки діяльності імідж буває: політичний; імідж керівника; імідж організації; імідж території (міста, регіону, країни); імідж ідеї, проекту. Також виділяють такі види іміджу: дзеркальний, поточний, бажаний, корпоративний і складовий.

Таким чином, до основних характеристик іміджу відносять наступне [2]:

1. Імідж спрощений у порівнянні з об'єктом іміджу. Він підкреслює особливість об'єкта і його специфіку.

2. Імідж конкретний, але підлягає змінам. Він коригується протягом усього свого існування, завжди повинен бути адаптований до існуючої ситуації.

3. Частково ідеалізує об'єкт іміджу: він може, як перебільшувати його виграшні риси, так і наділяти об'єкт іміджу якостями, які не властиві йому в реальності, орієнтуючись на очікування цільової аудиторії.

4. Імідж – це щось середнє між сприйняттям і уявою, тобто імідж дозволяє аудиторії брати участь в його створенні, але тільки в певному напрямку.

Отже, проаналізувавши наявні трактування іміджу і його характеристики основних рис, автор прийшов до висновку про те, що імідж – це сукупність уявлень про об'єкт, покликаний надати емоційно – психологічний вплив на цільові групи громадськості для забезпечення оптимального комунікативного середовища базисного суб'єкта PR. Важливо відзначити, що імідж сьогодні перетворився на один з найважливіших чинників успішності і збільшення конкурентних переваг товарів, однак, поступово його якісні характеристики стали активно застосовуватися до інших об'єктів, зокрема до території. Це стає досить актуально останнім часом у зв'язку з посиленням процесом глобалізації та боротьби за сфери впливу або збуту.

Література

1. Балабанова Л.В., Приходченко Я.В. Бренд-менеджмент підприємств в умовах маркетингової орієнтації : монографія : Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. 200 с.

2. Старостіна А., Кравченко В., Лічова Г. Міжнародний імідж країни: сутність, фактори формування та рівні сприйняття. *Маркетинг в Україні*, 2010. №4. С. 61 – 66.

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ

Брюшенко А.В., студент 2 курсу факультету економіки і підприємництва
Чернега І.І., к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Уманський національний університет садівництва

У епоху постійних змін підприємствам дуже важливо визначити напрями свого розвитку. Одним із основних орієнтирів економічної політики підприємств є підвищення ефективності його діяльності. Для наукоємних галузей необхідною умовою у цій роботі є активізація інноваційних перетворень, посилення конкурентних переваг та стратегічного випереджального розвитку шляхом формування ефективного соціально-економічного механізму.

Значний вплив на процес формування соціально-економічного механізму як необхідної передумови ефективного використання трудового потенціалу підприємств мають соціально-демографічні зміни формування чисельності працівників на підприємствах та його статевовікової структури, освітньо-професійного складу працівників підприємства (склад, режими відтворення чисельності працівників, створення умов повного залучення до праці всіх верств працівників підприємства шляхом роботи з неповним робочим днем, покращення медичного обслуговування жінок та їхніх дітей, матеріальне стимулювання, заборона праці жінок у ряді професій) [1].

Велике значення для формування та ефективного його функціонування є стимулювання працівників. Під ефективним стимулюванням праці варто розуміти створення таких умов оплати праці на підприємстві, що дають змогу отримувати максимально високі виробничі результати при мінімальних трудових витратах. При цьому виникає необхідність оцінки ефективності діючої системи матеріального стимулювання на підприємстві, її відповідності завданню підвищення продуктивності праці працівників підприємств та їх зацікавленості в досягненні високих кінцевих результатів, збільшення обсягу виробництва та покращення роботи підприємства в цілому [2].

Але для підвищення системи матеріального стимулювання мають бути задіяні як джерела її зростання, що формуються на основі стабілізації і підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва, зростання продуктивності праці, так і нетрадиційні джерела, важливість яких підвищується в умовах обмеженості фінансових ресурсів і відсутності належних передумов стабільного економічного розвитку [3]. Якщо проаналізувати методику визначення та оцінювання формування трудового потенціалу підприємства, то можна бачити, що умови праці визначаються сукупністю факторів виробничого середовища і процесу праці, що впливає на здоров'я та працездатність персоналу під час трудового процесу. Умови праці на підприємстві формуються під впливом технічних та організаційних

факторів, що безпосередньо впливають на формування матеріальних елементів умов праці на робочих місцях, у цехах та на підприємстві в цілому. Це можуть бути: засоби праці, предмети праці, технологічні процеси, організаційні форми трудової діяльності.

Об'єктивна необхідність у соціальному захисті визначається в процесі праці факторами виробничого середовища, що впливають на здоров'я і працездатність працівника, зміст його праці та трудових відносин. При цьому соціально-трудова відносина пов'язані із захистом працівників підприємств під впливом комплексу техногенних та природних, економічних, біологічних (вік, здоров'я, працездатність) факторів та виявляються у вигляді взаємозв'язку між працівником і роботодавцем, працівником і державою, роботодавцем та державою [4]. На господарську діяльність підприємства, навіть на окремо взятий показник трудового потенціалу підприємства, можуть впливати численні та різноманітні чинники. Виходячи з цього, основною задачею є розкриття якісної основи взаємозв'язку між кількісними характеристиками. Остаточне рішення про становище підприємства може бути ухвалене після того, коли кількісний аналіз буде доповнений результатами якісного аналізу діяльності підприємства [5]. При формуванні соціально-економічного механізму як необхідної передумови ефективного використання трудового потенціалу підприємств можна розглянути такі структурно-функціональні підсистеми: планування, організацію, стимулювання, регулювання, відповідно до досліджень.

Ми з впевненістю можемо сказати, що без чіткої організації передачі інформації від керівника до безпосереднього виконавця роботи і навпаки, не можна отримати очікуваних результатів щодо ефективного використання трудового потенціалу підприємств. На підставі вищенаведеного аналізу визначення особливостей щодо формування соціально-економічного механізму трудового потенціалу підприємства нами пропонується авторське визначення структури соціально-економічного механізму трудового потенціалу підприємства, що забезпечує максимально можливий обсяг виробництва матеріальних благ і послуг в умовах найбільш ефективного використання за часом і продуктивністю наявних економічних ресурсів. Пропонується розглядати соціально-економічний механізм трудового потенціалу підприємств як складну, динамічну, ієрархічну систему, що складається з підсистем і елементів, тобто сукупності різноманітних елементів, які пов'язані між собою за певними правилами. Кожна із підсистем соціально-економічного механізму трудового потенціалу підприємства залежить від оптимального поєднання окремих видів економічних ресурсів, що залучаються у виробничий процес підприємства, рівня організації виробництва та праці й ефективності системи управління.

Взагалі можна сказати, що особливості підприємств вимагають створення інтегрованих структур, здатністю яких є об'єднання сировинної бази і переробних підприємств, що виробляють кінцевий продукт.

Формування та використання соціально-економічного механізму підприємств в сучасних умовах господарювання здійснюється під впливом не

тільки зрушень у факторах виробництва, але й змін у системі виробничих відносин. Соціально-економічні відносини, основою яких є відносини власності на засоби виробництва та результати праці підприємств, впливають на всі системні елементи якості трудового потенціалу підприємств. Характерною межею нових систем управління підприємств повинна стати орієнтація на довгострокову перспективу, проведення фундаментальних досліджень, інноваційну діяльність та максимальне використання творчої активності персоналу. Децентралізація, скорочення рівнів в апараті управління, просування працівників і їх оплата залежно від реальних результатів повинні стати основними напрямками змін в апараті управління трудовим потенціалом підприємств. Серед важливих чинників формування трудового потенціалу підприємств доцільно відзначити залежність територіального розміщення підприємства від сировинної бази, що є характерним для галузей, які використовують нетранспортабельну сировину, яка швидко псується, або навпаки, велику кількість сировини. Також на ефективність роботи та розміщення виробничих потужностей впливає структура ринків праці, можливість залучати висококваліфіковані кадри, наявність енергетичних і фінансових ресурсів, зручність транспортного сполучення тощо, тому в подальшому необхідно знайти шляхи пошуку компромісу між розглянутими вище чинниками. Ми вважаємо, що методологія формалізації показників, які характеризують трудовий потенціал підприємства, потребує детального вдосконалення. Це обумовлено наявністю кількісних та якісних ознак показників, а також особистих характеристик персоналу та умов їх реалізації в процесі трудової діяльності.

Література

1. Васильців Т.Г. Економіка малого підприємства : [навчальний посібник] / Т.Г. Васильців, О.І. Іляш, Н.Г. Міценко; за ред. Т.Г. Васильціва. – Київ : Знання, 2013. – 446с.
2. Рогоза М. Є. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми [Текст]: монографія / М. Є. Рогоза, К. Ю. Вергал. — Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. — 136 с.
3. Бутенко А. Державна підтримка підприємницького сектору України: досвід і проблеми /А.Бутенко, І.Сараєва // Економіка України. – 2012. - № 5. –С.41-51.
4. Брінцева О. Г. Вплив кризових явищ у соціально-трудої сфері на процеси формування та використання людського капіталу / О. Г. Брінцева // Соціально-трудої відносини: теорія та практика : збірник наукових праць. – 2014. – Вип. 1(7). – С. 284 – 290.
5. Грішнова О. А. Соціальна відповідальність у контексті подолання системної кризи в Україні / О. А. Грішнова // Демографія та соціальна економіка. – 2011. –№ 1. – С. 39 – 46.

РОЛЬ І МІСЦЕ ФІНАНСІВ В ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Будусь А.С., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

У даній роботі ми розглянемо особливості становлення та функціонування фінансової системи України та необхідність вирішення ряду взаємопов'язаних завдань: теоретичні основи фінансової системи; особливості розвитку фінансової системи України; проблеми у функціонування фінансової системи України, можливі шляхи їх подолання.

Фінанси є однією з найбільш важливих і складних економічних категорій. Без них неможливе функціонування держави і діяльність юридичних та фізичних осіб, оскільки саме вони забезпечують вартісний рух створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту (ВВП), відображаючи досить складні відносини, що виникають при цьому.

Головним їхнім призначенням є забезпечення кожної фізичної особи, кожного суб'єкта підприємництва, кожної державної структури, а отже і суспільства загалом, достатніми для здійснення їх діяльності грошовими коштами.

Фінанси є фундаментальною підвалиною цивілізації. Як і держава, ринок, гроші, власність, релігія вони - ефективне знаряддя здійснення державної політики, спрямованої на забезпечення життєдіяльності суспільства, і насамперед процесів розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту між різними верствами населення, окремими господарськими структурами й територіями; усунення вад ринкових механізмів щодо розміщення ресурсів і забезпечення суспільними благами; заохочення бізнесу, ділової та інвестиційної активності, мотивації до праці; анти циклічне регулювання економіки; підтримання рівня зайнятості; стабілізацію економічного стану в державі.

Дослідженню теоретичних проблем розвитку фінансів, з'ясуванню економічної сутності фінансів присвятили свою увагу багато провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Водночас багато аспектів теорії фінансів недостатньо висвітлені ще й на сьогодні.

Це пов'язано із тим, що сфера фінансів розвивається паралельно із розвитком світової економіки. Процеси глобалізації, які охопили протягом останнього часу світову економіку, створення моделей інформаційної економіки у найбільш економічно розвинених країнах світу, неминуче привносять нові аспекти фінансових взаємовідносин, яких не спостерігалось раніше. Термін «фінанси» (лат. *finantia*) означає платіж, дохід.

Сутність фінансів у кожній суспільно-економічній формації визначають відповідною формою виробничих відносин, пов'язаних з розподілом сукупного

суспільного продукту (ССП) і його невід'ємної складової — національного доходу.

Фінансова система має складну структуру. Її елементами є загальнодержавні фінанси, фінанси органів місцевого самоврядування, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси громадських організацій та фінанси недержавних позабюджетних структур.

Фінансова система України за останні 15 років зазнала істотних змін, але багато з них не дістали відповідного відображення у законодавстві. Україна потребує чіткої правової та адміністративної основи управління податково-бюджетною сферою.

Це означає, що всі функції та механізми такого управління (бюджетною та позабюджетною діяльністю) повинні у повному обсязі регламентуватися законами та відповідними нормативними актами.

Зрозуміло, що державні кошти слід виділяти та витратити лише за наявності відповідних на це правових повноважень. Фінансову систему держави можна розглядати у кількох аспектах.

Зокрема, фінансова система - це сукупність фінансових інститутів, кожний з яких сприяє утворенню та використанню відповідних централізованих та децентралізованих фондів коштів для здійснення фінансової діяльності держави, тобто діяльності з приводу мобілізації, розподілу та використання централізованих та децентралізованих фондів коштів для виконання завдань і функцій держави та органів місцевого самоврядування

З іншого боку (в організаційному аспекті), фінансову систему можна розглядати як сукупність органів державної влади та місцевого самоврядування, які здійснюють у межах своєї компетенції керівництво фінансовою діяльністю держави та підприємств, установ, організацій, що беруть у ній участь.

Україна поступово інтегрується до міжнародних фінансових ринків і наслідки глобалізаційних процесів стають дедалі відчутними для української фінансової системи. Про це свідчить сучасний етап міжнародної економічної інтеграції, перш за все європейської, включаючи уніфікацію фінансових систем і валютну інтеграцію.

Єдиним способом збалансування фінансової системи є застосування системи міжбюджетних розрахунків. Першочерговими завданнями розвитку фінансової системи в Україні є: створити групу потужних банків, зменшити податковий тиск, упорядкувати фінансові потоки та розпочати структурно-інституційні перетворення банківської системи, ефективну реорганізацію підприємств.

Наразі в Україні діють чимало фінансових установ і інститутів, поступово розвивається валютний ринок та ринок цінних паперів, що, безперечно, є наслідком певного позитивного економічного зрушення в економіці держави.

Стабільне фінансове становище держави є об'єктивною умовою її економічного розвитку і зростання суспільного добробуту. У цьому сьогодні нема потреби нікого переконувати.

Це стало зрозумілим як переважній більшості вчених, політичних і громадських діячів, так і широким верствам населення.

Але якщо в державі протягом тривалого часу немає фінансової стабільності, то настає деградація виробничих відносин, суспільної свідомості, а майбутнє стає невизначеним. Відсутність фінансової стабілізації і, як наслідок, чергові сплески кризових явищ тяжко б'ють по добробуту населення, бо втрати через прорахунки у фінансовій політиці несуть широкі маси населення, насамперед найбільш вразливі його верстви.

Основними пропозиціями щодо вирішення основних проблем і недоліків фінансової системи України є:

- зміцнення фінансів суб'єктів господарювання з метою посилення мотивацій до ефективної роботи, інвестиційної діяльності;
- налагодження фінансового механізму діяльності бюджетних установ, знайти нові джерела фінансових ресурсів в умовах дефіциту бюджетних коштів;
- посилення контролю за цільовим використанням бюджетних коштів;
- реформування системи оподаткування в напрямку послаблення податкового тиску;
- зменшення кількості і розмірів відрахувань у державні цільові фонди, відокремити їх від бюджету;
- раціональне використання коштів, залучених з допомогою державного кредиту, зміцнити довіру до державних цінних паперів.

Висновок

Фінанси є однією з найбільш важливих і складних економічних категорій. Без них неможливе функціонування держави і діяльність юридичних та фізичних осіб, оскільки саме вони забезпечують вартісний рух створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту (ВВП), відображаючи досить складні відносини, що виникають при цьому. Головним їхнім призначенням є забезпечення кожної фізичної особи, кожного суб'єкта підприємництва, кожної державної структури, а отже і суспільства загалом, достатніми для здійснення їх діяльності грошовими коштами.

Таким чином, фінанси - це не гроші, грошові доходи і фонди грошових коштів самі по собі, а специфічні економічні (грошові) відносини, що складаються при утворенні, розподілі і використанні грошових доходів і сформованих на їх основі цільових фондів грошових коштів (фінансових ресурсів) в процесі розподілу і перерозподілу ВВП, а в окремих випадках і національного багатства.

Література

1. Власова Н. О. Фінанси підприємств: навч. посіб. / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова. – К.: Центр учбової літератури, 2007.
2. Грідчина М.В. «Фінанси. Теоретичні основи» - навчальний посібник, МАУП. - 2004 р.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996 – XIV зі змінами, внесеними згідно із Законами N 3422-IV (3422-15) від 09.02.2006, ВВР, 2006, N 26, ст.210

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ: ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ

Вершиніна Д.М., аспірант кафедри «Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту», голова Ради молодих вчених ХНУМГ імені О.М. Бекетова
Момот Т.В., д.е.н., проф. кафедри «Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту»

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Діяльність вітчизняних підприємств будівельного комплексу потребує підвищення ефективності їх безпекоорієнтованого управління. Адже, непрогнозований розвиток соціально-економічних факторів, підвищення ризикованості діяльності підприємств вимагають розробки саме засад безпекоорієнтованого управління на кожному підприємстві.

Отже для будівельних підприємств є актуальним розробка новітніх методів безпекоорієнтованого управління. Важливим базисом цього управління, вважаємо, є інформаційно-аналітичне забезпечення.

Основні питання специфічних рис, послідовності реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення безпеки підприємств викладено у роботах таких дослідників, як: Варенко В.М., Мойсеєнко І.П., Позднишев С.В., Пригунов П.Я., Садчикова І.В., Чергенець Е.В. [2; 3; 5-8; 9-12].

В економічній літературі поняття «безпека найчастіше розглядають з двох аспектів: динамічного (безпека розглядається в контексті діяльності) та статичного (безпека – це й стан). В рамках цього дослідження, вважаємо, що більш доречним буде розглядати безпеку як стан захищеності підприємства від впливу загроз, який забезпечує стале його функціонування.

Здатність своєчасно виявляти і попереджати загрози є запорукою стійкого функціонування будь-якого підприємства. Впровадження на підприємстві системи інформаційно-аналітичного забезпечення дозволить знижувати рівень загроз, використовувати позитивний вплив зовнішніх і внутрішніх чинників, оперативно приймати ефективні управлінські рішення та забезпечувати безпекоорієнтованого управління підприємства.

Достовірна і об'єктивна інформація істотно підвищує ефективність системи безпекоорієнтованого управління підприємства. Цей факт підтверджує важливість інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття рішень у сфері управління безпекою. На нашу думку, інформаційно-аналітичне забезпечення безпекоорієнтованого управління підприємства – це цілеспрямована взаємодія людського інтелекту (аналітика) і наявної вихідної інформації (відкритої та/або конфіденційної) з метою отримання споживачем інформації нового вивідного знання, що сприяє прийняттю оптимальних управлінських рішень.

Головною метою інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління підприємства є виявлення схем шахрайства, обману у сфері діяльності підприємства, що дозволяє мінімізувати їх вплив та не допустити потрапляння підприємства у ситуації некерованого ризику.

У сучасних розробках з безпекознавства виділяють наступні два підходи до створення інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління підприємства:

1) підхід, як до процесу створення та захисту інформаційної складової її безпеки підприємства;

2) підхід як до системи з формування інформаційного ресурсу діяльності підприємства з метою забезпечення функціонування системи безпеки [2].

Аналізуючи тісний та взаємообумовлюючий вплив безпекоорієнтованого управління підприємства та його інформаційно-аналітичного забезпечення підтверджується теза про необхідність ефективної інформаційно-аналітичної діяльності. Ця діяльність включає одержання великого обсягу достовірної інформації про стан факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, подальшу систематизацію такої інформації, аналіз, оцінку й виявлення оптимальних, з погляду безпеки, варіантів поведінки.

Таким чином, розрізняють два рівні інформаційно-аналітичної діяльності:

1. Аналітичний процес (аналітика) – процес аналізу наявної інформації та створення нового знання, це робота інтелекту. Результатом аналітичної діяльності є вторинні документи, що є інформаційною моделлю не первинного документа, а моделлю проблеми.

2. Інформаційна діяльність – це обслуговування аналітичного процесу (матеріальне, оперативно-технічне, архівне тощо) [9].

Базуючись на дослідженнях Ареф'євої О.В. вважаємо, що до кола основних принципів формування інформаційно-аналітичного забезпечення безпекоорієнтованого управління підприємства можна віднести:

– цілеспрямованість (орієнтація аналітичної діяльності на досягнення конкретних цілей вирішуваних завдань (результатів в практичній діяльності);

– системність (комплексний аналіз вирішуваних проблем з урахуванням їх місця, ролі і взаємозв'язків в загальній структурі забезпечення діяльності організації);

– актуальність (аналітична діяльність повинна витікати з потреб практики, мати високу міру важливості в даний момент, в цій ситуації, для вирішення конкретної проблеми);

– сучасність (отримання і видача результатів аналітичній діяльності в необхідні терміни, в зручному виді і у формі, призначеній для безпосереднього використання адресатом) [1].

А от завданнями інформаційно-аналітичної діяльності щодо забезпечення безпекоорієнтованого управління підприємства виступають:

– забезпечення своєчасного надходження надійної і всебічної інформації по питаннях, що цікавлять керівництво;

– опис сценаріїв дій конкурентів, здійснення постійного моніторингу подій у зовнішній конкурентному середовищі і на ринку, які можуть мати значення для інтересів підприємства;

– забезпечення безпеки власних інформаційних ресурсів [4].

Підсумовуючи, можна зробити висновок: інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємства є важливим елементом безпекоорієнтованого управління підприємства. І здійснення інформаційно-аналітичного забезпечення дозволить підприємству швидко адаптуватися до стрімких змін економічних подій, здійснювати ефективну роботу із моніторингу зовнішнього середовища, передбачувати можливі потенційні загрози, а також розробляти основних дій із мінімізації їх впливу.

Отже, інформаційно-аналітичне забезпечення повинно виступати основним змістом будь-якої діяльності, спрямованої на організацію безпекоорієнтованого управління підприємства, адже в його основі лежать найбільш раціональні та ефективні механізми гарантування безпеки функціонування підприємства.

Література

1. Ареф'єва О. В., Кузенко Т. Б. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки // Актуальні проблеми економіки. 2009. №1. С.98-103.
2. Баланда А.Л. Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності: стан та перспективи // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. № 1(37). С. 150-155.
3. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. / В. М. Варенко. К.: Університет «Україна», 2014. 417 с.
4. Горячківська І.В. Теоретичні підходи до трактування поняття інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання // Вісник Черкаського університету. 2016. № 1. С.24-31.
5. Захаров І. В., Філіпов Я.Л. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. К.: Центр учбової літератури, 2013. 336 с.
6. Мойсеєнко І.П., Демчишин М.Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання // Актуальні проблеми економіки: наук. економ. журнал. 2009. № 10. С.239-245.
7. Пастернак-Таранушенко Г. Економічна безпека держави. Статистика процесу забезпечення: підручник для ВУЗів. К.: Кондор, 2002. 303 с.
8. Позднішев Є.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпеки підприємництва (методи та їх застосування): навчальний посібник. К.: Видавець Позднішев, 2007. Кн.1. 89 с.
9. Пригунов П.Я. Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності в сфері економічної безпеки. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4247>.
10. Пономаренко В.С., Клебанова Т.С., Чернова Н.Л. Экономическая безопасность региона: анализ, оценка, прогнозирование [Монография]. Х.: ИД «ИНЖЭК», 2004. 144 с.
11. Садчикова І.В., Садчиков В.С. Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства / Фінансові дослідження. 2016. №1. С.87-95.
12. Сорока Р.С., Сорока М.П. Значення інформаційно-аналітичної діяльності в забезпеченні економічної безпеки підприємства // Науковий вісник НЛТУ України. 2012. Вип. 22.13. С.317-322.

РОЗУМНЕ МІСТО – ЖИТТЯ МАЙБУТНЬОГО

Волошин В.С., студентка 1 курсу факультету міжнародної торгівлі та права
Головня Ю.І., к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Київський національний торговельно-економічний університет

Сучасний бурхливий розвиток ІТ технологій, роботизації та діджиталізації економіки не можна уявити свого життя без сучасних технологій. Саме Smart City стає точкою опори, яка об'єднує громадян, активістів та владу задля перетворення міста на технологічно розвинений та комфортний для життя мегаполіс. Розумне місто з кожним днем набуває більшої популярності та стає необхідністю. Тому актуальною є розробка програми "Zhytomyr Smart City" для міста Житомир.

Поняття Smart city має певну структуру, яка ґрунтується на 10 основних складових: інтелектуальні системи управління дорожнім рухом, розумний підхід до вуличного освітлення, залучення жителів міста до управління дорожнім рухом, розумний будинок, впровадження міської мережі Wi-Fi, розумний громадський транспорт, НС (сповіщення про надзвичайні ситуації), кнопки екстреного реагування, використання альтернативних джерел енергії та безготівкові платежі. Ця концепція забезпечує ефективне функціонування та потреби жителів.

Місто вже розпочало свій впевнений рух у напрямку розумного міста. Адже це одне з небагатьох міст, де місцева влада намагається бути в тренді сучасних технологій. Наприклад, реформа транспортної системи Житомира вже дала свої плоди, зменшивши кількість приватних перевізників. За останні два роки кількість маршруток зменшилася з 230 до 160. Також Житомир став одним з перших міст, де запровадили систему електронного квитка. На зупинках встановили стенди з розкладом руху транспорту. На них вказані маршрут, робочі та вихідні дні, точний час прибуття. Цю інформацію можна подивитися і в додатку для смартфона. У 2018 році на 13 зупинках встановили електронні табло з графіком руху. Вони обладнані Wi-Fi-роутерами, USB-зарядками та камерою спостереження, під'єднаною до міської системи безпеки. На нашу думку, Житомиру необхідно розвиватися в цьому напрямку, щоб вже через декілька років це місто змогло досягти рівня Лондона, Нью-Йорка, Амстердаму, Парижу та Рейк'явіку, які очолили список кращих старт-міст світу. Спираючись на досвід топ-5 розумних міст, можна запропонувати декілька ідей для покращення і спрощення життя житомир'ян.

Щоб побудувати місто, яке буде максимально комфортним для його жителів, необхідно створити певні умови для цього. Основним поштовхом у розвитку розумного міста є збір та обробка великої кількості даних. Саме аналіз даних дозволить підвищити якість життя населення. Сюди входять такі сфери життя: безпека, транспорт, медичні послуги, комунальне господарство, джерела альтернативної енергії та благоустрій. Безготівкові платежі та реформа

громадського транспорту стали реальністю. Мешканці міста вже змогли відчутти на собі позитивні наслідки цих реформ. Але це лише початок переходу Житомира до статусу "Smart City". Це довготривалий процес, який потребує терпіння та фінансування з боку держави.

Відтак, ми переконані, що концепція Smart city полягає не тільки в облаштованих вулицях і діджиталізованих адміністративних послугах, але, у першу чергу, в комфорті міщан. Тому першочерговою складовою "розумного" міста є "розумні" будинки. Ця реформа включає в себе використання системи високотехнологічних пристроїв для найбільш комфортного проживання людей. Виділяють кілька основних технологій розумного будинку: безпека, управління освітленням, управління кліматом (регулювання температури). Перевагами та функціями розумного дому є спрощення виконання побутових турбот, які у розумному будинку виконуються найлегшим та найефективнішим способом за допомогою сучасного обладнання. Автоматика будинку дозволяє покращити умови та якість життя, використовуючи лише пульт-дисплей.

Не менш важливим є використання сонячних батарей та джерел альтернативної електроенергії. У багатьох містах світу така практика є однією з невід'ємних складових розумного міста. Необхідно встановити сонячні батареї на дахах будівель, які в свою чергу можуть забезпечити автономне електропостачання для окремих квартир та будинків. Також набуває популярності встановлення вітрильників на сонячних батареях, які постачають тепло та електрику до будинків.

Ще однією важливою складовою розумного міста є вуличне освітлення міста. Тут популярністю користуються датчики руху, які вмикають світло лише коли фіксують пені рухи чи присутність людини, і вмикають його, коли ви залишаєте приміщення. За таким принципом працює і вуличне освітлення. Також високим попитом користуються LED-лампи, оскільки вони зменшують використання електроенергії до 80%. Особливістю та перевагою такого розумного освітлення в економії електроенергії.

Наступною пропозицією, запозичивши досвід інших смарт-міст, є залучення жителів міста до управління. Це так звана діджиталізація уряду. У всьому світі ці напрями вже давно стали реальністю та повсякденністю. Чимало громадян спілкується з керівництвом муніципалітетів за допомогою електронних звернень. В Україні за останні роки цей напрямок також почав стрімко розвиватися. Найпопулярнішими є електронні петиції на сайті президента, електронна система " Pro Zorro" і волонтерський проект iGov, де зібрано усі можливі засоби одержання інформації від держави в онлайні. Але мені хотілося б розвинути це у більш широкому значенні, додавши сюди отримання різних заяв, документів та підписів, які подаватимуться в електронній формі. Тоді житомиряни зможуть з легкістю забути, що таке черги.

Транспортна реформа вже запущена та дає свої позитивні плоди, але я хотіла б внести деякі доповнення та дещо вдосконалити її. Наприклад, для того, щоб забезпечити цілковиту безпеку пасажиром потрібно запровадити розумний громадський транспорт. Він передбачає контроль за усім, що відбувається в салоні та зовні протягом руху і передає інформацію про порушення в органи

влади. Слід зазначити, що така технологія уже розроблена в Києві: у розумному автобусі працює Wi-Fi, наявне відео спостереження. Водій також має можливість контролювати процес, який відбувається в автобусі. Транспорт в свою чергу має геолокацію: це дозволить стежити за рухом та в разі потреби чи надзвичайних ситуацій – швидко з'ясувати, де знаходиться автобус.

Оскільки, ми проживаємо в час, коли життя без інтернету стало неможливим. Пропоную забезпечити всіх жителів доступом до мережі Wi-Fi, встановивши бездротовий інтернет у громадському транспорті, у центральних кварталах міст, публічних місцях тощо. Наприклад, у Барселоні вже важко знайти куточок, де Wi-Fi не працює. Україна також прямує до цього. Прикладом можуть слугувати українські міста в яких це масово практикується, зокрема столиця. Житомир також прагне до встановлення цієї мережі, але на мою думку, це не так масово як у інших розумних містах. Безумовно, ми живемо в епоху хмарних технологій і повинні розвиватися нарівні з іншими комфортними містами світу.

Практика США показує позитивні результати щодо спеціальних кнопок екстреного реагування. Такі засоби допомагають правоохоронним органам швидше реагувати на певні події та прибути на місце інциденту. Без сумніву, це дає змогу убезпечити житомирян від злочинців та правопорушників. Також сюди можна додати сповіщення про надзвичайні ситуації. Наприклад, в Нью-Йорку та в багатьох інших розумних містах існує персональна мережа оповіщення, яка відправляє SMS - повідомлення, які зареєстровані в базі даних, у разі надзвичайних ситуацій, що знаходяться поблизу цієї особи. Завдяки цьому вдається запобігти зростанню кількості жертв, а також нападам паніки, яка може призвести до ще гірших наслідків.

Отже, підсумовуючи вище сказане, для того щоб Житомиру досягти рівня розумного міста слід досягти дев'яти критеріїв - людський капітал, соціальна згуртованість, економіка, навколишнє середовище, управління, містобудування, міжнародні зв'язки, технології, мобільність і транспорт. Цитуючи професора Жоана Енріка Рікарта: " По-справжньому розумне місто має на меті поліпшити якість життя своїх жителів, а це означає забезпечення економічної, соціальної та екологічної стійкості." Це праця, яка потребує насамперед часу, терпіння та фінансових зусиль. Важливим важелем є підтримка влади, яка повинна допомагати реалізації проектів розумного міста. Адже все це робиться для покращення якості та безпеки життя міських жителів. Безперечно, це є запорукою стабільності та добробуту населення. Житомиряни вже змогли відчувати на собі позитивні наслідки розумних реформ. Але це лише початок до високого рівня якості життя. Якщо місцева влада підтримає проекти, які зазначені вище, то це призведе до концентрації людського капіталу, залучення у місто великої кількості кваліфікованих програмістів, які зможуть допомогти втілити це все в життя. Реалізація цих реформ стане наслідком підвищення рівня життя житомирян, оснащення найсучаснішими технологіями, розвитку мобільності серед жителів, оптимізація транспорту та пішоходів, забезпечення безпеки та економічної стабільності.

Література

1. <https://www.epravda.com.ua/news/2019/07/14/649642/> - офіційний сайт видання «Економічна правда»

ЯК ПОДОЛАТИ СМІТТЄВИЙ КОЛАПС?!

Гарбар А.М., студент 1 курсу факультету міжнародної торгівлі та права
Головня Ю.І., к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Київський національний торговельно-економічний університет

Щороку кожен дорослий мешканець України продукує вантажівку відходів, утилізувати які в повній міні неможливо. А відтак, країна починає потопати у власному смітті. Сміттєві полігони давно вже перетворилися на зони екологічного лиха, масштаби якого з кожним роком тільки збільшуються.

Станом на 2017 рік на території України було накопичено 36 млрд. тонн відходів, з яких 1,5 млрд. тон - небезпечні, а ступінь їх переробки становить лише 3,2%. За різними даними, від 4 до 7% нашої країни завалено сміттям. Україна опинилася серед 10 країн з найбільшим обсягом сміття на жителя за версією агентства "24/7 Wall Street". Щоб визначити найбільших виробників відходів, агентство розрахувало вироблені кожною країною спеціальні відходи та регулярні тверді відходи муніципального виробництва на душу населення, використовуючи дані глобальної бази даних Світового банку, яку оновлювали у вересні 2018 року. Про це пише "USA Today" [1]. Країни в рейтингу розподілилися таким чином: 1. Канада - 36,1 тонна сміття на людину; 2. Болгарія - 26,7 тон сміття на людину; 3. США - 25,9 тон сміття на людину; 4. Естонія - 23,5 тон сміття на людину; 5. Фінляндія - 16,6 тон сміття на людину; 6. Вірменія - 16,3 тони сміття на людину; 7. Швеція - 16,2 тони сміття на людину; 8. Люксембург - 11,8 тон сміття на людину; 9. Україна - 10,6 тон сміття на людину; 10. Сербія - 8,9 тон сміття на людину.

"Україна, один з найбільших торговців зброєю в світі, виробляє трохи більше 474 мільйонів метричних тон відходів на рік, 448 мільйонів з яких - небезпечні відходи. Жодна з 105 країн, щодо яких є дані про небезпечні відходи, не виробляє більше таких відходів". - йдеться в результатах американського аналізу.

За даними Державної служби статистики України кількість утворених відходів у декілька разів перевищує кількість утилізованих (табл. 1) [2]:

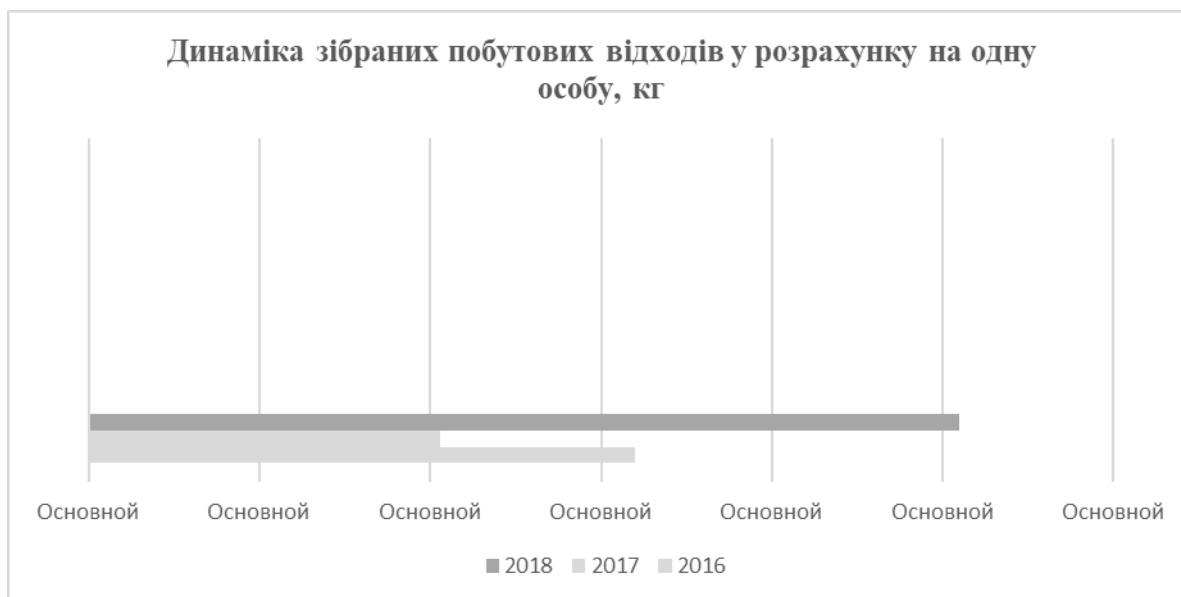
Таблиця 1.

Кількість відходів в Україні*

Утворено	Утилізован о	Спалено	Видалено у спеціально відведених місця чи об'єкти	Загальний обсяг відходів, накопичених протягом експлуатації, у спеціально відведених місцях чи об'єктах
352333,9	103658,1	1028,6	169523,8	12972428,5

*Складено автором на основі даних Державної служби статистики України

Динаміка зібраних побутових відходів у розрахунку на одну особу свідчить про їх зростання (рис.1), що призводить до сміттьєвого колапсу у більшості регіонів України.

Типовим прикладом загострення екологічної ситуації, пов'язаною з утилізацією сміття є місто Львів. Справа з “львівським сміттям” зазнала резонансного обговорення і залишається досі актуальною про що свідчать дані статистики (табл. 2).

Таблиця 2.

Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки (т)

за 2018 рік [3]:

Рік	2016	2017	2018
Утворилось	217221	393452	178461
Утилізовано	828	1714	1884
Спалено	10343	4928	4738
Видалено у спеціально відведені місця та об'єкти	44296	32052	28017
Накопичено протягом експлуатації, у місцях видалення відходів	881863	913915	941931

Зберігання сміття зі Львова та частини населених пунктів області здійснювалось на Грибовицькому сміттєзвалищі, яке діє з 1957 року, займає понад 33 га та, є третім за розміром у Європі та одним із найбільших забруднювачів навколишнього середовища на території Львівської області. У 2003 році головний державний санітарний лікар області виніс постанову про припинення експлуатації полігону для міста Львова, однак з боку міської влади вона була проігнорована і оскаржувалася в судах, в результаті чого звалище продовжувало приймати сміття. З 2006 року полігон діяв незаконно. У травні 2016, після гасіння пожежі, на сміттєзвалищі через зсув сміття загинули рятувальники. В листопаді 2016 суд зобов'язав владу Львова закрити Грибовицьке сміттєзвалище. Закриття місцевого сміттєзвалища призвело до

санкціонованого та несанкціонованого вивезення сміття зі Львова та його скидання у Львівській та інших областях України, в тому числі, на не облаштованих для приймання сміття місцях [3].

В сучасних реаліях влада в Україні поступово впроваджує низку законів, щоб поліпшити екологічну ситуацію та вийти зі сміттевої кризи. Прикладом може бути Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року [4], яка передбачає, що обсяг захоронення твердих побутових відходів на сміттєвих полігонах повинен скоротитися з 95% (у 2016 році) до 50% у 2023 році і до 30% у 2030 році. У стратегії згадуються також успіх Скандинавських країн.

Тож, як можна не допустити екологічного лиха в Україні, підняти економіку та допомогти Львівському регіону перейняттям досвіду інших країн.

Швецію називають одним зі світових лідерів у поводженні з відходами, де особливо ефективно використовують технологію “waste to energy” (енергія зі сміття) [5]. Нині в країні працюють десятки сміттєпереробних заводів, утилізують понад 99% побутових відходів. Лише менше 1% всього сміття потрапляє на сміттєзвалища. За яким принципом працюють шведські сміттєпереробні заводи?

Передумовою успіху є класифікований збір відходів, де свою відповідальність несе кожен громадянин країни. Шведи сортують сміття у себе вдома, в громадських місцях по певним критеріям: біовідходи, скло, папір, пластик і т.д.. У результаті складається наступна статистика вже перероблених відходів [6]: 15% - органічні відходи (залишки їжі, рослин, компоненти біоресурсів) перероблюються на біогаз та біодобрива, 34% - матеріали, які піддаються повторній переробці (скло, папір, метал, пластик) переробляються на нові матеріали, 50% - матеріали які не підлягають переробці з різних причин спалюються в результаті чого отримується енергія за принципом ТЕС, менше 1% - відходи, які не можна спалити або переробити (небезпечне сміття, сажа від фільтрів заводів) відправляється на сміттєвий полігон.

Дані статистики об'єму перероблених відходів за допомогою сміттєпереробних заводів у 2017 році свідчать що на виробу з паперу припадає 358,6 тис. т., металева упаковка – 16 тис. т., пластикова упаковка – 65,7 тис. т., скляна упаковка – 213,6 тис. т., електроніка – 137,3 тис. т., батарейки – 10 тис. т., шини – 85 тис. т. загальна кількість переробленого сміття = 886,2 тис. т. – ця цифра прирівнюється до накопиченого сміття протягом експлуатації, у місцях видалення відходів у Львові за 2016 рік.

Відтак, перевагами сміттєпереробних заводів є те, що на перероблених речах з перероблених матеріалів та смітті та можна заробляти гроші. У рамках програми “waste to energy” 50% відходів стає джерелом чистої енергії. Сміттєпереробні заводи, які спалюють сміття, замінюють Швеції атомні електростанції. У середньому за рік такі підприємства виробляють близько 17 терават годин енергії – цієї енергії вистачить на значну частину опалення Швеції або ж експортувати дану енергію до Норвегії, даний досвід вже є. Дані заводи працюють не на природній сировині, а лише на сміттєвих відходах. Аби замінити 1 тонну природного вугілля, потрібно всього-на-всього 2 тони сміття,

це значно більше у кількості, але набагато менше у собівартості, що і робить заводи даного класу прибутковим бізнесом. Також відмінною рисою таких заводів є їхня функціональність, адже він може у себе вміщувати: переробку вживаних матеріалів на нові, створення біогазу та біодобрих, спалювання сміття – усі варіанти приносять пробукт та енергію.

Вартість одного заводу “waste to energy”, на сьогоднішній день, починається від 100 млн. євро. Наприклад завод у місті Лінчепінзі вартував 85 млн. євро і вже за 4 роки було повернено усі затрачені інвестиції. У сучасний час тематика сміттєпереробних заводів надзвичайно важлива і чим далі, тим більше влада та західні партнери будуть сприяти розвитку даного бізнесу.

Отже, ми бачимо що підприємства, які працюють за технологією “waste to energy”, вкрай необхідні на території Львівської області та України. Адже дані заводи не збирають навколо себе цілі острови сміття, а навпаки його переробляють, створюють з нього нові для вжитку речі, енергію та рятують екологію, не витрачаючи при цьому корисні надра землі.

Література

1. <https://www.usatoday.com/story/money/2019/07/12/canada-united-states-worlds-biggest-producers-of-waste/39534923/> - Головний сайт загальнонаціональної щоденної газети в США “USA TODAY”
2. <http://www.ukrstat.gov.ua> - Державна служба статистики України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80> - Верховна Рада України - Головна сторінка розділу "Законодавство України":
3. <https://building-tech.org/shveciya-pererabatyvaet-99-svoego-musora-obespechivaya-naselenie-dostupnym-elektrichestvom/> - Головна сторінка економічного сайту “Building-Tech”
4. <https://www.youtube.com/watch?v=YtAUcn0aa80&t=904s> - YouTube канал “VARLAMOV”:

ПРАКТИКА ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ НА ОСНОВІ БЮДЖЕТУ УЧАСТІ

Гернего Ю. О., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

ДВНЗ «КНЕУ ім. Вадима Гетьмана»

Сучасне суспільство ставить нові виклики не лише перед державами, але й перед управлінцями, які діють в межах окремих територій. Зокрема, поряд із активізацією залучення фінансових ресурсів міжнародних організацій та стимулюванням державних програм підтримки пріоритетів людського розвитку, особливою актуальності набувають прикладні дослідження специфіки фінансування розвитку окремих територіальних громад [1; 2]. Так, у розвинених країнах світу уже протягом досить тривалого проміжку часу особливого поширення набули практики фінансування ініціатив на місцевому рівні за рахунок ресурсів громадських бюджетів. Останніми роками ця

практика набула свого поширення також в Україні, що зумовило актуалізацію досліджень відповідного питання.

Одним із успішних вітчизняних прикладів активізації підтримуючої функції міського бюджету є фінансування місцевих ініціатив за рахунок громадського бюджету м. Києва (*бюджет участі, participatory budget*). Бюджет участі функціонує завдяки поєднанню інструментів прямої, електронної демократії, передбачає розвиток культури самоврядування, стимулювання участі громадян у проектах розвитку міста, що забезпечує реалізацію пріоритетів фінансування людського розвитку та слугує індикатором результативності використання ресурсів міського бюджету [3]. У розвинених країнах світу бюджети участі функціонують у близько 2 000 міст, одним із пріоритетних напрямів розвитку яких є формування бюджетної культури. Громадські бюджети міст мають низку відмінностей залежно від моделі їх побудови. Проте, беззаперечним є їх визначальний вплив на людський розвиток (рис. 1).

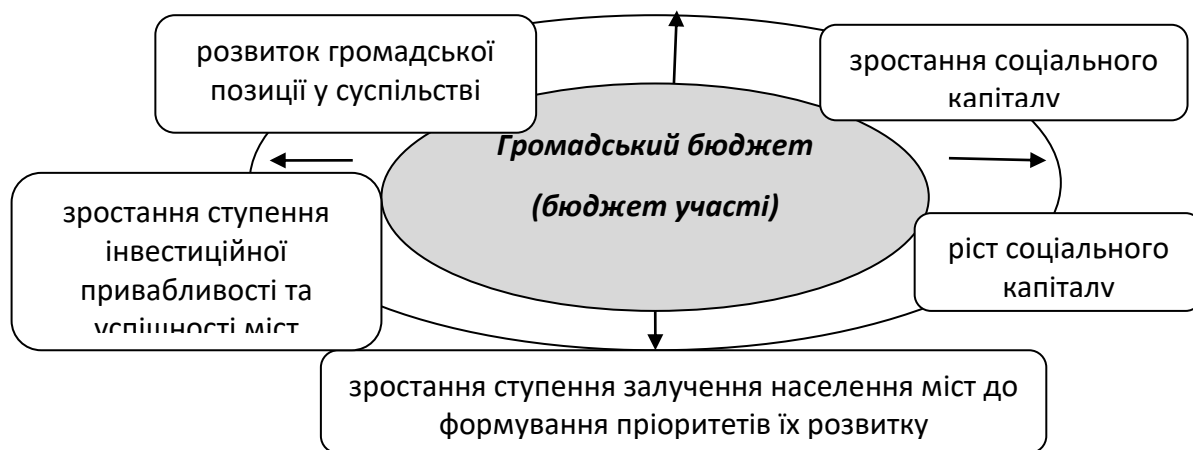

Рис. 1 – Наслідки імплементації моделі громадського бюджету*

* Джерело: узагальнено автором за [3].

Фінансове забезпечення бюджетів участі відбувається на рахунок ресурсів міських бюджетів. Управління фінансовими ресурсами відбувається в результаті незалежного голосування мешканців міста. Визначальним є те, що для результатів подібного голосування характерним є прямий вплив. Історія формування громадського бюджету м. Києва розпочинається із 2016 р, коли світ побачив його пілотний проект. Натомість, у 2016 р. бюджет складав 50 млн. грн. та передбачив умову залучення не більше одного мільйона гривень на реалізацію поданої заявником соціальної ініціативи. Протягом наступних років характерним є зростання ресурсів громадського бюджету м. Києва (табл. 1).

Тенденції залучення фінансових ресурсів з громадського бюджету м. Києва для реалізації соціальних проектів протягом 2017 – 2019 р. р.*

Період	Подано соціальних проектів		Профінансовано соціальних проектів	
	Сума, грн.	Кількість, шт.	Сума, грн.	Кількість, шт.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
2017	328 615 493	497	49 996 027	62
2018	1 002 414 946	809	149 171 200	141
2019	734 677 008	1137	149 824 056	341

* Джерело: узагальнено автором за [3]

Отже, беззаперечною є популяризація громадського бюджету у ролі джерела фінансування соціальних ініціатив у м. Київ. Зростання кількості та вартості поданих соціальних проектів (ріст попиту на ресурси громадського бюджету) супроводжується зростанням пропозиції. Відбувається зростання кількості профінансованих соціальних проектів (рис 2).

Рис. 2. – Динаміка фінансування соціальних проектів за рахунок громадського бюджету м. Києва*

* Джерело: узагальнено автором за [3]

Таким чином, практичні аспекти фінансового забезпечення соціальних ініціатив за рахунок ресурсів громадського бюджету м. Київ мають позитивний вимір та дозволяють реалізувати низку найважливіших завдань у царині людського розвитку.

Література

1. Герасимчук Н. О. Роль соціальних інвестицій підприємств у розвитку регіонів України / Н. О. Герасимчук // Проблеми регіоналістики: минуле, сучасне, майбутнє [Електронний ресурс] : тези наук.-практ. Інтернет-конф. (3 берез. 2017 р.) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» ; редкол.: Б. М. Данилишин (відп. ред.) [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2017. – С. 261–265.

2. Гернего Ю. О. Людиноцентрична концепція розвитку збалансованого суспільства. / Ю. О. Гернего // Модернізація економіки в умовах зростання суспільної свідомості: туризм, людиномірність, партнерство, кооперація : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Полтава 14 грудня 2017 р.). – Полтава : ПУЕТ, 2017. – с. 107 – 110.

3. Громадський бюджет м. Києва. Офіційний сайт. URL: <https://gb.kyivcity.gov.ua/pages/history> (дата звернення: 10.05.2018)

СОЦІАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ФАКТОР КЛАСТЕРНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Грицаєнко М.І., к.е.н., старший викладач

*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

В теперішній час пріоритетним завданням регіональної економіки стає визначення основних факторів розвитку, що змушують регіони постійно змінювати свою регіональну політику, активно реагувати на численні зміни. Вважаємо, що одним з таких факторів є кластеризація.

Більшість країн світу провадять активну роботу з створення та розвитку кластерних утворювань. На наш погляд, цей процес може проілюструвати динаміка Субіндексу стану розвитку кластерів, який розраховується для визначення Індексу глобальної конкурентоспроможності[1]. Так, в 2010 р. перше місце в рейтингу за Субіндексом стану розвитку кластерів серед 139 країн світу посідала Італія (значення субіндексу 5,5 при максимально можливому 7), останнє місце – Буркіна-Фасо (значення субіндексу 1,9 при мінімально можливому 1). Україна в рейтингу посідала 106 місце (значення субіндексу 2,9), обігнавши такі європейські країни, як Польща (108 місце, значення субіндексу 2,9), Болгарія (112 місце, значення субіндексу 2,8), Сербія (122 місце, значення субіндексу 2,6), Албанія (123 місце, значення субіндексу 2,6). В 2019 р. в рейтингу за Субіндексом стану розвитку кластерів серед 141 країни світу перше місце також посідала Італія (значення субіндексу 5,5), останнє – Гаїті (значення субіндексу 2,2). Україна піднялася на 96 місце (значення субіндексу 3,5), обігнавши такі європейські країни, як Литва (97 місце, значення субіндексу 3,5), Сербія (104 місце, значення субіндексу 3,4), Боснія і Герцеговина (125 місце, значення субіндексу 3,0), Албанія (133 місце, значення субіндексу 2,8).

За період 2010-2019 рр. серед європейських країн найбільші позитивні зміни позицій в рейтингу за Субіндексом стану розвитку кластерів спостерігались у Болгарії (піднялася на 69 пунктів, з 112 до 43 місця), Польщі (піднялася на 38 пунктів, з 108 на 70 місце), Ізраїлі (піднявся на 35 пунктів, з 67 на 32 місце). Погіршили свої позиції Боснія і Герцеговина (опустилася на 43 пункти, з 82 до 125 місця), Чеська Республіка (опустилася на 28 пунктів, з 41 до 69 місця), Словенія (опустилася на 27 пунктів, з 49 до 76 місця). При цьому Україна покращила свої позиції на 10 пунктів – з 106 до 96 місця.

Основою кластера є взаємодія підприємств і регіонів, внаслідок чого його структура виглядає як певна мережа. Мережева структура, норми і довіра в кластері є також одними з ключових елементів соціального капіталу [2, 3] (рис. 1).

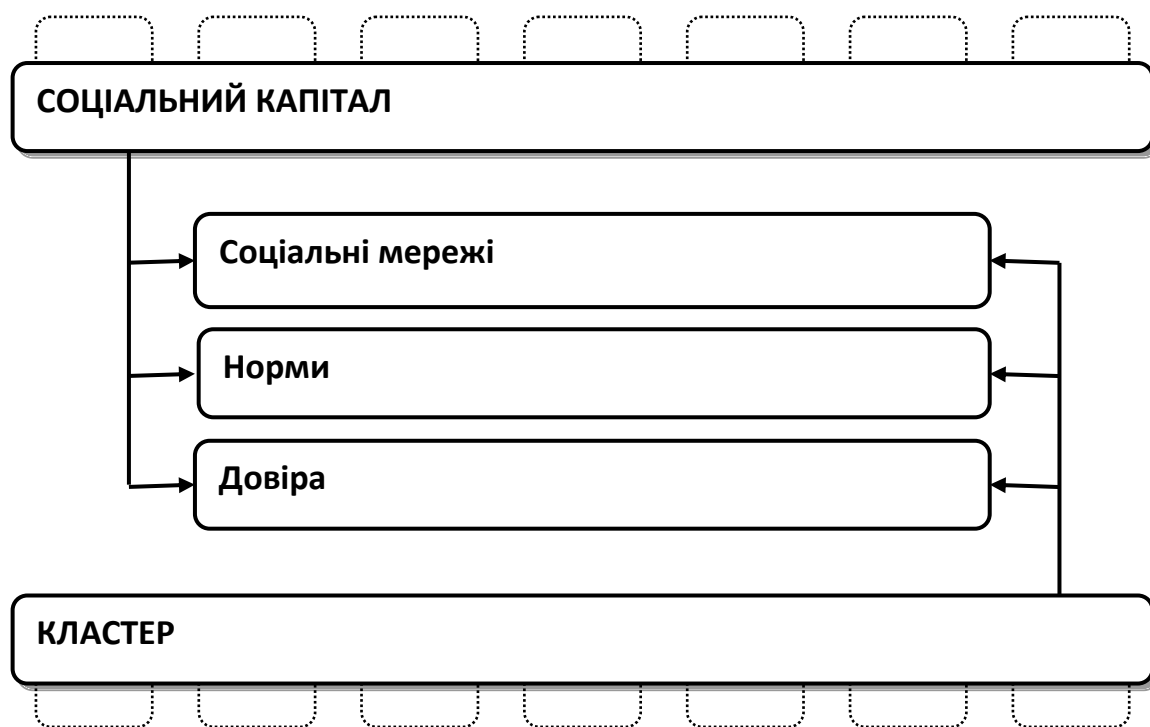

Рис. 1. Ключові елементи кластеру і соціального капіталу

Джерело: складено автором на основі власних досліджень

Питання взаємозв'язку соціального капіталу і кластеризації економіки досліджувало багато науковців. Так, Д.Б. Аудрецч, Е.Е. Легманн, М. Менгер і Н. Сеїтз, аналізуючи державну кластерну політику в Германії, виявили побічні ефекти цієї ініціативи для тих фірм і галузей, що не були для неї головною метою – брак людського, фінансового і соціального капіталу [4]. Н. Кім і Ц. Шімвизначили структурні взаємозв'язки між соціальним капіталом, обміном знаннями, інноваціями та ефективністю діяльності малих і середніх підприємств в туристичному кластері [5]. Н.Р. Пандіт, Г.А.С. Цоок, Ф. Ван, Й.В. Беверстоцк і П.Н. Гаурі провели порівняння кластерної економіки і економік для багатонаціональних підприємств і ненаціональних підприємств в рамках кластера фінансових послуг в Лондоні та визначили їхній зв'язок з соціальним капіталом [6]. М. Рамірез, П. Бернал, І. Цларке та І. Гернандез на прикладі двох агропродовольчих кластерів дрібних виробників в Перу (манго) і Колумбії (пальмова олія) розкрили питання того, як теорії соціальних мереж і соціального капіталу можуть допомогти пояснити різні моделі включення дрібних і середніх виробників в агропродовольчі кластери [7]. М. Винн і П. Йонес виявили чотири основні чинники, які були ключовими у виникненні підприємницької діяльності: вплив місцевого університету, наявність фінансової підтримки, виробництво регіональних знань і наявність галузевих кластерів, які мають аналогічні цілі. Крім цього, дослідники виокремили ряд

факторів, що впливають на середу малого бізнесу: потенціал для розвитку людського і соціального капіталу, особливо очевидний в сімейному бізнесі, і можливості швидкого впровадження та зміни технологічних платформ і систем, які стимулюють підприємницьке мислення та ініціативу [8]. Тобто на основі опрацювання літературних джерел можна зробити висновок про наявність зв'язку між створенням та розвитком кластерів і соціальним капіталом відповідного регіону.

За розрахунками, проведеними на основі даних 23 європейських країн за 2016 р. (табл. 1), було встановлено, що покращення рангу країни за Субіндексом стану розвитку кластерів[1] на один пункт супроводжується відповідним збільшенням ВВП на душу населення, ППС[9], в середньому на 262,36 міжнародних долара. Коефіцієнти кореляції ($R = 0,6649$) і детермінації ($D = 0,4421$) свідчать про наявність середнього зв'язку.

Таблиця 1

Зв'язок стану економічного розвитку країни* з кластеризацією та рівнем довіри у суспільстві*****

Залежна змінна (y)	Незалежна змінна (x)	Рівняння регресії	Коефіцієнти кореляції (R) детермінації (D)
ВВП на душу населення, ППС, поточні ціни, міжнародний долар	Ранг країни за Субіндексом стану розвитку кластерів	$y = -262,36x + 49879$	$R = 0,6649$ $D = 0,4421$
Ранг країни у Субіндексі стану розвитку кластерів	Рівень довіри у суспільстві	$y = -19,694x + 139,46$	$R = 0,5282$ $D = 0,279$

*рівень ВВП на душу населення (ППС) [9]

**ранг країни за Субіндексом стану розвитку кластерів[1]

*** соціальний капітал, який характеризується рівнем довіри у суспільстві [10]

Джерело: розрахунки автора

В той же час ранг країни за Субіндексом стану розвитку кластерів зі збільшенням рівня довіри[10] на одну одиницю покращується на 19,7 пунктів(коефіцієнт кореляції $R = 0,5282$, детермінації $D = 0,279$, наявність середнього зв'язку).

На наш погляд, соціальний капітал створює додаткові можливості горизонтальної та вертикальної інтеграції в кластері, тим самим збільшує конкурентоспроможність окремих підприємств – учасників та зменшує їхні трансакційні витрати. Отже, комплексне застосування механізмів управління соціальним капіталом надає додатковий синергетичний ефект в кластерному розвитку і, в економічній системі країни (регіону) в цілому.

Література

1. The Global Competitiveness Report // World Economic Forum. – Retrieved from <http://weforum.org/>.
2. Шпикуляк О.Г. Інтелектуальна модель соціального капіталу: концепти інституціоналізації / О.Г. Шпикуляк, М.І. Грицаєнко / Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки: монографія / ННЦ «ІАЕ» [Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Грицаєнко М.І. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. – С. 186-196
3. Грицаєнко М.І. Соціальний капітал у становленні підприємницької мережі аграрної сфери України / М.І. Грицаєнко // Економіка АПК. – 2017. – №5 – С. 58-64.
4. Audretsch D.B. Public cluster policy and firm performance: evaluating spillover effects across industries / D.B. Audretsch, E.E. Lehmann, M. Menter, N. Seitz // Entrepreneurship and Regional Development. – 2019. – Vol. 31, Is.1-2. – Pp. 150-165.
5. Kim N. Social capital, knowledge sharing and innovation of small- and medium-sized enterprises in a tourism cluster / N. Kim, C. Shim // International Journal of Contemporary Hospitality Management. – 2018. – Vol. 30, Is. 6. – Pp. 2417-2437.
6. Pandit N.R. The Economies and Diseconomies of Industrial Clustering: Multinational Enterprises versus Uninational Enterprises / N.R. Pandit, G.A.S. Cook, F. Wan, J.V. Beaverstock, P.N. Ghauri // Management International Review. – 2018. – Vol. 58, Is. 6. – Pp. 935-967.
7. Ramirez M. The role of social networks in the inclusion of small-scale producers in agri-food developing clusters / M. Ramirez, P. Bernal, I. Clarke, I. Hernandez // Food Policy. – 2018. – Vol. 77. – Pp. 59-70.
8. Wynn M. Context and entrepreneurship in Knowledge Transfer Partnership swith small business enterprises / M. Wynn, P. Jones // International Journal of Entrepreneurship and Innovation. – 2019. – Vol. 20, Is. 1. – Pp. 8-20.
9. Gross domestic product per capita based on purchasing-power-parity in current prices // World Data Atlas. – Retrieved from [https : // knoema.com/atlas/topics/Economy/National-Accounts-Gross-Domestic-Product/GDP-per-capita-based-on-PPP?origin=knoema.ru](https://knoema.com/atlas/topics/Economy/National-Accounts-Gross-Domestic-Product/GDP-per-capita-based-on-PPP?origin=knoema.ru)
10. Media and Social Trust // European Social Survey– Retrieved from [http : //www.europeansocialsurvey.org/](http://www.europeansocialsurvey.org/).

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Дасюда В.В., студент 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Економіка будь-якої країни в процесі свого історичного розвитку зазнає значні зміни, що викликаються різними факторами: політичними, технічними та технологічними, суспільними явищами. Однак зміни, що відбуваються в Україні, носять більш глибокий характер, пов'язаний із докорінною перебудовою господарської системи країни, що зачіпає весь механізм її функціонування.

Відсутність цілеспрямованої діяльності по створенню інноваційноорієнтованих ринкових інститутів призвело до того, що фінансові ресурси майже перестали спрямовуватися на розвиток нового виробництва.

Реальний сектор національного господарства фактично став заручником макроекономічної політики, що супроводжувалася практично неконтрольованим відтоком природних ресурсів і капіталу з країни та зростанням спекулятивних оборотів фінансового ринку.

На сьогоднішній день недостатньо розроблені питання визначення впливу ринкового фінансування на структуру національного виробництва, динаміку економічного зростання, диференціацію положення окремих галузей і секторів економіки [1].

Фінансову безпеку будь-якої держави визначають такі фактори:

- рівень фінансової незалежності (при цьому велике значення має розмір зовнішньої фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових інституцій, економічних угруповань, урядів окремих країн, обсяг іноземних інвестицій у національну економіку);
- характер фінансово-кредитної політики (як внутрішньої, так і зовнішньої), яку проводить держава;
- політичний клімат у країні;
- рівень законодавчого забезпечення функціонування фінансової сфери [2].

Оскільки об'єктами економічної безпеки є держава, суспільство та громадяни, то економічна безпека держави може трактуватися як поєднання економічної безпеки макро- та мікрорівня. Тому забезпечення економічної безпеки держави визначається безпекою індивідуума та підприємства (фірми).

Державна стратегія фінансової безпеки України повинна включати як мінімум:

- визначення геофінансових зон впливу України (виходячи з економічної, кліматичної, етнонаціональної та іншої спільності народів України);
- визначення критеріїв і параметрів (кількісних і якісних порогових значень) фінансової системи України, що відповідають вимогам фінансової безпеки;
- розробку механізмів і заходів ідентифікації погроз фінансовій безпеці України і їх носіїв;
- характеристики областей їх прояву (сфер локалізації загроз);
- встановлення основних суб'єктів загроз, механізмів їх функціонування, критеріїв їх впливу на національну економічну (включаючи фінансову) і соціально-політичну систему;
- розробку методології прогнозування, виявлення та запобігання виникненню факторів, що визначають виникнення загроз фінансовій безпеці, проведення досліджень з виявлення тенденцій і можливостей розвитку таких загроз;
- організацію адекватної системи органів державного фінансового контролю, що відповідає визначеним геофінансовим зонам;

- формування механізмів і заходів фінансово-економічної політики та інституціональних перетворень, що нейтралізують або пом'якшують вплив негативних чинників;

- визначення об'єктів, предметів, параметрів контролю за забезпеченням фінансової безпеки України [3].

При цьому наступні шляхи вдосконалення системи фінансової безпеки України слід взяти до уваги в сучасних умовах:

встановлення меж іноземної участі в капіталі вітчизняних організацій;

- галузеві обмеження (обмеження або заборона доступу іноземних інвестицій в галузі, визнані особливо важливими для розвитку держави);

- заходи щодо кампаній, які здійснюють обмежувальну ділову політику, що спотворює умови конкуренції;

- вимоги в області виробництва, використання місцевих компонентів, передачі технологій і т.п. ;

- розробка дієвих систем контролю залучення і використання коштів іноземних запозичень [4].

Для забезпечення фінансової безпеки особливу роль відіграє грамотне регулювання міжбюджетних відносин в країні.

Так, тут як мінімум повинно бути:

- розроблено та впроваджено механізми регулювання міжбюджетних відносин:

- запобігають надання необґрунтованих привілеїв в витратних повноваженнях органів влади і управління всіх рівнів і забезпечують реальні механізми їх відповідальності за виконання своїх фінансових зобов'язань;

- виключають необґрунтоване надання фінансової допомоги регіонам з метою вирівнювання їх бюджетної забезпеченості;

- виключають невідповідність розмежування видаткових зобов'язань між різними рівнями бюджетної системи закріпленню дохідних джерел і податкових повноважень за ними;

- включають посилення контрольних функцій федеральних органів влади в поєднанні з наданням фінансової допомоги регіонам;

- забезпечують "прозорість" міжбюджетних розрахунків і різного роду компенсацій для громадського контролю;

- визначено чіткі і обґрунтовані критерії вирівнювання бюджетної забезпеченості регіонів, а також критерії бюджетної ефективності;

- оптимізовані маршрути і ритмічність бюджетних потоків (з метою мінімізації зміни напрямків бюджетних потоків на шляху до кінцевих споживачів) [5].

Література

1. Ареф'єва О.В. Економічні основи формування фінансової складової економічної безпеки / О.В. Ареф'єва, Т.Б. Кузенко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 98–103.

2. Савицька О. Оцінка та шляхи забезпечення фінансової безпеки України / О. Савицька // Економічний форум. – 2012. – № 3. – С.17.

3. Низенко Э. И. Обеспечение безопасности предпринимательской деятельности / Э. И. Низенко. — К.: МАУП, 2003.
4. Бригінець О.О. Регулювання фінансової безпеки України: монографія / О.О. Бригінець. — Ірпінь: Університет ДФС України, 2016. — 362с.
5. Калантай А.М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів. — УДК 336.025.— С.143.

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Деревенко Є.О., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

У даній роботі ми розглянемо теоретичні та методологічні питання, присвячені проблемам розвитку підприємництва. Важливим напрямком економічних реформ в Україні є створення сприятливого середовища для формування та функціонування суб'єктів малого та середнього підприємництва, які є одним з дійових засобів розв'язання першочергових соціально-економічних проблем. Серед них можна назвати: прискорення структурної перебудови економіки; забезпечення насиченості ринку товарами та послугами; створення конкурентного середовища; істотне поповнення місцевих бюджетів; створення додаткових робочих місць; вирішення питання зайнятості в кризових регіонах, які є потенціальними осередками високого рівня структурного безробіття; поліпшення загальних параметрів інвестиційного клімату; забезпечення ефективного використання місцевих сировинних ресурсів.

Економічні переваги малого та середнього бізнесу:

Малі підприємства відіграють важливу роль у ринковій економіці. Вони роблять її гнучкою, активно впливають на кон'юнктурні зміни, забезпечують насиченість ринку товарами, послугами, сприяють монополізму.

Середні підприємства здійснюють виробництво невеликої, але стійкої номенклатури виробників у значних кількостях. Вони здатні швидко реагувати на кон'юнктуру ринку завдяки оснащеності сучасною технікою і технологією, можливості впровадження нових ідей у виробництво. Це надає їм певних переваг як перед малими, так і перед великими підприємствами. Ці переваги полягають у тому, що малим підприємствам не завжди вистачає коштів для застосування науково-технічних досягнень виробництва.

Законодавство України надає широкі права щодо створення малих підприємств. Так, засновниками їх можуть бути орендні, колективні, спільні підприємства, кооперативи, акціонерні товариства та інші підприємства й організації, а також громадяни, члени сімей, інші особи, що спільно ведуть

трудове господарство. Розвиток малого бізнесу також виступає дійовим фактором, що пом'якшує соціальну напругу і сприяє демократизації ринкових відносин, тому що саме він є фундаментальною основою формування "середнього класу", а отже, й послаблення властивої ринковій економіці тенденції до соціальної диференціації. Малий бізнес має не лише економіко-виробничі та соціально-економічні переваги, а саме: гнучкість, динамізм, пристосування до мінливостей технології, здатність оперативно створювати та упроваджувати нову техніку та технологію, забезпечення соціальної стабільності, насичення ринку праці новими робочими місцями, створення додаткових робочих місць і скорочення безробіття, відкритість доступу та легкість входження до цього сектора економіки.

Таким чином, малий бізнес є невід'ємною рисою будь-якої ринкової господарської системи, без чого така економіка і суспільство в цілому не можуть не тільки розвиватися, але навіть й існувати. Саме в секторі малого підприємництва створюється і функціонує чимала маса національних ресурсів, яка є основою для середнього та великого підприємництва. Саме малі підприємства забезпечують розвиток економічної системи країни та наближають її до споживачів.

Роль держави в ефективності впливу на розвиток підприємства:

Держава використовує безліч форм впливу і механізмів для безпосереднього або опосередкованого впливу на суб'єктів підприємницької діяльності, у яких проявляються різноманітні аспекти державного впливу на неї, що включають сприяння підприємству, планування, регулювання. Крім того, держава у взаємовідносинах із підприємцями може виступати покупцем, власником, менеджером економіки. Регулювання застосовується у відповідь на необхідність захисту суспільних інтересів від зловживань і порушень з боку суб'єктів підприємницької діяльності і для захисту суб'єктів підприємництва від порушень їх прав іншими підприємцями. Важливе значення в здійсненні державного регулювання господарської діяльності, у тому числі підприємництва, має Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. (далі - Закон). Цей Закон визначає правові та організаційні засади реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності.

Таким чином, державне регулювання підприємницької діяльності не є достатнім для створення сприятливого оточення підприємництва. Необхідне формування комплексу організаційно-правових кошт для створення макросередовища підприємницької діяльності, включаючи розвитку інфраструктуру підтримки підприємництва, правові механізми стимулювання розвитку підприємницької діяльності та ефективної системи захисту прав і законних інтересів підприємців, а також суспільних і державних інтересів у сфері підприємництва.

Проблеми розвитку малого та середнього бізнесу в Україні:

Незважаючи на ряд прийнятих останнім часом вищими органами державної влади і управління нормативних документів, розвиток малого підприємництва в Україні здійснюється у несприятливому макро- та

мікросередовищі, є багато проблем, які необхідно вирішувати на різних рівнях. Аналіз діяльності суб'єктів малого бізнесу свідчить про те, що значна кількість новостворених малих підприємств не може розпочати свою роботу через відсутність достатнього статутного капіталу, сировини та матеріалів, власних площ і обладнання, практичних навичок та підприємливості працівників у здійсненні бізнесу. Вони мають проблеми виробничого характеру, труднощі в реалізації продукції, формуванні відповідної клієнтури. Через невеликі обсяги господарської діяльності деякі малі підприємства неспроможні залучати кваліфікованих фахівців, наймати здібних робітників і забезпечувати їм високу оплату праці. Негативно впливають на розвиток малого бізнесу такі стримуючі фактори, як загальний спад вітчизняного товарного виробництва, зростання цін, інфляція, низький рівень платоспроможності населення, рекет, корупція тощо.

Підводячи підсумки можна говорити про те, що всі вище перелічені проблеми розвитку підприємництва в Україні є основними тому потребують нагального вирішення шляхом запровадження таких заходів:

- створення спеціальних організацій, що займатимуться регулюванням і підтримкою малого бізнесу;
- внести зміни до законодавчих актів щодо процедури створення підприємства та спростити цей процес шляхом зменшення кількості необхідних дозволів необхідних для відкриття фірми;
- запровадити пільгові умови кредитування для малого та середнього бізнесу або ж розробити державну програму, що має на меті надання надання субвенцій з державного бюджету;
- вдосконалити систему ліцензування та патентування для підприємств, що постійно займаються видами діяльності, що підлягають ліцензуванню шляхом продовження термінів дії ліцензій та патентів.

Отже, мале та середнє підприємництво як самостійний і незамінний елемент ринкової економіки істотно впливає на структурну перебудову в економіці країни, робить певний внесок у збільшення загальних обсягів виробництва, роздрібного товарообороту, сприяє економії та раціональному використанню всіх ресурсів, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції та усунення монополізму в здійсненні підприємницької діяльності, забезпечує сильні стимули до інноваційних процесів та високоефективної праці. Такі підприємства створюють нові робочі місця, залучають працюючих та непрацюючих до суспільно-корисної діяльності, сприяють формуванню середнього класу суспільства. Відсутність сучасного досвіду цивілізованої підприємницької діяльності у підприємців — одна з основних причин фінансового краху більшості малих підприємств. Становлення малого та середнього бізнесу в Україні — тривалий процес, який повинен мати певну етапність, виходячи з економічного стану країни, існуючих проблем на макро- та мікрорівнях.

Література

1. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2062-III // Урядовий кур'єр. – 2009. – 22 листопада.

2. Варналій З. Мале підприємництво: Основи теорії і практики: Монографія / Захарій Варналій, – 3-тє вид., стереотипне. -К.: Знання, 2010. – 302 с.

3. Карпенко С. Проблеми розвитку малого підприємництва на сучасному етапі (Регіональний аспект): Наук. – дослід. економ. ін-т М-ва економ. України. – К., 2011. – 19 с.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ДЕРЖАВИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Дрозда І.М., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», факультет

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Процес формування та використання фінансових ресурсів держави є невід'ємною частиною сучасних фінансових та соціально-економічних взаємин у суспільстві. Від ефективності його організації та регулювання залежить стан національної економіки, темпи економічного зростання, рівень добробуту населення, розвиненість виробничої і соціальної інфраструктури та багато інших компонентів соціально-економічного розвитку держави.

На сучасному етапі всі економічні суб'єкти гостро відчують дефіцит фінансових ресурсів. Україна не є винятком. Тому постає питання дослідження процесу формування і розподілу фінансових ресурсів держави та знаходження шляхів його раціоналізації.

Фінансам в економічній системі держави належить провідна роль. Це зумовлено тим, що при їх функціонуванні визначаються кількісні й якісні параметри будь-якого економічного явища чи процесу, а також кінцеві результати дій. Обов'язковим атрибутом участі фінансів в економічному житті держави, підприємця чи громадянина є гроші. Без використання грошей у процесах виробництва, здійснення державою своїх функцій, задоволення населенням своїх життєвих потреб немає фінансів.

Фінанси мають забезпечити ефективне формування та використання фондів фінансових ресурсів як на макро-, так і на мікрорівнях для успішного здійснення господарської діяльності, виконання державою своїх функцій і задоволення громадянами власних потреб.

Сукупність фінансових ресурсів, сформованих на рівні підприємства, визначає можливості: здійснення необхідних капітальних вкладень; збільшення оборотних коштів; виконання фінансових зобов'язань; забезпечення потреб соціального характеру тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств висвітлюються у працях таких економістів, як: Н.О. Андрусак, І.О. Бланк, О.Д. Василик, О.Є. Гудзь, Н.А. Дехтяр, О.В. Єрмошкіна, А.Г. Завгородній, Г.Г. Кірейцев, С.В. Мішина, Д.С.

Моляков, В.М. Опарін, А.М. Поддєрьогін, О.Р. Романенко, Г.А. Стасюк, О.Я. Стойко, П.І. Юхименко та ін.

Особливістю даної теми є дослідження сутності фінансових ресурсів держави, шляхів їхнього формування та використання; дослідження фінансових ресурсів України, виявлення проблем управління ними та обґрунтування шляхів вирішення даних проблем.

Отже, на даний етап наша тематика має такі результати, що дослідження джерел формування та напрямів використання ресурсів в Україні дало змогу виявити наявні проблеми:

1. В законодавстві відсутнє визначення фінансових ресурсів та не обґрунтовано джерела їх формування та шляхи використання.

2. Неперіодичність та несвоечасність складання Балансу фінансових ресурсів і витрат держави. Прогнозований характер даних. Невідповідність Балансу сучасним вимогам економічного обліку

3. Нераціональне використання фінансових ресурсів економікою в цілому.

4. Нераціональна система видатків як причина розбалансованості Державного бюджету України.

5. Нераціональна система доходів як причина розбалансованості Державного бюджету України.

6. Розбалансованість Пенсійного фонду України.

Для підвищення фінансових ресурсів держави необхідно, насамперед, проводити ретельний контроль за дотриманням бюджетного законодавства.

Головна мета економічного розвитку України – подолання кризових явищ, запобігання спаду виробництва та укріплення фінансово-кредитної та грошової системи.

В Україні бюджет як фінансовий план має певні відмінності від бюджету як економічної категорії, оскільки до нього включаються фонди цільового призначення. Тому для оцінки реальної бюджетної політики необхідно проаналізувати статті доходів і видатків “чистого” бюджету.

Стан бюджету як фінансового плану характеризується трьома показниками:

1. рівновага доходів і видатків;

2. бюджетний надлишок — перевищення доходів над нормативними видатками;

3. бюджетний дефіцит — перевищення видатків над постійними доходами. За наявності бюджетного дефіциту встановлюються джерела його покриття (державні позики, емісія грошей).

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс].

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс].

3. Наказ Міністерства економіки, Міністерства фінансів та Міністерства статистики України "Про затвердження Методологічних вказівок щодо складання балансу фінансових ресурсів" від 18.04.1996 № 49/76/117

4. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2008 рік підготовлено департаментом з питань бюджетної політики і затверджено постановою Колегії Рахункової палати.

5. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2009 рік підготовлено департаментом з питань бюджетної політики і затверджено постановою Колегії Рахункової палати.

6. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2010 рік підготовлено департаментом з питань бюджетної політики і затверджено постановою Колегії Рахункової палати

7. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2016 рік підготовлено департаментом з питань бюджетної політики і затверджено постановою Колегії Рахункової палати.

8. Зведений баланс фінансових ресурсів України на 2016-2018 роки.

9. Прокопчук, Д.В. Проблеми класифікації фінансових ресурсів суб'єктів господарювання / Д.В. Прокопчук // Науковий вісник НЛТУ України. - 2015. - Вип. 20.2. - С. 231-235.

10. Роль В.Ф., Сергієнко В.В., Попова С.М. Фінансове право. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 392 с.

11. Хвень А.Ю. Аналіз ефективності формування та використання коштів Пенсійного фонду / А.Ю. Хвень

12. Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л. та ін.. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. - К.: Центр учбової літератури, 2017. - 576 с.

13. Офіційний сайт Пенсійного фонду України.

14. Офіційний сайт Верховної Ради України.

15. Хвень А.Ю. Аналіз ефективності формування та використання коштів Пенсійного фонду / А.Ю. Хвень - 2013.

16. Юхименко П.І., Федосов В.М., Лазебник Л.Л. та ін.. Теорія фінансів: Підручник / За ред. проф. В.М. Федосова, С.І. Юрія. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 576 с.

17. Артеменко В.Г., Беллендир М.В., Финансовый анализ: Учебное пособие. – М.: Издательство „ДИС”, НГАЭиУ, 2007. – 128 с.

18. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 288 с.

19. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств: Спец. 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит. – Суми:, 2008. – 404 с.

20. Білик М.Д. Фінансові проблеми державних підприємств// Фінанси України (укр.) – 2006. - № 3. – С.70 – 83.

ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В ТУРИСТИЧНІЙ ІНДУСТРІЇ

Духновська Є.С., студентка 2 курсу факультету Менеджменту

Лобойко В.В., студентка 2 курсу факультету Менеджменту

Оболенцева Л.В., д.е.н., доцент кафедри Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Впродовж останніх років ставлення до працівників в туристичній індустрії значно змінилось, відбувся перехід від поняття «кадри» та «персонал»

до поняття «людські ресурси». Особливістю цього переходу є переосмислення відношення до працівників та роботи з ними. Найбільш явним є те, що людські ресурси потрібно формувати, ефективно використовувати та забезпечувати їхній розвиток у напрямку, зазначеному стратегією підприємства. Можна підкреслити те, що використання терміну «людські ресурси» більше відноситься до довгострокової перспективи, більше до органічної, ніж до бюрократичної структури, а також до максимізації використання праці, аніж до мінімізації вартості праці.

Управління персоналом – галузь знань і практичної діяльності, направлене на забезпечення підприємства «якісним» персоналом (здатним виконувати покладені на нього трудові функції) і ефективним використанням його потенціалу з урахуванням інтересів працівників і підприємства.

У зв'язку з чим з'явилася необхідність у пошуку нових механізмів ефективного управління персоналом. Тому на підприємствах туристичної індустрії створюються служби управління персоналом.

Служба управління персоналом є функціональним підрозділом, що забезпечує злагоджену роботу підприємства. Вона створена задля координування роботи керівників підрозділів з питань роботи з кадрами, шляхом загальних вимог, які сприяють повнішому використанню потенціалу працівників для досягнення цілей підприємства.

Система управління персоналом в туристичній індустрії має ряд загальних властивостей [1]:

- вона являє собою перший етап управління підприємством, згідно з тим, що люди об'єднані спільними цілями;
- управління персоналом існує у всіх напрямках діяльності, при виробництві, маркетингу та фінансовій сфері;
- головні цілі системи управління персоналом співпадають з цілями організації;
- має спільні властивості, притаманні колективам людей – спілкування, виникнення конфліктів і тому подібне;
- містить приблизно однакові елементи за функціональним складом.

Таким чином, у системі управління персоналом можна виділити наступні фундаментальні завдання [2]:

- управління плануванням, використання працівників;
- управління атестацією персоналу;
- управління навчанням та розвитком персоналу;
- управління мотивацією персоналу;
- формування корпоративної культури в гостинному бізнесі.

Планування є першим етапом процесу управління персоналу. За допомогою цього процесу відбувається реалізація концепції кадрової політики у довгостроковому періоді, що орієнтована на майбутнє. Планування знаходиться у тісному взаємозв'язку зі стратегією розвитку підприємства.

Пошук персоналу проводиться у кадрових агентствах, вищих профільних навчальних закладах, ЗМІ, службах зайнятості, а також за

допомогою вербування спеціалістів підприємств – конкурентів. Також можливі інші види пошуку людських ресурсів, наприклад, найм за рекомендаціями та запрошення «самостійних» кандидатів.

Після набору персоналу відбувається відбір та найм персоналу. На цьому етапі можна виділити ряд послідовних кроків: аналіз резюме, рекомендаційних листів, проведення співбесід, проведення діагностики профпридатності, оцінка відповідності вимог посаді, яка обіймається, контроль, аналіз результатів та прийняття рішення про зарахування на роботу.

Адаптація має ціль забезпечити ефективну роботу нового персоналу з перших днів на підприємстві. Адаптація персоналу на підприємстві існує у таких видах: професійна; соціально-психологічна; соціально-фізіологічна.

Ефективне функціонування будь-якого підприємства туристичної індустрії, насамперед, залежить від людських ресурсів, які залучені для виконання своїх посадових обов'язків, відповідно до займаної посади. Тому важливу роль відіграє рівень кваліфікації персоналу.

Головною метою цього етапу є вивчення відповідності підготовки працівника до виконання саме того виду діяльності, яким він займається, а також виявлення рівня його потенційних можливостей для визначення перспектив професійного та посадового зростання. Оцінка персоналу – це системна технологія, що потребує спеціальної підготовки. Для якісного здійснення оцінки необхідні не тільки знання про її етапи проведення, але й специфічні навички у даній сфері.

За допомогою оцінки персоналу можна визначити, яке навчання потрібно провести для персоналу. На даний момент існують певні проблеми, щодо відповідної кваліфікації персоналу умовам ускладнення середовища бізнес-діяльності.

Стрімкий розвиток науки та суспільства призводить до швидкого оновлення знань, а тому дуже важливим є навчання персоналу під час роботи, підвищення кваліфікації, здобуття нових знань та навичок. Процес навчання повинен знаходитись у динаміці, оскільки для того щоб завжди мати успіх підприємству потрібно слідувати у ногу з часом, новими технологіями, відповідати потребам ринку сьогодення. Саме тому підприємства повинні бути зацікавленими у професійному розвитку свого персоналу.

У нестабільних умовах середовища, мінливості споживачів та жорсткої конкуренції, конкурентоспроможність, насамперед, залежить від раціональності та збалансованості на всіх рівнях. Потрібно звертати увагу не лише на кваліфікаційний рівень працівників, але й на методи та форми професійного навчання.

Основними прерогативами є здобуття нових навичок, умінь і компетенцій для освоєння професії чи отримання необхідного рівня конкурентоспроможності серед інших працівників, що, у свою чергу, збільшення вартості його робочої сили, а також розвиток творчого потенціалу також може бути оцінений працівником, як мотиваційний важіль.

Адже, мотивація - це вплив на поведінку людини для досягнення особистих, групових і суспільних цілей. При виборі форм і методів мотивації, насамперед, необхідно враховувати мотиви людей.

Сучасний міжнародний туристичний менеджмент виходить з того, що корпоративна культура служить найважливішим елементом успішності бізнесу, а також виступає загальним джерелом стабільності та наступності в організації праці персоналу. Вона необхідна будь-якому підприємству гостинності з перших днів його існування.

Корпоративна культура визначає уявлення персоналу про підприємство, а також характер взаємодії між працівниками та підприємством (лояльність, динамізм, відповідальність). Знання основ корпоративної культури при введенні на посаду та соціалізації працівника допомагає новим працівникам, прийнятим на роботу, правильно інтерпретувати події та вірно розставляти внутрішні пріоритети, вибудовуючи міжособистісні комунікації в трудовому колективі та з клієнтами в цілому.

Література

1. Балабанова Л., Сардак О. Управління персоналом : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2006. 511 с.
2. Лепейко Т.І., Миронова О.М. Управління персоналом підприємства в умовах невизначеності (поведінковий підхід) : монографія : Харків : ХНЕУ, 2010. 236 с.

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО СТИМУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Дьяченко О.А., студент 2 курсу магістратури Економічного факультету
Чернишова Л.О., к.е.н., доцент кафедри Міжнародної економіки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

У сучасних умовах розвитку підвищення рівня конкурентоспроможності країни залежить від ефективності національної економіки. В Україні стратегічні цілі, спрямовані на стаке зростання національної економіки та підвищення добробуту населення, зіштовхуються із низкою бар'єрів, що заважають інтегруватися до європейської економічної спільноти. Причиною цьому є низький рівень конкурентоспроможності національної економіки, обумовлений технологічною відсталістю, нормативно-правовою невідповідністю держави до реформ. Саме тому Україна потребує удосконалення державного стимулювання конкурентоспроможності національної економіки через використання нових, більш складних механізмів, що враховують особливості економіки, її конкурентні переваги, глобалізаційні виклики та специфіку основних галузей виробництва.

З метою визначення напрямів державного стимулювання конкурентоспроможності національної економіки необхідно провести аналіз конкурентних переваг України та ефективності її стратегічних напрямів розвитку.

Так, аналіз динаміки інвестицій в національну економіку за 2010–2018 рр., враховуючи високий їх попит з українського боку, характеризує скорочення обсягу інвестування з 2012 р., причинами якого є високий інвестиційний ризик, пов'язаний із ситуацією на сході країни, відсутністю дієвих реформ і корупцією. Аналіз інвестицій у розрізі регіонів України вказує на їх нерівномірний розподіл, що впливає на поглиблення диспропорцій регіонального розвитку [1, с. 68].

Аналіз структури зовнішньої торгівлі України з країнами світу свідчить, що основу її експорту становлять товари низького ступеня обробки з незначною часткою доданої вартості [2, с. 45].

Економічні показники розвитку національної економіки України вказують на негативні тенденції у розвитку промисловості, сільського господарства, роздрібної торгівлі. Проте спостерігається зростання у галузі інформаційних технологій, яка за наявності певних умов може займатися аутсорсингом для іноземних компаній, генерувати інновації та, відповідно, збільшувати свою питому вагу в ВВП країни. Україна також має низку конкурентних переваг, досягнутих за рахунок реформування таких напрямів, як «Здоров'я та початкова освіта», «Вища освіта та професійна підготовка» та «Технологічний рівень». Однак у цілому аналіз макроекономічних показників розвитку економіки України свідчить про негативні тенденції її розвитку за останні роки – різке зростання інфляції, скорочення обсягів виробництва та споживання товарів. Згідно з дослідженнями МВФ Україна у 2018 р. входить до групи найбідніших країн Європи, економіка яких розвивається за рахунок натуральних ресурсів і низькокваліфікованої робочої сили. Спостерігається зростання зовнішнього боргу, що є ознакою формування «боргозалежної моделі» розвитку, орієнтованої на споживання, а не на інновації.

Аналіз показників за рейтингом конкурентоспроможності IMD та Індексом глобальної конкурентоспроможності показав, що Україна за останні роки займає низькі позиції в рейтингах і має стабільно низькі показники за категоріями, що визначають ефективність бізнесу, макроекономічну динаміку, ефективність уряду, корупцію, демографічні показники, стан інфраструктурного забезпечення, соціальне забезпечення, інвестиційний клімат, стан фінансової системи, що свідчить про несистемне проведення реформ в Україні та відсутність чіткого бачення напрямів стабільного підвищення рівня національної конкурентоспроможності.

Погіршення показників соціальної сфери спричинило негативну динаміку у рейтингу оцінювання розвитку людського потенціалу в Україні. Аналіз субіндексів Глобального індексу інновацій свідчить про недостатню ефективність державного управління та регуляторного контролю, низьку якість верховенства права, несприятливе бізнес-середовище, ускладнений режим сплати податків і банкрутство підприємств, недостатню енергоефективність та екологічність виробництва, низькі темпи формування капіталів, недостатній рівень конкуренції на внутрішньому ринку, низький рівень розвитку кластерів.

Процес адаптації України до проблем глобалізації, динамічного розвитку ринків і передових технологій є визначальним у досягненні

вітчизняними підприємствами міжнародного рівня конкурентоспроможності. На сучасному етапі розвитку політика держави щодо підвищення рівня національної конкурентоспроможності повинна ґрунтуватися на технологічному передбаченні та формуванні державного іміджу майбутнього.

Аналіз досвіду нових індустріальних країн дозволяє виділити низку принципів, на яких будувалася політика стимулювання інновацій та підвищення конкурентоспроможності економіки на засадах партнерства держави й бізнесу: орієнтація не стільки на макроекономічні результати реалізації проектів, скільки на демонстрацію іншої, більш ефективної та сучасної моделі інноваційного розвитку й партнерства держави та підприємницького сектора; значна участь держави у фінансуванні проектів, при збереженні права бізнес-структур на управління ними; децентралізація державної підтримки та формування мережі «інститутів розвитку»; підтримка кооперації та взаємного навчання [3].

При формуванні державної політики щодо підвищення рівня конкурентоспроможності економіки України необхідно розмежувати напрями підвищення конкурентоспроможності реального сектора економіки в цілому та напрями формування конкурентних переваг в окремих галузях і виробництвах. У першому випадку йдеться про стратегічну лінію державної економічної політики взагалі, у другому – про визначення пріоритетних галузей, виробників і видів продукції, які можуть здобути найближчим часом певні конкурентні переваги завдяки наявності необхідних сприятливих умов в результаті запровадження політики стимулювання інновацій. Відповідно до цього мають розподілятися ресурсні можливості держави та окремих галузей її економіки. Такий дворівневий підхід до заходів підвищення конкурентоспроможності та їх фінансування здатний забезпечити максимально ефективне використання існуючих ресурсів.

Таким чином, державне стимулювання конкурентоспроможності економіки України повинне бути спрямоване на формування та розвиток конкурентних переваг, враховуючи особливості економічного розвитку та наявний ресурсний потенціал, соціальні, правові та організаційні умови, відповідні стимулюючі заходи.

Література

1. Білоусова О.С. Підвищення ролі державних інвестицій у модернізації реального сектору економіки України. *Фінанси України*. 2017. № 5. С. 63-75.
2. Кузьменко Л.М., Солдак М.О. Децентралізація управління як фактор забезпечення модернізації промисловості України. *Управління економікою: теорія та практика*. Київ: ІЕП НАНУ, 2015. С. 42-51.
3. Ляшевская В. И. Особенности формирования конкурентоспособности Украины в условиях глобализации. *Національна економіка в умовах глобалізації: тенденції, проблеми та перспективи* : матеріали III міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. студентів, аспірантів та молодих учених, м. Полтава, 23 листоп. 2015 р. Полтава: Полтавський національний технічний університет імені В. Н. Кондратюка, 2015. Т. II. С. 13–14.

ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МІСТАХ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Жабинець О.Й., к.е.н., доцент, науковий співробітник відділу просторового розвитку

ДУ "ІРД НАН України" (м. Львів)

В сучасних умовах розвитку міждержавного співробітництва та інтеграції України у світове господарство потужним чинником забезпечення макроекономічної рівноваги та підтримання зовнішньоекономічних відносин з іншими державами виступає зовнішня торгівля. Ключове місце у реалізації експортно-імпортних операцій в регіональному та загальнодержавному масштабі належить містам як центрам ділової активності та концентрації виробничого, агропромислового, інвестиційного та торговельного потенціалу [1, с.27].

Основні показники зовнішньої торгівлі в містах Західного регіону України у 2017 р. подано на рис. 1.

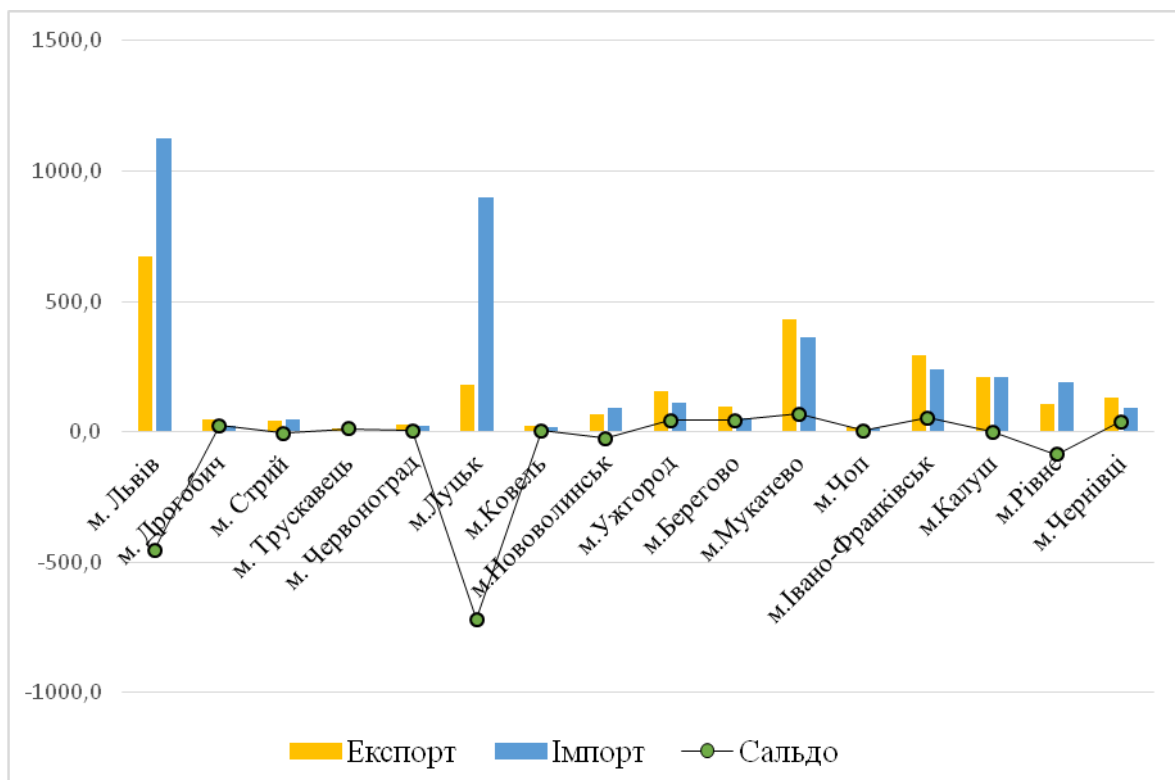

Рис. 1. Основні показники зовнішньої торгівлі в містах Західного регіону України у 2017 р., млн дол. США

Джерело: розраховано та побудовано за [2-7].

Як бачимо, беззаперечним лідером за обсягами зовнішньоторговельних операцій серед аналізованих міст є м. Львів. Однак зовнішня торгівля міста характеризується від'ємним сальдо зовнішньоторговельного балансу.

Найбільше від'ємним сальдо зовнішньоторговельного балансу спостерігаємо в м. Луцьк (718,3 млн дол. США), що свідчить про високу залежність економіки міста від імпорту товарів і послуг. Значними обсягами зовнішньої торгівлі товарами і послугами характеризується зовнішньоекономічна діяльність також таких міст як Мукачево, Івано-Франківськ та Калуш.

Подальша інтеграція України в систему світових господарських зв'язків вимагає ефективного використання міжнародної співпраці для стійкого економічного зростання, нарощування експортного потенціалу, стабілізації соціальної та інших сфер економіки міст, яка в значній мірі визначається структурою зовнішньоекономічної діяльності (рис. 2) з акцентом на експорт.

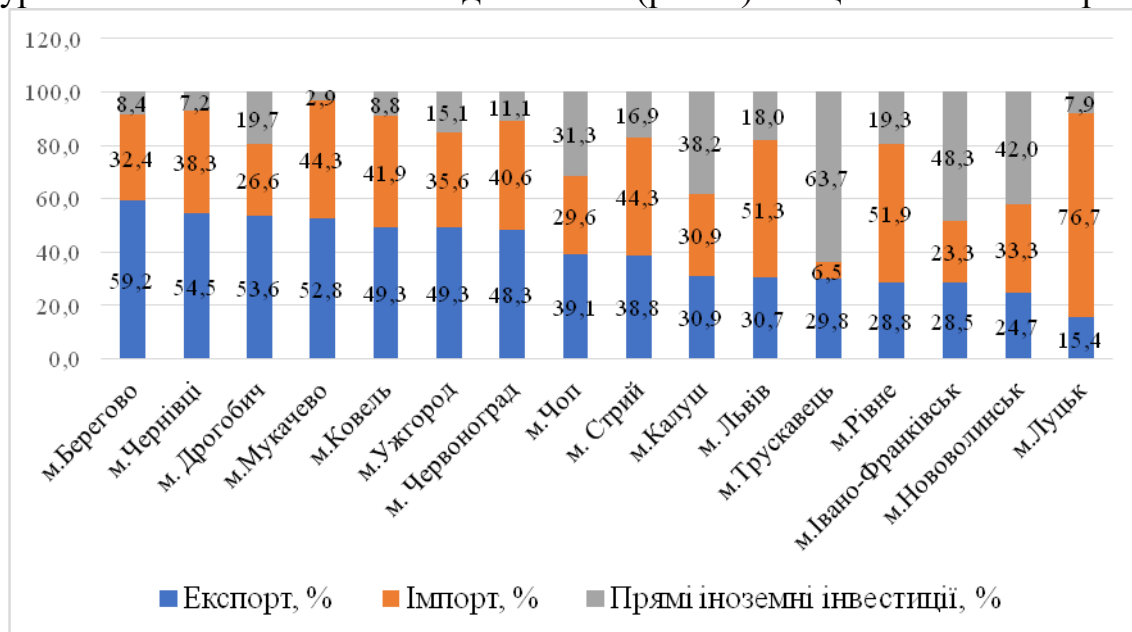

Рис. 2. Структура зовнішньоекономічної діяльності міст обласного значення Західного регіону України у 2017 р.

Джерело: розраховано та побудовано за [2-7].

Так, за часткою експорту у структурі зовнішньоекономічній діяльності лідерами серед аналізованих міст (з часткою більше 50%) є мм. Берегово, Чернівці, Дрогобич та Мукачево, що свідчить про значний експортний потенціал даних міст Західного регіону України. Аутсайдером серед аналізованих міст є м. Луцьк з часткою 15,4%, що підтверджується незначними обсягами експорту в порівнянні із імпортом товарів і послуг в місті, про що говорилось вище. Загалом можемо стверджувати, що обсяги зовнішньої торгівлі товарами і послугами в містах Західного регіону характеризуються значною диференціацією, а частка експорту товарів і послуг у структурі зовнішньоекономічної діяльності більшості аналізованих міст є досить значною з найбільшим показником 59,2% в м. Берегово Закарпатської області.

Література

1. Жабинець О.Й. Зовнішня торгівля товарами в містах обласного значення Західного регіону України: тенденції та структурні зміни. Бізнес Інформ. 2019. №8. С.26-33.
2. Головне управління статистики у Львівській області. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

3. Головне управління статистики у Волинській області. URL: <http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/>
4. Головне управління статистики в Закарпатській області. URL: <http://www.uz.ukrstat.gov.ua/>
5. Головне управління статистики в Івано-Франківській області. URL: <http://www.ifstat.gov.ua/>
6. Головне управління статистики в Рівненській області. URL: <http://rv.ukrstat.gov.ua/>
7. Головне управління статистики в Чернівецькій області. URL: <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>

ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

Ілларіонова О.Ю., студентка 6-го курсу факультету Економіки і підприємництва

Світлична В.Ю., канд. екон. наук, доц. каф. Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Одне з найголовніших завдань для України на сьогодні – побудова розвиненої та стабільної економіки країни. Це потребує істотної зміни вже існуючих методів управління економікою, як з боку держави, так і окремих господарюючих суб'єктів, зокрема.

В процесі розвитку ринкових відносин промислові підприємства України зіткнулися з низкою проблем, щодо врегулювання зобов'язань. Існування підприємства в умовах вільної конкуренції вимагає від управлінського персоналу прийняття єдиновірних та оперативних рішень стосовно питань управління зобов'язаннями. Впливання на зобов'язання в місцях їх виникнення – найшвидше та більш надійне рішення. Тому, питання організації високоефективної системи обліку зобов'язань у розрізі центрів відповідальності та їх відображення у фінансовій звітності підприємства постає дуже гостро. Вирішення цієї проблеми буде сприяти надходженню та обробці якісної інформації для потреб управління.

Досягти тісного та результативного взаємозв'язку функцій зобов'язань з обліковим процесом можливо за допомогою застосування комплексно-цільового підходу, що являє собою виділення теоретико-методичних засад виникнення зобов'язань, формування набору показників та формати внутрішньої звітності.

Дослідженню проблем обліку зобов'язань приділили увагу у своїх працях провідні вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти: Сопко В.В., Ф. Вілла, Бутинець Ф.Ф., Лінник В.Г., Галаган О.М., Голов С.Ф., Грабова Н.Н., Герасимович А.М., Кужельний М.В., Пантелеєв В.П., Д. Россі, Р. Саватьє, Завгородній В. П., Добровський В. Н та інших.

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, приведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [1]. Відповідно до П(С)БО №11 «Зобов'язання», забезпечення – зобов'язання з невизначеними сумою або часом погашення на дату балансу [2].

У бухгалтерському обліку визнання зобов'язань у випадку придбання матеріальних (нематеріальних) цінностей або послуг підприємством, здійснюється за допомогою використання принципу відповідності. Зобов'язання визнається, якщо його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

Зобов'язання поділяються на реальні та потенційні. Які, у свою чергу класифікуються на: поточні, довгострокові, непередбачені зобов'язання. Згідно з вимогами Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності визначають такі види зобов'язань: короткострокові, довгострокові, стандартні (юридичні і нараховані), резервні та умовні [6].

Досліджуючи різні підходи до класифікації зобов'язань [4-5; 7-8], можна зробити висновок, що в сучасній практиці ведення обліку вірним буде поділити зобов'язання на:

- фактичні зобов'язання;
- умовні (потенційні або можливі) зобов'язання;
- оцінні зобов'язання.

Використовувати цю класифікацію доцільно до усіх видів зобов'язань. Така докладна та точна класифікація зобов'язань допомагає глибше зрозуміти сутність зобов'язань та дозволяє проводити чітку межу між одним видом зобов'язань та іншим.

Складовою частиною організації обліку на підприємстві є перелік документів, які використовуються для первинного відображення господарських операцій, а також перелік облікових реєстрів, необхідних для накопичення та систематизації інформації.

Перелік документів затверджено наказом (розпорядженням) керівника підприємства про організацію облікової роботи.

Для відображення господарських операцій з обліку зобов'язань у Плані рахунків бухгалтерського обліку передбачені рахунки класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань», класу 5 «Довгострокові зобов'язання» та класу 6 «Поточні зобов'язання». Ці рахунки об'єднуються у відповідні статті, які відображаються у Балансі (Звіті про фінансовий стан» (форма №1). Зобов'язання і кредиторська заборгованість відображаються у правій частині Балансу – пасиви.

Отже, зобов'язання реєструється тільки тоді, коли виникає заборгованість за ними. Тобто у процесі розрахунків виникає дебіторська та кредиторська заборгованість, яку відображають у фінансовій звітності підприємства.

Аналізуючи теоретичні дослідження теми обліку зобов'язань [3-5; 7], можна визначити декілька різнопланових питань в цьому обліковому процесі:

– відображення зобов'язань за отримані послуги підприємствами від інших організацій, що перебувають у складі інших поточних зобов'язань в обліку та фінансовій звітності («Розрахунки з іншими кредиторами», рах. 685);

– проблема відображення у складі поточних фінансових зобов'язань поворотної безвідсоткової фінансової допомоги, яку було отримано від дочірнього підприємства;

– суперечливість методів ведення обліку авансів, що були отримані коли відбувалось постачання товарів, робіт та послуг, за кредитом рахунку 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками».

Спирність цих та інших питань - це наслідок нерозуміння положень бухгалтерського обліку, відсутності жорсткого та системного застосування приписів обліку зобов'язань.

Отже, обліково-аналітичні процеси із зобов'язаннями ще потребують детального вивчення. А наслідком вирішення проблем відображення обліку поточних зобов'язань буде їх відображення в повному обсязі на рахунках бухгалтерського обліку.

Це, натомість, допоможе вирішити суб'єктам господарювання та іншим учасникам господарських відносин питання здійснення обліку поточних зобов'язань. Правильно організоване ведення обліку сприятиме забезпеченню отримання об'єктивної інформації для аналізу і підрахунку поточних зобов'язань, проведення якого забезпечить формування, правильну підготовку та прийняття вірних для діяльності підприємства управлінських рішень.

Література

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: [закон України: офіц. текст: за станом на 16 липня 1999р. із змінами, внесеними Законом України від 9 лютого 2012 р.] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2012. №46. ст.391.

2. П(С)БО №11 «Зобов'язання». [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

3. Бухгалтерський словник / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2009. 224 с.

4. Бутинець Ф.Ф. Історія бухгалтерського обліку: В 2-х частинах. Ч. I: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит» / 2-е вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2001. 512 с.

5. Гарасим П.М., Лобода Н.О., Гарасим М.П. Структурна динаміка зобов'язань підприємства як класична обліково-аналітична парадигма // «Економічні науки». Серія «Облік і фінанси». Випуск 11 (41). Ч. 2. 2014. С.102-110.

6. МСБО № 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

7. Орлов І.В. Зобов'язання та його життєвий цикл // Економіка і управління у промисловості : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., Дніпропетровськ, 28-29 жовтня 2010 р. Дніпропетровськ, 2010. С. 295–296

8. Офіційний сайт Бібліотеки iFreeStore. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ifreestore.net/835/20>.

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кадигроб Ю.Ю., студент 2 курсу магістратури Економічного факультету
Чернишова Л.О., к.е.н., доцент кафедри Міжнародної економіки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Процеси глобалізації впливають на трансформацію національного й світового розвитку та активізують рух різних форм і видів фінансових ресурсів. Їх формування та використання є невід'ємною складовою фінансових відносин, необхідною умовою ведення економічної діяльності та головною складовою фінансового потенціалу, який є чинником впливу на фінансові, кредитні, інвестиційні, інтеграційні та інші відносини між економічними суб'єктами у їхній діяльності на різних рівнях і сферах функціонування. Важливе значення для забезпечення відновлення, зростання економіки України в кризовий період має трансформація ресурсної бази, що дає змогу профінансувати відповідні програми та проекти.

Проведення кардинальних соціально-економічних, інституційних, структурних та інноваційних змін потребує залучення значних за обсягами приватних, державних та іноземних фінансових ресурсів. За оцінками науковців і експертів, для трансформації економіки України потрібно 165-300 млрд. дол. США [1, с. 3]. Сучасні економічні тенденції засвідчують обмеженість фінансових ресурсів для індустріального розвитку, що проявляється у зменшенні обсягів капітальних видатків бюджету, кредитів у впровадження інновацій, чистого прибутку підприємств, амортизації на реновацію, капітальних інвестицій тощо. Тож забезпечити трансформацію національної економіки в межах окремо взятого бюджетного, акціонерного, позикового, венчурного, зовнішнього фінансування або самофінансування практично неможливо. З огляду на це, доцільно об'єднати фінансові ресурси різних власників та секторів економіки з метою їх спрямування на виконання суспільно важливих завдань.

Фінансові ресурси України становлять матеріальну основу її фінансів та визначають фінансовий потенціал, створюючи сприятливі умови для його виробничого та науково-технічного розвитку [1]. Вони самостійно не створюють новий продукт, а лише беруть участь тією чи іншою мірою в його виробництві та потенційно закладені в природних, матеріальних і трудових ресурсах.

Сукупність та взаємодія наявних (активних) і невикористаних (пасивних) фінансових ресурсів становить сутність фінансового потенціалу країни. Його структура – це співвідношення між використаною (активною) та невикористаною (пасивною) складовими. Головною метою фінансової політики держави є нарощення та повне використання фінансового потенціалу, тобто максимальне збільшення активної його складової [2, с. 32].

Фінансовий потенціал України охоплює фінансові ресурси, які перебувають у розпорядженні органів державного управління та місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, населення, світової фінансової системи. Останні надходять в українську економіку через портфельні та прямі інвестиції, кредити МВФ і міжнародних фінансових організацій та акумулюються в руках держави, підприємницьких структур і домогосподарств тощо [1, с. 207].

Фінансовий потенціал України, спрямований на трансформацію національної економіки, повинен ґрунтуватися на концентрації заощаджень та інвестицій у ключових галузях економіки. Важливу роль в процесах нагромадження повинен відігравати пошук вільних фінансових ресурсів для інвестування в суспільно важливі об'єкти.

З метою консолідації фінансових ресурсів повинна бути створена ефективна система державного регулювання, що передбачає залучення бюджетних ресурсів, ресурсів банків, інвестиційних фондів, корпоративного сектора, населення тощо.

Таким чином, для виходу України із економічної кризи необхідно удосконалювати дію існуючих інструментів та шукати нові механізми залучення фінансових ресурсів, адаптованих до сучасних реальних умов господарювання. При цьому необхідно максимально узгоджувати інтереси всіх учасників розподільних процесів – фізичних, юридичних осіб і держави. Стратегія та тактика реформування державного фінансового сектору полягає у поступовій реструктуризації державних фінансів та передбачає трансформацію ролі й місця бюджету у суспільстві на основі зміни структури його доходів і видатків, удосконалення функціонування податкової системи, підвищення ефективності бюджетного процесу на місцевому рівні. На відміну від фінансів підприємницьких структур та інституцій фінансового ринку, які функціонують сьогодні у цілому на ринкових засадах, державні фінанси трансформуються шляхом поступових поетапних реформ, що є об'єктивною закономірністю [3, с. 52]. Однак в Україні на сьогодні, на жаль, відсутні чітка спрямованість, терміни реформування, тактика, стратегія розвитку фінансового господарства, що негативно впливає на результативність змін та забезпечення трансформації національної економіки.

Література

1. Журавель Ю. Г. Консолідація фінансових ресурсів для модернізації національної економіки дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Тернопіль: ТНЕУ, 2015. 195 с.
2. Гуменюк О. С. Фінансовий потенціал як складова ендогенного потенціалу інноваційного розвитку економіки. *Фінансовий простір*. 2013. №3(11). С. 31–37.
3. Рожко О. Специфіка формування фінансових ресурсів держави в умовах фінансової кризи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Економіка. 2012. №132. С. 49–52.

МОДЕЛЮВАННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Кірко Р.І., студент 2 курсу магістратури факультету економіки і підприємництва

Прасол В.М., доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Актуальність тематики дослідження полягає в необхідності виділення та оцінки важливості ведення проектної діяльності будівельної компанії як бізнес-процесу, математичного моделювання даного бізнес-процесу з позначенням критеріїв оптимальності і подальшої розробки засоби універсальної програми для автоматизації складання кошторисної документації. При цьому важливою вимогою є підвищення якості роботи кошторисного відділу, а також будівельної організації з урахуванням конкурентоспроможності на ринку будівельних послуг і підвищення показників ефективності ведення бізнесу.

Мета роботи створення моделі бізнес-процесу складання кошторисної документації на основі використання економіко-математичного моделювання для оцінки значущості оптимізації і автоматизації даного бізнес-процесу в будівельній галузі.

Методи і матеріали дослідження. Досліджено основні економічні труднощі і проблеми, які виникають в малих формах підприємств будівельної галузі; проведено аналіз шляхів вирішення виникаючих проблем в структурі ведення бізнесу в будівництві; розглянуті і проаналізовані основні методології та програмні засоби для моделювання бізнес-процесів.

Аналіз бізнес-процесів дуже поширений і проводиться в кожній організації, яка бажає підвищити ефективність своєї роботи. Грамотно зроблені оптимізація або реінжиніринг бізнес-процесів допомагають вирішувати організаціям всілякі актуальні для них проблеми.

Процес – це ланцюжок дій, який виконується для досягнення якогось результату. Головне в процесі те, що він збудований таким чином, щоб отримувати заданий результат при кожному повторенні. При цьому абсолютно не важливо ні то, як часто виконується процес, ні його тривалість.

Бізнес – процеси будуються таким чином, що кожен процес повинен мати цінність для зацікавлених осіб. При ідентифікації бізнес-процесу виключаються зайві активності. У бізнес-процес також повинен включатися тільки мінімально можливий набір співробітників, необхідний для його виконання. Це необхідно для того, щоб знизити собівартість товару або послуги (виходу бізнес-процесу).

Бізнес – процес завжди відбувається за участю людини. Якщо дії виконуються автоматичною системою або програмою, це вже не бізнес, а технологічний процес або специфікація.

Моделювання бізнес-процесів, як правило, виконують бізнес-аналітики, які надають знання з дисципліни моделювання керівництву компанії; експертами з предметів, які мають спеціалізовані знання про модельовані процеси; або частіше командою, що складається з них обох. Крім того, модель процесу може бути отримана безпосередньо з журналів подій за допомогою інструментів майнінгу процесів.

Завданням бізнесу є збільшення швидкості процесу або скорочення циклу; підвищення якості, або зменшення витрат на працю, матеріали, брутто або капітальні витрати.

На практиці, рішення керівництва інвестувати в моделювання бізнес-процесів часто мотивується необхідністю документувати вимоги до проекту інформаційних технологій.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

1. Виконати ідентифікацію бізнес-процесів компанії;
2. Розробити модель процесів верхнього рівня і декомпонувати її;
3. Вибрати процес для вдосконалення;
4. Розробити моделі і проаналізувати обраний для вдосконалення бізнес-процес;
5. Розробити методичні рекомендації щодо вдосконалення бізнес-процесів.

Один з найважливіших факторів для моделювання бізнес-процесів – це вимога міжнародних стандартів ISO 9000 документувати необхідні для системи управління якістю бізнес-процеси. Сьогодні такий сертифікат намагаються отримати багато організацій, яким він необхідний для виходу на певні ринки.

Будь-яке підприємство, незалежно від галузі, розміру або складності його організаційної структури має свої бізнес-процеси. Чим ефективніше протікають бізнес-процеси, тим більш конкурентоздатним є підприємство.

Моделювання бізнес-процесів проводиться з метою підвищення ефективності та їх подальшого опрацювання. Оскільки процес моделювання досить складний, існують різні стандарти і програмні засоби для моделювання бізнес-процесів підприємства.

Однією з найбільш популярних концепцій моделювання БІ є ARIS (Architecture of Integrated Information Systems), розроблена професором А.В. Шеєром (Scheer), - Архітектура Інтегрованих Інформаційних Систем.

Ця концепція має дві основні переваги:

1. Дозволяє вибрати методи і інтегрувати їх, спираючись на основні особливості об'єкта, що моделюється;
2. Служить базою для управління складними проектами, оскільки завдяки структурним елементам містить вбудовані моделі процедур для розробки інтегрованих інформаційних систем.

Моє дослідження побудовано на основі методології ARIS.

Висновки. Моделювання бізнес процесів є одним з методів поліпшення якості та ефективності роботи організації. В основі цього методу лежить опис процесу через різні елементи (дії, дані, події, матеріали та ін.) властиві процесу. Як правило, моделювання бізнес процесів описує логічний взаємозв'язок всіх

елементів процесу від його початку до завершення в рамках організації. У більш складних ситуаціях моделювання може включати в себе зовнішні по відношенню до організації процеси або системи.

Моделювання бізнес процесів дозволяє зрозуміти роботу і провести аналіз організації. Це досягається за рахунок того, що моделі можуть бути складені з різних аспектів і рівнів управління. У великих організаціях моделювання бізнес процесів виконується більш детально і багатогранніше, ніж в малих, що пов'язано з великою кількістю крос-функціональних зв'язків.

Література

1. <https://www.kpms.ru/Automatization/BPM.htm>
2. https://en.wikipedia.org/wiki/Business_process_modeling
3. <https://rzbpm.ru/knowledge/osnovy-biznes-processov-tezisy-vebinara.html>
4. Моделирование бизнес – процесса оптимизации деятельности сметного отдела в строительной отрасли Р.И. Хамидуллин, Л.Б. Сенкевич г. Тюмень УДК 001.57 <https://openbooks.itmo.ru/ru/file/4516/4516.pdf>

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ковіта В.С., студент 2 курсу факультету економіки і підприємництва
Чернега І.І., к.е.н., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Уманський національний університет садівництва

Функціонування будь-якої соціально-економічної системи передбачає наявність механізму управління. Для існування та господарювання інтеграційного утворення, країни, регіону чи організації, необхідне збереження параметрів системи, що саме і здійснюється завдяки управлінню. Тому при посиленні конкуренції у сучасному суспільстві важливого значення набуває проблематика пошуку ефективної моделі механізму управління соціально-економічними системами.

Питання розробки ефективного механізму управління соціально-економічними системами набуло значного поширення у працях вітчизняних та зарубіжних науковців і фактично є складовою більшої частини наукових досліджень в економіці. Даному питанню присвятили свої праці В.І. Власов, В.М. Гончаров, М.В. Зубець, Н.В. Касянова, В.С. Куприянов, М.В. Макаренко, В.Ю. Припотень, М.С. Рябуха, П.Т. Саблук, Д.В. Солоха, О.А. Фесина. Але складність дослідження цього напряму полягає у наявності факторів: масштабності та багатоаспектності соціально-економічного життя суспільства; різниці середовищ соціально-економічних систем; відмінності у виробничих, законодавчих, територіальних, ринкових, галузевих факторах впливу.

Для того, щоб діяльність підприємства була ефективною, сьогодні потрібні не просто старанні, а відповідальні та ініціативні працівники,

організовані, прагнучі до трудової самореалізації. За допомогою традиційних форм матеріального стимулювання і чіткого контролю збудити справжній інтерес до роботи неможливо. Лише ті люди, які в діяльності можуть розкрити і реалізувати свої кращі якості, працюватимуть з максимальною віддачею і досягатимуть найвищих результатів. Людина працює ефективно лише тоді, коли вона особисто зацікавлена в результатах своєї діяльності [1].

В економічній науці розробляються й поступово узгоджуються окремі «вузли» ідеального механізму управління соціально-економічними системами (у вигляді форм, функцій, принципів, методів управління тощо) або його спрощені моделі [2]. І ця обставина викликає необхідність створення універсального механізму управління соціально-економічними системами адекватного сучасним умовам розвитку світової економіки (рис. 1).

Рис. 1 Соціально-економічний механізм підприємницької діяльності

Соціально-економічний механізм постає сукупністю взаємопов'язаних в одне ціле соціально-економічних елементів (люди, ресурси, економічні та соціальні явища, відносини, процеси тощо), взаємодія між якими зумовлює

появу якісно нової цілісності. Залежно від середовища та управлінських рівнів соціально-економічною системою можуть бути об'єднання країн, держав, адміністративно-територіальних одиниць (районів, областей, міст), галузей, ринків, інститутів, організацій та суб'єктів господарювання. Але щоб визнати якийсь об'єкт самостійною соціально-економічною системою необхідна наявність певних таких системних ознак:

- присутність декількох системоутворюючих елементів;
- належність системоутворюючих елементів до глобальних загальносуспільних економічної та соціальної систем;
- у межах системи елементи повинні бути упорядкованими за певною структурою;
- кожний елемент системи повинен мати властиві лише йому якості;
- між елементами системи мають існувати зв'язки, за допомогою яких вони впливають один на одного;
- соціально-економічна система має існувати у часі та просторі;
- соціально-економічна система повинна бути вимірною;
- соціально-економічна система повинна створювати суспільний продукт і бути потрібною суспільству.

Кожний соціально-економічний механізм має певні власні системні параметри, які й обумовлюють можливість управління нею [3]. Наприклад, соціально-економічний механізм має ознаки, риси та властивості, що ідентифікують механізм як цілісний суспільний організм. Кожному соціально-економічному механізму притаманна певна структура. У соціально-економічному механізмі виникають системи, у яких можна виділити ключові функціональні блоки: робочий, репродуктивний, корегувальний. Соціально-економічні системи мають вбудовані властивості: самозбереження, саморозвитку, самознищення, самоорганізації, пам'яті, зворотного зв'язку тощо.

Соціально-економічний механізм виконує функції: збирання, зберігання і відтворення інформації; забезпечення стабільності структури системи; підтримання сталості процесів; здійснення трансформаційних процесів; транспортування потоків усередині системи; відновлення функціональних підсистем; споживання із зовнішнього середовища речовин, енергії та інформації; видалення в зовнішнє середовище відходів діяльності системи; захист системи від негативної дії зовнішнього середовища; коригування діяльності окремих підсистем; підлаштування, яке відбувається в разі відхилення параметрів потоків від оптимальних значень та зміни властивостей самої системи. Соціально-економічний механізм має такі характеристики: витривалість, стабільність, стійкість, толерантність, резистентність, еластичність тощо. Крім того, соціально-економічний механізм має своє спрямування, розміри, сферу діяльності і т. д. Відповідно при побудові механізму управління соціально-економічною системою необхідно враховувати вищенаведені системні ознаки та системні параметри.

Відмінністю соціально-економічних систем від інших (природних, біологічних, технічних тощо) є їх штучність, складність, тимчасовість і

відкритість, що вимагає необхідність свідомого підходу до механізму управління. При цьому під терміном «управління соціально-економічною системою» ми розуміємо цілеспрямовану дію на певний об'єкт з метою змінити його стан або поведінку у зв'язку зі зміною обставин, що здійснюється для досягнення певних цілей.

Управління соціально-економічним механізмом здійснюють особи, які мають право управління. Умовами управління сучасними соціально-економічним механізмом є: формалізація внутрішнього середовища, лідерство, влада і вплив [4]. І якщо раніше управління соціально-економічним механізмом здійснювали виключно її власники, то внаслідок руйнації класів і поширення тенденції поділу праці у суспільстві, управлінська праця також зазнала певної трансформації.

Особливістю сучасного управління соціально-економічним механізмом є можливість здійснення повного та часткового, дистанційного та безпосереднього управління, структурного та безструктурного управління, самоуправління та комбінованого управління. Наприклад, при повному управлінні всі процеси, які відбуваються, є підконтрольними для одного суб'єкта керування, а при частковому управлінні в соціально-економічному механізмі існує декілька суб'єктів керування.

Література

1. Рябуха М.С. Управління мотиваційним механізмом в системі стимулювання праці / М.С. Рябуха // Вісник БДАУ: зб. наук. праць. – Біла Церква, 2009. – С. 59.

2. Аграрная реформа в Украине: результаты, проблемы, перспективы завершения: моногр. / [Ткаченко В.Г., Богачев В.И. и др.]; под общ. ред. проф. Ткаченко В. Г. и проф. Богачева В.И. – Луганск: Книж. світ, 2006. – 228 с.

3. Гончаров В.М. Формування стратегії управління розвитком промислового підприємства на основі показників ефективності: моногр. / В. М. Гончаров, М. В. Макаренко, В. Ю. Припотень. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 136 с.

4. Саблук П.Т. Глобальна продовольча безпека: монографія / О.Г. Білорус, М.В. Зубець, П.Т. Саблук, В.І. Власов; Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин НАН України, ННЦ «Ін-т аграр. Економіки» УААН. — К., 2009. — 486 с.

ПИТАННЯ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В ОТГ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ РЕЗІЛЬЄНТНОСТІ ТЕРИТОРІЙ

Кондратенко М.В., аспірантка кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом, спеціальність “Публічне управління та адміністрування”

Корольчук О.Л., к.н.держ.упр., докторант кафедри соціальної і гуманітарної політики НАДУ

Національна академія державного управління при Президентові України

Військові події на сході України актуалізували чимало проблем, серед яких вкрай важливим видається питання резильєнтності окремої людини, групи

людей, системи, території. Термін “резильєнтність” (англ. *resilience*) переважно застосовують у психології, однак, переконані, що по відношенню до територій його використання теж є цілком доречним. Одне з трактувань резильєнтності пропонує розглядати її “як здатність передбачати, поглинати та відновлюватись від небезпек та/або наслідків зміни клімату, інших потрясінь й стресів без шкоди (потенційно з посиленням) на довгострокову перспективу” (англ. *refers to the capacity to anticipate, absorb, and recover from hazards and/or effects of climate change and other shocks and stresses without compromising ...*) [1, с. 9].

Переконані, що термін “резильєнтність територій” є ширшим за загальноживані в науковому просторі терміни “стійкість”, “зрілість”, “стабільність” чи збалансований, сталий розвиток, оскільки під резильєнтністю розуміємо складні процеси формування стійкості територій (незалежно від їх масштабів) до сучасних викликів та загроз на довгострокову перспективу.

У межах дослідження пропонуємо два види резильєнтності територій – національну та локальну. Перша проявляється у подоланні окремою державою суспільно-політичної, економічної, будь-якої іншої кризи та супроводжується якісними і кількісними змінами (трансформаціями) в державі, а головне – змінами, що формують стійку здатність повернення держави до попереднього (докризового стану чи стану на момент виникнення кризи), а в кращому випадку – про відновлення та вихід території на зовсім інший (новий) виток розвитку. У такому випадку “завдання держави – забезпечити своїх громадян рівними можливостями, гарантованим рівнем публічних послуг та зберегти єдність державного простору при регіональних відмінностях. Зменшення дисбалансів у соціально-економічному розвитку територій, створення умов для міжрегіональної солідарності та взаєморозуміння є умовою єдності та стійкості держави” [2, с. 12].

У процесі формування резильєнтності слід окремо відмітити важливість партнерських стосунків між сусідніми територіями, між владою, громадськістю, бізнес та науковою спільнотою, особливо на локальному рівні, враховуючи, що в Україні тривають процеси об’єднання територіальних громад. Тому локальна резильєнтність розглядає здатність територій на місцевому рівні до самовідновлення і подолання кризових явищ з метою ефективного розвитку територій (регіону, міста, територіальної громади).

На фоні численних катастроф, військових конфліктів, зміни клімату, демографічних та інших проблем, які щороку загострюються у світі, в іноземних джерелах сформувався термін “community resilience” (з англ. резильєнтність громад/спільнот). Погоджуємося, що резильєнтна громада може бути визначена як така, що здатна витримувати значні зриви/коливання/кризи (у разі їх настання) і здатна відновитись (повернутись) до нормального життя без негативного впливу на майбутню якість життя членів громади (англ. *can be defined as having capacity to withstand considerable disruption when it happens and the ability to restore to normal life without negatively affecting future quality of lives of the community members*) [3, с. 1].

У першу чергу, резильєнтність пов’язували із протистоянням стихійним лихам, в тому числі продовольчій катастрофі [4]. Втім, поступово серед

науковців починають зміщуватися акценти – резильєнтність окремої громади характеризує, що вони можуть зробити і як це зробити, щоб зміцнити свої позиції та можливості. Таким чином, проведений аналіз існуючих на сьогодні дефініцій вказує на те, що в основі локальної резильєнтності – вміння оцінювати ризики розвитку території на місцевому рівні, її актуальні потреби, наявні ресурси та навички, максимально врахувати та позитивно використовувати відмінності від інших територій.

Безумовно, мова йде не просто про традиційні методи оцінки (SWOT, PEST-аналіз), а про точну оцінку, довгострокове прогнозування та на цій основі вміння перерозподіляти ресурси та увагу для задоволення мінливих вимог за допомогою своєчасних скоординованих дій різних суб'єктів. Поділяємо думку, що “регіональний та/або місцевий розвиток” можна трактувати “як процес послідовних і стійких змін у місцевому середовищі, що сприяє позитивним змінам умов (укладу) життя територіальної громади, які можна оцінити об'єктивно, – через систему соціально-економічних показників, а також суб'єктивно – через безпосереднє відчуття членами спільноти рівня особистого комфорту в широкому розумінні слова” [5, с. 5].

На наш погляд, якість публічних послуг може виступати мірилом рівня комфорту, критерієм оцінки якості життя мешканців конкретної території (держави, регіону, територіальної громади). Крім того, на рівні об'єднаної територіальної громади (далі – ОТГ) якість публічних послуг певним чином відображає спроможність цієї ОТГ виконувати власні та делеговані повноваження.

Варто підкреслити, що визначення механізмів забезпечення та/або підвищення якості публічних послуг в ОТГ частково відображає рівень резильєнтності конкретної територіальної громади на певному відрізку свого розвитку (становлення), що є надзвичайно актуальним в контексті децентралізаційних викликів в Україні. Передусім, це вимагає стратегічного мислення від топ-менеджменту, ефективного використання і примноження внутрішніх/залучених ресурсів (фінансових, інформаційних, ін.), формування методів, інструментів та принципів, що враховують специфіку конкретної території та поступово дозволять сформувати резильєнтність.

З одного боку, зміст резильєнтності територій (держави, регіону, громади) розкривається через розуміння, яким чином, за допомогою яких механізмів та інструментів можна сприяти підвищенню спроможності території. З іншого, очевидно, що цей процес довготривалий і складається з багатьох етапів: проведення соціологічних, науково-експертних досліджень і на цій основі розробка спеціального комплексу антикризових заходів; стратегічного та просторового планування; прогнозування та бюджетування для різних сфер суспільного життя; моніторингу, оцінки, ін.

В умовах соціально-економічної турбулентності стабілізувати кризову ситуацію чи передбачити її наслідки на національному чи локальному рівнях можна лише на короткий час. Можна припустити, що у економічно розвинених держав за наявності певних умов є більше шансів чинити потужний спротив

(протидіяти сучасним небезпекам), проте виникнення та масштабні наслідки глобальної фінансової кризи 2008 року свідчать про зворотне.

Подальші наукові розвідки можуть бути спрямовані зокрема на більш детальний розгляд проблематики забезпечення якості публічних послуг в ОТГ та визначення факторів, що прямо та опосередковано впливають на формування резильєнтності територій.

Література

1. Turnbull M., Sterrett C. and Hilleboe A. Toward Resilience. A Guide to Disaster Risk Reduction and Climate Change Adaptation. Catholic Relief Services. United States Conference of Catholic Bishops, 2013. 194 p.

2. Ткачук А. Ф. Державна регіональна політика та розвиток територій в умовах змін. Спеціально для ОТГ. Вісник інституту громадянського суспільства. 2016. 20 с.

3. Dhruva R. Ghimire. Household Food Security and Coping Strategies: Vulnerabilities and Capacities in Rural Communities. International Journal of Scientific and Research Publications, Vol. 4, Issue 9, 2014. 8 с.

4. Twigg J. Characteristics of a Disaster Resilient Community: Guidance Note version 2, US: Catholic Relief Services. 2009. 84 p.

5. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Валентюк І. В., Ткачук А. Ф. Стратегічне планування розвитку об'єднаної територіальної громади : навч. посіб. К. 2017. 121 с.

АУДИТ BSCI ЯК ЕЛЕМЕНТ РИЗИКОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ БЕЗПЕКОЮ ТА СОЦІАЛЬНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Косаткевич Л.Р., студентка 6 курсу факультету транспортних систем та технологій

Данова К.В., доц., в.о. зав. кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Соціально-економічний розвиток територій нерозривно пов'язаний із розбудовою міжнародних торгівельних відносин. В умовах глобалізації ритейлери, імпортери і бренди отримують продукцію від компаній-постачальників по всьому світу. Багато з них розташовані в країнах, де національні закони, що захищають права працівників, зокрема на охорону праці, не закріплені на державному рівні або порушуються. Для вирішення цієї проблеми провідні світові компанії та асоціації створили власні кодекси поведінки та системи їх реалізації.

Ініціатива щодо дотримання соціальних норм бізнесу (The Business Social Compliance Initiative - BSCI) - це провідна система управління ланцюгами поставок, яка допомагає компаніям забезпечувати дотримання соціальних норм і поліпшення рівня безпеки у ланцюгах постачальників. BSCI реалізує основні міжнародні трудові норми, що захищають права працівників, такі як конвенції та декларації Міжнародної організації праці (МОП), керівні принципи Організації Об'єднаних Націй (ООН) з питань бізнесу і прав людини, а також

керівні принципи для багатонаціональних підприємств країн, що входять до Організації економічного співробітництва та розвитку.

BSCI пропонує один загальний кодекс поведінки і одну єдину систему впровадження, що дозволяє усім компаніям, які постачають будь-який вид продукції з будь-якого регіону, спільно вирішувати проблеми соціальної відповідальності своїх ланцюгів поставок.

Для реалізації Кодексу поведінки BSCI розробляється та імплементується широкий спектр інструментів і видів діяльності для аудиту, навчання, обміну інформацією та впливу на ключових учасників в напрямку поліпшення умов праці компаній, що беруть участь у ланцюзі поставок.

Моніторинг є одним з найбільш ефективних методів виявлення проблем та ризиків в ланцюзі поставок. Високоякісні аудити BSCI є ключем до зниження ризиків на робочих місцях компаній-постачальників, а також постійного вдосконалення системи менеджменту безпеки та гігієни праці.

Аудиторські перевірки BSCI відкриють перед компаніями нові маркетингові можливості. Створення сприятливих умов праці для працівників дає можливість успішно конкурувати на ринку, зберігаючи висококваліфіковані кадри для забезпечення безперервного високотехнологічного виробництва, і, як наслідок, виготовлення якісної продукції для клієнтів.

Дотримуючись Кодексу поведінки BSCI, можливо не лише підвищити соціальний клімат в компанії, але й зміцнити довіру зацікавлених сторін. Відповідність стандарту BSCI, що встановлено на основі аудиту, дозволяє отримати ключову конкурентну перевагу в тендерних процедурах шляхом підтвердження важливості для компанії питань соціальної й етичної стабільності, а також прагнення виконання соціальних зобов'язань бізнесу.

Література

1. BSCI platform [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.amfori.org/content/amfori-bsci>. – Назва з екрану.
2. Responsibility along the entire supply chain with our amfori BSCI audits [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tuv.com/world/en/bsci-supplier-audit.html>. – Назва з екрану.

ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ ДЛЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кривошей М.О., студентка 3 курсу ННІ Бізнесу і менеджменту

Романюк І.А., к.е.н., асистент кафедри Маркетингу та медіакомунікацій

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені П. Василенка

Інтернет-маркетинг є одним із найпоширеніших напрямів розвитку маркетингу в країні. Ця сфера постійно та швидко розвивається, незважаючи на різні перешкоди які можуть виникнути. Практично всі сучасні комерційні компанії мають веб-сайт чи представництво в соцмережах, присутність в

Інтернет-мережі багатьма підприємцями сприймається як запорука збільшення обсягів продаж та/або розширення клієнтської бази.

Інтернет-маркетинг – це сукупність прийомів в Інтернеті, спрямованих на привернення уваги до товару чи послуги, популяризацію цього товару (сайту) в мережі і його ефективного просування з метою продажу.

Основні елементи комплексу інтернет-маркетингу [1, с. 62]:

Товар (англ. Product) – те, що ви продаєте за допомогою Інтернету, повинно мати гідну якість. Він конкурує не тільки з іншими сайтами, але і традиційними магазинами.

Ціна (англ. Price) – прийнято вважати, що ціна в Інтернеті нижче, ніж у звичайному магазині за рахунок економії на витратах. Контролюйте ціни і порівнюйте їх з конкурентами регулярно.

Просування (англ. Promotion) – комплекс заходів з просування як сайту, так і товару в цілому в мережі. Включає в себе величезний арсенал інструментів (пошукове просування, контекстна реклама, банерна реклама, e-mail маркетинг, партнерський маркетинг, вірусний маркетинг, прихований маркетинг, інтерактивна реклама, робота з блогами і т. д.).

Місце продажів (англ. Place) – точка продажів, тобто сайт. Величезну роль грає як графічний дизайн, так і юзабіліті сайту, і якість обробки заявок з сайту. Так само варто звернути увагу на швидкість завантаження, роботу з платіжними системами, умови доставки, роботу з клієнтами до, під час і після продажу.

Інтернет-маркетинг, як і будь-який вид маркетингу має свої переваги і недоліки, які обов'язково слід враховувати під час здійснення діяльності підприємства. Цей вид маркетингу дає змогу максимально зменшити витрати на збут та розширити ринок збуту товарів за рахунок охоплення нової аудиторії. Впровадження нових методів реклами дає змогу провести аналітику попиту на товар, що дозволяє корегувати маркетингові заходи і відповідати вимогам ринку, та при цьому варто також прийняти до уваги, що з розвитком науково-технічного прогресу (НТП), потрібно розвивати й систему та засоби збуту [2].

Переваги Інтернет-маркетингу для клієнта: не потрібно нікуди їхати, стояти в заторах, витратити час на дорогу і гроші на пальне, намотувати кілометри по гіпермаркету в пошуках потрібного товару, стояти в чергах; доставка товару в офіс або прямо додому; можливість миттєвої оплати; доступність інформації та можливості здійснення замовлення цілодобово.

Переваги Інтернет-маркетингу для бізнесу: скорочення витрат на пошук клієнтів та обробку замовлень; глобалізація бізнесу; швидкість донесення інформації до споживача; оперативність замовлення сировини і комплектуючих; розширення «графіку роботи» з клієнтом; можливість повністю перевести бізнес он-лайн. Проте переваги супроводжуються певними негативними факторами. Які слід врахувати, якщо підприємство має намір використовувати елементи електронної комерції [3, с. 415].

Недоліки для клієнта: відтермінування володіння товаром; стурбованість за таємницю і безпеку угоди; неможливість візуального і тактильного

дослідження майбутньої купівлі; випередження швидкості формування замовлення над можливостями логістики; високий ризик шахрайства; природна настороженість людини перед новими технологіями купівлі-продажу, дистанційної оплати, відсутністю паперів при угоді і т.д.

Проблеми і небезпеки для бізнесу [4, с. 162]: потік одночасних замовлень може перевищити можливості з виготовлення і доставки товару; швидкість віддачі при використанні різних засобів просування в електронній комерції суттєво відрізняється, найбільшу віддачу (конверсію) мають досить затратні методи, такі як контекстна реклама; неграмотно сформована контекстна реклама не принесе конверсії не зважаючи на розмір капіталовкладення; необхідність реагування на зміни технологій електронного бізнесу; капіталовкладення в Інтернет-маркетинг можуть не окупитися; обмеженість кола аудиторії; «всесвітня павутина» завалена «сміттям», серед якого далеко не просто відшукати необхідну і корисну інформацію; погана якість надання консультаційних послуг може призвести до погіршення іміджу компанії в цілому; загалом неграмотний Інтернет-маркетинг може негативно відобразитись на ставленні покупців до компанії; необхідність значно швидшої, ніж в офлайн діяльності, реакції на дії конкурентів; необхідність швидкої реакції на негативні відгуки споживачів; небезпека щодо розголошення персональних даних або злому платіжних систем; складністю підготовки та перепідготовки персоналу; велика конкуренція.

Література

1. Ляшенко Г.П., Моткалюк Р.В. Інтернет-маркетинг та його інструменти. Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право). 2013. № 3. С. 59-65.

2. Мозгова Г.В. Інструменти інтернет-маркетингу та їх переваги для сучасних українських підприємств. Ефективна економіка № 10. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2429>

3. Семенова А.В. Інтернет-маркетинг в Україні: передумови виникнення, особливості становлення, перспективи розвитку. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2013. № 10. С. 413-417.

4. Мандич О.В., Романюк І.А., Нікітіна О.М. PR-маркетинг як один з інструментів підвищення конкурентоспроможності підприємства. Вісник ХНТУСГ : економічні науки. Вип. 177. 2016. С. 160-165.

БАШТАНСЬКА ОБ'ЄДНАНА ГРОМАДА: ВИГОДИ ВІД ОБ'ЄДНАННЯ

Кукса О.О., студентка 2 курсу факультету економіки, менеджменту та психології

Головня Ю.І., к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Київський національний торговельно-економічний університет

У квітні 2014 року Уряд України схвалив основний концептуальний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Після цього був затверджений План заходів

щодо її реалізації, які дали старт реформі децентралізації та процесу створення об'єднаних територіальних громад. Кожна громада прагне до об'єднання, наперед знаючи, які вигоди це принесе. Однак, далеко не всім населеним пунктам вдалось зробити цей крок. Прикладом успішної реалізації реформи є Миколаївщина, яка за динамікою цього процесу посідає друге місце після Житомирщини та нараховує 20 таких об'єднань. Переважна кількість громад в області є невеликими, 2, 3 або 5 сусідніх сільських рад з населенням до 5000 осіб. Утім, останнім часом, все частіше звучить гасло: «Один район - одна громада», у Миколаївській області таких об'єднань поки немає, але є громада, яка близька до цього, це Баштанська об'єднана територіальна громада (далі – ОТГ). Найбільша громада в області, яка вже об'єднала понад 60% населення району, а це майже 25 тисяч містян та селян.

Баштанська ОТГ Миколаївської області була створена у 2016 році і є найбільшою в регіоні. Завдяки децентралізації, громада має змогу значну увагу приділити своєму розвитку, реалізувати проекти, а також залучити власні ресурси на ті блага, які керівництво разом із спільнотою визначили для себе найважливішими. Окрім цього, ОТГ відновлює інфраструктуру та об'єкти соціального значення, купує спецтехніку для комунальних підприємств та усе необхідне обладнання для нормального функціонування закладів життєдіяльності. Перспективний план розвитку громади дозволить детально організувати процес об'єднання територіальних громад, зокрема передбачити не лише адміністративно-управлінську складову, але й розвиток інфраструктури та залучення фінансів. Мешканці можуть приймати широку участь у об'єднувачому процесі, бути її ініціаторами, а також приймати участь на громадських слуханнях, обговореннях, консультаціях в робочих групах, щодо формування умов об'єднання тощо.

Серед пріоритетів Баштанської громади створення повноцінного промислового парку, що позитивно впливатиме на наповнення бюджету. Громада вивчила досвід Польщі та виділила понад 148 гектарів землі для потенційних інвесторів. Баштанська міська об'єднана громада за 2017 рік із різних джерел змогла залучити 50 мільйонів гривень інвестицій. Над цим працює окремий інвестиційний відділ, який розробляє проекти місцевого економічного розвитку. Для цього було визначено ділянки під будівництво об'єктів соціального, промислового та енергетичного призначення. Наприклад: ділянка для створення ярмарково-фестивальної площі, для розміщення об'єктів альтернативних джерел енергетики, а також ділянки під промислову забудову.

Такі громади, як Баштанська ОТГ, які організують співробітництво у форматі чотирьох та більше учасників, можуть розраховувати на фінансову підтримку як з боку держави за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку (стаття 15 закону «Про співробітництво територіальних громад»), так і інших зацікавлених інституцій [2, с. 49] Окрім цього, вони самі можуть знаходити інвесторів, подавати заявки на участь у програмах розвитку та на грантові програми в Україні. Баштанська громада мріє заробляти і наповнювати свій бюджет сама, тож серед її пріоритетів – залучення інвесторів та створення повноцінного промислового парку. Гроші, які надходять у бюджет

громади, розподіляють між усіма сільрадами, що вирішили об'єднатися. Окрім, економічного розвитку, чи не найбільше опікуються дитячими садками та школами. Нові меблі, сучасна комп'ютерна техніка, просторі спортзали та роздягальні з душовими, басейн та класи хореографії – все це там є. Ще один важливий напрямок у розвитку громади – медицина. Баштанка готується стати центром госпітального округу. Найбільше пишуться мешканці громади новоствореним відділенням гемодіалізу в центральній районній лікарні. Також завдяки децентралізації, в ОТГ вже багато років працюють великі підприємства, які є яскравими прикладами ефективної взаємодії громади та інвесторів. Серед них сільськогосподарське підприємство «Зоря Інгулу», яке спеціалізується на виробництві, зберіганні та переробці фруктів, а також вирощуванні зернових та технічних культур. До провідних підприємств також належать Баштанська птахофабрика - сучасний комплекс, що займається вирощуванням птахів, утриманням курей-несучок та виробництвом столових яєць, сирзавод «Славія» - лідер виробництва молочної продукції в Миколаївській області та Україні. Товари підприємства є популярними і в країнах ближнього зарубіжжя. Продукція заводу неодноразово перемагала на незалежній телепрограмі «Знак якості». Досягнення, перемоги та сам розвиток Баштанщини, усе це, за допомогою об'єднання 26-ти населених пунктів у одну згуртовану територіальну громаду. Не обходиться і без ПРООН (програма розвитку ООН), яка підтримує стратегічні ініціативи з розбудови спроможності, спрямовані на сталий людський розвиток та зростання, користь від якого отримують усі. Шляхом налагодження партнерства з органами влади, громадянським суспільством та приватним сектором, ПРООН надає підтримку Україні, зокрема і Баштанщині. Дякуючи децентралізації, Баштанська ОТГ змогла не тільки стати учасником програм розвитку, залучити інвесторів, а й налагодити співробітництво з такими країнами, як: Польща, Швеція, Франція та багато інших, і разом у команді досягти колосального успіху у підприємницькій діяльності і підвищити рівень економіки громади.

Отже, Баштанська територіальна громада – яскравий приклад об'єднання селищ не тільки для вигоди, а й задля швидкого розвитку підприємництва, розвитку економіки, покращення добробуту населення та участі у тендерних програмах. Вони показують, як об'єднавшись, можна отримати позитивний досвід, залучити інвестиції та почати співпрацювати з іншими країнами. Відтак, досвід Баштанської ОТГ показує, як всього за декілька років можна досягти того успіху, якого немає навіть у деяких містах України.

Література

1. <https://bashtanskaotg.gov.ua> – офіційний сайт Баштанської територіальної громади Миколаївської області.

2. Успішна територіальна громада: будуємо разом / Бриль М., Врублевський О., Данчева О., Сейтосманов А., Чубаров Е. — Харків : Видавничий будинок Фактор, 2018. — 128 с.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Лаглер К., керівник департаменту бізнес-консультування,

Targit GmbH Osterreich (Відень, Австрія)

Інвестування – досить крихкий і надзвичайно сприйнятливий до будь-яких змін процес. На динаміку інвестицій безпосередньо впливає розвиток техніки, державні податки і витрати, нормативно-правова база, рівень освіти, відкритість економіки, ступінь досконалості грошово-кредитної політики, соціально-політичне становище в суспільстві, рівень розвитку ринкової, в тому числі інвестиційної інфраструктури тощо. Різноманіття факторів, що впливають на рівень інвестування, робить інвестиційні процеси погано передбачуваними. У зв'язку з цим чітко зрозуміла необхідність адекватної та своєчасної інвестиційної політики, яка якби не гарантувала, то хоча б збільшувала надію, що обсяг інвестицій в наступному році буде достатнім для підтримки певних темпів економічного росту країни [1].

Відтак, цілі політики розвитку держави, які полягають в забезпеченні стійких темпів економічного зростання, в планомірному поліпшенні добробуту і підвищення якості життя своїх громадян, на рівні інвестиційної політики знаходять своє втілення в наступних цілях:

- формування інвестиційного клімату;
- регулювання інвестиційної активності;
- підвищення ефективності використання інвестицій.

Досягнення поставлених цілей інвестиційної політики передбачає вирішення таких першочергових завдань:

- створення ефективно функціонуючого ринку цінних паперів з розвиненою системою кредитно-фінансових установ;
- підвищення ролі державних інвестицій в структурній перебудові економіки;
- стабілізація норми інвестицій на рівні, необхідному для досягнення запланованого зростання ВВП в наступному періоді;
- формування стабільної і справедливої нормативно-правової бази, яка встановлює рівне становище як для вітчизняних, так і для іноземних виробників та інвесторів;
- створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій;
- досягнення та підтримка фінансової стабільності як необхідної передумови активізації інвестиційних процесів;
- здійснення заходів щодо поліпшення фінансового стану господарюючих суб'єктів, ліквідації кризи неплатежів, реструктуризації боргів, справедливого ціноутворення тощо.

Держава може впливати на інвестиційну активність за допомогою низки різних інструментів. На розміри інвестиційної діяльності безпосередньо впливають:

- зміна облікової ставки і норми обов'язкового резервування, які є інструментами грошово-кредитної політики;
- зміна податкових ставок і надання податкових пільг (податкова політика);
- збільшення або скорочення бюджетних витрат (фіскальна політика);
- застосування різних методів амортизації основних фондів (амортизаційна політика);
- зміна фінансування наукових досліджень і розробок (інноваційна політика) і т.д. [2]

Отже, інвестиційна політика тісно пов'язана з іншими складовими частинами єдиної економічної політики держави і спирається на них у вирішенні поставлених перед нею завдань. А значить, аналіз теорії і практики інвестицій повинен враховувати цей взаємозв'язок і розглядати інвестиційну політику як сукупність заходів держави щодо регулювання процесів формування матеріально-фінансової бази для інвестиційної діяльності в країні і її ефективного використання в цілях досягнення стійких темпів економічного зростання.

Література

1. Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 18.09.1991 № 1560-ХІІ. – Режим доступу : <http://www.zakon.nau.ua>.
2. Череп А. В., Інвестиційна політика України в сучасних умовах нестабільності / А. В. Череп, А. Г. Іванова // Економічний простір: збірник наукових праць. — 2011. — №47. — С. 133-137.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Луценко О.Ю., студент 2 курсу магістратури факультету економіка і підприємництва

Прасол В.М., доцент кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Інновація відповідно до міжнародних стандартів є кінцевий результат інноваційної діяльності, що одержав поширення в вигляді нового або вдосконаленого продукту, впроваджене на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу, використовуваного в практичній діяльності.

Інноваційна діяльність базується на таких основних принципах:

- пріоритет інноваційного виробництва над традиційним;
- ефективність інноваційного виробництва;
- адаптивність.

Діяльність інноваційно активного підприємства спрямована на використання результатів наукових досліджень і дослідно-конструкторських

розробок для отримання прибутку на основі розширення і оновлення номенклатури продукції (товарів, послуг) у вдосконалення технології, управління, підвищення якості продукції, вдосконалення технології і організації її виготовлення і в кінцевому рахунку завоювання нових сегментів ринку.

Інноваційна активність в сучасних умовах залежить в першу чергу від науково-технічного потенціалу підприємства, що включає в себе:

- науково-технічні та інженерні кадри, креативно мислячих менеджерів;
- адекватну матеріально-технічну базу та НДДКР;
- високоорганізовану систему інформаційного забезпечення, управління розвитком телекомунікацій в економіці.

У період поширення кризових явищ практично на всіх рівнях світової економічної системи діалектика розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в сфері промислового виробництва реалізується з використанням високоефективних інструментів і методів сучасної теорії інноватики, синергетики, кібернетики, теорії систем, методологічних напрацювань в плані автоматизації та інформатизації виробничих систем та створення надфективних інноваційно-інвестиційних виробничих систем, що представляють із ой гармонійний симбіоз науково-дослідного і виробничого потенціалів

Реальні інвестиції здійснюються на підприємствах в різних формах (реконструкція, модернізація, перепрофілювання, оновлення окремих видів основних фондів, нове будівництво, інвестиції в НДДКР, нематеріальні активи та продукти інтелектуальної діяльності та ін.).

Інновації - це кінцевий результат інноваційної діяльності, який одержує втілення у вигляді нового або вдосконаленого продукту, технологічного процесу, використовуваного в практичній діяльності, нового підходу до соціально-економічним послуг.

Нововведення - оформлений результат фундаментальних досліджень, розробок або експериментальних робіт у певній сфері діяльності по підвищенню її ефективності. Причому дуже важливим моментом на підприємстві є впровадження нововведення, перетворення його в форму інновації, тим самим здійснюючи інноваційну діяльність і досягаючи необхідної ефективності. Для цього слід провести маркетингові дослідження, НДДКР, організаційну і технологічну підготовку виробництва, здійснити виробництво і оформити результати.

Процес по стратегічному маркетингу, НДДКР, організаційно-технологічної підготовки виробництва, виробництву й оформленню нововведень, їх впровадження (або перетворення в інновації) і поширенню в інші сфери (дифузія) називається інноваційною діяльністю.

Метою інноваційної діяльності підприємства є отримання результату шляхом здійснення інновацій. Портфель інновацій являє собою комплексно обґрунтований перелік нововведень, покупних і власної розробки, які підлягають впровадженню на підприємстві. Цей портфель розробляється вже на

дослідній стадії комплексної підготовки виробництва, а потім доповнюється і вдосконалюється в процесі інвестиційної діяльності підприємства.

Організація інноваційної діяльності повинна бути завжди спрямована на впорядкування процесів генерації нових творчих ідей, пошук і розробку науково-технічних і організаційно-управлінських рішень, безперервне впровадження інновацій на підприємстві. При цьому механізм організації орієнтується на оформлення та реорганізацію структур, які здійснюють інноваційні процеси.

Існують різні форми такої роботи: створення, поглинання, інноваційна інтеграція, виділення. Створення є формування нових структурних одиниць, які здійснюють інноваційну діяльність (ВД). Це можуть бути науково-технічні підрозділи, матричні структури, центри, внутрішні венчурні організації і т. П. Ефективність ВД значно підвищується при створенні нових інноваційних структурних одиниць, особливо великих підприємств (на постійній чи тимчасовій основі).

Венчурні організації, що працюють в складних ризикованих умовах ринкової економіки, займаються безпосереднім впровадженням інновацій, орієнтованим на нову ринкову нішу. Внутрішні венчури, займаючись такою діяльністю, є квазісамостійними, т. Е. Мають атрибутами самостійності, мають свій розрахунковий рахунок (субрахунок), але в той же час є структурними підрозділами великого підприємства, використовують його виробничі площі, обладнання і т. П.

Поглинання малих і середніх інноваційних фірм великою компанією в ринкових умовах можливо. Між великою компанією і малими інноваційними фірмами можуть бути встановлені тісні зв'язки і на довгострокових договірних відносинах (ринкова інноваційна інтеграція). У цьому випадку малі і середні фірми, зберігаючи свою самостійність, потрапляють в сферу ринкових виробничих зв'язків великої компанії. Поєднання процесів поглинання і ринкової інноваційної інтеграції називають віяловою організацією інноваційного процесу.

Сенс створення віялової організації ІД полягає в створенні інноваційного оточення виробничої компанії, що складається з інноваційних фірм поглинання (ІФП) і ринково - інтегрованих фірм (РІФ). Дана організація, як правило, веде на ринку активну наступальну стратегію інноваційного розвитку.

Нарешті, може здійснюватися процес виділення, коли створюються самостійні інноваційні венчурні організації, що раніше входили до складу цілісних виробничих утворень (підприємств, великих підприємств).

Література

1. Лобас І.В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України [електронний ресурс] / І.В. Лобас // Державне управління : теорія та практика. –К. : ДВНЗ Національна академія управління при президенті України, 2011. –No2. –Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf>.

2. Череп А.В. Теоретичні аспекти формування інноваційно-інвестиційної діяльності [текст] / А.В. Череп, С.В. Маркова // Інноваційна економіка : Всеукраїнський науково-

виробничий журнал. –Тернопіль : ДВНЗ Тернопільський інститут агропромислового виробництва. –2010. –№17. –С.154-158.

3. Кравченко Н.А. Інвестиційна складова інноваційного розвитку [текст] / Н.А. Кравченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності : збірник наукових праць. –Маріуполь : ДВНЗ Приазовського національного технічного університету, 2011. –С.23-27.

4. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність : [підручник] [електронний ресурс] / Т.В. Майорова. –К. : Центр учбової літератури, 2009. –Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/investuvannya/investitsiyna_diyalnist_-_mayorova_tv

5. Поліщук О.О. Сутність поняття «інноваційна діяльність» як соціально-економічної категорії [електронний ресурс] / О.О. Поліщук // Економічний вісник Донбасу : Науковий журнал. –Донецьк : 2010. –№3(21). –С.169-171

Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evd/2010_3/35.pdf.

ВПЛИВ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІЯМИ

Лядська В.В., студентка 3 курсу, спеціальності «Облік та оподаткування»
Штик Ю.В., к.е.н, доцент кафедри обліку та аудиту

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган – Барановського

Міжнародний досвід показує, що економічна ефективність будь-якого економічного та соціального процесу залежить від впливу людського капіталу. Ця стратегічна цінність полягає у забезпеченні конкурентоспроможності як окремої особи, так і держави загалом. Оскільки для формування та використання людського капіталу в Україні недостатньо умов, його необхідно вивчити та проаналізувати. Розгляду цієї проблеми присвячені праці Ядранський Д. М., Давидюк Т. В., Королюка Н. М., Наумчук О. А., Шевчук О.А та низки інших.

Мета роботи – вивчення впливу формування людського капіталу на управління територіями.

Людський капітал є сукупністю знань, умінь, які можуть бути використані для задоволення різних потреб людини та суспільства. Перший термін, використаний Теодором Шульцем і його наступником - Гері Беккером, розробив цю ідею, підтвердивши ефективність інвестицій у людський капітал і економічний підхід до поведінки [1].

Людський капітал у широкому сенсі є ефективним чинником швидкого зростання економічного розвитку, розвитку суспільства та сім'ї, трудових ресурсів, знань, інтелектуальних та управлінських інструментів, життєвого та робочого середовища, а також ефективного розвитку людського капіталу.

Зміна ролі людського капіталу, його перетворення з факторів витрат на ключові фактори розвитку та соціального розвитку створили нову парадигму розвитку. У рамках нової парадигми розвитку країн і світової спільноти

людський капітал є лідером у національному багатстві (до 80% у розвинених країнах).

Одним з факторів, що сприяють ефективному впровадженню людського капіталу, є розвиток інновацій, що вимагає інтеграції науково-технічної, виробничої, фінансової та соціальної діяльності в нове середовище.

Одним з головних питань є створення людського капіталу, визначення якого є важливим аспектом врахування всієї системи оновлення людського капіталу. Створення людського капіталу необхідно досліджувати як процес дослідження, відновлення та поліпшення якості продуктивності особи, з якою вона активно працює у суспільному виробництві.

Фактори, від яких залежить формування людського капіталу можливо об'єднати в такі групи: соціально-демографічна, інституційна, інтеграційна, соціально-ментальна, екологічна, економічна, виробнича, демографічна, соціально-економічна. З цього можна зробити висновок, що категорія людський капітал є складним системним об'єктом соціально-економічного дослідження. Класифікація типів людського капіталу можлива з різних причин і для різних цілей. Майже всі вчені визнають реальність та вирішальну роль інтелектуального капіталу. Пошук інтелектуального капіталу є найбільш просунутим і привів до методів ефективного використання. Це дає можливість використовувати результати наукового аналізу інтелектуального капіталу для вивчення інших видів людського капіталу[1].

Щоб зрозуміти сутність людського капіталу, треба спочатку звернутися до розкриття сутності ключових компонентів цього поняття, що знаходиться на перехресті гуманітарних і економічних наук: людини та капіталу.

Людина, як фізична істота, водночас є соціальною істотою. Тому ми не можемо зводити людину до економічних категорій. Людина — носій певних здібностей і природних індивідуальних талантів, які він віддав природі та розвиненому суспільству. Для розвитку своїх якостей і здібностей людина витрачає деякі фізичні, матеріальні та фінансові ресурси. Природні здібності та соціальні властивості, набуті в економічній ролі, схожі на природні ресурси та фізичний капітал [2].

Як і природні ресурси, особа у своїй країні походження не має економічного ефекту. Після реалізації певних витрат (освіта, навчання, вища освіта) створюються людські ресурси, які генерують дохід, подібний до фізичного капіталу.

Але категорії «людські ресурси» і «людський капітал» не ідентичні. Людські ресурси можуть стати капіталом, якщо вони приносять дохід і створюють багатство. Це означає, що людина буде займати певне місце в суспільному виробництві за допомогою самоорганізованої діяльності або продажу своєї роботи орендарю, використовуючи свої фізичні сили, здібності, знання, здібності, талант. Для того, щоб перетворити людські ресурси на активний капітал, необхідно з певними умовами забезпечити реалізацію людського потенціалу (ресурсів) у результатах бізнесу, що виражається в товарному та економічному ефекті.

Загалом, процес накопичення людського капіталу має довгостроковий характер, на відміну від процесу накопичення фізичного капіталу. Це процеси: навчання в школі, коледжі, робота, навчання, самонавчання, тобто безперервні процеси. Якщо накопичення фізичного капіталу зазвичай триває від 1 до 5 років, то процес накопичення в людському капіталі - 1220 років [3].

Збір наукового та освітнього потенціалу, що лежить в основі людського капіталу, що істотно відрізняється від накопичення матеріальних ресурсів. Спочатку функціонування людського капіталу внаслідок прогресивного накопичення виробничого досвіду має низьке значення, яке не зменшується, а накопичується (на відміну від фізичного капіталу). Процес підвищення вартості інтелектуального капіталу є зворотним процесом знецінення фізичного капіталу [4].

Людський капітал займає провідне місце серед конкурентних переваг компанії, що означає, що аналіз і оцінка персоналу є найважливішою умовою успішного управління будь-якою організацією. Без інвестування в персонал, надання конкурентних переваг неможливе.

Отже, людський капітал у широкому значенні – це інтенсивний продуктивний фактор, що розвиває економіку та люди, що вимагає освіченості частин трудових ресурсів, знань, інструментарію інтелектуальної і управлінської праці, навколишнього проживання та трудової діяльності. Він має необхідну можливість використовувати для конкурентів конкурентоспроможність економіки країни та існує на всіх світових ринках у своїй світовій, а також знайдеться відома діюча особа, яка працює у той час, і вона виконує обов'язки влади, і аналіз аналізів використовується найсучаснішим економічним населенням України. надійність на національній економіці. Самі ж ці аспекти потребують наукового дослідження в майбутньому і шукають актуальні результати.

Література

1. Шевчук О.А. Людський капітал і його роль в економічному розвитку України. Ринок праці та зайнятість населення. 2009. №3. С. 3-7.
2. Давидюк Т. В. Методологічні аспекти бухгалтерського обліку людського капіталу: проблеми визнання та оцінки. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського : науковий журнал. Серія: Економічні науки. 2009. № 4. С. 183–192.
3. Наумчук О. А. Проблеми обліку людського капіталу. Торгівля і ринок України : темат. зб. наук. пр. Вип. 29 ; голов. ред. О. О. Шубін. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2010. – 540 с.
4. Гинда С.М. Людський капітал як соціально-економічна категорія. С.М. Гинда. Фінансова та соціально-економічна системи України в умовах децентралізації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів (Львів, 26 листопада 2015 р.). Львів : Львівська філія ПВНЗ «Європейський університет», 2016. С. 46–50.

ВЕРИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ВИПЛАТ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ ВСТАНОВЛЕННЯ СПРАВЕДЛИВОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ

Маслик Р.О., к.е.н., фахівець відділення організаційно-аналітичної роботи та контролю

Львівський державний університет внутрішніх справ

Уряди всіх країн стоять перед завданням ефективно використовувати обмежені бюджетні кошти. Це стосується і системи соціальної допомоги, яка покликана підтримати саме тих людей, які цього потребують, правильно наданою допомогою в правильний час. Види допомоги, критерії її надання та інші факти можуть різнитись між країнами, але в більшості розвинутих країн і країн з перехідною економікою на соціальні виплати припадає суттєва частка бюджетів. Тому уряди намагаються забезпечувати цілісність системи, вбудувавши в неї заходи щодо боротьби із шахрайством.

Системи соціального захисту більшості країн потерпають від проблеми шахрайства з боку отримувачів соціальних виплат. Водночас рівень шахрайства залежить від кількох факторів. Йдеться передусім про саму систему соціального забезпечення (зокрема, наявні соціальні виплати та критерії їх отримання), а також контроль «на вході» до системи. Такий контроль — це комплекс заходів, який дозволяє достатньо швидко визначити, чи людина подала правдиву інформацію про свій статус і, відповідно, чи має право на отримання допомоги [1, с. 11].

Інтегровані в системи соціального захисту постійні заходи боротьби із шахрайством є важливим елементом такої системи. При цьому механізми здійснення контролю є досить різними, але включають заходи із запобігання, виявлення та стримування шахрайства при наданні соціальної допомоги

На відміну від інтегрованих у систему соціального забезпечення комплексних заходів із боротьби зі зловживаннями, верифікація (аудит) є аналізом наданих пільг та соціальних виплат, що має на меті з'ясувати, чи отримувач допомоги та пільг справді має право на їх отримання чи все ж вдався до шахрайства, подавши недостовірну інформацію, або ж отримав допомогу помилково. При цьому часто фокусом верифікації є перевірки, чи справді кошти виділено реальним громадянам, які мають право на відповідні виплати, а не «мертвим душам» або шахраям. «Мертві душі» — це померлі особи, про смерть яких не було повідомлено у відповідні державні органи. При верифікації важливе значення має обмін даними між різними інституціями, який покликаний встановити справжній майновий стан отримувача, рівень його доходів тощо. Тут найчастіше йдеться про обмін інформацією як із державними інституціями, так і з приватними установами, зокрема банками.

В цілому верифікація — це один із елементів комплексної системи протидії шахрайству в системі соціальної допомоги. Разом з тим за відсутності такої комплексної системи верифікація може мати характер одноразової

перевірки отримувачів, яку здійснюють, наприклад, одразу після формування бази даних отримувачів соціальної допомоги (включно із пенсією) або при визначенні нагальності такої перевірки. Це також можуть бути періодичні перегляди, частота яких залежатиме від наявного контролю в системі соціального забезпечення [1, с. 11].

Відповідно до міжнародного досвіду, можливості щодо оптимізації видатків унаслідок верифікації соціальних виплат можуть досягати 20-30 % від видатків на соціальні виплати. Але це максимальні заощадження, яких можна досягнути при ефективному проведенні верифікації у системах соціального забезпечення з низьким рівнем персоніфікації даних отримувачів та високим рівнем адміністративної складності.

Проаналізуємо детальніше динаміку спрямування державних коштів у соціальну сферу за останні 5 років (рис. 1.).

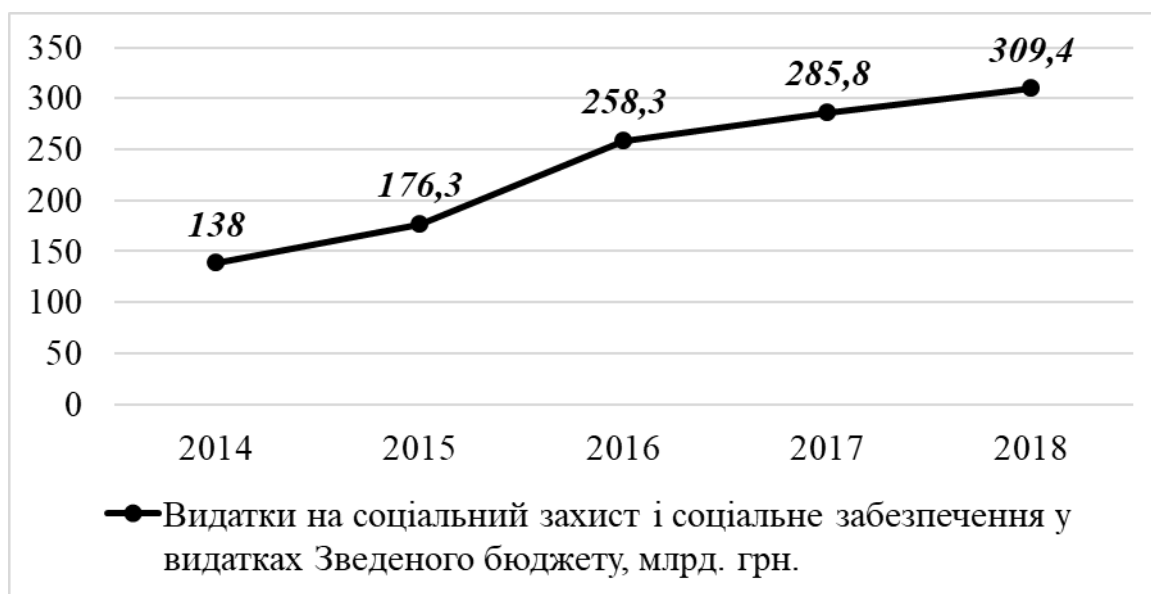

Рис.1. Динаміка видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення у видатках Зведеного бюджету України [2, с. 68]

У 2018 році видатки Зведеного бюджету України на соціальний захист та соціальне забезпечення становили 309,4 млрд грн. Крім цього, видатки Пенсійного фонду, забезпечені власними надходженнями, склали 248,5 млрд грн. Тож всього на соціальний захист минулого року держава спрямувала майже 558 млрд грн, або близько 16% ВВП країни [2, с. 68].

Як бачимо цього року уряд перерозподілив 16% створеного суспільного продукту, де значна частина – це податки, у вигляді пенсій, субсидій та інших допомог на користь громадян, які потребують соціальної допомоги та соціального захисту. Тому гостро постає проблема у тому, щоби такий перерозподіл фінансових ресурсів відбувався справедливо, тобто кожен, кому призначають допомогу, повинен відповідати тим критеріям, які є встановлені законодавством.

Слід зазначити, що в розвинених країнах контроль за ефективністю та адресністю соціальних виплат реалізується двома шляхами: або механізми

боротьби з шахрайством уже є закладені безпосередньо в систему соціального захисту, або проводять верифікацію.

Така практика притаманна більшості цивілізованих країн, де уніфікована база дає можливість співставляти інформацію з усіх офіційних державних реєстрів, які фіксують соціальний, фінансовий та інші статуси отримувача допомоги. Для прикладу, Грузія в 2000-х роках, Греція та Австралія в 2010-х та багато інших країн створили централізовані електронні бази, що дозволили узагальнити дані різних відомств про одержувачів соціальної допомоги. Як показує міжнародний досвід, це дозволяє істотно скоротити рівень нецільового використання державних коштів. Для прикладу, в Індії у 2003 році верифікація житлової та кредитної програми показала, що відповідно 31,6 % та 53,5 % виділених за цими програмами коштів отримали шахраї; а Греція у 2011-2012 роках за результатами верифікації зупинила виплати соціальної допомоги та пенсій 200 000 осіб (2 % населення) [3].

В Україні процес верифікації розпочався у 2016 році, коли Міністерство фінансів (далі – Мінфін) розпочало боротьбу із шахраями в сфері соціальних виплат та ініціювало процес верифікації отримувачів соціальних допомог. Основними принципами було: уніфікувати інформацію з різних реєстрів та баз даних, зіставити її, виявити зловживання і повідомити про це відповідні структури.

Минулого року Мінфін надав 7,5 мільйонів рекомендацій щодо перевірки близько 2,6 мільйонів унікальних отримувачів соціальної допомоги. Завдяки верифікації у 2017-2018 роках вдалося запобігти неефективному використанню щонайменше 14 млрд грн бюджетних коштів [3].

Сьогодні Мінфін впроваджує інформаційно-аналітичну платформу електронної верифікації та моніторингу, яка дозволить значно підвищити якість перевірок, забезпечить системну цільову аналітику соціального та фінансово-майнового стану реципієнтів та динаміку змін, а це дозволить підвищити якість планування видатків на соціальне забезпечення.

Щоб врегулювати основні правові та організаційні засади здійснення верифікації, Мінфін розробив законопроект «Про верифікацію та моніторинг державних виплат», який на початку року був схвалений Кабінетом Міністрів України і зареєстрований в парламенті за № 9511. Цей закон є необхідним для того, щоб остаточно врегулювати на законодавчому рівні повномасштабний аудит пільг, соціальних виплат і пенсій. Адже процес верифікації не є одноразовою процедурою, він включає в себе послідовні етапи. Після прийняття цього закону право отримання інформації для перевірок доцільності призначення субсидій та інших соціальних виплат буде закріплено за відповідним відомством [3].

Також, в березні 2019 року між Мінфін та Державним агентством з питань електронного урядування України було укладено першу угоду про підключення до системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів «Трембіта», що значно спростило та пришвидшило отримання даних для верифікації соціальних виплат.

На нашу думку, верифікація є необхідним елементом для запобігання зловживанням при отриманні соціальної допомоги та соціальних виплат. Якщо є критерії відбору осіб, які мають право на соціальні виплати, то має існувати і процедура контролю щодо правомірного розподілу та використання цих коштів. Запровадження ефективної політики боротьби із шахрайством у системі соціальної допомоги сприятиме зниженню втрат бюджету до 2-5 % сукупних видатків на соціальні виплати та збільшенню ефективності бюджетних видатків.

Література

1. Світовий досвід боротьби із шахрайством при отриманні соціальної допомоги: уроки для України / Офіс з фінансового економічного аналізу у Верховній Раді України. – 2017. – 27 с.

2. Гнидюк І.В., Бюджетне фінансування соціального забезпечення в Україні / І.В. Гнидюк, О.В. Гайдей // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2018. - № 4(89). – С. 67-72.

3. Не годувати шахраїв. Чому необхідна верифікація соцвиплат [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://voxukraine.org/uk/connector/ne-goduvati-shahrayiv-chomu-neobhidna-verifikatsiya-sotsviplat/>

РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ

Машталяр А.О., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Функціонування ринкової економіки ґрунтується на функціонуванні різноманітних ринків, які можна згрупувати в два основні класи: ринки виробленої продукції (товарів та послуг) та ринки трудових і фінансових ресурсів. Фінансовий ринок в умовах ринкової економіки є важливим інструментом досягнення макроекономічної рівноваги і дозволяє знівелювати негативний вплив з боку світових товарних та фінансових ринків.

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» [7] ототожнює фондовий ринок з ринком цінних паперів і дає таке визначення: це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів).

Аналіз економічної літератури з питань сутності та ролі ринку цінних паперів вказує на існування значних розбіжностей у поглядах науковців. Це ускладнює його дослідження та аналіз. Так, укладачі термінологічного словника «Цінні папери. Фондовий ринок» ринок цінних паперів називають «...частиною ринку позичкових капіталів, де здійснюється емісія, купівля-продаж цінних паперів» [2].

Окремі науковці визначають ринок цінних паперів як частину фінансового ринку, на якій здійснюється весь комплекс операцій по багатовекторному руху капіталів, від емісії фондів цінностей до переходу коштів від інвесторів до емітентів, а також зміна власника цінних паперів через проведення торгівельних операцій [9]. На думку В. В. Оскольського ринок цінних паперів – це частина ринку капіталів, де здійснюється купівля-продаж цінних паперів [5]. Цікавим є підхід І.О. Школьніка до визначення ринку цінних паперів, з точки зору його суті, як «...відносин, що виникають в процесі залучення коштів шляхом розміщення й обігу цінних паперів, з приводу розподілу і перерозподілу частини вартості, яка створюється функціонуючими капіталами, що представлені цінними паперами [9].

Обґрунтованим вважається трактування ринку цінних паперів В.І. Павловим, І.І. Пилипенко, та І.В. Кривов'язюк згідно з яким останній визначається як найважливіший сегмент, «...що значною мірою впливає на розвиток фінансового ринку, на якому за незначний час створюються необхідні умови та відбувається швидка мобілізація, ефективний розподіл і раціональне розміщення фінансових ресурсів у соціально-економічному просторі держави з врахуванням інтересів та потреб суспільства шляхом здійснення емісій цінних паперів різними емітентами» [6]. О. М. Мозговий визначає, що ринок цінних паперів складається з фондового ринку (ринку капіталу, інвестиційного ринку) і ринку короткострокових цінних паперів (ринку грошей) [4]. Дещо інше визначення надає О.Г. Мендрул, який стверджує, що фондовий ринок є складною, багатоаспектною системою соціально-економічних відносин, які виникають між суб'єктами господарювання з приводу руху частки суспільного капіталу у формі інвестиційних (фондових) цінних паперів [3].

Отже, визначаючи поняття «ринок цінних паперів» як частини ринкового господарства країни, треба зазначити, що це, по-перше, категорія, яка характеризує систему економічних, правових та соціальних відносин, що мають товарний характер, пронизують фази відтворення суспільного виробництва, всі його ланки і ступені, і регулюються ринковою кон'юнктурою, юридичними, правовими, морально-етичними та національними традиціями, а, по-друге – система механізмів здійснення угод, пов'язаних з рухом коштів від учасників ринку, що мають їх надлишок, до учасників, що відчувають їх дефіцит.

Становлення ринку цінних паперів в Україні розпочалося в 1991 р. з прийняттям Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» (пізніше поновлено Законом України «Про цінні папери та фондовий ринок») [7]. Таким чином, в Україні на законодавчому рівні затверджено механізм функціонування ринку цінних паперів, а також визначено професійних учасників, що приймають активну участь у створенні вітчизняного фінансового сектору економіки.

Сьогодні для України залишаються проблемними питання стосовно формування організаційного та функціонального механізму ефективної діяльності ринку цінних паперів. Сучасний ринок цінних паперів є складною системою економічних відносин, він пов'язаний із випуском і обігом цінних

паперів; діяльністю учасників ринку та їх регулюванням; відносинами, що створюють умови для функціонування суспільного капіталу шляхом випуску та обігу цінних паперів; розподілом доходу та ризиків від інвестицій [1, с. 23].

Головними суб'єктами відносин на ринку цінних паперів є:

- емітенти, тобто продавці цінних паперів (вони ж є споживачами інвестиційного капіталу);
- інвестори, тобто покупці цінних паперів (вони ж – вкладники грошових ресурсів та тримачі цінних паперів);
- посередники, тобто особи, які надають емітентам та інвесторам послуги щодо здійснення фондових операцій [7].

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [7] учасниками фондового ринку є емітенти або особи, що видали неемісійні цінні папери, інвестори в цінні папери, інституційні інвестори, професійні учасники фондового ринку, об'єднання професійних учасників фондового ринку, у тому числі саморегульовані організації професійних учасників фондового ринку.

У звіті Національної комісії із цінних паперів та фондового ринку [8] зазначено, що в 2018 році, порівняно з 2017 роком, темп приросту обсягів торгів на ринку цінних паперів становив 26% при зростанні ВВП на 3,2%. Співвідношення обсягів торгів на ринку цінних паперів до ВВП – 19,8%. За підсумками 2018 року спостерігалось зростання обсягу торгів на ринку цінних паперів, порівняно з 2017 роком, на 26% – до 590,59 млрд. грн.

Наприкінці 2018 року найбільшу кількість випусків цінних паперів, які перебувають в обігу на фондових біржах, було розміщено на ПФТС (39,9%), біржі «Перспектива» (32,6%) та Українській біржі (25,5%).

За підсумками 2018 року спостерігається перерозподіл обсягів торгів на організаторах торгівлі. Так, питома вага обсягів торгів ПрАТ «Фондова біржа «Перспектива» у 2018 році скоротилася на 28,2 процентні пункти і становила 48,8%, при зростанні питомої ваги обсягів торгів АТ «Фондова біржа «ПФТС» на 24,6 процентні пункти до 43,1%.

Серед фінансових інструментів за обсягами торгів на біржовому ринку у 2018 році провідну позицію продовжують займати державні облігації України – 245,73 млрд грн (94,2% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі у 2018 році) [8].

Таким чином, ринок цінних паперів є одним із ключових складників економіки та фінансової системи, забезпечуючи процеси мобілізації, алокації та спрямування ресурсів у розвиток економіки. Важливими умовами ефективного функціонування ринку державних цінних паперів, що забезпечить значні надходження коштів від державного запозичення, виступають:

- виважена політика держави у сфері запозичення коштів на фінансовому ринку;
- нормативно-правове забезпечення функціонування фінансового ринку та ринку державних боргових паперів, обов'язкове дотримання всіма учасниками правил і процедур роботи на ринку цінних паперів, партнерські

взаємовідносини держави й інших учасників фінансового ринку, формування сучасного механізму взаємодії адміністративних і ринкових структур із метою удосконалення і зміцнення цього ринку.

Література

1. Барановський О.І. Сутність і чинники фінансової безпеки фондового ринку. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 20–38.
2. Загородній А.Г., Загорський В.С., Вознюк Г.Л., Шпак Н.О. Ціні папери. Фондовий ринок: Термінологічний словник, Вид. 2-ге, виправлене та доповнене. – Львів: БаК, 2000. – 168 с.
3. Мендрул О.Г., Павленко І.А. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. – К.: КНЕУ, 2016.
4. Мозговий О.М. Фондовий ринок: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 316 с.
5. Оскольський В.В. Ринок цінних паперів в Україні: проблеми функціонування і розвитку. –К: КСУ, 1996, с. 4.
6. Павлов В.І, Пилипенко І.І., Кривов'язюк.І.В. Цінні папери в Україні: Навч. Посібник. Видання 2-ге, доповнене. К.: Кондор, 2004. – 400 с., с.34-44.
7. Про цінні папери та фондовий ринок. Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
8. Річна звітність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2018. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf
9. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку [Текст]: монографія / І. О. Школьник. – Суми: Вид-во «Мрія», УАБС НБУ, 2017. – 348 с.

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ СТРУКТУРА ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ

Мельник Ю.Р., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Державний борг виступає важливою складовою ринкової економіки. Сьогодні важко знайти державу, яка була б спроможна обходитися без запозичень. Використання державою позик зумовлено нестачею власних фінансових ресурсів, необхідних для фінансування державного бюджету. За умови ефективного використання залучені кошти можуть стати позитивним чинником економічного зростання, але в іншому випадку збільшення заборгованості призводить до фінансової кризи, порушення макроекономічної стабільності.

Мета нашого дослідження полягає у дослідженні сутності державного боргу та способів управління ним; проведенні аналізу стану та управління державним боргом України. Для досягнення поставлених цілей вирішено такі задачі: з'ясувати роль зовнішнього боргу в національній економіці в контексті цільових орієнтирів боргової стратегії держави; розкрити зміст, уточнити трактування поняття «управління державним боргом», а також визначити

складові елементи механізму управління державним боргом; проаналізувати сучасні тенденції боргової політики України, визначити її макроекономічні наслідки; виокремити особливості механізму управління державним боргом в Україні; обґрунтувати необхідність формування боргової стратегії як пріоритетного напрямку доктрини макроекономічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економічній літературі зустрічаються визначення державного боргу, які значно відрізняються одне від одного, оскільки вони характеризують державний борг з різних позицій: одні – за змістом, інші – за формою, за юридично-правовим статусом тощо. Доцільно не лише зазначати, що державний борг – це відносини, у яких держава виступає у ролі позичальника, кредитора або гаранта повернення кредиту, але й розглядати державний борг саме як систему кредитних відносин за участю держави. За економічним змістом державний борг – це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх прийнятих та непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язання, що виникають на підставі законодавства або договору.

Розмір державного боргу розраховується у грошовій формі як непогашена основна сума прямих боргових зобов'язань держави. Стан державного боргу визначається на останній день звітного періоду та включає операції за цей день.

Управління державним боргом – це сукупність заходів держави з виплати відсоткових доходів кредиторам і погашення позик, зміни умов уже випущених позик, визначення умов і випуску нових позик. Проблема управління державним боргом полягає в забезпеченні платоспроможності держави, реальних джерел погашення державного боргу.

Основними шляхами удосконалення механізму управління державним боргом є:

- оптимізації структури державного боргу в розрізі валюти і відсоткових ставок, що дасть змогу мінімізувати відповідні ризики;
- мінімізації ризиків, пов'язаних з рефінансуванням;
- запобігання виникненню пікових навантажень на державний бюджет, що пов'язані із здійсненням платежів за державним боргом;
- здійснення запозичень для підтримки та розвитку пріоритетних сфер економіки;
- забезпечення системного підходу до міжнародної інтеграції та співпраці, у тому числі запровадження дієвих механізмів прийняття рішень у зовнішньоекономічній сфері;
- запровадження стратегії залучення, ефективного використання та моніторингу зовнішньої допомоги;
- розширення співпраці з міжнародними організаціями, в тому числі міжнародними фінансовими організаціями;

- забезпечення прозорості діяльності, пов'язаної з управлінням державним боргом, та публічності відповідної інформації.

У процесі управління державним боргом необхідно враховувати економічну та політичну ситуацію в країні; рівень інфляції; ділову активність суб'єктів підприємницької діяльності; ступінь ризику країни щодо неповернення боргу. Державний борг оцінюють за такими показниками: борг на душу населення, що свідчить про те, яка сума державного боргу припадає на кожного громадянина країни; співвідношення між державним боргом та індивідуальними доходами, що визначається як частка загального несплаченого боргу, що припадає на кожну 1 000 грошових одиниць індивідуального доходу; цей показник дає змогу визначити, наскільки обтяжливим є борг для населення країни; відносна величина боргу (державний борг/ВВП), що залежить від темпів зростання ВВП; рівня реальної процентної ставки, що впливає на величину виплат із боргу; обсягів бюджетного дефіциту.

Управління державною заборгованістю є одним із ключових факторів забезпечення макроекономічної стабільності в державі. Від характеру врегулювання боргової проблеми залежать бюджетна дієздатність країни, стан її валютних резервів, а відповідно, і стабільність національної валюти, рівень відсоткових ставок, інвестиційний клімат, характер поведінки всіх сегментів фінансового ринку. Поточна економічна ситуація в Україні характеризується вагомим зростанням боргового навантаження, що виступає одним з базових факторів гальмування розвитку економіки країни.

Якщо аналізувати динаміку державного боргу з 2010 року до 2019 року (рис. 1.), то видно, що державний борг має тенденцію до зростання, але станом на 01.09.2019 року порівняно з 01.01.2019 спостерігається його зменшення.

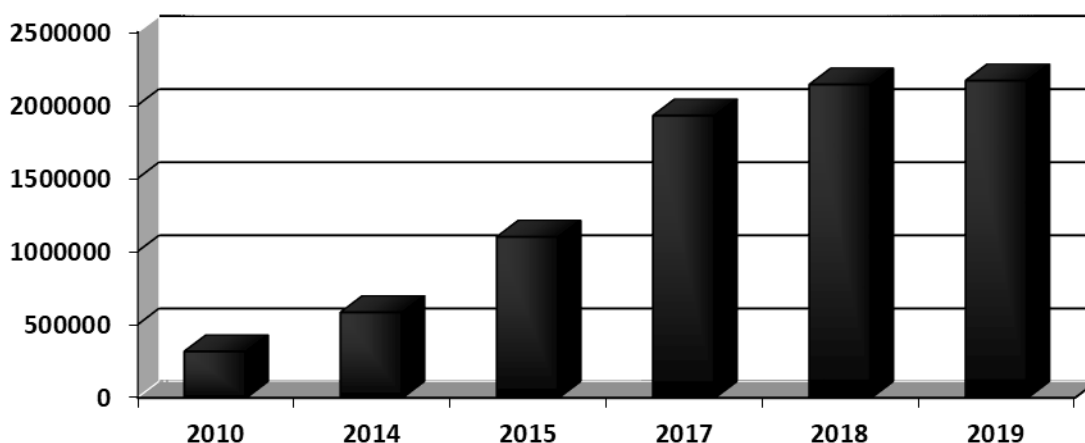

Рис. 1. Динаміка розвитку державного боргу України 2010– 2019 рр.

Основними причинами зростання обсягу державного боргу в 2010– 2019 рр. стали такі:

- політична криза, тривалий військовий конфлікт на сході країни;

- глибока економічна рецесія, викликана перегрупуванням економічних зав'язків з міжнародними партнерами та руйнуванням інфраструктури й промислових об'єктів на частині території країни;
- фінансування за рахунок державних запозичень дефіциту державного бюджету, зростання якого обумовлене значною мірою збільшенням видатків на оборону та обслуговування державного боргу.
- позики іноземних комерційних банків (+0,65 млрд дол. США);
- облігації зовнішньої державної позики України (+0,34 млрд дол. США);
- облігації внутрішньої державної позики України (+3,21 млрд грн).

Отже, нагальною необхідністю в Україні постає запровадження дієвої державної політики управління боргом, метою якої повинно бути одержання найвищого ефекту від запозичених коштів та уникнення макроекономічних труднощів і проблем платіжного балансу в майбутньому. Формування ефективної державної політики управління державним боргом потребує чіткої координації дій в усіх сферах і ланках економічної і фінансової систем.

Література

1. Богдан Т. П. Боргова політика держави в умовах глобальної нестабільності [Текст] / Т. П. Богдан // Економіка України. – 2018. – № 2. – С. 4–17.
2. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Бюджетна система: підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
4. Карлін М. І. Фінансова система України: навч. пос. – К.: Знання. – 2007. – 324 с.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/>

ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛЬНИХ ВОД ДЛЯ РЕЗЕРВНОГО ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ

Мохонько А.М., студентка 6 курсу факультету Інженерних мереж та екології міст

Яковлєв В.В., доктор геологічних наук, професор, професор кафедри інженерної екології міст

Дядін Д.В., старший викладач кафедри інженерної екології міст

Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

Одним з важливіших аспектів захисту населення на випадок надзвичайних ситуацій є рішення проблеми водозабезпечення – розробка та обґрунтування заходів по забезпечення населення якісною питною водою.

Вірогідними причинами виходу зі строю систем водозабезпечення можуть бути: забруднення поверхневих джерел водопостачання внаслідок аварій на потенційно небезпечних підприємствах, в результаті аварій на свердловинах з видобутку корисних копалин; руйнування водопроводів під час

воєнних дій і терористичних акцій, в результаті проявів катастрофічних або небезпечних природних процесів; вимушене відключення водопроводів з різних причин, зокрема, з причини виходу зі строю каналізаційної системи; розповсюдження в системі водопроводу стійких до дії знезаражувальних агентів вірусів [1].

За результатами статистичної обробки даних Національних доповідей про стан навколишнього середовища в Україні за період 2009-2018 рр. було виявлено 72 надзвичайні ситуації, з яких 12 – регіонального, 28 – місцевого та 32 – об’єктного значення, що відбувалися у 17 областях України, найчастіше – у Донецькій, Запорізькій, Харківській та Херсонській. Основні причини надзвичайних ситуацій, які призвели до погіршення стану водопостачання в окремих регіонах України, можна поділити на три категорії: вихід з ладу зношеного обладнання; зміни природних умов; інше (незадовільна робота очисних споруд, несанкціоноване скидання забруднених речовин у водні об’єкти) (рис. 1). Найбільша кількість надзвичайних ситуацій за визначений період спостерігалось в 2009 році - 19 випадків (26 % від загальної кількості), найменша кількість зафіксована в 2014 року – 4 випадки (6 %). Протягом 2013 року на території України надзвичайних ситуацій, які мали місце на об’єктах водопостачання і водовідведення оперативно-черговою службою Державної служби України з надзвичайних ситуацій, не зафіксовано

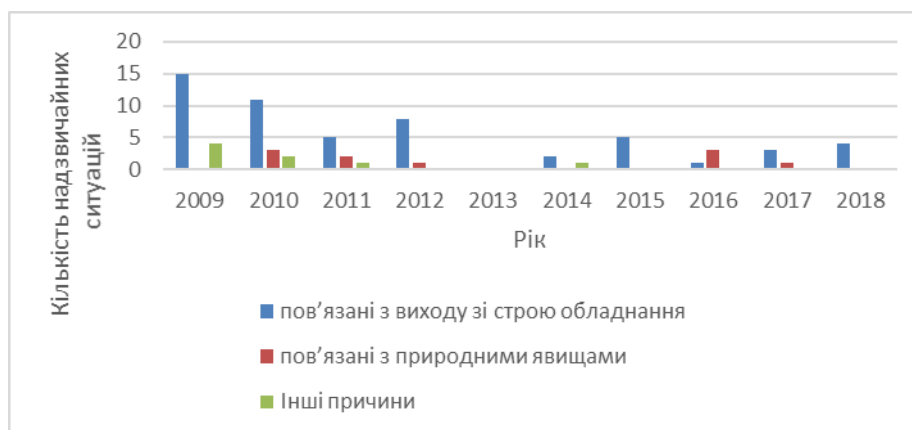

Рис.1. Причини надзвичайних ситуацій, які призвели до погіршення стану водопостачання на території України за 2009-2018 рр.

В Харківській області за досліджуваний період погіршення стану водопостачання було зафіксовано внаслідок 6 надзвичайних ситуацій (8 % від загальної кількості по Україні) (рис. 2). Основна причина погіршення постачання питної води - вимушене відключення водопроводу з причини виходу зі строю каналізаційної системи Зокрема, у 1995 р. в результаті аварії у Харкові водопровід міста був відключений на 30 днів унаслідок затоплення головної каналізаційної станції зливовими водами. Подібні аварії траплялися у м. Ізюмі та Первомайську.

Не менш значною причиною виникнення надзвичайних ситуацій, які мають місце на території Харківської області, є тенденція до техногенної

активізації небезпечних екзогенних процесів, таких як підтоплення, зсувні процеси, просадні ґрунти. Ще більш несприятливий вплив на якість підземних вод справляють зсувні явища. На сьогодні на території Харківської області виявлено 1120 зсувних ділянок, в тому числі 59 ділянок в межах населених пунктів, причому на 24 ділянках стан оцінюється як «екстремальний» [2].

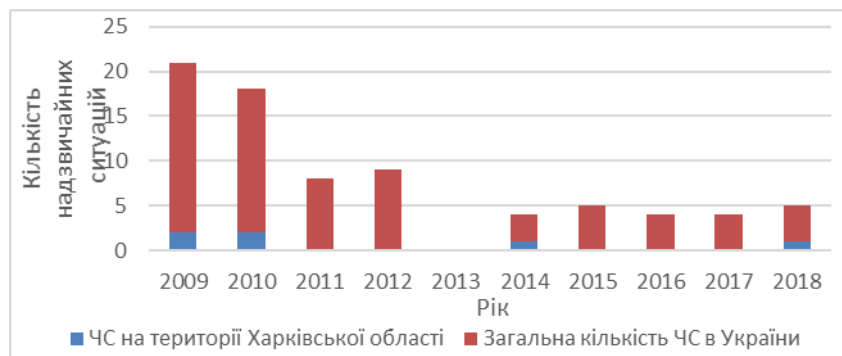

Рис.2. Відношення кількості надзвичайних ситуацій, які призвели до погіршення стану водопостачання у Харківській області, до загальної кількості в країні за 2009-2018 рр.

Як відомо, найбільшу гарантію безпеки постачання питної води забезпечують системи, що базуються на підземних водах. Особливо великою проблемою є вразливість традиційних для нашого часу систем водопостачання у зв'язку з їх залежністю від подачі електроенергії [3].

Цінним альтернативним джерелом питної води в умовах надзвичайних ситуацій можна вважати джерельні води. До головних переваг їх використання у порівнянні з іншими альтернативними джерелами питного водопостачання, слід віднести самопливність, тобто незалежність від електропостачання, та, як правило, високу якість води, обумовлену природною захищеністю.

Гідрологічні та геоморфологічні умови Харківської області є сприятливими для формування численних джерел. У рамках наших досліджень ми провели інвентаризацію відомих джерел області та розробили базу даних, яка містить інформацію щодо їх основних характеристик. Зібрані дані дозволили провести кількісну оцінку ресурсів джерельних вод та визначити їх розподіл по окремих адміністративних районах. Встановлено, що найбільш забезпеченим ресурсами джерельних вод є Чугуївський район (134,9 л на особу), найменш забезпеченим – Сахновщинській районом (0,3 л на особу).

Вагомим показником використання джерельних вод є витрата (дебіт). За величиною дебіту джерела можна поділити на 3 класи:

- малодобітні (дебіт менш ніж 1 л/с);
- середньодобітні (від 1 до 10 л/с);
- великодобітні (більше 10 л/с).

Було визначено, що більшість джерел області належить до малодобітних 69% від кількості досліджених джерел, інші до середньодобітних (30%) та великодобітних (1 %). Встановлено, що більшість дебітних джерел Харківської області пов'язана з межигірсько-обухівським водоносним комплексом, який

залягає неглибоко від поверхні землі, характеризується досить високою водозбагаченістю і високою питною якістю води. За результатами гідрохімічного аналізу встановлено, що переважна більшість досліджених джерел – майже 70 % - характеризуються задовільною якістю води і може бути використана для питного водопостачання.

Як відомо, у кожній конкретній надзвичайної ситуації заходи першочергового забезпечення водопостачання залежать від характеру надзвичайної ситуації, її масштабів, реальних потреб населення та інших факторів. Більш детальні дослідження стану джерельних вод дозволять розробити загальні критерії, які обґрунтують можливість використання природних джерел в якості альтернативних джерел питного водопостачання в період надзвичайних ситуацій, на підставі яких можуть бути розроблені плани і прийняті рішення по забезпечення водою населення в надзвичайних ситуаціях.

Література

1. Яковлев В.В. Перспективні джерела природних вод для питного водопостачання України, їх охорона і раціональне використання: дис. ... доктора геол. наук : 21.06.01 / Валерій Володимирович Яковлев. – Х., 2017. – 351 с.

2. Пронюк А.В. Моніторинг стану підземних вод / А.В. Пронюк // Вестник ХНАДУ. –2012. – Вып.59. – С. 129 – 131.

3. Яковлев В.В. Гідрогеологічні і технічні аспекти облаштування каптажів питного водопостачання у надзвичайних ситуаціях. / В.В Яковлев // Вісник Харківського нац. університету.- Харків, 2013. – № 1049. – Сер. Геологія – географія – екологія. – С. 83-86.

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ ЯК ФІНАНСОВА ОСНОВА РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Надвірняк М.М., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Бюджет – це невід'ємний атрибут кожної країни та важливий інструмент реалізації економічної та соціальної політики держави. Сьогодні особливої актуальності набуває проблема побудови досконалої та ефективної системи формування дохідної та видаткової частини державного бюджету, враховуючи їх структуру, для ефективного розвитку національної економіки.

Державний бюджет – це надзвичайно складне соціально-економічне явище, він є головною ланкою фінансової системи держави. В ньому зосереджується понад 70 % усіх фінансових ресурсів і включає в себе різні фінансові інституції, за допомогою яких держава здійснює свою фінансову діяльність і перерозподіл значної частини валового внутрішнього продукту. [5, с. 41 – 42].

Важливим у процесі розробки і реалізації фінансово-бюджетної політики є питання формування дохідної частини державного бюджету. Для реалізації своїх функцій держава акумулює фінансові ресурси, тобто таким чином формує свої доходи. Основним джерелом доходів держави є валовий внутрішній продукт, який і виступає об'єктом перерозподільних відносин.

Доходи бюджету визначають напрями використання накопичень, що утворюються у процесі економічної діяльності, регулюють попит, структуру обсягів виробленої продукції та кінцевого споживання. [3, с. 54 – 56].

Соціально-економічний розвиток суспільства на даному етапі вимагає використання бюджетної політики як дієвого інструменту державного регулювання економічних і соціальних відносин. Важливим є визначення пріоритетів бюджетної політики, у тому числі на середньострокову перспективу, виходячи з основних засад соціально-економічного розвитку країни, удосконалення державного регулювання у сфері формування доходів бюджету, планування та використання видатків бюджету, міжбюджетних відносин, що підвищить рівень ефективності функціонування економічної та бюджетної системи в цілому.

В умовах розвитку ринкової економіки бюджетна політика виступає одним із головних інструментів регулювання економічних процесів. Без ефективної бюджетної політики неможливо подолати наслідки фінансової кризи, забезпечити реалізацію програм довгострокового розвитку країни, зростання добробуту населення, покращення діяльності суб'єктів господарювання.

Сучасна бюджетна політика має ефективно здійснювати перерозподіл результатів економічного зростання і використання національного багатства, тим самим створюючи стимули для подальшого сталого розвитку суспільства. ст. [2, с. 13 – 17].

Бюджетна політика охоплює операції з формування, розподілу і використання коштів державного бюджету з метою досягнення необхідних результатів. Бюджетна політика проводиться на різних рівнях: загальнодержавному і місцевому, на кожному з яких вона має певні особливості.

Отже, бюджетна політика – це комплекс заходів, спрямованих на залучення, розподіл і використання коштів державного бюджету. [4, с. 41 – 42].

Таким чином, державний бюджет є основним інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів у ринкових умовах. Державний бюджет як суспільно-економічна категорія відображає відповідні відносини у процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту щодо вироблення, розподілу, споживання послуг і регулювання соціально-економічного розвитку з метою задоволення потреб суспільства. З іншого боку – це категорія, що синтезує у собі відносини, які виникають у процесі цілеспрямованого впливу держави на суспільне відтворення.

Використання бюджету та його реальний вплив на соціально-економічний розвиток суспільства здійснюється за допомогою бюджетного механізму держави. Тому глибокі дослідження теоретичних і методологічних

проблем організації та функціонування цього механізму залишаються вельми актуальними для фінансової науки і практики [1, с. 67 – 70].

Література

1. Базилевич В.Д. Державні фінанси: Навчальний посібник / В.Д. Базилевич, Л.О. Баластрик. – К.: Атіка, 2008.
2. Баранова В.Г. та ін. Бюджетна система України: проблемні питання. Баранова В.Г., Васютинська Л.А., Слатвинська М.О., Дубовик О.Ю. та ін. Монографія. — Одеса: ВОИ СОІУ «Атлант» 2013.
3. Бугай Т.В. Сучасні проблеми і вектори розвитку бюджетного процесу в Україні / Т.В.Бугай // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. 2012.
4. Глущенко А.С. Фінанси: Навчальний посібник / А.С. Глущенко. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015.
5. Економічний енциклопедичний словник : у 2 т. / [Мочерний С. В., Ларіна Я. С., Устенко О. А., Юрій С. І.] ; за ред. С. В. Мочерного. – Львів : Світ, 2005.

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ, ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ТА ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Нестор Х.М., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Соціально-економічний розвиток держави є результатом використання не тільки її ресурсних можливостей, а й тих економічних механізмів, у результаті яких формується і реалізується політика розвитку, важливою складовою якої є бюджетна система. Недосконалість бюджетної системи держави може чинити негативний вплив на економіку, соціальну сферу, життєвий рівень громадян. Тому в сучасних умовах розвитку економіки України особливої актуальності набуває питання удосконалення бюджетної системи. Ефективність функціонування бюджетної системи визначається низкою об'єктивних та суб'єктивних чинників. Існування зазначених чинників спричиняє необхідність поглиблення наукових досліджень бюджетної системи як складової фінансової системи країни та важливого регулятора економічних і соціальних процесів [1].

Водночас питання визначення економічної природи бюджетної системи та дослідження структури бюджетної системи України, її складових у контексті оновленого Бюджетного кодексу на сьогоднішній день залишаються актуальними.

Особливості функціонування бюджетної системи досліджено у працях наступних вітчизняних та зарубіжних науковців: В.Андрущенка, С.Буковинського, О.Василика, Т.Вахненко, В.Гейця, В.Глущенко, А.Гриценка, І.Д'яконової, А.Ілларіонової, Б.Кваснюка, С.Лондар, І.Луїної, І.Мітюкова,

А.Покритана, В.Протасова, І.Радіонової, І.Сала, В.Сумарокова, В.Суторміної, В.Федосова, І.Чугунова, С.Юрія. Детальне вивчення літературних джерел свідчить про наявність фундаментальних досліджень, присвячених питанням удосконалення бюджетної системи України, авторами яких є такі українські вчені-економісти, як М. Азаров, О. Василик, Ц. Огонь, К. Павлюк, І. Чугунов та інші [2].

Бюджетна система – це сукупність всіх бюджетів країни у їх взаємодії. Бюджетна система залежить від державного устрою країни (унітарна чи федеративна держава), її економічної, політичної та ін. підсистем і складається із двох або трьох ланок.

Бюджет – це фінансовий план утворення і використання грошових фондів держави протягом року, інакше кажучи – це баланс доходів і витрат держави, який складає міністерство фінансів.

Стан бюджету як фінансового плану характеризується трьома показниками:

- рівновага доходів і видатків;
- бюджетний надлишок – перевищення доходів над нормативними видатками;
- бюджетний дефіцит – перевищення видатків над постійними доходами

Держава використовує бюджет для здійснення територіального, внутрішнього і міжгалузевого розподілу і перерозподілу ВВП з метою вдосконалення структури суспільного виробництва і забезпечення соціальних гарантій населенню [3]. В умовах формування ринкових відносин, бюджетна система має надавати фінансову підтримку щодо роздержавлення і демонополізації галузей господарства, забезпечення соціального захисту населення. Бюджет є особливою формою перерозподільних відносин, пов'язаних із вилученням частини національного доходу держави і використанням її з метою задоволення потреб усього суспільства та окремих адміністративно-територіальних формувань.

Потреба в сильному державному бюджеті викликається такими причинами:

- державний бюджет повинен істотно впливати на економічний розвиток усіх регіонів, мати реальні інвестиційні зв'язки із народним господарством, забезпечувати регіональну стратегію економічного розвитку країни;
- вирівнювання бюджетної забезпеченості адміністративно-територіальних утворень в умовах ринкової економіки може здійснюватися тільки на основі перерозподілу бюджетних ресурсів через державний бюджет. Нерівномірність ринкового розвитку викликає необхідність посилення регулюючої і соціальної функцій держави;
- спроба забезпечити формування бюджетів областей, міст, районів тільки на власну дохідну базу без загальнодержавного регулювання призведе до великої різниці в бюджетному забезпеченні населення різних територій і до втрати керованості єдиним соціальним простором [4].

Податкові надходження у 2018 році мали найбільшу частку у структурі фактичних доходів загального фонду державного бюджету України, яка

становила 86%. Питома вага неподаткових надходжень була набагато меншою і складала 13,2%. Надходження від Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій та офіційних трансфертів склали у структурі менше 1%.

В результаті виконаної роботи можна зробити висновок про досягнення головної мети бюджетної системи передбачає збільшення реальних доходів громадян, поліпшення якості товарів і послуг, що надаються населенню, створення належних умов для здобуття освіти, охорони здоров'я, підвищення культури, захисту конституційних прав, охорони навколишнього природного середовища та ін. Для розв'язання таких завдань потрібно забезпечити поступальний розвиток підприємницької діяльності, прискорення економічного зростання, досягнення повної зайнятості, стримування інфляції, активізацію інвестиційної діяльності тощо.

Зрозуміло, що бюджетна політика не спроможна розв'язати всі перелічені проблеми [5]. Тому основними напрямками перспективи бюджетної системи держави на сучасному етапі є:

- 1) створення соціально - орієнтованої ринкової економіки;
- 2) стабілізація економічного середовища як передумови розвитку бізнесу;
- 3) досягнення довготривалого економічного зростання;
- 4) підвищення життєвого рівня населення.

Література

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. - К.: НІОС, 2003 - 416 с.
2. Василик О.Д. Бюджетна система України: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004 . - 544 с.
3. Базилевич В.Д., Баластрик Л.О Державні фінанси: Навчальний посібник / Базилевича В.Д. - К.: Атіка, 2002 . - 368 с.
4. Федосов В.М. // Бюджетна система // підручник // - 2012.-871.
5. Чала Н.Д. Бюджетна система // навчальний посібник // - 2010.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Носкова К. Є., студентка 1 курсу навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту

Бабко Н. М., к.ек.н., доцент кафедри маркетингу та медіакомунікацій

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Глобальною проблемою всього світу є забезпечення мінімально шкідливого впливу на екологію у процесі виробництва, в тому числі і продукції сільського господарства. Використання хімічних добрив, антибіотиків та інших речовин негативно впливає на навколишнє середовище. Виходячи з цього, необхідним шляхом для зменшення такого агресивного впливу на довкілля є

екологічно чисте виробництво. Сьогодні в Україні виробництво органічної продукції має ряд проблем.

Дослідженням проблем, які супроводжують розвиток українського ринку органічної продукції займається ряд вчених, таких як Гаваза Є.В., Довгань О.М., Мандибура Я.В., Каблучка А., Найда І.С., Запша Г.М., Квятко Т.М. та ряд інших. Не зважаючи на те, що дана тема висвітлена у ряді наукових праць, слід зауважити, що коло питань залишається не повністю розкритим і потребує подальшої доробки.

Метою статті є дослідження основних проблем виробництва та реалізації органічної продукції в Україні.

Нині розвиток органічного аграрного виробництва на державному рівні в нашій країні регулюється Конституцією України, Земельним кодексом України, Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища». Особливого значення набув Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», згідно якого, органічна продукція ідентифікується як продукція, отримана в результаті сертифікованого виробництва, а виробництво органічної продукції (сировини) визначається як виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів, консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені Законом для отримання натуральної продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів. [7].

З кожним роком тренд «органік» набуває все більшої популярності: невеликі й середні виробники в Україні активніше беруться за вирощування такої продукції, а торгові мережі виділяють цілі полиці і відкривають «органічні» відділи. Найбільше операторів органічних продуктів нараховується у Київській, Херсонській, Вінницькій, Одеській, Житомирській областях [6].

Зараз в Україні працює майже 400 виробників органічної сільськогосподарської продукції, ми займаємо двадцяте місце в світі і одинадцяте в Європі за площею сільськогосподарських угідь під органічним виробництвом. [5, 2].

Основні види продукції, яка виробляється та споживається в Україні – зернові культури, м'ясо, молочні продукти, а також крупи. Хоча всі продукти харчування можуть бути органічними, такі як гриби, олії, фрукти, баштани. Для того, щоб отримати маркування, яке засвідчує, що дана продукція є органічною, треба пройти сертифікацію.

Отримати сертифікат відповідності досить важко. Для цього заявник повинен зібрати необхідні документи, зразки продукції і звернутися у відповідний уповноважений орган з сертифікації. У зв'язку з цим виникає так званий «перехідний період», протягом якого комісія перевіряє землю, воду, насіння, технології, документообіг, персонал. Як правило він триває від одного року до трьох. Якщо протягом цього часу фермер дотримувався стандартів, він

подає заяву на сертифікацію, і у наступний сезон отримує «Євролисток» або, як це буде тепер, «Organic made in Ukraine» [3, 4].

Псевдоорганічних виробників відслідковують представники відповідних комісій. Два роки тому їх було майже 20 %, а зараз залишилось дуже мало, тому що за закону це кається на державному рівні.

Найбільш відомими українськими виробниками органіки є: «Світ Біо» («Либідь-К»), «Золотий Пармен», «Mol'far», «Органік мілк» («Галекс-агро»), «Сквирянка», «Liluck», «Етнопродукт», «Organico» («Каспер»), «LiQberry», «Екород» («Органік Оригінал»). Наразі, за оцінками Мінагрополітики, частка органічних продуктів на ринку не перевищує 10% [1].

Майже 95% виготовленої продукції України, а саме: зернові, олійні, бобові, ягоди, фрукти, дикороси, борошно і т.д., експортується переважно в країни Європейського союзу: Нідерланди, Велика Британія, Австрія, Італія, Польща, Швейцарія, Чехія, Болгарія, США, Канада, Угорщина.

Органічна продукція дорого коштує, бо на виробництво і сертифікацію витрачається багато грошей. [5].

Органічні продукти у порівнянні з продуктами інтенсивного сільського господарства містять більше антиоксидантів, які сприяють профілактиці хронічних захворювань, а також мають менші концентрації важких металів та пестицидів.

В країнах ЄС школи, дитячі садки закупають продукцію лише з відзнакою. Еко-продукти там більш популярні і користуються великим попитом. Тому коли іноземці приїждять до нас вони вибирають лише органічну продукцію.

Отже, слід зазначити, що для того щоб продукт був придбаний кінцевим споживачем повинні взаємодіяти три елементи: держава – виробник – споживач. Так, просування органічної продукції стане ефективним, якщо ключові повідомлення будуть зрозумілими і цінуватимуться великою кількістю осіб, які належать до цільових груп споживачів. Тільки зі злагоджено побудованою ідеєю українські виробники органічної продукції зможуть досягти ефективного просування своєї продукції та збільшення її споживання.

Література

1. Батюк Л.А. Суспільні ринкові трансформації: глобальний контекст / Батюк Л.А., Квятко Т.М., Бабко Н.М. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Харків: ХНТУСГ, 2018. Вип. 193. С. 110-120.

2. Гаваза Є. В. Особливості адаптації зарубіжного досвіду регулювання ринку органічної продукції до умов України. Вісник Сумського НАУ. Серія «Фінанси і кредит». 2012. № 2. С. 250–254.

3. Довгань О. М., Мандибуря Я. В. Органічне виробництво: сутність, об'єктивна необхідність, ефективність. Сталий розвиток економіки. 2013. № 1. С. 200–206.

4. Каблучка А. Виробництво органічної продукції рослинного та тваринного походження. Маркетинг органічної продукції. URL: <http://aec.org.ua/pdf/conf1/kablychka.pdf>.

5. Найда І. С., Запша Г. М. Органічне землеробство як пріоритетний напрям соціоекономічного розвитку сільського господарства України. Бізнес Інформ. 2015. № 1. С. 200–204.

6. Квятко Т.М. Агроримаркетинг як складова підвищення ефективності діяльності вітчизняних сільгоспідприємств. Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія "Економічні науки". - Львів: ФОП Корпан Б.І., 2014. Т.16. - №1 (58). Ч.1. С. 213-218.

7. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України від 03.09.2013 № 425-VII (зі змінами) // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/425-18>.

СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Овчаренко А. В., студентка 5 курсу факультету Економіки та менеджменту
Попова Ю.М., к.е.н., доцент кафедри Публічне управління та адміністрування

Полтавська державна аграрна академія

Починаючи із 80-х років ХХ століття роль соціально-культурної сфери розглядається як креативна складова розвитку економічного сектору. Спочатку це тлумачилось як отримання конкретного прибутку та залучених коштів, пізніше як менеджмент та маркетинг в культурних організаціях. Після спроб визначити важливість соціально-культурної сфери за допомогою конкретних економічних чинників було вивчено її вплив на економіку міст та територій. Зокрема, поняття «Культура» почало тлумачитись як ресурс змін якості життя шляхом створення додаткової вартості продуктів та територій і покращення умов зайнятості населення [3]. Бум «креативних» або тематичних міст в Європі та США в 1990-х роках є і на сьогодні прикладом того, як соціально-економічні проблеми регенерації міського середовища вирішуються за допомогою культурних стратегій. В даному випадку мова не іде про традиційне генеральне планування міст, коли за основу береться територіальний принцип. Мова іде про культурно-економічне планування, в основі якого ідея розвитку і використання людського та культурного капіталу міста [3].

Центральною проблемою дослідження генезису та розвитку територій як соціально-економічних систем є виявлення комплексу суспільних зв'язків, які мають визначальний вплив на їх розвиток. До особливих форм реалізації суспільних зв'язків відносять суспільну свідомість, духовно-культурні цінності, мову, звичаї, менталітет, релігію, цілі, морально-етичні норми тощо. Вони є надбанням багатьох поколінь людей та узагальнюють їх історичний досвід.

Вплив культури як особливої сфери економічної діяльності на соціально-економічний розвиток територій країни відбувається через формування і розвиток людського потенціалу за допомогою якісного вдосконалення сукупної робочої сили, створення сприятливих умов для праці та відпочинку, розвитку та найкращого застосування здібностей особистості, творчої праці. Все це в свою чергу забезпечує підвищення дієздатності робочої сили і більш високу його економічну віддачу. У сучасних умовах саме людський потенціал та його якісні характеристики визначають траєкторію розвитку суспільства. У той же час специфічною особливістю сфери культури є

культуротворча діяльність, спрямована безпосередньо на формування здібностей та задоволення потреб людей. Так, виконуючи важливу соціальну функцію, культура збагачує внутрішній світ людини, робить його життя змістовним та усвідомленим. Підвищуючи творчий потенціал головної продуктивної сили суспільства, вона виявляє свій вплив на економічні та соціальні процеси. Таким чином, культура в сучасних умовах певною мірою відіграє роль важливого соціального механізму, що забезпечує формування людського капіталу, існування соціальної громади, її особливості визначають специфічність форми самоорганізації людини та соціальної громади, впливають на характер регулювання процесів колективної життєдіяльності [2, с. 8].

Ірина Френкель обґрунтовує підхід щодо планування регіонального або місцевого розвитку, який будується на розумінні культурних ресурсів як сукупності економічних активів, культурного капіталу регіону (міста), що здатні робити прямий та дотичний вклад в економіку [3].

На переконання Євгена Нищука, Міністра культури України, у період докорінного перетворення суспільства на національному, регіональному та місцевому рівнях культура є важливим інструментом розвитку, примирення та консолідації зусиль усіх суспільних груп і всіх спільнот. Окрім цього в наявності регіональні диспропорції розвитку культури, що проявляються в залежності від забезпеченості об'єктами культури, фінансуванням і доступності культурних благ для широких верств населення. Регіональна диференціація витрат на культуру і мистецтво в процентному відношенні від валового регіонального продукту демонструє в останні роки тенденцію до зниження [1]. Важливою складовою стратегії модернізації економіки України на сучасному етапі є перехід від індустріальної та сировинної моделі розвитку до постіндустріальної або креативної, яка базується на використанні людського потенціалу та знань, що є певною базою для розробки та реалізації ідеї для культурно – економічного розвитку. Сировиною креативної економіки є вміння народжувати оригінальні ідеї та перетворювати ці ідеї в економічний капітал та продукт, що продається. Культурні і креативні індустрії мають стратегічний потенціал і сприяють розумному, сталому і комплексному зростанню регіонів та міст. Використання креативних технологій капіталізує міста.

Контент креативної культури є важливою частиною економіки територій. Розробка і експорт в сфері культурного контенту мають наступні переваги для розвитку територій:

- створення об'єктів з високою доданою вартістю за рахунок використання культурного ресурсу;
- сприяння формуванню спеціалізованих ринків в межах України та створенню нових робочих місць;
- створення умов для збільшення пізнаваності національних брендів;
- розвиток туристичного бізнесу.

Більшість малих міст України характеризуються низьким рівнем соціально-економічного розвитку, є депресивними, з низьким рівнем ділової

активності, однак володіють значним туристично-рекреаційним, культурно-історичним і природним потенціалом.

Україна прагне стати частиною Європи, тому не можна залишатись осторонь від процесів, які відбуваються. У світі є багато вдалих прикладів міст, які взяли за основу свого розвитку культурний ресурс, перетворивши індустріальні центри в туристичні. Зокрема, відомим є приклад «Ефект Більбао» як феномен сучасного містобудування, коли інвестиції в мистецтво перевершили очікування. Стрімка трансформація периферійного портового міста зі стану промислового занепаду в процвітаючий фінансовий і туристичний центр за рахунок комплексного перетворення територій з акцентом на яскраві і виразні архітектурні форми, функціональність і екологічність транспортної системи, отримала загальну назву.

Особливістю соціально-культурної сфери є те, що основні результати її діяльності виражаються, як правило, у відкладеному соціальному ефекті і проявляються у збільшенні інтелектуального потенціалу, зміні ціннісних орієнтацій і норм поведінки людини, позначаються на модернізації всього суспільства. Реформа Децентралізації розкриває для громад великі перспективи розвитку. Тому необхідно максимально задіяти соціокультурний потенціал громад для розвитку своїх територій.

Література

1. Нищук Є. Культура України – основа ціннісного та економічного фундаменту держави // Децентралізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/4059>

2. Пінковська Г.В. Роль сфери культури у соціально-економічному розвитку регіонів країни / Г.В. Пінковська // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 254. – С. 7-12.

3. Френкель І. Культурна економіка – розумна стратегія розвитку громад / І.б.а: веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukr.lb.ua/blog/iryna_frenkel/370379_kulturna_ekonomika-rozumna.html

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Онисько Е.М., студентка 3 курсу факультету Управління фінансами та бізнесу
Маліновська О. Я., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

Львівський Національний університет імені Івана Франка

За сучасних умов поштовху євроінтеграційних процесів України, а також подій, що відбуваються на східних кордонах України, зростає роль транскордонного співробітництва, позаяк відкриваються нові можливості і загрози сталого розвитку прикордонних регіонів. Транскордонні процеси сприяють тому, що в межах суміжних прикордонних регіонів поглиблюється взаємодія в економічній, соціальній, науково-технічній, культурно-освітній, екологічній та інших сферах, а також розробляються та втілюються ідентичні чи спільні механізми підвищення конкурентоспроможності прикордонних регіонів у транскордонному просторі. Саме спільні узгоджені дії суб'єктів транскордонного співробітництва в межах їх повноважень, які перебувають під

юрисдикцією двох і більше договірних сторін, дозволяють виявити, одержати та нарощувати позитивний синергетичний ефект. Прикордонне розташування в умовах інтеграції вже саме по собі потенційно є одним з найбільш потужних і ефективних чинників економічного зростання, який дозволяє отримати відчутний імпульс для розвитку прикордонних регіонів.

На даний час вирішення проблем законодавчого та інституційного забезпечення транскордонного співробітництва має велике значення, особливо з погляду розширення Європейського Союзу до кордонів України. Транскордонне співробітництво наочно відображає проблему чіткого унормування підстав, меж повноважень та способів участі органів влади у такій сфері діяльності у відповідних нормах спеціалізованих нормативно-правових актів та відповідного інституційного забезпечення. Транскордонне співробітництво не є новацією в українському державотворчому процесі, оскільки відбулася лише певна трансформація понять та процесів, що передували саме появі транскордонного співробітництва.

В попередні роки транскордонне співробітництво України з країнами сусідами – Угорщиною, Словаччиною, Польщею та Румунією було в основному справою двосторонніх або багатосторонніх відносин держав Центральної та Східної Європи, а зараз воно вийшло за цей дещо штучно звужений регіональний рівень. Тобто, перетворилося на форму стосунків України як з окремими державами-членами ЄС, так і з Євросоюзом у цілому.

Можна константувати, що за своєю суттю «...за своєю суттю співпрацю сусідніх територій визначають обидва терміни. Перший термін є більш звичним в Україні, він використовувався в умовах, коли кордон був достатньо закритий для широкого обміну. Не було мови також про створення транскордонних об'єднань (єврорегіонів) та реалізації проектів для вирішення спільних проблем суміжних територій ні на міждержавному, ні на міжрегіональному рівнях. Об'єктами досліджень були прикордонні території кожної з суміжних держав зокрема, і не розглядалися спільні проблеми. Проте, на даний час, взаємні відносини прикордонних територій відбуваються в значно більшій кількості сфер і, часто, незалежно від волі та бажань людини та відміченого нею кордону – в атмосфері, по воді тощо ("trans" в перекл. "пере", переносити, переміщати тощо). Тобто категорія "транскордонне" більше відповідає суті того, що відбувається на прикордонних територіях. Крім того, на сучасному етапі за об'єкт дослідження часто береться транскордонний регіон, про що ми вже згадували вище. Таким чином, можна зазначити, що транскордонне співробітництво більш широке поняття.[1]

Отже, разом із поступовим переходом від прикордонного співробітництва до транскордонного змінювалися і розширилися сфери співпраці – від спрощеної прикордонної торгівлі до багатовекторного співробітництва, яке сприяє налагодженню добросусідських відносин між територіальними громадами та всебічному розвитку прикордонних регіонів суміжних країн. Узагальнюючи досвід розвитку транскордонного співробітництва на європейському континенті, П. Беленький та Н. Мікула виділяють чотири рівні реалізації транскордонної співпраці:

Міжнародний рівень, на якому реалізується політика загальноєвропейських інтересів, здійснюється координація національних регіональних політик для збалансованого розвитку європейського простору;

Державний рівень, на якому виробляється національна політика у сфері транскордонного співробітництва та узгоджуються національні інтереси із загальноєвропейськими, а також здійснюється гармонізація національних та регіональних цілей;

Регіональний рівень, на якому реалізується регіональна політика розвитку транскордонного співробітництва з урахуванням інтересів держави та регіональних зацікавлень, здійснюється відповідна координація із регіонами сусідніх країн;

Місцевий рівень, на якому здійснюється координація планів розвитку, що запропоновані місцевою владою (з урахуванням регіональних і національних інтересів), відбувається конкретна співпраця між суб'єктами прикордонних територій.[1]

Слід відмітити, що в Україні транскордонне співробітництво найчастіше здійснюється на регіональному рівні та розглядається в якості співробітництва прикордонних регіонів суміжних держав. Також за участю регіонів створюються вищі інституційні структури транскордонного співробітництва, в тому числі єврорегіони. Державний рівень транскордонного співробітництва на сьогодні здебільшого є декларативним та узгоджувальним і не призводить до поживлення співпраці на місцях.

Сьогодні транскордонне та міжтериторіальне співробітництво стикається з певними проблемами, які сповільнюють ці процеси. Серед них можна виділити законодавчу складову, якій притаманна неповна взаємоузгодженість норм та пріоритетів, а також практика несумлінного виконання діючих законів і державних програм, неоднакове тлумачення окремих нормативних положень як міністерствами та відомствами, так і місцевими органами державної влади і розпорошення регуляторних функцій, пов'язаних із розвитком сфери транскордонного співробітництва, між різними органами державної влади.

В Україні, незважаючи на деякі позитивні зрушення, все ж таки досить слабка інституційна інфраструктура для розвитку транскордонного та міжрегіонального співробітництва, що пояснюється відсутністю реальної зацікавленої і цілеспрямованої державної політики в цьому важливому напрямі, а також неспроможністю прикордонних регіонів самотужки забезпечити формування відповідних інституцій, насамперед за браком матеріально-фінансових ресурсів.

Сучасний стан транскордонного та міжтериторіального співробітництва в Україні ще не набув широкомасштабного впровадження. Як свідчить європейський досвід, становлення та розвиток транскордонних відносин є одним з перспективних шляхів вирішення місцевих та регіональних проблем, які притаманні суміжним територіям. За умови ефективного розвитку прикордонних та прилеглих до них територій, дає можливість для залучення та впровадження на даних територіях передового європейського досвіду в

законодавчій, управлінській, фінансовій, економічній, соціальній, культурній сферах, збалансування диспропорцій між суміжними територіями у всіх зазначених вище сферах, а також виступає об'єднуючим чинником євроінтеграційних прагнень України.

Література

1. Мікула Н.А. Міжтериторіальне та транскордонне співробітництво: Монографія. – Львів: ІРД НАН України, 2004. – 395 с.

2. Мітряєва С.І. Транскордонне співробітництво Україна-ЄС: стан, проблеми та перспективи. // С.І. Мітряєва, А.М. Крижевський. Регіональний філіал НІСД у м. Ужгороді. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/juli2009/34.htm>.

3. Інформаційне забезпечення транскордонного співробітництва України: теоретичні аспекти: кол.моногр. / А. М. Митко, Б. М. Юськів, Н. П. Карпчук [та ін.]; наук. ред. Є. Б. Тихомирова, за заг. ред. А. М. Митко. – Луцьк: Вежа-Друк, 2013. – 268 с.

4. Проблеми розвитку транскордонного співробітництва України в умовах розширеного ЄС: Монографія / За ред. д.е.н., проф. Н. Мікули, к.е.н., доц. В. Борщевського, к.е.н. Т. Васильціва. – Львів: Ліга Прес, 2009. – 436 с.

5. Буковецький М. Прикордонне співробітництво між країнами Центральної Європи // Будівництво нової Європи: прикордонне співробітництво у Центральній Європі / За ред. д-ра В. Гудака - Ужгород: Закарпаття, 2006. - С. 105-111.

СУЧАСНА СВІТОВА НАУКОВА ФІНАНСОВА ДУМКА

Оржеховська О.І., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Актуальність дослідження. У зв'язку зі світовою фінансовою кризою тема фінансового ринку особливо актуальна в нашій країні після обвалу ринку державних цінних паперів і гарячкового коливання корпоративного ринку. Справа в тому, що фінансовий ринок є своєрідним генератором безлічі показників, за якими можна зробити оцінку стану економіки в цілому.

Основним джерелом інвестицій компаній як і раніше залишаються власні кошти, або позики і первинні розміщення акцій на зарубіжних фінансових ринках. Внутрішній фінансовий ринок відчуває нестачу ліквідності за якісними активами, а значні обсяги угод з українськими активами здійснюються на закордонних торговельних майданчиках, куди йде основна частка акцій, що перебувають у вільному обігу. Довгострокові інвестиційні ресурси недавно створених обов'язкових накопичувальних систем розміщуються на фінансовому ринку неефективно.

Причини ситуації, що складається багатогранні. Певну роль зіграло відставання в розвитку української інфраструктури фінансового ринку. Для інвесторів-нерезидентів український ринок акцій в основному залишається офшорним ринком, що використовують нестандартну облікову систему, яка несе в собі елементи неринкового ризику, пов'язаного з обліком прав власності

на цінні папери. Недосконалість інфраструктури фінансового ринку підвищує транзакційні витрати. Нормативна правова база, що регулює різні аспекти діяльності по інвестуванню на українському фондовому ринку, до кінця не сформована.

Така тенденція у розвитку внутрішнього ринку цінних паперів породжує серйозні проблеми для інвестування пенсійних накопичень та інших засобів обов'язкових накопичувальних систем. Без докорінних змін у цій сфері єдиною можливістю забезпечити достатню місткість ринку для інвестицій і їх прийнятну прибутковість стане дозвіл інвестувати істотну частину пенсійних накопичень поза межами країни. Управління зазначеними активами може виявитися прерогативою міжнародних інвестиційних банків, що пропонують послуги з інвестування приватних накопичень в цінні папери, що торгуються поза Україною. В цілому такий сценарій розвитку означає, що повноцінне входження України в міжнародний ринок капіталу з великою ймовірністю відбудеться не за рахунок розвитку українських інститутів фінансового ринку, а шляхом використання фінансових послуг, що надаються провідними світовими фінансовими інститутами.

Фінансова наука як соціальне явище сформувалася недавно. Вона виникла в середині XV ст., Коли в економіці країн Західної Європи стався ряд серйозних змін, пов'язаних зі зміною типу економічної системи. XV-XVII ст. в Західній Європі – епоха первісного нагромадження капіталу і бурхливого розвитку міжнародної торгівлі. Фінансові дослідження вчених цієї епохи мали виключно практичний характер. Вчені-меркантилісти (від італ. Mercante - купець) ототожнювали поняття "багатство" з грошима і головним завданням фінансової діяльності вважали залучення в країну більшої маси грошей за рахунок перевищення товарного експорту над імпортом. Найвідомішими представниками меркантилістів були італійці Ф. Петрарка, Д. графин, Ф. Гвіччардіні, Дж. Ботеро, Н. Макіавеллі [1,с.-152].

У XVII ст. значний внесок у розвиток фінансової науки зробили англійські вчені Т. Мен, Дж. Локк, Т. Гоббс. Набагато випередили епоху економічні ідеї шотландця Дж. Ло (1671- 1729), автора книги "Гроші і торгівля з пропозицією, як забезпечити націю грошима". Головна ідея його теорії полягала в тому, що гроші - вирішальний фактор економічного розвитку держави; вони повинні бути не металевими, а кредитними і створюватись банками для потреб економіки.

У XVIII ст. німецький вчений І. Юсти в роботі "Система фінансового господарств" вперше системно викладає основні положення фінансової науки. Питання фінансів досліджували також вчені Л. фон Секондорф, І. Зоннельфельд.

Родоначальником класичної школи політичної економії вважається Петті, який в 1662 оприлюднив свою головну працю «Трактат про податки і збори», в якій проведено дослідження проблем оподаткування та фінансів.

В кінці XVIII ст. відбувається становлення класичної школи політичної економії. Відомими її представниками були Ф. Кене, А.Р.-Ж. Тюрго, О. Мірабо, А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.Б. Цей, С. Мілль. Основним постулатом школи була

здатність ринкової економіки до саморегулювання, а завданням держави - забезпечення економічно сприятливих умов для накопичення капіталу. Представники цієї школи багато уваги приділяли питанням фінансів, але не виділяли їх з політекономії, крім їх самостійною наукою.

Найвідоміший представник класичної школи А. Сміт (1723-1790) в своїй фундаментальній праці "Дослідження про природу і причини багатства народів" (1776) узагальнив і систематизував накопичені економічні знання і здійснив теоретичне дослідження ринкової економіки. Зі сфери фінансів він вивчив категорію капіталу, розробив теорію податків, щодо якого всі податки сплачуються з прибутку капіталіста. А. Сміт сформулював "чотири основних правила оподаткування": пропорційність, визначеність, зручність, необтяжливість. Вчений вважав, що для досягнення вищого рівня добробуту "потрібні лише мир, легкі податки і терпимість в управлінні, все інше зробить природний хід речей" [2, с.- 963].

Світові фінансові центри - центри зосередження банків і спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, що здійснюють міжнародні валютні, кредитні, фінансові операції, операції з цінними паперами, золотом.

Склалися світові фінансові центри - Нью-Йорк, Лондон, Цюріх, Люксембург, Франкфурт-на-Майні, Сінгапур та ін.

За даними Global Financial Centres Index 23 у рейтингу лідирують Лондон, Нью-Йорк, Сінгапур, Гонконг, Токіо. Детальніше рейтинг міжнародних фінансових центрів, на думку укладачів індексу за 2014-2018 рр. подано у таблиці 1.

Таблиця 1.

Рейтинг міжнародних фінансових центрів

Місце у рейтингу	2014	2015	2016	2017	2018
1	Нью-Йорк	Нью-Йорк	Лондон	Лондон	Лондон
2	Лондон	Лондон	Нью-Йорк	Нью-Йорк	Нью-Йорк
3	Гонконг	Гонконг	Гонконг	Сінгапур	Гонконг
4	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Гонконг	Сінгапур
5	Цюріх	Токіо	Токіо	Токіо	Токіо
6	Токіо	Цюріх	Цюріх	Сан-Франциско	Шанхай
7	Сеул	Сеул	Вашингтон	Чикаго	Торонто
8	Бостон	Сан-Франциско	Сан-Франциско	Сідней	Сан-Франциско
9	Женева	Чикаго	Бостон	Бостон	Сідней
10	Сан-Франциско	Бостон	Торонто	Торонто	Бостон

Історично вони виникли на базі національних ринків, а потім - на основі світових валютних, кредитних, фінансових ринків, ринків золота [3].

До першої світової війни пануючим фінансовим центром був Лондон. Це було обумовлено високим рівнем розвитку капіталізму в Великобританії, її широкими торговельними зв'язками з іншими країнами, відносною стійкістю фунта стерлінгів, розвинутою кредитною системою країни. Капітали з різних країн концентрувалися на Лондонському ринку, який кредитував значну частку міжнародної торгівлі. Засобом короткострокового кредитування зовнішньої торгівлі служив «стерлінговий вексель», акцептований в Лондоні. 80% міжнародних розрахунків здійснювалися в фунтах стерлінгів [4].

Країни ЄС давно прагнули створити власний фінансовий центр. Однак інтеграція валютних, кредитних, фінансових ринків довгий час відставала від інтеграції в області промисловості, сільського господарства, зовнішньої торгівлі. Це обумовлено протиріччями в ЄЕС, небажанням країн-членів поступитися своїм суверенітетом в проведенні бюджетної, кредитної, інвестиційної політики на користь наднаціональних рішень.

Становлення фінансової науки як науки про державні фінанси відбувалося під впливом фінансової практики, необхідності адаптації фінансових систем держав до ринкових форм господарювання. У цьому полягає одна з особливостей науки про фінанси. Друга обумовлена її багатогранністю. Кожен новий етап у розвитку політичної економії, теорії держави і права зміцнював теоретичні основи фінансової науки. Класична політична економія дала фундаментальне економічне обґрунтування фінансової науки. А. Сміт першим з представників теоретичної економії систематизував знання про фінанси в вченні про державні фінанси.

Література

1. Міжнародні валютні угруповання: Конспект лекцій. Ч. 1. Європейський валютний союз / О.І. Шнирков, О.В. Кузнецов, С.В. Кульпінський / Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т міжнар. відносин. Центр європ. студій. Каф. міжнар. валют.-кредит. і фінанс. відносин. -- К.: ІМВ КНУ ім. Т.Шевченка, 2000. -- 152 с.
2. Міжнародні фінанси: в питаннях та відповідях: Навч. посіб. для студ. екон. вузів і ф-тів / Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко, М.А. Левицький, С.В. Ляліків, Є.Н. Волошин, В.М. Осипов, В.В. Ковалевський, О.В. Воронова, О.А. Стрілець . -- О.: АстроПринт, 2000. -- 216 с.
3. NYSE FACT Book 2002. - <http://www.nyse.com/about/factbook.html>
4. <http://www.tse.com/press/1256810868304.html>

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Петрович А.З., студент 3 курсу факультету управління фінансами та бізнесу
Маліновська О.Я., к.е.н., доцент кафедри економіки та менеджменту

Львівський національний університет імені Івана Франка

Місцеве самоврядування є могутнім потенціалом державотворення і саме цей інститут відіграє значну роль у поєднанні в єдине ціле інтересів держави, суспільства та особистості, сприяє гармонізації прав і свобод людини і громадянина з інтересами держави і суспільства, що забезпечується, зокрема, у процесі здійснення фінансової діяльності. Сьогодні широко обговорюється розширення фінансових повноважень органів місцевого самоврядування, зокрема, закріплення за місцевими бюджетами частини коштів, що надходять від сплати податку на прибуток новостворених юридичних осіб, надання органам місцевого самоврядування права регулювати ставки місцевих податків і зборів і ін.. [1].

Необхідно з'ясувати, що означає саме поняття «фінансова діяльність органів місцевого самоврядування». Місцеве самоврядування означає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до

їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення [2]. Фінансова діяльність є діяльність щодо формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою забезпечення здійснення певних функцій, суб'єктами що її здійснюють. Поєднуючи ці поняття отримаємо визначення фінансової діяльності органів місцевого самоврядування – це їхня діяльність щодо формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів з метою реалізації спроможності в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетентності в інтересах місцевого населення.

Європейську Хартію місцевого самоврядування, Україна ратифікували 15 липня 1997 року, що дало змогу реформувати місцеве самоврядування виходячи з Європейських цінностей і принципів. Положення Хартії визначають базовими принципи місцевої автономії й місцевого фінансування, які знайшли своє вираження і у Конституції нашої держави. Стаття 142 Конституції закріплює, що матеріальною й фінансовою основами місцевого самоврядування є рухоме й нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що перебувають у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їх спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад. Зазначені положення дістали розвиток у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3]. А саме у статті 61 закону зазначено що органи місцевого самоврядування в селах, селищах, містах, районах у містах (у разі їх створення) самостійно розробляють, затверджують і виконують відповідні місцеві бюджети згідно з Бюджетним кодексом України. Районні та обласні ради затверджують районні та обласні бюджети. Втручання державних органів у процес складання, затвердження і виконання місцевих бюджетів не допускається, за винятком випадків, передбачених законом [4]. Також одним із важливих методів формування грошових фондів органами місцевого самоврядування є місцеве запозичення - це операції з отримання до міського бюджету кредитів (позик) на умовах повернення, платності та строковості з метою фінансування міського бюджету [5]. Стаття 74 Бюджетного кодексу встановлює деякі обмеження щодо застосування місцевих запозичень.

До таких обмежень, зокрема, належать: чітко визначена мета, обсяги та умови місцевих запозичень, обов'язкове повернення та реєстрація Міністерством фінансів України місцевих запозичень, заборона на нові запозичення протягом п'яти років у разі порушення графіка погашення з вини позичальника. Крім місцевих запозичень, органи місцевого самоврядування можуть отримувати у фінансових установах на строк до трьох місяців у межах поточного бюджетного періоду позики на покриття тимчасових касових розривів, та середньострокові позики на суми невиконання у відповідному звітному періоді розрахункових обсягів кошика доходів місцевих бюджетів, визначених у законі про Державний бюджет України, за рахунок коштів єдиного казначейського рахунку на умовах їх повернення без нарахування відсотків за користування цими коштами. Надання позик з одного бюджету

іншому забороняється. Тобто виключається існування кредитних і позикових відносин між бюджетами [6].

Отже, можна зазначити, що органи місцевого самоврядування наділенні повноваженнями щодо здійснення фінансової діяльності. А, отже, місцеве самоврядування забезпечує стабільний і ефективний соціально-економічний розвиток регіонів і, як наслідок, країни у цілому. Принципи автономії і незалежності фінансової діяльності органів місцевого самоврядування повинні стати базовими для майбутніх реформ у системі місцевого самоврядування України.

Література

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ від 01.04.2014 № 333-р [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036

2. Європейська Хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985 № ETS N 122 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_036

3. Орлюк О. П. Фінансове право. Академічний курс: підручник/ О. П. Орлюк. — К.: Юрінком Інтер, 2010. — 808 с

4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997, № 280/97-ВР в ред. 24.07.2014 [електронний ресурс] - режим доступу <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

5. Бюджетний кодекс України: від 08.07.2010 № 2456-VI в ред. 27.09.2014 [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

6. «Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України» // Ярошенко Ф. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України - 2010 р. - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.rulit.net/books/naukovo-praktichnij-komentar-byudzhetnogo-kodeksu-ukraini-read-277128-1.html>

СКЛАДОВІ ЕЛЕМЕНТИ ТА СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ВІРУСНОГО МАРКЕТИНГУ

Романашенко М.О., студентка 3 курсу ННІ Бізнесу і менеджменту

Романюк І.А., к.е.н., асистент кафедри Маркетингу та медіакомунікацій

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені П. Василенка

Внаслідок швидкого розвитку інформаційних технологій, соціальних мереж і нових медіа ми стаємо свідками широкого використання вірусного маркетингу. У нашому світі ніхто не любить рекламу. Люди припинили звертати на неї увагу. Білборди, оголошення в газеті, вікна на сайті, що вискакують, тепер малоефективні. Є тільки два способи ефективно залучити користувачів: дати те, що вони шукають, або ж рекламувати так, щоб вони про це не дізналися. За допомогою другого способу і працює вірусна реклама: вона є прихованою [1].

В останнє десятиліття завдяки працям таких дослідників, як Д. Рашкоф [2], Дж. Рейпорт [3], В. Козловська [4] та інші, досліджено різні аспекти вірусного маркетингу як специфічного інструменту комунікативної діяльності,

до того ж запропоновано нові способи його ефективного впровадження в маркетингову практику.

Термін «вірусний маркетинг» виник у 90-х роках ХХ століття. Вперше вірусний маркетинг згадується у 1994 р. у книзі медіакритика Дугласа Рушкофа “MediaVirus” [2]. Це поняття визначалось як реклама, що була розрахована на користувачів, які піддаються впливу переконання, вона «заражає» їх потрібною інформацією та має за мету подальше розповсюдження цієї інформації. Спрацьовує ефект «сніжного кому»: користувачі, розсилаючи рекламні повідомлення іншим, утворюють цілу «епідемію» [5].

Вірусний маркетинг – це комплекс заходів, спрямованих на популяризацію рекламної інформації. Поширення здійснюється в основному за рахунок кінцевих отримувачів реклами. Результат досягається шляхом розроблення рекламного продукту такого характеру, що неодмінно хочеться поділитися інформацією про нього з ближнім: особистим повідомленням у соціальних мережах, окремою статтею у блозі або у бесіді під час зустрічі тощо.

Основний принцип цього виду маркетингу – це передача інформації від однієї людини до іншої. Вірусний маркетинг покликаний працювати за принципом поширення епідемії. Якщо кожна заражена людина, у свою чергу, заражає більше інших – епідемія поширюється дуже швидко. Так, в умовах, коли кожен потенційний клієнт контактує більш ніж з одним іншим потенційним клієнтом, продажі зростають миттєво. З огляду на теперішній бум Інтернет-кампаній, можна констатувати, що лишилося мало компаній, які не включають вірусний маркетинг до своїх бізнес-планів [6].

Вірусний маркетинг влаштований таким чином: необхідно створити дуже привабливий, цікавий, несподіваний контент, який користувачам захочеться переслати, щоб порадувати друзів та знайомих. Цей контент треба запакувати у зручну, привабливу, просту й доступну для передачі між користувачами упаковку. Люди повинні з легкістю вміти викласти файл у свій блог у соціальній мережі, переслати його або послатися на нього, тобто контент повинен бути легкодоступним користувачам у будь-який час.

У вірусного маркетингу є низка переваг та недоліків порівняно з іншими методами маркетингових комунікацій.

Основними перевагами вірусного маркетингу є [7]:

– велике органічне охоплення. Вірусна рекламна кампанія, як правило, отримує набагато більший радіус дії, ніж звичайна реклама з оплатою за кліки або покази. Це досягається за рахунок органічного поширення рекламної інформації;

– низька вартість контакту. Велика частина витрат маркетингового бюджету під час використання вірусного маркетингу відбувається на етапі запуску рекламної кампанії. Подальші витрати пов'язані лише з підтриманням та точковим стимулюванням активності користувачів. У результаті вартість одного контакту є у рази меншою, ніж під час використання стандартних інструментів просування;

– швидкість результату. Вірусна реклама поширюється серед цільової аудиторії дуже швидко. Відповідно, виконання таких завдань, як отримання необхідної кількості контактів, зростання пізнаваності бренду, кількості вдосконалених транзакцій тощо досягається за мінімальний період часу;

– гнучкість. Реалізація вірусної рекламної кампанії не прив'язана до якогось одного інструменту. Поширення інформації може проходити за допомогою будь-якого каналу Інтернет-маркетингу, що дає можливість підлаштуватися практично під будь-які стартові умови й обмеження;

– лояльність: посилання на цікавий матеріал користувачі отримують від джерел, яким довіряють, – це, як правило, друзі, родичі, знайомі, відомі ресурси тощо;

– ненав'язливість: вірусна реклама не вимагає ніяких дій, виглядає природно і викликає цікавість;

– відсутність обмежень та свобода від цензури: у вірусному маркетингу можуть використовуватися прийоми, які заборонені у традиційних видах реклами. Це є рятівним засобом для виробників «заборонених» продуктів (тютюну, алкоголю), реклама яких значно обмежується законодавчо;

– довгочасність: якщо вірус якісний, ефект від нього залишиться надовго. Життєвий цикл вірусної реклами доходить до 3 років, до того ж вона позбавлена проблеми неправильно обраного часу виходу, оскільки розповсюджується винятково у зручній для користувача період.

Основними недоліками цього виду комунікації фахівці називають [7]:

– непередбачуваність. Успішна маркетингова кампанія з використанням вірусного маркетингу – це завжди суміш правильних дій та удачі. Те, що було заплановано, може бути «з'їдено та проковтнуто» аудиторією, а може бути і просто «пожоване і виплюнуте». Немає 100% гарантії ефективності ваших дій, як під час використання інших інструментів маркетингу та інших стратегій: вірусна реклама може спрацювати коли завгодно – у перші хвилини подачі або через три роки;

– нестабільність. У ХХІ столітті пересічного споживача складно чимось здивувати та зацікавити, тому для роботи вірусного маркетингу потрібно докласти величезних зусиль та креативу. Без них вірусний маркетинг спрацює тільки за допомогою удачі;

– перенасиченість ринку вірусної реклами.

Єдиного ефективного способу стимулювати аудиторію до поширення інформації немає. Одна з головних причин, чому такий вид просування працює, – бо він зачіпає повсякденні людські емоції. Фахівці вважають, що необхідно спершу викликати емоції у людей, і не так важливо, які саме. Можна використовувати як сумні емоції – злість, жалість, обурення, ненависть, так і веселі – радість, любов, сміх, здивування. Люди будуть поширювати рекламу з блискавичною швидкістю, піддаючись емоціям.

Популярність вірусного Інтернет-маркетингу останнім часом помітно зростає [8]. Сприяє поширенню вірусного маркетингу і зростаюча популярність усіляких соціальних мереж та блогів. Так, зі зростанням on-line соціальних мереж, таких як YouTube, Instagram та Facebook, вірусний маркетинг вийшов на

якісно новий рівень. У таких мережах інформація поглинається користувачами набагато більше й швидше, ніж під час користування електронною поштою, оскільки швидкі Інтернет-канали дають змогу користувачам легко обмінюватися відеокліпами, фотографіями, музичними файлами [9]. Іншими словами, можна сказати, що вірусний маркетинг – спосіб впливу на цільову аудиторію, коли аудиторія сама, свідомо чи несвідомо, просуває бренд, товар або послугу.

Таким чином, на основі вищезгаданого можна говорити про те, що вірусний маркетинг, сьогодні вважається одним із досить ефективних методів Інтернет-маркетингу. Цей метод інколи є дуже дієвим, а ефект від нього – швидким. Та найголовніше те, що механізм розповсюдження вірусного маркетингу є абсолютно безкоштовним. Проте до створення вірусного контенту слід ставитися дуже серйозно, адже вірусний маркетинг є досить непередбачуваним.

Література

1. Вирин Ф. Інтернет-маркетинг: полный сборник практических инструментов. Москва, 2012. 128с.
2. Rushkoff D. Media Virus. URL: <https://ru.scribd.com/document/253617497/RushkoffDouglas-Media-Virus-Hidden-Agendas-in-Popular-Culture-2nd-1996-no-OCR-pdf>.
3. The Virus of marketing. URL: <https://www.fastcompany.com/27701/virus-marketing>.
4. Крысов А. Вирусный маркетинг и специальные мероприятия. Ч. 1. URL: <http://www.affect.ru/articles/article/show/81.htm>.
5. Вірусний маркетинг: основні прийоми. URL: <http://delonovosti.ru/main/1335>.
6. Вірусний маркетинг: що, як і навіщо? URL: <http://arhiv-statей.pp.ua/business/4490-virusnyj-marketing-chtokak-i-zachem.html>.
7. Демченко А.О., Раца О.Б. Вірусний маркетинг – переваги та недоліки. URL: http://www.nauka.com/Economics/6_97121.doc.htm.
8. Мандич О.В., Романюк І.А., Нікітіна О.М. PR-маркетинг як один з інструментів підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Вісник ХНТУСГ : економічні науки*. Вип. 177. 2016. С. 160-165.
9. Мороз Л.А. Проблеми використання нестандартних методів маркетингових комунікацій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2010. № 690. С. 109-113.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Сафонова Д.Р., магістр 2-го року навчання спеціальності «Облік і аудит» факультету «Економіки і підприємництва»

Суська К.В., магістр 2-го року навчання спеціальності «Облік і аудит» факультету «Економіки і підприємництва»

Світлична В.Ю., к.е.н., доцент кафедри Фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Будівельний комплекс – один з найважливіших комплексів держави, від

якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в Україні. Інноваційна політика підприємств будівельного комплексу спрямована на підвищення їх конкурентоспроможності, зміцнення їх інноваційного потенціалу та освоєння нових напрямів інновацій з урахуванням впливу зовнішнього середовища.

Інноваційний характер функціонування будівельних підприємств створює передумови для зростання продуктивності їх праці і та покращення добробуту кінцевих споживачів.

На макрорівні інновації прийнято вважати «двигуном» і стимулом росту ефективності економіки будь-якої держави. На рівні підприємства впровадження інновацій обумовлює: оптимальне використання й ріст науково-технічного потенціалу даного підприємства; підтримку високих темпів розвитку й рівня прибутковості; зміцнення конкурентоспроможності виробленої продукції (товарів, робіт, послуг).

Дослідження з питань інноваційних основ функціонування підприємств, у тому числі й будівельних, викладені в роботах: Бубенко О.П., Вознюк Ю.В., Волк О.М., Есипенко А.Д., Камбур О.Л., Карпенко А.В. та ін. [1-5].

У той же час залишається дискусійним питання вибору найбільш оптимальних джерел фінансування інноваційної діяльності будівельних підприємств України. Метою даної роботи виступає дослідження основних питань побудови політики інноваційного розвитку підприємства будівельного комплексу та визначення джерел її фінансового забезпечення.

Світовий досвід підтверджує, що інтенсивний розвиток інноваційних технологій і наукових розробок, оптимальний механізм їх фінансування, – у сукупності, прямо впливає на ефективність розвитку держави. Більше того, інноваційна модель розвитку закладає основи майбутнього даної держави у світовому економічному просторі.

Виділяють два основні напрямки інноваційного процесу, що мають безпосереднє відношення до будівництва:

– зростання питомої ваги інноваційно-орієнтованих підрядних робіт (тобто, будівельно-монтажних робіт, що безпосередньо забезпечують впровадження нової техніки, нових технологій чи виробництва нових продуктів) у загальному обсязі будівельно-монтажних робіт;

– інноваційна перебудова самого будівельного комплексу (інноваційне технічне оснащення будівельно-монтажних робіт, технологічні інновації, інновації в сфері організації й управління будівельно-монтажними роботами).

Узагальнюючи численні дослідження з питань інновацій у будівництві [6-9], можна виділити такі основні причини кризи інноваційних основ розвитку будівельних підприємств України:

1) консерватизм будівельних підприємств, вкрай повільне впровадження й широкого поширення нових технологій;

2) обмеженість інформації щодо досвіду здійснення будівельних інноваційних проектів;

3) відсутність адекватних трансформаційному періоду механізмів управління інноваційною діяльністю;

4) порушення зв'язків між науковими організаціями та будівельними підприємствами;

5) загрозові обсяги зношеності фондів, техніки й технології будівельного виробництва;

6) нерозвиненість системи захисту прав інтелектуальної власності, яка обумовлює високий економічний ризик процесу реалізації вітчизняними винахідниками й розроблювачами своїх нововведень;

7) загальнополітичні й фінансові труднощі в державі, що зумовлюють кризу фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств будівельного комплексу;

8) недостатність обсягів фінансування інноваційної діяльності.

Формування й реалізація оптимальної моделі фінансування інноваційного розвитку будівельних підприємств повинно базуватися на вирішенні наступних важливих питань:

– пріоритетне державне стимулювання базисних інновацій будівництва, спрямованих на досягнення соціально значимого ефекту;

– створення державної фінансової підтримки та стимулювання інноваційної діяльності будівельних підприємств;

– цільове використання власних коштів ресурсів для фінансування інновацій (при цьому провідна роль в акумуляції цих коштів належить цінovій політиці);

– розвиток інноваційної культури, як на рівні держави, так і на рівні підприємства.

Вирішення основних питань, пов'язаних із механізмом фінансування інноваційної моделі розвитку підприємств будівельного комплексу, зумовить надходження додаткових інвестицій у сферу інноваційного розвитку будівництва, забезпечить оптимізацію структури виробничого капіталу, а також активізацію енергозберігаючої діяльності вітчизняних підприємств будівельного комплексу.

Література

1. Бубенко О.П. Інноваційні складові підвищення ефективності будівельних підприємств // БізнесІнформ. 2012. № 12. С. 156-161.

2. Вознюк Ю.В. Джерела фінансового забезпечення будівельного процесу // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2007. Вип. 3 (39). С. 46-51.

3. Волк О.М., Шашко М.В. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності у будівельній галузі України // Вісник СумДУ. 2012. № 1. С. 115-121.

4. Есипенко А.Д. Інвестиційний та інноваційний розвиток будівельної галузі України в умовах світової фінансової та економічної кризи // Сучасні технології, матеріали і конструкції у будівництві. 2009. № 2. Т. 7. С. 120-122.

5. Камбур О.Л., Петрищенко Н.А. Підтримка інноваційного розвитку будівельної галузі // Можливості та перспективи забезпечення стійкого економічного розвитку України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 17-18 лют. 2012 р. К.: Київський економічний науковий центр, 2012. Т. 1. С. 19-20.

6. Карпенко А.В. Рівень фінансування інноваційної діяльності в Україні // Економічні інновації. 2013. Вип. 54. С. 72-78

7. Норкіна Т.П., Скарбун З.О. Удосконалення управління інноваційним розвитком підприємств будівельної галузі // Економіка будівництва і міського господарства. 2013. № 1. Т. 9. С. 55-62.

8. Петрищенко Н.А. Аналіз стану будівельної діяльності у регіонах України // Економіка: реалії часу. 2015. № 4 (20). С. 192-197.

9. Федотова С.Ю. Вдосконалення методологічних підходів до оцінки конкурентоспроможності продукції та послуг інноваційно-інвестиційних підприємств будівельного комплексу України // Економіка та держава. 2010. № 10. С. 95.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

Світлична Д.М., студентка 2 курсу факультету Менеджменту

Оболенцева Л.В., д.е.н., доцент кафедри Туризму і готельного господарства

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Не можливо «з нуля», не враховуючи досвід управління персоналом зарубіжних країн світу запропонувати та створити щось нове, функціональне в управлінні трудовою діяльністю працівників для вітчизняного підприємства. Обов'язковим є розгляд моделей, що вже успішно функціонують, вивчення їх історії та становлення. Накопичений світовий управлінський досвід створює передумови для успішного вирішення вітчизняних проблем управління персоналом, зокрема, в аспекті управління трудовою поведінкою працівника на підприємстві.

Управління трудовою діяльністю персоналу на підприємстві в різних країнах світу має свої специфічні особливості, без дослідження яких неможливо сформулювати досконалі підходи до удосконалення вітчизняної системи управління персоналом.

Роль і функції персоналу розвиваються під впливом розвитку моделей людського суспільства, змінюють актуальні предмети виробництва. Науково-технічна революція і зростання доходів населення в постіндустріальному суспільстві сприяли переходу від виробництва товарів, характерного для індустріального суспільства, до надання послуг. Цей перехід зробив найбільш цінними економічними ресурсами професіоналізм, здатність до навчання і креативність людини [1].

Для того щоб в сучасних умовах, де поєднані ознаки усіх моделей суспільства, забезпечити надійну життєдіяльність підприємству, необхідно звертати увагу також на закордонний досвід щодо використання основного ресурсу – персоналу.

Роботодавці відзначають, що виникають і деякі труднощі в роботі з молодими фахівцями, які проявляються в наступному:

- 1) бажання швидкого просування по кар'єрних сходах;
- 2) відсутність професійного розуміння в досягненні цілей організації;
- 3) бажання високої заробітної плати.

Для вирішення проблеми кваліфікованих кадрів можливе застосування, наступних заходів, які дозволять підвищити ефективність роботи персоналу в індустрії гостинності [2].

1. Співпраця між вузами і готельними підприємствами.

Це дозволить студентам працевлаштуватися після закінчення вищого навчального закладу, а роботодавцю не придбати «кота в мішку».

Таке рішення вигідне як для вищого навчального закладу, так і для роботодавця.

Переваги співпраці для роботодавця:

- 1) виховання лояльних (відданих компанії) співробітників;
- 2) створення робочих місць;
- 3) менші витрати на пошук нових співробітників;
- 4) задоволення потреби компанії в якісному персоналі.

Для вищих навчальних закладів:

- 1) надання практики студентам;
- 2) працевлаштування випускників;
- 3) підвищення якості освітніх послуг за рахунок поєднання теорії та практичних занять.

Таким чином, ефективність співпраці вищого навчального закладу та готельного бізнесу дозволить вирішити цілий ряд проблем:

- 1) підвищити продуктивність праці;
- 2) створити нові технології;
- 3) підвищити конкурентоспроможність компаній на ринку готельних послуг;
- 4) знизити рівень безробіття серед випускників вищого навчального закладу.

2. Впровадження та реалізація моделі компетенцій в підготовці фахівців спільно з вищим навчальним закладом та готельним підприємством.

В даному випадку модель компетенцій може стати сполучною ланкою між підприємством та вищим навчальним закладом. Навчальний заклад має вибудувати навчальні плани за напрямками підготовки згідно з визначеними компетенціями, які будуть розроблені з урахуванням вимог, що пред'являються підприємствами індустрії гостинності.

Використання компетентного підходу при навчанні студентів полягає в поєднанні традиційних форм (лекції, семінари) з сучасними активними методами навчання (кейс-практики, ділові ігри, майстер-класи, стажування, презентації проєктів). Саме така підготовка і робота над проєктами в групах сприяють застосуванню методів моделювання та прогнозування в професійній діяльності, розробці інших способів вирішення проблем тощо.

Результатом реалізації цих вимог, що пред'являються до працівників туристичної індустрії, є сформована професійна модель компетенцій, на основі якої і будуть підготовлені випускники вузу.

На даний момент існує велика проблема, що стосується мотивації персоналу. Програми мотивації та стимулювання ще не достатньо розвинені та популярні у нашій країні. Це викликано і такими обставинами, що у

висококваліфікованих працівників дуже високі вимоги до компаній. А також має вплив той фактор, що у суспільстві не цінується довге перебування на роботі в одного роботодавця. На сьогодні, змінити роботу на іншу з «кращими умовами» готовий в середньому майже кожен другий працівник, що найкращим чином характеризує невисоку ефективність програм, що стимулюють.

Під час розроблення системи мотивації найбільш поширеною помилкою є її формування на тривалий термін. У цьому випадку з часом вона перетворюється на систему заохочень, яка передбачає винагороду за вже досягнуті результати, в той час як система мотивації покликана мотивувати персонал до досягнення цілей, визначених завдань, подолання труднощів. Тому необхідно періодично переглядати системи мотивації. При розробленні нової програми потрібно враховувати недоліки, помилки, зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, визначати нові цілі та завдання.

Література

1. Балабанова Л.В., Стельмашенко О.В. Стратегічне управління персоналом підприємства в умовах ринкової економіки : монографія : Донецьк: Дон НУЕТ, 2010. 238 с.
2. Крушельницька О., Мельничук Д. Управління персоналом : навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 304 с.

СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНИЙ БІЗНЕС В РОЗРІЗІ ЕФЕКТИВНОЇ БІЗНЕС-МОДЕЛІ

Сербул К. С., студентка ІІ курсу магістратури Економіко-правового факультету
Ненно І. М., д. е. н., доцент, професор кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова

На сучасному етапі розвитку економічних і політичних відносин, коли рушійними силами розвитку бізнесу є інтернаціоналізаційні та глобалізаційні процеси - дуже важко не зауважити світові тенденції в розвитку бізнесу. Соціальна відповідальність бізнесу - наразі є не просто тенденцією, а важливим складником його ефективної діяльності.

Теоретичне підґрунтя концепції соціальної відповідальності бізнесу було закладене ще у XVIII ст., коли відбувалися індустріальні революції та формувалося сучасне уявлення про підприємництво. Власники окремих підприємств брали на себе відповідальність за своїх працівників, керуючись при цьому власними релігійними чи етичними переконаннями [1, с. 36]. На тому історичному етапі цього було достатньо для повного відображення соціальної відповідальності роботодавців до інших учасників процесу - на той момент такими виступали тільки їх наймані працівники. На той час і навіть багато років після цього моменту концепція соціальної відповідальності ще не набуває своєї поширеності, адже тоді пріоритети розвитку були направлені на підвищення ефективності роботи виробництва, збільшення кількості товару, підкорення більшої долі ринку і для цього було варто просто виготовляти найбільш якісний товар по міркам тих часів і просто задовольняти попит.

Якщо ж порівняти із сьогоднішнім, то досягти ефективності та успіху на ринку вже набагато складніше, адже пропозиція зазвичай перевищує попит і для того, щоби наприклад підкорити собі більшу частину ринку і, що не менш важливо, утримати її, вже треба неабияк замислитися про почуття і стан усіх учасників процесу: своїх працівників, контрагентів, споживачів, та навіть довкілля в якій, компанія існує.

На сучасному етапі соціальна відповідальність бізнесу являє собою саме такий багатоступеневий механізм, що може бути використаний на користь усім учасникам процесу, у тому числі і самому підприємству.

Застосування корпоративної соціальної відповідальності надає компаніям конкретні переваги, зокрема, покращення управління завдяки запобіганню ризикам; покращення репутаційного менеджменту; збільшення обсягів продажу та частки ринку; мотивування співробітників; оптимізація операційних процесів та зменшення витрат; лояльність інвесторів; покращення фінансових показників діяльності; налагодження стосунків із державним сектором та суспільством тощо [2].

За визначенням, що наведено у ISO 26000, прийнятого у 2010 році, «соціальна відповідальність» – це відповідальність підприємства за вплив його рішень та дій на суспільство, навколишнє середовище, шляхом прозорості та етичної поведінки, яка: сприяє сталому розвитку, а також здоров'ю та добробуту суспільства; враховує очікування зацікавлених сторін; відповідає чинному законодавству та міжнародним нормам поведінки [1, с. 40].

Окрім цього, існує Global Reporting Initiative (GRI) Глобальна ініціатива зі звітності (ГІЗ) - це міжнародна незалежна організація зі стандартизації, котра допомагає підприємствам, владним структурам та іншим організаціям зрозуміти та повідомити з приводу свого впливу на такі основні проблеми, як зміни клімату, права людини та корупцію.

Принцип полягає в тому, що з нагоди бути більш “прозорими” в питаннях екологічного, економічного та соціального впливу, компанії публікують сталі звіти, також відомі як звіти корпоративно-соціальної відповідальності, екологічні звіти, та соціально-управлінські звіти.

Здебільшого компанії роблять це через зростаючий тиск з боку зацікавлених сторін, а саме - владних структур, споживачів та інвесторів.

Вперше система сталих звітів ГІЗу була представлена в 2000 році, на сьогодні вона широко використовується мультинаціональними організаціями, владними структурами, малими та середніми підприємствами, не державними організаціями та індустріальними групами в більш ніж 90 країнах [3, 4].

В 2017-му році 63% компаній з рейтингу 100 найбільших компаній та 75% з рейтингу Global Fortune 250 звітували про підключення до системи сталих звітів ГІЗу [5].

Чи впливатиме на рейтинг, імідж та результати компанії факт звітування за системою ГІЗу? Напевно, що так. На нашу думку, чим раніше компанії почнуть замислюватися щодо свого впливу на такі чинники як зміни клімату, права людини та корупцію та спробують зафіксувати це у звітах за міжнародним зразком - тим раніше можна казати про здобуття поваги та довіри

від міжнародної спільноти, та навіть зріст шансів наближення до рівня успіху міжнародних компаній. Але тут вже треба враховувати набагато більше чинників, аніж просто звітування з приводу корпоративної соціальної відповідальності.

Література:

1. Охріменко О.О., Іванова Т.В. Соціальна відповідальність. – Навч. посіб. – Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». – 2015. – 180 с., 36 - 40 с.

2. Мазуренко В. П., Засенко О. Ю. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі. Ефективна економіка № 6, 2012. Видавництво ТОВ «ДКС-Центр» [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1199>

3. Pedersen, Esben R.G. (2015). *Corporate Social Responsibility*. London: SAGE Publishing. p. 107. ISBN 9780857022448. [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Special:BookSources/9780857022448>

4. "Global Reporting Initiative - Facts and Figures". *Global Reporting Initiative*. Retrieved 11 February 2018. [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://www.globalreporting.org/gri-20/Pages/Facts-and-figures.aspx>

5. KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017 [Електронний ресурс] - режим доступу:

<https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>

ФІНАНСОВА НАУКА ЯК СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ, ЇЇ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Скорина А.С., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Виникнення фінансової науки як сфери людської діяльності пов'язане з необхідністю пошуку нових ефективних методів формування і використання фінансових ресурсів, з розвитком фінансових відносин, зростанням інтелектуальних здібностей людей.

Фінансова наука – система упорядкованих знань про фінансові явища і процеси, з виявленими достовірними передумовами виникнення, механізмами та принципами функціонування, доказовими, обґрунтованими положеннями та висновками про їх вплив на людину, господарство, суспільство, цивілізацію, оцінкою здобутків, вигод, втрат.

Фінансова наука являє собою систему специфічних знань, які групуються навколо понять: бюджет, державні фінанси, податкова система, банківська система і деякі інші.

Фінансова наука має свої особливості, що перебувають в наступному: вона є загальною наукою, предмет якої складає соціальні категорії. По перше

цією особливістю, фінансова наука відрізняється як від природних, так і від юридичних наук. По-друге, фінансова наука є юридичною наукою, що вивчає такі фінансово-правові категорії і явища, які представляють собою з'єднання правової та економічної матерії. Так грошові кошти є і продуктом економічного закону вартості і творінням державної влади, тобто фінансова наука не може обходитися без економічних понять складових обов'язковий фундамент фінансово-правових явищ. По-третє, фінансова наука покликана не тільки об'єднувати фінансово-правові норми, а й слугувати базою для вирішення практичних питань фінансових органів.

В сучасній світовій та вітчизняній фінансово-економічній літературі приділяється значна увага розкриттю питань історії розвитку фінансової науки, де відмічаються глибинні коріння фінансової науки, які сягають далекого минулого, коли тільки починали формуватися передумови виникнення та становлення фінансів. Кожний новий етап цивілізаційного розвитку в сфері фінансів відмічається розширенням наукових знань про фінансовий світ, методів і технологій їх аналізу, формуванням різноманітних концепцій і теорій їх економічної природи, сутності, ролі і розвитку.

Наука про фінанси бере свій початок у працях видатних філософів, економістів, представників різних шкіл, а саме: Т. Гоббса, Ж.Симонд де Сімонді, І. Юсті, Й. Зенненфельса, А. Сміта, Д. Рікардо, Ж.-Б. Кольбера, А. Тюрго, І.І. Янжула, С.Ю. Вітте тощо. Таким чином, пізнання сучасного стану фінансової науки не можливе без його історичного аспекту.

Як система знань фінансова наука пройшла довгий шлях свого розвитку та становлення її ще триває до нині. Розглядаючи основні історичні аспекти становлення та розвитку світової фінансової науки встановлено, що до XV ст. фінансової науки як окремої галузі наукових знань не існувало, хоча окремі її аспекти розглядалися філософією, зокрема представниками античної науки Аристотелем, Платоном, Ксенофонтом, Цицероном та іншими.

Пожвавлення у розвитку фінансової науки спостерігається наприкінці XVIII ст. Цьому сприяли нові наукові відкриття в філософії, політичній економії, праві, державному управлінні. Відбувалися докорінні перетворення в економіці та політиці. Основоположником цієї школи став Ф. Кене (1694-1774). Він розробив економічну таблицю, за допомогою якої з'явилася можливість досліджувати взаємозв'язок податків і економічного зростання.

Наступний етап розвитку фінансової теорії, як і раніше у рамках політекономії пов'язаний з ім'ям Адама Сміта (1723-1790), який настільки детально проаналізував державні прибутки, витрати і борги, що його можна назвати першим фінансовим аналітиком. Найобдарованішим і найвідомішим учнем А.Сміта був Давид Рікардо (1772-1823), який в своїй головній праці «Початки політичної економії і податкового обкладання» (1817) розвинув та доповнив ідеї свого вчителя.

У першій половині XIX ст. відбувається промисловий переворот, розвивається надалі ринкова економіка. Це обумовлює розквіт фінансової науки.

Найбільший розвиток фінансової науки припадає на другу його половину XIX ст. В цей час у більшості країн Європи перейшли від абсолютизму до конституційної форми правління. Стали розвиватися правові основи державного управління, у тому числі й фінансове право, виникла потреба в наукових дослідженнях у галузі фінансів. Саме в цей час фінансова наука виокремлюється із загальної теорії політичної економії і стає самостійною сферою знань. В цей період вагомий внесок у фінансову науку внесли німецькі учені.

Особливостями становлення та розвитку фінансової науки в Україні є те, що вона почала розвиватися в умовах Російської імперії, і тому дуже важко виділити внесок українських вчених в її розвиток. Але, все ж такі можна виділити українських вчених, які зробили особливий внесок у розвиток української фінансової науки, а саме М.М. Алексієнко, М.І. Туган-Барановський, М.І. Мітілін, П.Л. Кованько, М.П. Ямпольський. Особливу цінність для розвитку фінансової науки в Україні становлять праці І. Франка. Питанням фінансів відомий літератор та громадський діяч присвятив понад 40 праць.

Сучасними відомими вченими-фінансистами, що досліджують питання фінансів є О.Д. Василик, В.М. Опарін, І.О. Бланк, М.І. Савлук та інші. Відомими в області фінансів підприємницьких структур є професор Київського Національного економічного університету А. М. Поддєрьогін.

Теперішня фінансова наука України, маючи міцну теоретичну базу, вирішує дуже складні питання суспільного життя. Розширилась сфера досліджень, ускладнилися завдання науки. Науковці сучасного життя основну увагу приділяють розв'язанню проблем, пов'язаних із пошуком додаткових джерел доходів, які можна спрямувати на подолання бідності, безробіття, зростання обсягів та якості суспільних благ. Основною рисою сучасної фінансової науки є відсутність ідеологічного тиску. Сучасні наукові дослідження ґрунтуються не на ідеологічних засадах політичних партій, а на основі глибокого аналізу теоретичних положень, статистичної інформації, практичних даних. Все глибшого змісту набувають морально-етичні аспекти фінансової науки. Водночас фінансова наука стає проміжним і дуже важливим інструментом впливу на економіку і політику, на співвідношення між центром, регіонами і місцевим самоврядуванням. Визначальною рисою сучасної фінансової науки є плюралізм поглядів, дискусія, постійний прагматизм досліджень з позицій суспільних інтересів.

Таким чином, розвиток фінансових досліджень в сучасній Україні пов'язаний з її поступовою інтеграцією у світову економічну, зокрема фінансову, науку шляхом ідейно-теоретичного та методологічного оновлення.

Фінансова наука зможе успішно виконати свою роль тільки при використанні певних методів пізнання фінансового життя, основними з яких, як і в кожній науці, є методи індукції і дедукції. Також, фінансова наука спирається на методи фундаментальної методології, які включають діалектичні, загальнонаукові, спеціальні.

На сучасному етапі розвитку фінансової науки в Україні сформувалися такі її напрямки як: фінансовий ринок, міжнародні фінанси, фінансовий менеджмент, страхування, бюджетна система, податкова система тощо.

Тому, в умовах лібералізації економіки та європейської інтеграції українські економісти-фінансисти розпочали пошук нових підходів до вирішення гострих економічних соціальних і фінансових проблем. Перед фінансовою наукою постали важливі питання про напрями і засоби зміцнення фінансової системи, наповнення державного бюджету, зміцнення національної валюти та ін.

Література

1. Вдовенко Л.О. Фінанси [Текст]: навч. посіб. /Л. О. Вдовенко, Н.М.Сушко, Н.Д. Фаюра. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 4 с.

2. Фінанси – Юрій С.І., Федосов В.М. - 3.1. Історичні передумови виникнення фінансової науки та її роль у суспільстві

3. Фінанси для фінансистів [текст]: підручник. / О.А. Шеремет, І.В. Дем'яненко, К.В. Багацька [та ін.] за заг. ред. Т.А. Говорушко – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 79с.

РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ ЯК НАПРЯМ СОЦІАЛЬНОГО ТА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Смірнова О. В., студентка 3 курсу економіко-правового факультету
Андрейченко А. В., д. е. н., доцент кафедри менеджменту та інновацій

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Проблеми, що стосуються шкідливого впливу промисловості на навколишнє середовище турбують екологів відносно давно. Поряд із сучасними засобами для організації ефективних способів утилізації небезпечних відходів створюються розробки варіантів мінімізації початкової шкоди екологічній ситуації. В цьому контексті, зниження викидів відходів дозволяє не лише скорочувати шкоду довколишнім інфраструктурним об'єктам, але й підвищувати економічну ефективність підприємств.

У даний час, в основному за кордоном, застосовується термін «чисте виробництво», що був введений в 1989 р. департаментом «Технологія, індустріалізація й економіка» Програми ООН з навколишнього середовища. Чисте виробництво – це виробництво, яке характеризується повним і безперервним застосуванням продуктів і процесів природоохоронної стратегії, що запобігає забрудненню довкілля таким чином, щоб понизити ризик для навколишнього середовища, людства. Сутність чистого виробництва – зменшення впливу на навколишнє середовище протягом всього життєвого циклу продукції [1, с. 16].

У ринкових умовах господарювання все більш набуває чинності комплексний підхід до ресурсозбереження, який включає органічне поєднання технологічних, економічних і соціальних напрямків інтенсифікації використання ресурсів. Це складова загального поняття "екологізація

виробництва", яке включає: стимулювання ресурсозбереження, переробку відходів, маловідходне виробництво, пошук принципово нових джерел енергії, утилізацію відходів і замкнуті цикли обігу води [2].

Ресурсозбереження охоплює багато аспектів і складається із різних видів діяльності: виробничо-технічної, організаційно-економічної, правової, маркетингової, освітньої, науково-дослідної, соціальної та екологічної.

Усі складові ресурсозбереження взаємопов'язані і взаємозалежні. Комплексна взаємодія всіх складових забезпечує підвищення соціальної, економічної, екологічної ефективності суспільного виробництва [3, с. 221-222].

Рис. 1. Погляди на раціональне природокористування.

Джерело: Складено на основі [4].

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини - невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

Стаття 41 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» виділяє певні економічні заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища, що передбачають:

а) взаємозв'язок усієї управлінської, науково-технічної та господарської діяльності підприємств, установ та організацій з раціональним використанням природних ресурсів на основі економічних важелів;

б) встановлення лімітів використання природних ресурсів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище;

- в) встановлення ставок екологічного податку;
- г) надання підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам податкових, кредитних та інших пільг при впровадженні ними маловідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії;
- д) відшкодування в установленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про охорону навколишнього середовища тощо [5].

Основні напрями стратегії ресурсозбереження:

- 1) комплексне використання паливних і мінерально-сировинних ресурсів;
- 2) стабілізація земельного фонду, рекультивація відпрацьованих кар'єрів;
- 3) ефективне регулювання лісокористування, активне лісовідновлення, підтримання продуктивності лісів;
- 4) збереження рекреаційних ресурсів завдяки розміщенню нових промислових об'єктів;
- 5) широке використання в галузях переробної промисловості вторинної сировини;
- 6) впровадження ресурсозберігаючої технології і техніки та ін. [6, с. 102].

Отже, розумне використання всіх компонентів та властивостей сировини забезпечується завдяки раціональності та ефективності організації виробництва. В цьому випадку визначальними є вимоги максимального зменшення енерго-, матеріало- і трудомісткості виробництва та пошук нових екологічно обґрунтованих сировинних і енергетичних технологій. [7, с. 37].

Широке застосування ресурсозберігаючих технологій в усіх галузях народного господарства справді може стати одним із вирішальних факторів поліпшення екологічної ситуації в країні. Окупаючись в досить короткий термін, вони здатні забезпечити найбільший вихід кінцевого продукту. Однак, залучення у виробничий процес раціоналізаторства, не зважаючи на актуальність, сьогодні стримується економічними можливостями нашого суспільства.

Література

- 1. Андрусак Н. С. Екологічний менеджмент і аудит: навч. посібник. – Чернівці: Видавничий дім «Родовід», 2013. - 195 с.
- 2. Мартусенко І. В., Погрішук Б. В. Регіональна економіка. *Альтернативний спосіб господарювання та використання природно-ресурсного потенціалу*: підручник. – Тернопіль: Крок, 2015. - 626 с. URL: http://pidruchniki.com/76335/rps/resursozberezhennya_alternativniy_sposib_gospodaryuvannya_vi_koristannya_prirodno-resursnogo_potentsialu.
- 3. Мельник Л. Г., Сотник І. М., Чигрин О. Ю. Економіка природних ресурсів.: навч. посібник. – Суми: Університетська книга. - 2010. - 346 с.
- 4. Липський П. Ю. Економіка природокористування. *Класифікація видів і форм природокористування*.: підручник. URL: http://lubbook.org/book_291_glava_25_Klasif%D1%96ka%D1%81%D1%96ja_vid%D1%96v_%D1%96_for.html
- 5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України / Відомості Верховної Ради України, 1991, № 41, ст.546. Документ 1264-ХІІ, чинний, поточна редакція

— Редакція від 12.10.2018, підстава - 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>

6. Довгунцов С. І. Розміщення продуктивних сил України.: навч.-метод. посібник. / С. І. Дорогунцов, Ю. І. Пітюренко, Я. Б. Олійник та ін. — К.: КНЕУ, 2000. - 364 с.

7. Андрейченко А. В. Безвідходне та маловідходне виробництво в АПК: ідентифікація понять.: Збірник наукових праць ЧДТУ. Економічні науки. – 2017. - № 47 – С. 34-40.

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Степаненко В.М., студентка 2 курсу факультету економіки та менеджменту
Солодовнік О.О., д.е.н., професор кафедри фінансів та кредиту

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Нестабільність політичних процесів, неухильне зростання нерівності і бідності, прекаризація трудових відносин, національні макроекономічні дисбаланси та інші виклики сучасності вказують на те, що наразі існує об'єктивна потреба у пошуку нових джерел зростання для забезпечення стійкого інклюзивного розвитку з метою підвищення добробуту суспільства. Інклюзивне зростання принципово відрізняється від звичайного економічного зростання, оскільки зміщує акцент на розвиток людини й підвищення її добробуту, а також на зниження рівня бідності та нерівності; спрямовує його на підвищення залученості та активної участі в економіці, а не тільки на результатах розподілу [1]. За допомогою фінансової інклюзії можна створити умови для залучення всіх верств населення до користування різноманітними фінансовими послугами, які прийнятні за ціною, відповідають потребам домогосподарств, доступні для всіх сегментів суспільства незалежно від доходу та місця проживання, що сприятиме економічному зростанню країни та окремих територій, а також зменшенню соціальної нерівності в суспільстві. Саме тому проблема фінансової інклюзії у забезпеченні соціально-економічного розвитку територій є надзвичайно важливою та актуальною.

Фінансова інклюзія - це процес забезпечення вчасного й повноцінного доступу до широкого спектра фінансових продуктів та послуг, поширення їх використання серед усіх прошарків суспільства через впровадження існуючих інноваційних підходів включно з фінансовою обізнаністю й освітою з метою просування як фінансового добробуту, так і економічної та соціальної інклюзії [2]. В останніх публікаціях наукового і практичного характеру, а також керівних документах державної влади поняття фінансової інклюзії розглядається у трьох аспектах: 1) доступність фінансових послуг, тобто можливість споживача дійсно скористатися послугою через контакт з фінансовим посередником; 2) фінансова грамотність, тобто здатність споживача здійснити усвідомлений вибір послуги, повністю усвідомлюючи вигоди та ризики від користування нею; 3) захист прав споживача – гарантія

безпечного, прогнозованого та якісного надання послуги, забезпечена третьою стороною.

За результатами опитування мешканців міст та сіл України віком від 18 років, проведеного маркетинговою дослідницькою компанією InMind у 2017 р. [3], рівень проникнення фінансових послуг в країні значно нижчий за світові норми: в середньому, один українець має лише одну банківську картку та один поточний рахунок в банку. Інші послуги використовуються або у разі крайньої потреби (зокрема кредитні картки), або за традицією (депозити, їх мають менше 10% населення), або навіть без усвідомлення сутності послуги (наприклад, страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів). Втім, за даними НБУ [4; 5] упродовж 2017 – 2019 рр. тільки 63% дорослого населення України мали принаймні один банківський рахунок. Зазначимо, що за цим показником наша держава перебуває на нижчому рівні порівняно з іншими країнами Європи. Наприклад, у Чеській Республіці рахунки у фінансових установах мають 81% дорослих, в Угорщині – 75%, в Білорусі – 81%, в Австрії – 98%, у Королівствах Нідерланди та Данія – 81%.

Однією з основних проблем забезпечення фінансової інклюзії в Україні є неможливість скористатися фінансовою послугою через її фізичну недоступність для мешканців певних територій. Так, за 2014-2018 рр. кількість банків зменшилась майже вдвічі (з 147 до 77 банків), що зумовило скорочення їхніх відділень з 15,1 тис. до 8,5 тис. або на 43,7%, у першу чергу у малих містах та селах. Незважаючи на позитивну динаміку зростання з року в рік кількості платіжних терміналів в цілому по Україні, доступність безготівкового розрахунку у торгових мережах окремих територіально-адміністративних одиниць залишається на низькому рівні. Так, у м. Київ кількість платіжних терміналів близька до європейських країн і становить 16,2 шт. на 1 тис. осіб населення, у Харківській області – 6,5 шт. на 1 тис. осіб, а в Тернопільській – лише 3,3 шт. на 1 тис. осіб. При цьому в межах однієї області найбільша концентрація зберігається в головних містах [5]. Використання населенням можливостей дистанційного отримання фінансових послуг за допомогою комп'ютера або мобільного телефону наразі є також обмеженим через низький рівень підключення користувачів-фізичних осіб до Інтернету, який до того ж відрізняється у територіальному розрізі. Наприклад, станом на 2019 р. питома вага користувачів-фізичних осіб у загальній кількості населення Київської області становила 7,8%, Харківської області – 6%, а Тернопільської області – 9,8%. Зазначимо, що неможливість скористатися фінансовою послугою через її фізичну недоступність для мешканців менш населених чи менш економічно активних територій не тільки негативно впливає на добробут і якість населення, а й знижує привабливість таких територій для ведення бізнесу, що загалом негативно впливає на їх соціально-економічний розвиток.

Не менш серйозною перешкодою поширення використання фінансових послуг є низький рівень фінансової грамотності населення. Результати досліджень [2; 3] вказують на те, що сучасні українські користувачі фінансових послуг володіють лише базовими знаннями та навичками, що дозволяє використовувати здебільшого найпростіші послуги, але географічне

розташування регіонів, особливо їх наближеність до певних країн-сусідів, помітно впливає на фінансову грамотність та фінансову інклюзію. Підвищення рівня фінансової грамотності дає змогу змінити тип фінансової поведінки користувача – від прийняття інтуїтивних рішень до вироблення раціональних та відповідальних рішень з врахуванням можливих ризиків. Освіченість з фінансових питань об'єктивно зумовлює більшу обізнаність та прагнення застосування нових продуктів і послуг, пов'язаних із фінансовим плануванням особистих фінансів, що сприяє трансформації заощаджень у інвестиції, які є підґрунтям економічного розвитку країни та окремих територій.

Отже, в ході проведеного дослідження обґрунтовано об'єктивну потребу підвищення рівня фінансової інклюзії з метою забезпечення соціально-економічного розвитку країни та окремих територій, а також доведено існування істотних територіальних відмінностей у забезпеченні фізичної доступності фінансових послуг та підвищенні фінансової грамотності населення України, як складових фінансової інклюзії. Подальші дослідження за цим напрямом будуть спрямовані на розробку методичного підходу до оцінювання рівня фінансової інклюзії територій, що створює інформаційне підґрунтя для визначення стратегічних пріоритетів і механізмів забезпечення соціально-економічного розвитку територій в Україні.

Література

1. Тютюнникова С.В., Пивоварова К.Л. Інклюзивний розвиток національної економіки як чинник подолання бідності. *Бізнес Інформ*. 2018. № 8. С. 105-111.
2. Сохацька О.М., Кириленко С.В. Удосконалення банківського обслуговування в контексті забезпечення фінансової інклюзії. *Фінанси України*. 2019. № 6. С. 118-128.
3. Фінансова грамотність, обізнаність та інклюзія в Україні: звіт про дослідження. Додатковий проект IP-FSS в Україні. Проект регіонального економічного розвитку. Листопад 2017 р. 69 с.
4. Основні напрями Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року. / Нац. банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_2025.pdf?v=4
5. Форум з фінансової інклюзії. / Нац. банк України. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=71600439&showTitle=true

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Тимчур Г.М., студентка 1 курсу навчально-наукового інституту бізнесу та менеджменту

Бабко Н.М., к.ек.н., доцент кафедри Маркетингу та медіакомунікацій

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує розробки заходів і механізмів сталого розвитку українського села та якнайскорішого прийняття рішень у цій сфері розвитку людського потенціалу нашої держави. Без подолання негативних тенденцій у розвитку сільських територій, на яких проживає майже третина населення України, наша країна не

зможе ефективно конкурувати з іншими країнами. Низький рівень життя сільського населення загрожує відпливом найбільш активної та працездатної його частини до міст, активізує зовнішню трудову міграцію, що посилює занепад сільських територій.

Головною сферою діяльності на селі й надалі залишається сільське господарство, тому закономірним є посилений інтерес науковців і практиків до теоретичних проблем розробки механізму регулювання соціальної сфери та її структурних елементів в умовах становлення ринкових відносин. Це пов'язано з тим, що розвиток аграрного сектора економіки забезпечує вирішення складних соціально-економічних проблем села.

Вивченню проблем розвитку сільських територій присвячено праці багатьох українських вчених: Калетніка Г. М. [3], Лисенко Л. В. [6], Мазура А.Г. [7], Мазура С.А. [8] та інших.

За Мазуром А. сільські території включають в себе: населення, сільськогосподарські та інші угіддя поза межами сільських поселень, органи самоврядування та громадянські організації. Поняття ж «сільська місцевість» доцільно використовувати щодо кожного окремого населеного пункту, але не сільських територій як їх сукупності. [7].

Сільський розвиток означає цілеспрямовану зміну інституційних, економічних, екологічних, демографічних, соціальних, культурних, побутових та інших найважливіших факторів, що визначають напрямки та безпосередньо впливають на зростання рівня і якості життя сільського населення та забезпечують недопущення чи подолання бідності, а не просто більш комфортне існування в умовах бідності.

Основним способом організації сільськогосподарського, лісового, рибного, пасовищного та аквакультурного виробництва, що здійснюється і управляється сім'єю і спирається переважно на працю членів сім'ї є сімейне селянське фермерське господарство. В Україні функціонує 40,7 тис. фермерських господарств (з них 20 %, або 8,1 тис. з площею до 10 га) та 4,2 млн. особистих селянських господарств з середнім розміром земельної площі 1,5 га. Вони забезпечують виробництво понад 50% валової продукції сільського господарства, в тому числі 97% картоплі, 82-86% овочів, плодів і ягід, майже 80% молока, понад 40% м'яса. Задовольняючи потребу внутрішнього ринку у трудомістких і комерційно непривабливих для інших виробників продовольчих товарах, вони також дають змогу підприємствам корпоративного сектору нарощувати виробництво експортоорієнтованих видів сільськогосподарської продукції. Фермерські та особисті селянські господарства є місцем прикладання праці для 80% осіб, зайнятих у сільському господарстві [7].

Досвід багатьох європейських країн доводить, що в сучасних ринкових трансформаціях перевагою сімейного фермерського господарства є також те, що в процесі виробництва чи надання послуг постійно нагромаджується і передається від більш досвідчених до менш досвідчених або молодих працівників досвід та навички сільськогосподарського виробництва. Це є підставою для формування стабільності зайнятості у сільській місцевості та розвитку сільської економіки [1].

На думку Лисенка Л., потрібно використовувати досвід Польщі щодо формування механізмів забезпечення підприємств фінансовими ресурсами з державних джерел. Цей процес є відкритим, публічним, загальнодоступним, одним із його напрямів є стимулювання розвитку поряд із аграрними підприємствами сільських територій, які є підґрунтям відповідного виробництва. Якщо витратити кошти на дотування наявності тварин, будувати за рахунок бюджету (не зважаючи на рентабельність) тваринницькі комплекси та при цьому не розвивати соціальну інфраструктуру, то в один день може виявитися, що на них нема кому працювати [6].

Основна мета заходів з адаптації має бути сконцентрована на встановленні зі сторони Держави мінімальних необтяжливих вимог до критеріїв, яким має відповідати відповідна продукція, що знаходиться на внутрішньому ринку, а також пропонується до експорту, зокрема, на ринок ЄС.

В той же час у країнах ЄС ідея модернізації та інноваційності розвитку аграрного сектору останніми роками активно впроваджується на практиці. У Стратегії розвитку Європи до 2020 року наголошується на важливості досліджень та інновацій як ключових елементів у підготовці ЄС до майбутніх викликів. Орієнтирами “САП 2020” (Спільна аграрна політика) також є незамінність інновацій у підготовці європейського сільського господарства до майбутнього. В рамках бюджету Європи – 2020 передбачається виділення 4,5 млрд. євро на дослідження та інновації в області продовольчої безпеки, біо-економіки та сталого розвитку сільського господарства [2, 3, 5].

Прямуючи з вищесказаного створення нової форми господарювання – сімейних селянських фермерських господарств має відбуватися на добровільній основі, ніхто не повинен зобов'язувати ОСГ реєструватися без їх бажання, переконання та економічної вигоди. Виокремлення в сільському господарстві саме сімейного фермерського господарства необхідне ще й через те, що рівень ефективності його функціонування значно залежить від природних чинників, а це вимагає особливої (першочергової) постійної допомоги з боку держави на адресу сімейного фермерського господарства. Отже, виділення цієї форми сімейного фермерства є об'єктивно необхідним і практично значущим.

Одним із основних напрямів державної підтримки в Україні має стати фінансування структурних перетворень на сільських територіях. Слід врахувати досвід Польщі, сільське господарство якої покликане виконувати цілу низку функцій, зокрема економічну (розбудова стабільного розвитку), соціальну (зайнятість, збереження культури, традицій), туристичну (пошук можливих додаткових доходів для селян), екологічну (екологічне виробництво, підтримання природних умов відтворення земель) та регіональну (формування інфраструктури у співпраці з іншими регіонами).

Література

1. Батюк Л.А. Суспільні ринкові трансформації: глобальний контекст / Батюк Л.А., Квятко Т.М., Бабко Н.М. // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. - Харків: ХНТУСГ, 2018. – Вип. 193. - С. 110-120.

2. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. Міністерство аграрної політики та

продовольства України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/16025>.

3. Калетнік Г. М. Науково-теоретичні засади формування та розвитку людського капіталу в сільських територіях. Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур// Економіка. Фінанси. Менеджмент. - 2016. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://efm.vsau.org/files/pdfa/3379.pdf>.

4. Квятко Т.М., Рижикова Н.І. Генезис теорій конкуренції та прикладні засади їх імплементації в інноваційно-інвестиційному розвитку соціально-економічних систем. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. №4. С. 45-54.

5. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року. Кабінет Міністрів України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.kmu.gov.ua.

6. Лисенко Л. В. Розвиток сільського господарства і сільських територій в Польщі — досвід для України / Л. В. Лисенко // Державне будівництво. — 2008. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua>.

7. Мазур А.Г. Господарства населення як економічна категорія та суб'єкт облаштування сільських територій. А.Г. Мазур, О.В. Дмитрик// Економіка. Фінанси. Менеджмент. - 2016. - №11. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://efm.vsau.org/files/pdfa/3392.pdf>.

8. Мазур С.А. Інфраструктурне забезпечення розвитку сільських територій. С.А. Мазур // Економіка. Фінанси. Менеджмент. - 2017. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://efm.vsau.org/files/pdfa/3542.pdf>.

НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Трикоз М.М., студент 2 курсу магістратури факультету економіки і підприємництва

Прасол В.М., доцент кафедри підприємництва та бізнес – адміністрування

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Актуальність тематики дослідження. Ефективність є однією з основних категорій економіки, яка безпосередньо пов'язана з досягненням остаточного результату розвитку підприємства. Сучасний етап розвитку ринкових відносин в Україні вимагає від підприємств активних дій з підвищення ефективності їх діяльності. Проблема ефективності виробництва завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічної науки.

Основний матеріал. Зміст категорії ефективність складний та багатогранний, і не існує єдиного визначення цього поняття. Загалом ефективність – це категорія, що характеризує продуктивність будь яких затрат; це комплексне відображення кінцевих результатів використання засобів виробництва і трудових ресурсів.

Економічна ефективність виробництва - результативність виробничої діяльності, співвідношення між результатами господарської діяльності й витратами живої та уречевленої праці, ресурсами, що виражають досягнутий рівень продуктивних сил і ступінь їх використання.

Економічна ефективність залежить від економічного ефекту, а також від витрат і ресурсів, які викликали цей ефект. Таким чином, економічна ефективність - величина відносна, одержувана в результаті зіставлення ефекту з витратами і ресурсами.

Ефективність підприємства залежить, як відомо, від багатьох факторів: попиту на продукцію, що випускається, її конкурентоспроможності, технічного рівня виробництва, його відповідності сучасним вимогам, кваліфікації виробничого і управлінського персоналу тощо.

В сучасних умовах підвищення ефективності підприємства є головним стратегічним напрямком розвитку всіх галузей економіки, об'єктивною необхідністю, викликаною вимогами економічних законів.

Визначивши значення терміну економічний економічна ефективність, можна розглянути її систему показників, яка наведена в табл. 1.

Таблиця 1. Система показників економічної ефективності

Група показників ефективності	Показники
1. Узагальнюючі показники	1.1. Темпи росту виробництва продукції 1.2. Виробництво продукції на одну гривню витрат 1.3. Відносна економія (основних виробничих фондів, нормованих оборотних коштів, матеріальних витрат без амортизації, фондів оплати праці) 1.4. Загальна рентабельність 1.5. Зниження витрат на одну гривню товарної продукції
2. Показники ефективності використання праці	2.1. Темпи зростання продуктивності праці 2.2. Частка приросту продукції в результаті підвищення продуктивності праці 2.3. Економія живої праці річної кількості працівників (порівняно з умовами базисного року) 2.4. Відношення приросту заробітної плати до приросту продуктивності праці
3. Показники ефективності використання основних фондів	3.1. Фондовіддача 3.2. Виробництво товарної продукції на одну гривню середньорічної вартості нормованих оборотних коштів
4. Показники ефективності використання матеріальних ресурсів	4.1. Матеріальні витрати (без амортизації) на одну гривню товарної продукції 4.2. Витрати найважливіших видів матеріальних ресурсів у натуральному виразі на одну гривню товарної продукції
5. Показники ефективності нової техніки	5.1. Зростання продуктивності праці 5.2. Зниження собівартості продукції 5.3. Відносна економія матеріальних ресурсів 5.4. Економічний ефект в результаті впровадження нової техніки

6. Показники ефективності	6.1. Питомі капітальні вкладення: на одиницю виробничої потужності (по найважливішим видам продукції), термін окупності капітальних вкладень.
---------------------------	---

Основні фактори підвищення ефективності виробництва - це підвищення його технічного рівня, вдосконалення управління, організації виробництва і праці, зміна обсягу і структури виробництва, поліпшення якості природних ресурсів та інші.

Важливо знайти дійові напрямки підвищення ефективності функціонування підприємств. Для розв'язання цього завдання певного значення набуває класифікація чинників його зростання. Взагалі всі чинники підвищення ефективності функціонування підприємств зводяться до трьох напрямків:

- 1) управління витратами і ресурсами;
- 2) напрямки розвитку і удосконалення виробництва та іншої діяльності;
- 3) напрями удосконалення системи управління підприємством та всіма видами його діяльності.

Перший з напрямків підвищення ефективності діяльності підприємства — ресурсний — відображає першочергову необхідність аналізу ефективності використання наявної матеріальної бази виробництва та живої праці. При цьому слід враховувати рівень завантаження обладнання в часі, структуру собівартості продукції, що виготовляється, з точки зору співвідношення в ній часток амортизації, матеріальних витрат, витрат на оплату праці. Зазначені показники слід розглянути в динаміці, а також по можливості порівняти з показниками найближчих конкурентів. Для оборотних фондів найважливішим показником є швидкість їх обороту, отже, слід проаналізувати чинники її збільшення, зокрема такі:

- зменшення обсягів незавершеного виробництва;
- удосконалення системи матеріально-технічного забезпечення з метою оптимізації виробничих запасів;
- прискорення реалізації готової продукції (активізація маркетингової діяльності);
- зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

Крім того, слід звернути увагу і на інші напрямки раціоналізації використання матеріальних ресурсів: проаналізувати основні причини втрат та нераціонального використання ресурсів; забезпечити обґрунтоване нормування витрат матеріалів; організувати використання вторинних ресурсів; створити систему заохочення за економію сировини, енергії та матеріалів й відпрацювати її дійовість; акцентувати увагу на використанні сучасних високотехнологічних матеріалів.

Щодо аналізу ефективності використання трудового потенціалу підприємства, то тут слід зосередити увагу на таких аспектах: внутрішньозмінні

втрати робочого часу; втрати робочого часу внаслідок плинності кадрів; рівень використання засобів механізації, автоматизації праці та комп'ютерної техніки; аналіз системи стимулювання працюючих; визначення професійно-кваліфікаційної структури працюючих.

У межах другого, тобто організаційного, напрямку здійснюється пошук можливостей підвищення ефективності тих процесів, що відбуваються на підприємстві. При цьому насамперед увага звертається на ефективність управління.

Важливою складовою ефективності підприємства, а отже, і значним резервом її підвищення, є організація виробничого процесу. У конкретних умовах підприємства слід проаналізувати всі аспекти, що визначають ефективність організації робіт – від рівня робочого місця окремого робітника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому. Для виробничих підприємств, ураховуючи, звичайно, специфіку їх діяльності, особливу увагу треба звертати на можливості застосування більш ефективних типів виробництва (масового, великосерійного).

І, нарешті, останнім (але не за важливістю) напрямком пошуку можливостей підвищення ефективності є технологічний.

Вирішення проблеми технологічного відставання особливо актуальне для українських підприємств. Причому проблема ця є комплексною і має, принаймні, два компоненти: матеріальний та нематеріальний. Перший з них – це удосконалення технічної бази, а другий – організаційно-правові проблеми. На думку багатьох економістів, подолання технічного і технологічного відставання потребує не просто переходу на сучасні технології, а впровадження комплексу відносин, що називається корпоративною культурою. Така культура має запозичуватись, звичайно, у найпередовіших компаній з тривалим досвідом роботи в ринковому середовищі.

Висновки. Таким чином, першочерговим завданням є удосконалення системи управління. Успішна реалізація стратегії розвитку підприємства передбачає здійснення результативної, ефективної та конкурентоспроможної господарської діяльності. Основні чинники підвищення ефективності роботи підприємства полягають в підвищенні його технічного рівня, вдосконаленні управління, організації виробництва і праці, зміні обсягу та структури виробництва, поліпшенні якості природних ресурсів тощо. Лише вміле використання всієї системи названих чинників може забезпечити достатні темпи зростання ефективності виробництва.

Література

1. Гончарук А. Г. Формування механізму управління ефективністю підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / А. Г. Гончарук. — Одеса, 2010. — 37 с.
2. Осипов В. І. Економіка підприємства : [підруч.] / В. І. Осипов. — Одеса : Маяк, 2005. — 720 с.
3. Примак Т. О. Економіка підприємства: Навч. посіб. / Примак Т. О. — К.: Вікар, 2012. — 176 с.
4. Татаренко А. В. Экономическая эффективность предприятия. / Татаренко А. В. / Консультант бухгалтера. - 2011. - №12.- С. 21- 26.

ОЦІНКА НЕБЕЗПЕК УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Трофімова А. І., студентка 2 курсу факультету транспортних систем та технологій

Чухломіна Я. І., студентка 2 курсу факультету транспортних систем та технологій

Білим П. А., доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Стан захищеності громадянського суспільства, що характеризується відсутністю небезпеки для життя та здоров'я людей є одним із головних завдань держави. Ця функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період, одним з завдань єдиної державної системи цивільної безпеки є прогнозування і оцінка соціально-економічних наслідків надзвичайних ситуацій, визначення на основі прогнозу потреби в силах, засобах, матеріальних та фінансових ресурсах. Отже оцінка стану урбанізованих територій за рівнем забезпечення цивільної безпеки є актуальною та своєчасною задачею [1, 2].

Концептуальний підхід в оцінці урбанізованих територій за рівнем небезпек різного характеру базується на аналізі та комплексній оцінці наявних загроз та їх реалізації. У зв'язку з тим що загрози різного характеру мають відмінність в інтенсивності реалізації та масштабності негативних наслідків, існує об'єктивна необхідність у розробці методики оцінки, яка повинна враховувати наявні розбіжності такого характеру.

Концептуальний підхід до оцінки і районування урбанізованих територій за рівнем безпеки в даній роботі базується на тому, що інтенсивне втручання людини в рівновагу навколишнього природного середовища несприятливо позначається на рівні цивільної безпеки. Негативна дія різко посилюється при надзвичайних ситуаціях природного і техногенного характеру. Національна стратегія по оптимізації дій та заходів підвищення рівня безпеки для населення і навколишнього середовища повинні спиратися на сучасну оцінку стану природного середовища, потенційних небезпек природного і техногенного характеру.

Відповідно до концепції в дослідженні використовувалися такі критерії як «реальна реалізація небезпек і потенційна небезпека, стан».

Показники, які характеризують ці критерії, повинні бути типовими незалежно від розташування урбанізованої території мати високу інформативність, адекватність в оцінці небезпечних чинників. Вони повинні враховувати: компонентний аналіз стану безпеки; основні види негативної дії антропогенних чинників, особливості території; відображати основні

функціональні використання територій (лісогосподарська, сільськогосподарська, промислово-урбаністична).

Показники базуються на існуючій статистичній, моніторинговій та експертній інформації по кожному регіону.

Література

1. Добров Г.М. Экспертные методы в научно-техническом прогнозировании. – К.: Наукова Думка, 1974. 346с.

2. Выгодский М.Я. Справочник по высшей математике. – М.: АСТ: Астрель, 2006. – 901 с.

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ЗБУТОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ

Фурса М.В., студентка, магістрант 2 курсу Економічного факультету
Величко К.Ю., канд. екон. наук, доцент кафедри Міжнародної економіки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

Економічний розвиток регіону – це процес, який повинен забезпечити зростання економічного добробуту населення регіону шляхом ефективного використання всіх наявних регіональних ресурсів. За умов децентралізації якісно нова роль у економічному розвитку держави належить саме регіонам, при цьому стабільна робота підприємств регіону виступає основою розвитку територіальних громад та сприяє створенню умов розвитку конкурентоспроможності. Економічний розвиток регіону – це процес, який повинен забезпечити зростання економічного добробуту населення регіону шляхом ефективного використання всіх наявних регіональних ресурсів. Прибуткові підприємства регіону стають не лише основою розвитку самого регіону, а й формують базис для сталого економічного зростання. В цьому контексті для таких підприємств регіону важливим є формування ефективної збутової стратегії, особливо для підприємств, які працюють на зовнішніх ринках, де постійно змінюється кон'юнктура ринку та має місце високий рівень конкуренції.

Збутову діяльність доцільно розглядати як складний процес, який включає в себе не лише заходи з формування каналів розподілу та торгівлі товарами і послугами, але і весь спектр заходів, який забезпечує підвищення ефективності продажу, зокрема маркетингові комунікації. При цьому, збутова система підприємства повинна акумулювати в собі всі підрозділи, що забезпечують прибуткову реалізацію продукції, а основними складовими управління збутовою діяльністю є: персонал, ціноутворення та канали розподілу.

Одним з напрямів вдосконалення збутової політики є включення маркетингових комунікацій у збутову систему. саме застосування маркетингових комунікацій може стати складовою ефективною збутовою діяльністю. У цьому випадку доцільно говорити про інтегровані маркетингові комунікації як цілісний підхід та як комплекс різних видів таких комунікацій,

які використовують згідно з єдиною концепцією одночасно в межах маркетингової і збутової стратегії. Ефективність маркетингових комунікацій, з одного боку, тісно пов'язана з економічною ефективністю вцілому, а з іншого - характеризується певною специфікою. При оцінюванні ефективності маркетингово-комунікаційних заходів доцільним є врахування кількох ключових моментів [2]:

- існують певні обмеження, які необхідно брати до уваги при аналізі ефективності маркетингових комунікацій: не все можна врахувати й обчислити; не все, що можна підрахувати, має вартісну оцінку; не завжди можна точно визначити результат, отриманий від маркетингово-комунікаційних заходів;

- на кінцеву ефективність маркетингових комунікацій - діяльності впливають як внутрішні фактори, що залежать від замовника цих комунікацій, так і зовнішні, не залежні від його діяльності. Такі фактори доцільно аналізувати окремо;

- ефективність маркетингових комунікацій для різних суб'єктів ринку неоднакова і по-різному виявляється.

На практиці за одночасним впливом багатьох факторів важко визначити внесок маркетингових комунікаційних заходів. Для успішного функціонування підприємства в ринкових умовах необхідно враховувати комплексний маркетинговий підхід до господарської діяльності.

Тобто, головною метою оцінювання ефективності маркетингових комунікацій є:

- з'ясування відповідності цілей і завдань маркетингових комунікацій - діяльності цілям і завданням маркетингу;

- визначення відмінності між запланованими й фактичними витратами

- на здійснення маркетингових комунікацій - заходів;

- визначення конкретних результатів маркетингових комунікацій - діяльності за певний період;

- розроблення заходів для поліпшення застосування комплексу маркетингових комунікацій в перспективі;

- контроль за впливом маркетингових комунікацій на економічні показники господарської діяльності підприємства;

- контроль комунікативних показників, тобто рівня впливу маркетингових комунікацій – звернень на аудиторію, ступеня її охоплення, формування ставлення споживачів до підприємства та його продукції, ступеня залучення їх до найрізноманітніших маркетингових комунікацій – заходів та діалогового режиму, формування іміджу підприємства в широких колах громадськості та ін.

Крім вищезазначених шляхів важливими та достатньо ефективними є методи стимулювання збуту: надання безкоштовних зразків товарів; вільна демонстрація і можливість перевірки продукту; безпосереднє розповсюдження інформаційних листків з пропозиціями пільг і знижок агентами по збуту; організація конкурсів і лотерей для потенційних споживачів; демонстрація товарів у точках реалізації.

Стимулювання збуту не можна проводити постійно впродовж тривалого часу. У цьому випадку відношення споживачів до товару може погіршитися. Постійні знижки можуть розглядатися як ознака зниження якості або споживчих властивостей товару або як показник того, що товар морально застарів, і підприємство не може реалізувати його без знижок[1,с.123].

Таким чином, система управління збутом і розподілом базується на маркетингових дослідженнях та маркетингових комунікацій, що становить базис усіх маркетингових дій.

Література

1. Балабанова Л.В. Стратегічне маркетингове управління збутом підприємств : підручник / Балабанова Л.В., Мітрохіна Ю.П. —2009. —245с.

2. Дудкевич К.І. Удосконалення організації комунікативної політики на підприємстві / К.І. Дудкевич // Управління розвитком. –2014. – С. 29-31.

МОДЕЛЬ ВИНИКНЕННЯ ВИПАДКІВ ТРАВМУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

Чухломіна Я.І., студентка 2 курсу факультету транспортних систем та технологій

Трафімова А.І., студентка 2 курсу факультету транспортних систем та технологій

Рогозін А.С., доцент кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Для ефективного управління ризиками на об'єктах різних форм власності необхідна математична модель, що описує залежність імовірності виникнення випадків травмування від різних чинників, з врахуванням дотримання власниками об'єктів вимог охорони праці.

Беручи до уваги, що понад 70% випадків травмування обумовлені факторами, що піддаються профілактиці, припустимо лінійну залежність кількості таких випадків травмування від загальної кількості господарських об'єктів:

$$K_p = k \cdot N_p = k \cdot C \cdot N \quad (1)$$

де k – коефіцієнт пропорційності між кількістю випадків травмування, обумовлених профілактуючих факторами, і кількістю об'єктів, власники яких порушують правила і вимоги охорони праці;

N_p – кількість господарських об'єктів, на яких мали місце порушення вимог охорони праці;

C – деякий множник, що відображає частку власників, яким вигідно економити кошти за рахунок недотримання вимог охорони праці;

N – загальна кількість господарських об'єктів на даній території.

Ймовірність виникнення випадків травмування на господарських об'єктах в певний інтервал часу можна оцінити з урахуванням, (1) і статистичного визначення частоти випадків травмування як:

$$p = \frac{K}{N} = \frac{K_n}{N} + \frac{K_p}{N} = p_n + p_p + k \cdot C \quad (2)$$

де p_n , p_p - ймовірності виникнення випадків травмування за рахунок, відповідно, непрофілактіруємих і профілактуюємих факторів.

Розрахунок множника C , що відображає економічне уявлення господарчих суб'єктів про можливість порушення вимог охорони праці та визначальної частки власників об'єктів, яким вигідно економити кошти за рахунок недотримання названих вимог, проведемо на основі економічної моделі раціонального порушника. Раціональність порушника означає, що порушення відбувається тільки в тому випадку, якщо очікуваний виграш b від порушень вимог охорони праці перевищує можливі у випадку травмування і (або) покарання втрати u (тобто можливий виграш від вчинення порушення перевищує можливий програш у разі виникнення випадків травмування і (або) штрафних санкцій)

$$(1 - p)b > pu \quad (3)$$

при цьому вважається, що потенційний порушник на основі свого або чужого досвіду може оцінювати вірогідність p .

Уточнимо, що при розрахунку рівня порушень на основі моделі раціонального порушника враховується, що останній в якості очікуваного прибутку b може розглядати економію на витратах щодо забезпечення охорони праці, а як покарання може мати збитки u при виникненні випадків травмування на об'єктах і збитки H від штрафних санкцій за порушення вимог охорони праці при очікуваній їх ймовірності за одиницю часу f .

Очевидно, що стосовно до раціонального порушника ігнорування вимог охорони праці, з урахуванням можливих штрафних санкцій, відбувається тільки в тому випадку, якщо очікуваний дохід порушника задовольняє умові:

$$(1 - p)b - f \cdot H > pu. \quad (4)$$

Приймаючи гіпотезу, щодо розподілу доходів власників господарських об'єктів, можна побудувати математичну модель виникнення травмування працівників при змінах величини штрафних санкцій за порушення вимог охорони праці.

Література

1. Вентцель Е.С. Исследование операций / Вентцель Е.С. – М.: Советское радио, 2001. – 208 с.

ФІНАНСОВІ КРИЗИ ТА САНАЦІЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Шафар М. В., студент 5 курсу факультету обліку та фінансів
Москаленко В.М., асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Центральноукраїнський національний технічний університет

Світова криза та наступне реформування економічної системи України, що викликана євроінтеграцією, призвели до збільшення фінансово неплатоспроможних підприємств у будівельному секторі. Наслідком цього є не тільки збільшення збитків інвесторів та акціонерів, а й скорочення обсягу продукції, відсутність належної якості послуг та товарів, скорочення робочих місць, що в цілому негативно впливає на розвиток економіки країни. Збільшується кількість банкрутств підприємств, тому набуває актуальності ретельне вивчення факторів, що призводять до кризового стану підприємства та впровадження санаційних заходів.

Дослідженням кризи на підприємствах присвячено наукові праці таких науковців, як: Василенко В.О., Скібіцький О.М., Мараховська Т.М., Слободянюк А.В. [1], Судакова О.І. [2], Колісник М.К., Ільчук П.Г., Віблій П.І. та інші науковці. Проблема діагностики фінансової кризи присвячено ряд праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів, зокрема: Е. Альтмана, І. Романа, У. Бівера, Я. Вишнякової, Г. Іванова, Л. Лігоненко. Питання фінансової санації розглядалися у роботах Гришової І.Ю. [3], Маковоз О. В., Стегней М. І., Білак Г. Г., Лінтур І. В.

Поняття «криза» є багатоваріантним та має різноманітні аспекти, з огляду на які науковці формують пояснення до цього терміну. Під фінансовою кризою розуміють фазу розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві.

Розрізняють технічну неплатоспроможність, при якій підприємство не може виконати поточні зобов'язання перед кредиторами, і неплатоспроможність при банкрутстві, що характеризується перевищенням зобов'язань над активами господарюючого суб'єкта.

Для подолання фінансової кризи підприємства повинен бути проведений детальний аналіз причин виникнення банкрутства і розроблена комплексна програма фінансового оздоровлення і забезпечення соціального захисту працівників.

Комплекс економіко-правових заходів, направлених на оздоровлення суб'єкта господарювання, виведення його із стану неплатоспроможності і фінансову стабілізацію, називається санацією. Санація дозволяє запобігти повному банкрутству і ліквідації підприємства шляхом відновлення фінансової стійкості, поповнення власних оборотних коштів і забезпечення високої ефективності їх використання. Розробка програми санації здійснюється спільно керівництвом підприємства і аудитором залежно від ступеня напруженості

господарської ситуації і часу перебування фірми в зоні банкрутства. Етапи розробки програми включають підготовчий, базовий (оздоровчий) і завершальний періоди.

На підготовчому етапі уточнюються всі характеристики, що привели до фінансової нестійкості, проводиться експертно-аудиторська діагностика господарюючого суб'єкта.

На базовому етапі пропонується рішення основної задачі шляхом розробки бізнес-плану санації. Забезпечення фінансової підтримки, визначення її параметрів і відстоювання їх перед адміністрацією, акціонерами, власниками при реалізації програми санації проводиться на завершальному етапі.

Експертно-аудиторська діагностика підприємства може бути реалізована або експрес-методом, або поглибленим методом. Відмінності цих методів не тільки в об'ємі і часі проведення аналітичних досліджень, але і в об'єктивності рішень, на підставі яких будуть розроблені напрями фінансового оздоровлення і стабілізації підприємств.

Механізм санації - це підпорядкована система санаційних важелів, яка охоплює процес відновлення діяльності підприємства в комплексі, від моменту визначення кризи до виконання санаційної процедури, використання якої буде сприяти ефективному оздоровленню підприємства.

Основні принципи формування механізму санації підприємства визначені науковцями, як:

- пріоритетність процедури санації у ході справи про банкрутство;
- реабілітаційні заходи при банкрутстві використовуються при зворотній абсолютній неплатоспроможності,
- доцільним вважається проведення судової санації керівником підприємства,
- метою санації є видалення чи попередження загрози банкрутства, забезпечення найбільш ефективного використання потенціалу, адаптації до нових умов,
- критерії прийняття рішення комітетом кредиторів відносно санації повинні бути не тільки висновки незалежного аудиту, а й розробка концепції санації.

Класична модель санації це основа розробки механізму фінансової санації окремих підприємств. Алгоритм проведення складається з наступних дій:

- діагностика стану підприємства та аналіз причин виникнення кризової ситуації;
- рішення про ліквідацію та санацію;
- заходи з ліквідації чи санації;
- визначення цілей санації, формування санаційної стратегії;
- розробка санаційної програми та заходів;
- розробка програми санації, проекту;
- реалізація, координація, контроль за результатами, корекція.

Санація також може відбуватися шляхом об'єднання підприємств, які знаходяться на межі банкрутства, з більш міцною компанією за допомогою

випуску нових акцій або облігацій для мобілізації грошового капіталу, збільшення банківських кредитів, перетворення короткострокової заборгованості на довгострокову, повної або часткової купівлі державою акцій підприємства, яке знаходиться на межі банкрутства.

Джерелами фінансування санації можуть бути власні та залучені (інвестиційні) кошти. Незважаючи на те, що для кожного підприємства необхідно індивідуально розробляти план санації, є основні принципи, які побудовані на світовому досвіді. При розробці плану санації кожен господарюючий суб'єкт повинен чітко уявляти мету проведення заходів, алгоритм їх використання та необхідний час для проведення. Також потрібен розрахунок інвестиційної підтримки та наявність спеціалістів - фахівців.

Розрізняють два види реакції підприємства на фінансову кризу:

1. Захисна стратегія
2. Наступальна стратегія

Захисна стратегія передбачає різке скорочення витрат, закриття та розпродаж окремих підрозділів підприємства, скорочення та розпродаж обладнання, звільнення персоналу, скорочення окремих частин ринкового сегмента, зменшення відпускних цін і (або) обсягів реалізації продукції.

Наступальна стратегія передбачає активні дії: модернізацію обладнання, впровадження нових технологій і ефективного маркетингу, підвищення цін, пошук нових ринків збуту продукції, розробку і реалізацію прогресивної стратегічної концепції контролінгу та управління.

У сучасних умовах актуальності набуває дослідження кризових ситуацій: їх виникнення, фактори впливу, ймовірність виникнення та подальший розвиток. Дослідження криз, а саме: виявлення їх перших ознак є особливо важливим для підприємств, що функціонують в умовах нестабільності та мінливості зовнішнього оточення. При виявленні ознак кризи керівництво підприємства повинно негайно впроваджувати санаційні заходи з метою запобігання банкрутства.

Література

1. Мараховська Т.М., Слободянюк А.В. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють [Електронний ресурс] / Мараховська Т.М., Слободянюк А.В.. - 2010. - Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/11_EISN_2010/Economics/64239.doc.htm
2. Судакова О.І. Формування системи управління економічною безпекою підприємництва // Економіка: проблеми теорії та практики. Зб. наук.пр. Вип. 231: В 9 т. - Том VIII. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. - С. 1652-1661.
3. Гришова І.Ю. Санація підприємства як чинник його фінансової захищеності / І.Ю. Гришова, І.П. Островська, А. Менкконен // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». - 2013. - №1. - С. 16-20.
4. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Антикризове управління підприємством: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. - К.: КНЕУ, 2004. - 196 с.
5. Татькова З. Санація як вихід із фінансової кризи / З. Татькова. // Слово Національної школи суддів України. - 2013. - №2. - С. 48-57.
6. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. Посібник. - К.: КНЕУ, 2000. - 412 с.;

МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ

Шевчук М.П., 2 курс, група МО-18-1МЛ

Канцір І.А., к. е. н., доц. кафедри теоретичної та прикладної економіки
Національний університет «Львівська політехніка»

*Інститут інноваційної освіти Київського Національного університету
архітектури та будівництва*

Характерною ознакою сьогодення національної економіки є перманентний вплив кризових явищ політичного та соціально-економічного характеру, який потребує оптимізації механізму антикризового управління, формування стратегії ефективного соціально-економічного розвитку держави.

Антикризове управління – це діяльність суб'єктів управління, що є елементом управління національною безпекою, що полягає у запобіганні кризових ситуацій, контролю за ними, реагування у разі виникнення кризових ситуацій, усунення їх наслідків та відновлення критичних ресурсів та інфраструктури.

Антикризове управління – система управління, що спрямована насамперед на раннє виявлення протиріч підприємства із зовнішнім середовищем або у його внутрішньому середовищі з огляду на окремі бізнес-процеси підприємства з метою запобігання кризовим явищам на підприємстві; при виникненні імовірності настання кризового стану – на переорганізацію виконання окремих бізнес-процесів відповідно до поточних умов господарювання; при виникненні кризового стану — на розробку механізму виходу з кризи, що передбачатиме здійснення відповідних інструментів та процедур та глибоке переосмислення принципів діяльності підприємства [1, с. 159]. Основними цілями антикризового управління є мінімізація потенційних ризиків і загроз та ефективна протидія, у разі виникнення.

Ефективність антикризового управління можна визначити як здатність приносити бажаний (раціональний) ефект від впровадження відповідних антикризових заходів (програм, стратегій, рішень) з максимально можливим збереженням всіх переваг існуючої стратегії (максимізація прибутку, соціальний ефект тощо) при мінімальних витратах засобів і ресурсів у довгостроковій перспективі [2].

Дефініція «механізм» в економічній науці регламентована досить нечітко, адже, дослідники трактують поняття «механізму», як: стратегію; сукупність функцій, методів та інструментів управління; процес дослідження, не наголошуючи при цьому, що механізм – це, передусім, система. На нашу думку, економічний підхід у категорії «механізм» полягає у визначенні його, як системи форм, методів та інструментів, зорієнтованих на реалізацію мети взаємодією цілісною системою елементів.

Механізм антикризового управління не може носити універсальний характер. Його застосування ґрунтується на врахуванні ситуативного підходу до управління.

Традиційна формула антикризового управління включає в себе чотири етапи: запобігання, підготовку, реагування і реконструкцію (табл. 1).

Таблиця 1
Етапи антикризового управління
(сформовано автором з використанням [3, с. 296])

Період антикризового управління	Етапи антикризового управління
Стабілізація, (передкризовий і міжкризовий період)	<ul style="list-style-type: none"> - <u>профілактика</u> – дії з усунення або зменшення ймовірності кризи й обмеження її негативного впливу на людей і навколишнє середовище; - <u>підготовка</u> – планування та організаційна діяльність, яка включає: розробку планів та сценаріїв у випадку конкретної кризової ситуації; заходи, спрямовані на збільшення сил і ресурсів, необхідних для ефективної роботи.
Реалізація, (ескалація та деескалація кризової ситуації)	<ul style="list-style-type: none"> - <u>реакція підприємства</u> на виникнення конкретної кризової ситуації. Метою діяльності виступає пропозиція допомоги потерпілим сторонам, а також прямі та вторинні обмеження збитків та втрат. - <u>реінжиринг (перебудова)</u>, завершальний етап процесу управління кризою, основним завданням якого є відновлення попереднього стану та критичної інфраструктури, менш чутливої до наступної кризової ситуації.

Для забезпечення ефективного антикризового управління доцільно сформувати внутрішньо-фірмову антикризову команду, до складу якої необхідно включити фахівців підприємства та антикризових менеджерів. Діяльність антикризової команди повинна провадитись за допомогою попроцесного методу, який знаходить своє відображення у антикризовій програмі, (яка має стратегічні цілі щодо мінімізації наслідків кризових явищ у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі; стабілізувати рейтинг фірми на ринку, максимізувати прибуток).

Література

1. Ануфрієва Є. І., Кучерук Г. Ю. Аналіз методів технологічного оновлення авіатранспортних підприємств. *Економіка. Фінанси. Право*. 2009. № 8. С. 17-19.
2. Погребняк А. Ю. Механізм антикризового управління на підприємствах машинобудування : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук : спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», 2016. 234 с.
3. Żebrowski A., Zarządzanie kryzysowe elementem bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków 2012, s. 44.

ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АПК УКРАЇНИ

Шептицька А.В., студентка 5 курсу кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Жарун О.В., доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Уманський національний університет садівництва

Сьогоднішній стан нашої економіки характеризується уповільненням темпів росту важкої промисловості, недорозвиненістю високих технологій, процесом очищення банківської сфери, надто повільним розвитком малого та середнього бізнесу. «Агропромисловий комплекс України є складовою частиною національного господарства та виступає єдиною цілісною виробничо-економічною системою, що об'єднує низку сільськогосподарських, промислових, науково-виробничих і навчальних галузей, спрямованих на одержання, транспортування, зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції» [2].

Прискорене оновлення матеріально-технічної бази, модернізація та інтенсифікація виробництва в господарствах, використання новітніх технологій, розширене відтворення виробничого процесу, розвиток людського капіталу, нарощування темпів та обсягів інвестицій і підвищення ефективності їх використання в аграрному виробництві є необхідними умовами подальшого розвитку сільського господарства України. Інвестиції являють собою процес нагромадження капіталу, виступаючи тим самим найважливішим джерелом економічного розвитку держави, засобом забезпечення прогресивних структурних зрушень в економіці, поліпшення якості діяльності на макро- та мікрорівні [3].

Серед основних викликів, які сьогодні стоять перед сектором АПК України, можна назвати недостатні темпи технікотехнологічного оновлення агропромислового виробництва, ріст рівня зношеності техніки та використання застарілих технологій через постійне дорожчання збільшення долі невідновлюваних природних ресурсів у структурі собівартості виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції, високу залежність виробництва від природно-кліматичних умов, обмежений доступ до фінансових ресурсів, яскраво виражену сезонність виробництва. Красномовним свідченням катастрофічної ситуації із забезпеченістю селян технічними ресурсами та використання застарілих технологій та причиною низької ефективності виробництва є факт використання 29,2% сільськогосподарських домогосподарств коней для обробки землі. Лише 17% сільськогосподарських домогосподарств мають хоча б якусь сільськогосподарську техніку, із них у третини є трактори, у 4,6% – автомобільний транспорт і у 2,3% – комбайни. У 2015 р. частка домогосподарств у валовій продукції сільського господарства становила 45% [7].

З огляду на проблемний стан та великий нерозкритий потенціал, ситуація в АПК потребує якісних перетворень, які забезпечать підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках та, як результат, й продовольчу та частково економічну, екологічну та енергетичну безпеку, розвиток технологічно пов'язаних галузей національної економіки та створить соціально-економічні умови сільського розвитку [8].

Сьогодні активізація процесу інвестування вбачається одним із найважливіших шляхів виходу з економічної кризи, здійснення необхідних структурних зрушень у народному господарстві, пришвидшення темпів технічного прогресу, покращання якісних показників господарської діяльності. В Україні сільське господарство історично давало поштовх для розвитку секторів економіки, які доводять кінцевий продукт до споживачів сільськогосподарського та харчопромислового машинобудування, виробництва мінеральних добрив, комбікормів, системи матеріальнотехнічного обслуговування сільського господарства, меліорації, сільського будівництва, харчової промисловості, холодильного, складського, спеціалізованого транспортного господарства, підприємств та організацій торгівлі, громадського харчування тощо, відповідних галузей науки та підготовки кадрів. З іншого боку, в Україні склалася експортно-сировинна модель господарювання, що отримує прибутки здебільшого з експорту сировини та використання дешевої робочої сили, як наслідок, приділяється недостатня увага до розвитку науки та інновацій, відсутність тісних зв'язків наукової сфери з промисловістю, переважання застарілих ресурсо- та енергоємних технологій виробництва.

За умови подальшого слідування такій системі в Україні ще довго не з'являтиметься увага приватного капіталу до нової моделі розвитку з інвестиціями в інноваційну діяльність, реалізацією масштабної нової індустріалізації економіки. Україна, запроваджуючи таку економічну політику, йде прокладеним шляхом інших країн, що розвиваються, на противагу від розвинених країн світу, що свідомо використовували стратегію, націлену на кардинальну зміну пріоритетів, а саме – відмовитися від сировинної орієнтації заради переробної промисловості та проходження через період, коли емуляція – бажання та прагнення зрівнятися або перевершити – була їхнім головним пріоритетом [3].

Для зміни моделі аграрного виробництва на виготовлення продукції з вищою доданою вартістю, його переозброєння, стабільної господарської діяльності та покращання якості продукції потрібні інвестиції. Надходження інвестицій у сільське господарство залежить від інвестиційного середовища, на формування якого впливають такі фактори, як відповідність рівня розвитку галузей в агропромисловому комплексі наявності власних ресурсів, державні пільги для інвесторів, страхування ризиків; технічний рівень організації виробництва та ін. Для ефективного розвитку сільського господарства в Україні необхідне формування як активно функціонуючого фінансового ринку, так і інтегрованої системи взаємозв'язків із міжнародними фінансовими потоками, підвищення рівня інвестиційної забезпеченості сільськогосподарських

підприємств. Структура та обсяги інвестиційної діяльності на рівні кожного господарюючого суб'єкта є головними факторами, що зумовлюють інвестиційний розвиток країни [8].

Менш ризикованими є інвестиційні вкладення в інтегроване сільське господарство, що містить, окрім сільськогосподарського виробництва, переробку і торгівлю кінцевим продуктом, оскільки за наявності тісних взаємозв'язків в єдиному технологічному ланцюгу досягається найвища ефективність агропромислового виробництва.

Таким чином, для активізації інвестиційної діяльності особливе значення має розвиток інтеграційних процесів у сфері агропромислового виробництва. Створення аграрно-промислових підприємств, характерною особливістю яких є замкнуте коло виробничого процесу, що органічно поєднує виробництво, переробку, зберігання і реалізацію готового продукту, значно прискорює вкладення капіталу для примноження прибутку, отримання вищих показників господарської діяльності та досягнення соціально-економічного ефекту в аграрній сфері. Та на практиці підприємства АПК України рухаються по колу: високий ступінь морального і фізичного зносу основних фондів зумовлює суттєві витрати на їх утримання та ремонт, що, своєю чергою, негативно впливає на рівень прибутку і, як наслідок, на можливості фінансування інвестиційних проектів за рахунок отриманих прибутків. Потреби в інвестиціях у сільське господарство України є вкрай необхідними, а тому важливо забезпечити мобілізацію всіх можливих інвестиційних ресурсів.

Література

1. The International Business Compass 2015: Update and Subject Focus Labor Market Performance. Publ. Prof. Dr. Henning Vöpel and Dr. André Wolf. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.bdo-ibc.com/fileadmin/dokumente/BDO-IBC-Summary-2015_ENG.pdf.
2. Вінніченко І.І. Амортизаційна політика в інвестиційній діяльності підприємств. *Финансовые рынки и ценные бумаги*. 2017. № 15.
3. Череп А.В. Інвестиційна діяльність в Україні: стан та шляхи її активізації. *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»*. 2014 р. – № 3.
4. Публікація документів Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://ukrstat.org/uk> та <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>.
6. Підоричева І., Землянкін А. Бачення України: від сировинного експорту до усвідомленої нової індустріалізації. «Зеркало недели. Украина» [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/promyshliennost/bachennya-ukrayini-vid-sirovinnogo-eksportu-do-usvidomlenoyi-novoyi-industrializaciyi-.html>.
7. Вітков М.С. Розвиток інвестиційної політики в сільському господарстві України. *Економіка АПК*. 2015. № 3.
8. Плаксієнко В.Я. Інвестиції в аграрне виробництво в сучасних умовах розвитку економіки України. *Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції*. 2008. № 1.

ДОСВІД ПІДВИЩЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІЙ

Шкуратенко В.В., студент, магістрант 2 курсу Економічного факультету
Величко К.Ю., канд. екон. наук, доцент кафедри Міжнародної економіки

Харківський державний університет харчування та торгівлі

При формуванні національних програм розвитку територій доцільним є врахування існуючого досвіду зарубіжних країн, де відбулася вдала реалізація таких проектів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності регіону на національному та міжнародному рівнях. При цьому доцільно наголосити на важливості врахування двох елементів:

Методологічних засад формування програм розвитку конкурентоспроможності регіону за кордоном. В більшості розвинутих країн вже склався певний методологічний підхід до розробки програм, спрямованих на підвищення регіональної конкурентоспроможності, які можна назвати основою конкурентоспроможності. Так, зі зміною аспектів в бік стимулювання конкурентоспроможності окремих регіонів як підґрунтя конкурентоспроможності країни в цілому, в світовій практиці визнається доцільним використовувати трансформацію моделі «національного ромбу» Майкла Портера [1] в «регіональний ромб» для аналізу місця регіону в створенні конкурентних переваг фірм. Аналіз здійснюється в системі запропонованих М. Портером чотирьох взаємопов'язаних детермінант, тотожних моделі національного ромбу. Ця модель об'єктивно є одним з основних способів визначення напрямку розвитку регіону з метою підвищення його конкурентоспроможності і визначає низку важливих характеристик більшості стратегій розвитку, що розробляються. Так, в більшості програм підкреслюється важливість підвищення конкурентоспроможності регіону за рахунок поліпшення якості людського капіталу, що обумовлено впливом рівня кваліфікації та структури населення конкретного регіону як на тип промисловості і виробленої продукції, ефективність робочої сили, так і на інноваційний потенціал регіону в цілому, підприємницький менталітет населення і життєздатність регіону безпосередньо. Інвестування в людський капітал виступає необхідною умовою формування конкурентоспроможності регіону в довгостроковій перспективі. На сьогодні це важлива складова при розробці стратегічних програм розвитку регіонів і територій в розвинених країнах. Крім того, здатність регіональних економік витримувати конкуренцію і адаптуватися до технологічних змін, пов'язана з їх інноваційним потенціалом, а саме цей критерій є ключовим фактором успіху в умовах глобалізації. Вирішення цього питання залежить від спроможності місцевої влади стимулювати якісний розвиток, передусім, розвиток інфраструктури регіону.

На думку авторів [2] «неналежна інфраструктура веде до відсутності доступу до ринків, робочих місць, інформації і професійної підготовки та стає головною перешкодою для ведення бізнесу. Нерозвинена інфраструктура

обмежує доступ до охорони здоров'я і освіти. При цьому високорозвинена інфраструктура має особливе значення для ефективного функціонування економіки, оскільки є важливим фактором під час визначення місця ведення економічної діяльності, її видів або секторів, які можуть розвиватися в кожному окремому випадку».

Слід зауважити, що в зарубіжних концепціях розвитку конкурентоспроможності сформувалася стала думка, що конкурентною перевагою компаній у мовах глобальної економіки є посилення спеціалізації. З цієї точки зору, розробка програм підвищення конкурентоспроможності регіону ґрунтується на стимулюванні утворення кластерів, які мають позитивний вплив на розвиток регіонів. За своєю сутністю регіональна конкурентоспроможність, що зародилася на основі факторів (Factor-Driven Regional Economy), поступово переходить до зростання на основі інвестування (Investment-Driven Regional Economy), але регіон (територія) здатний зберегти конкурентоспроможність в довгостроковій перспективі тільки завдяки переходу до інноваційної стадії (Innovation-Driven Regional Economy).

Практичний досвід реалізації теоретичних концепцій міжнародної конкурентоспроможності територій. В цьому контексті цікавим є досвід Канади щодо розробки подібних програм, де створення конкурентоспроможності регіону досягається за рахунок реалізації збалансованої стратегії. Така стратегія передбачає панівні стратегічні складові, а саме: інвестування в людей та місце (місто), що полягає в збільшенні підтримки інвестиційних проектів в фізичну інфраструктуру та інфраструктуру обслуговування бізнесу, так само як і створення ефективного клімату для поліпшення «людського капіталу». Зокрема, у цьому напрямку була здійснена підтримка підприємств малого та середнього бізнесу; поширення знань та ідей шляхом співпраці між державними та приватними дослідними центрами, коледжами, університетами, щоб досягти критичної маси поширеного або загального «знання»; налагодження зв'язку з ринком (розвиток «бізнес-інкубаторів», науково-дослідницьких центрів, тощо); укріплення промислових кластерів та підприємництва; просунення міста на міжнародному рівні (як туристичного, культурного центру; створення певного іміджу т а ін.).

Таким чином, врахування світового досвіду організації програм підвищення конкурентоспроможності територій є важливим способом розробки ефективної стратегії розвитку на національному рівні, проте, важливим при цьому є вираховування національну специфіки (політична ситуація в країні, стан економіки, менталітет населення регіону) .

Література:

1. Фінансові механізми формування конвергентної моделі регіонального розвитку : Монографія / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; За наук. ед. д.е.н., проф. Сторонянської І. З. – Львів, 2014. – 438 с.
2. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / За ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. – К. : ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 776 с.

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ І ЙОГО РОЛЬ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМИ ФІНАНСАМИ

Щепанська І.Р., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Прагнення до побудови в нашій країні ефективної податкової системи спонукає до відповідної організації податкового контролю як складової державного регулювання економіки. Необхідними ознаками будь-якої високорозвиненої системи контролю за дотриманням податкового законодавства є:

- створення структури фіскальної служби з орієнтацією на визначення категорій платників податків, а також чітка і прозора відповідальність по вертикалі усередині служби;
- ефективна робота з населенням, пов'язана з ознайомленням з податковим законодавством, допомога із заповнення звітності, декларацій тощо;
- наявність ефективної системи відбору платників податків для проведення контрольних перевірок, що дає можливість вибрати найоптимальніший напрям використання обмежених кадрових і матеріальних ресурсів фіскальних органів;
- ефективність податкових перевірок при мінімальних витратах зусиль і коштів на їхнє проведення;
- застосування ефективних форм, прийомів і методів податкових перевірок.

Податковий контроль – це окрема складова система управління податкової системи, що забезпечує дотримання діючого податкового законодавства з метою забезпечення грошовими ресурсами бюджету і державних цільових фондів.

Податковий контроль має дві складові:

- контроль за правильністю нарахування та своєчасністю сплати податків їх платниками;
- контроль за виконанням податкового законодавства фіскальними органами.

До основних функцій податкового контролю можна віднести наступні:

- облікову – забезпечує облік платників податків, предметів оподаткування, належних платежів бюджетам і цільовим державним фондам;
- профілактичну – забезпечує припинення та профілактику правопорушень в податковій сфері;

- інформаційну – слугує джерелом інформації для прийняття управлінських рішень;
- мобілізуючу – за підсумками податкового контролю дозволяє збільшити надходження до бюджетів та цільових державних фондів [2, с.115].

Метод податкового контролю можна охарактеризувати як спосіб здійснення податково-контрольних заходів. (рис.1.)

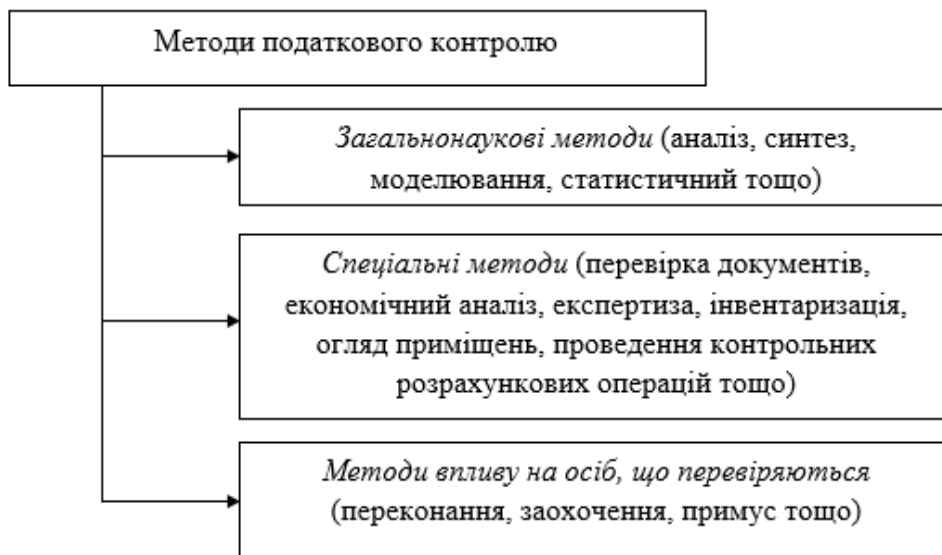

Рис.1. Методи податкового контролю

Податкова перевірка – це діяльність податкових та інших контролюючих органів у межах визначеної компетенції з метою встановлення правильності обчислення та сплати податків і зборів.

Документальна позапланова перевірка не передбачається у плані роботи контролюючого органу і проводиться за наявності хоча б однієї з підстав, визначених Податковим кодексом:

- отримано податкову інформацію, що свідчить про порушення платником податків валютного та іншого законодавства;
- платником податків не подано в установлений законом строк податкову декларацію, розрахунки, звіт про контрольовані операції або документацію з трансфертного ціноутворення, якщо їх подання передбачено законом;
- виявлено недостовірність даних, що містяться у податкових деклараціях, поданих платником податків тощо [3, ст. 78.1].

Фактичною вважається перевірка, що здійснюється за місцем фактичного провадження платником податків діяльності, розташування господарських або інших об'єктів права власності такого платника. Така перевірка здійснюється контролюючим органом щодо:

- дотримання норм законодавства з питань регулювання обігу готівки;
- порядку здійснення платниками податків розрахункових операцій;
- ведення касових операцій;

- наявності ліцензій, патентів, свідоцтва, у тому числі про виробництво та обіг підакцизних товарів;
- дотримання роботодавцем законодавства щодо укладення трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками (найманими особами) [3, ст. 75.1.3].

Динаміку проведених податкових перевірок за 2016-2018 роки у розрізі видів наведено на рисунку 2.

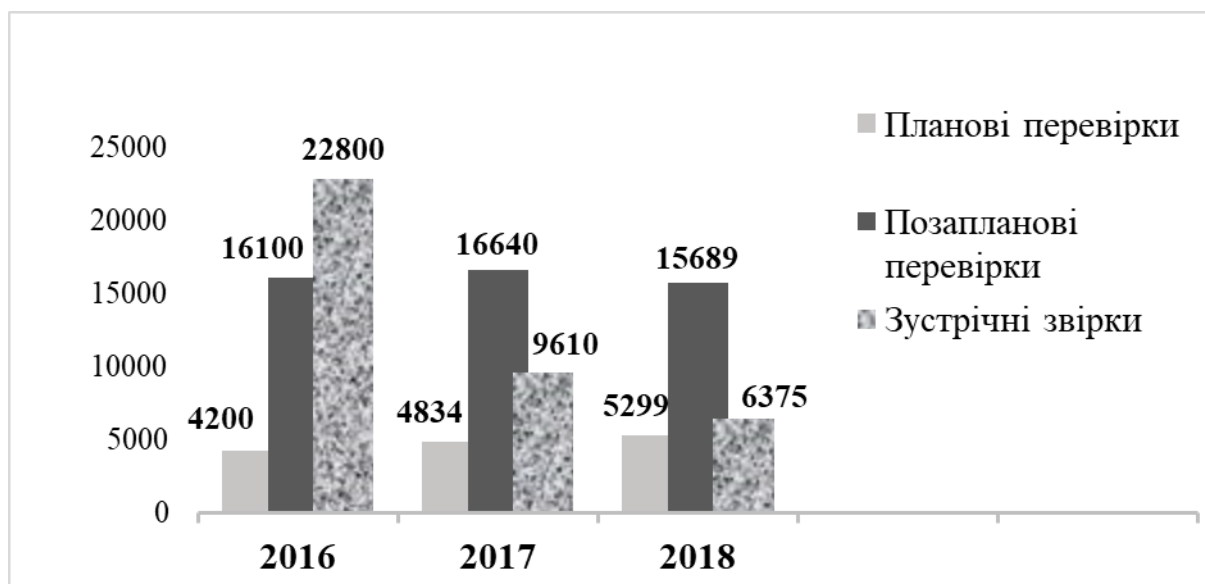

Рис. 2. Динаміка контрольних перевірок у 2016-2018 роках

Згідно чинного податкового законодавства України контролюючі органи мають право проводити камеральні, документальні (планові або позапланові; виїзні або невиїзні) та фактичні перевірки.

Але, для системи податкового контролю України є притаманні певні проблемні аспекти:

- недостатня прозорість діяльності суб'єктів господарювання,
- незацікавленість органів податкового контролю у здійсненні якісних перевірок,
- впровадження превентивних заходів щодо запобігання порушенням у сфері податкового законодавства,
- відсутність співпраці та взаєморозуміння між органами податкового контролю та платниками податків, в результаті чого сформувалась недовіра населення до системи податкового контролю в цілому.

Тому, шляхами вдосконалення контрольної діяльності податкових органів є [1]:

- чітке законодавче визначення повноважень, меж та способу здійснення податкового контролю;
- встановлення прозорого правового статусу учасників контрольної діяльності;

- достатній рівень урегульованості процедурно-процесуальної регламентації контрольної діяльності;
- встановлення різних адміністративних процедур податкового контролю відповідно до його напрямків;
- здійснення податкового контролю відповідно до чітко визначених цілей, завдань, форм та термінів контролю.

У сучасних умовах підприємництва, ведення бізнесу, господарювання податковий контроль потребує значної уваги. Необхідність удосконалювати податкове законодавство має стояти на першому місці. Податковий контроль є санкційним заходом впливу в разі порушення норм податкового законодавства. Головним складовим елементом контролю над податками є облік платників податків, бо його метою є усунення можливості ухилення від сплати податків.

Таким чином, податковий контроль є важливим напрямом та складовою частиною податкового менеджменту. Його основне призначення полягає у забезпеченні суворого контролю за дотриманням норм податкового законодавства щодо сплати податків і зборів. Система податкового контролю дозволяє забезпечити більш ефективне надходження податків і зборів до бюджету держави.

Література

1. Дмитренко Г.В. Державний фінансовий контроль в Україні (податковий, казначейський, бюджетний): монографія. Київ: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2016. 176 с.
2. Дубовик О. Ю. Податковий менеджмент у схемах і таблицях: Навчальний посібник. – Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. – 248 с.
3. Податковий кодекс України. Закон України, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами і доповненнями. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

СТРАТЕГІЇ КРЕАТИВНОЇ РЕГЕНЕРАЦІЇ МІСТ. ІННОВАЦІЙНІ ХАБИ

Голубчак К.Т. канд. арх., доцент кафедри архітектури та містобудування

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу

В умовах глобалізації, технологічного буму, піднесення креативної економіки та інновацій відчувається посилення конкуренції не лише на міжнародному, але й на регіональному рівнях. Сьогодні саме людський капітал, знання, креативний потенціал та здатність до генерації ідей є домінуючими факторами розвитку сучасної постіндустріальної економіки, а це відповідно зумовило перехід глобальної економічної системи на інноваційні рейки економічного розвитку.

Тому запорукою конкурентоспроможного розвитку країн на сучасному етапі є консолідація інноваційних досягнень, креативного та інтелектуального потенціалу та формування низки стратегічних напрямків ефективного і раціонального використання цього потенціалу та формування креативних міських осередків (інноваційних хабів), які є ключовими елементами креативних міст.

Американський теоретик-урбаніст Чарльз Лендрі, який вважається автором концепції «креативного міста» у своєму дослідженні описує нові стратегії міського планування з метою перетворення міста на креативний простір. За його теорією, креативне місто - це осередок, де «різні види культурної діяльності стають невід'ємною частиною економічного та соціального життя міста, і включають в себе інтелектуальний капітал» [1]. Саме креативність є тим ключовим чинником, який дозволяє сучасному місту реагувати на сучасні виклики і забезпечити технологічні інновації.

Формування креативних міст також є пріоритетом уряду України - в «Стратегії-2030», а саме через розвиток творчого кластера, планується реалізувати позитивну динаміку у формуванні людського капіталу, економічного розвитку і поліпшення якості міського середовища. А отже все актуальнішою постає потреба дослідження інноваційних просторів в контексті міського планування – які тенденції їх формування та взаємодії з існуючим контекстом та функціями навколишнього середовища

Серед вітчизняних вчених над дослідженнями впливу інновацій та креативної економіки на підвищення конкурентоспроможності та регіонального розвитку міст працювали, С. Давимука [2], Л. Федулова [3], І. Скавронська [4] та інші. Однак, відчувається недостатній рівень теоретичної бази та академічних досліджень щодо впливу інновацій та креативної економіки на дизайнерські та архітектурно-містобудівні рішення інноваційних хабів, а також

недостатній рівень висвітлення явища креативного міста, його значення для регіонального територіально-економічного розвитку та можливості його реалізації на прикладі міст України, що зумовлює актуальність дослідження.

Вітчизняний досвід просторово-економічного та містобудівного розвитку більшості міст характеризується незбалансованістю, вузьким профільним спрямуванням та розвитком традиційних галузей. Перспективним виходом з даного стану речей є заохочення та розвиток креативних індустрій, які у закордонній практиці вже десятиліттями визнані потужною рушійною силою для розвитку економіки на національному та регіональному рівнях та дієвим інструментом вирішення низки ключових територіально-економічних завдань в рамках регіонального розвитку.

Сьогодні все більше європейських міст вдаються до низки креативних стратегічних підходів задля економічного розвитку. Підтвердження цьому - тенденція динамічного зростання кількості інноваційних просторів та формування мережі «креативних міст» по всьому світу.

У багатьох випадках ці простори об'єднують в одній будівлі представників креативного класу, підприємців та компанії, створюючи змішані простори, що призводять до природних зіткнень та обміну ідеями, що сприяють інноваціям [5].

Інноваційні хаби, будучи важливими осередками інтеграції освіти та мистецтва, наукових досліджень та бізнесу, генерують широкий спектр позитивних ефектів на економіку міста, його привабливість та імідж, створення нових продуктів та інноваційних послуг, підтримку талантів та стартапів, та надання освітніх можливостей високого рівня. Притаманною рисою для інноваційних хабів є їхня багатофункціональність та мультидисциплінарність, яка підтримуються відсутністю меж між соціальним, економічним, фізичним, цифровим та культурним простором.

У вітчизняній практиці в останні роки також відчуються позитивні зрушення в даному напрямку. До прикладу інноваційний центр «Промприлад. Реновація» у м. Івано-Франківськ є з'єднуючою ланкою між бізнесом та стартапами і робить важливий внесок у місцеву економіку, пропонуючи платформу для генерації і тестування нових ідей, що ведуть до інновацій та поступового створення робочих місць та міської регенерації (рис. 1).

Діяльність інноваційного центру, що сформований на базі колишнього заводу фокусується на перетині чотирьох напрямків інноваційного розвитку – неформальна освіта, сучасне мистецтво, урбаністика та нова економіка [6]. Будівля зараз перебуває на стадії ревіталізації і на даний момент функціонує відновлений третій «пілотний» поверх заводу, який вже встиг підтвердити ефективність та неоціненний потенціал проекту. Тут успішно функціонує широкий спектр атракцій та принад для жителів міста - навчальні та дитячі атракції, конференц-зал, зона коворкінгу, простір для майстерень, мистецька галерея, офіси інноваційних підприємств і навіть департамент інвестиційної політики міста. Місто поступово стає осередком спілкування, креативної співпраці, простором для навчання та творчого самовираження.

робочих місць, інноваційні продукти, освітні послуги, підтримка талантів, відродження міст та просування України на міжнародній арені.

Література

1. Landry, C., 2012. *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*, 2nd Edition, Comedia, Earthscan, London, pp. 56-78.

2. Давимука С. А., Федулова Л. І. 2017. Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови : монографія. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України. 528 с.

3. Федулова, Л.І., 2013. Регіональні інноваційні системи України: стан формування та розвитку в умовах інтеграційних викликів : монографія. Київ; НАН України, Ін-т економіки та прогнозування. 723 с

4. I. V. Skavronska, 2017. *Creative Industries in Ukraine: Analysis and Prospects of the Development*, *Economics and Sociology*, Vol. 10, No. 2, pp. 87-106, 2017

5. Florida, R., 2012. *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books, p. 117.

6. Holubchak K., Chuchuk Yu., Savchuk T., Negrych I., 2019. The Phenomenon of Creative Economy in Ukraine and Defining Its Place in the Architectural Space. *Advances in Economics, Business and Management Research*, volume 99, 2019, pp.73-78

ВІДНОВЛЮВАНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ: MISSION POSSIBLE?

Стельмах Ю.І., студентка 1 курсу факультету міжнародної торгівлі та права
Головня Ю.І., к.е.н., доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Київський Національний Торговельно-Економічний Університет

Навколишнє природне середовище є найважливішим компонентом, запорукою існування і основою життя людства, а викопні природні ресурси і енергія - основа цивілізації.

Нещадна експлуатація людиною природи призводить до різкого їх зменшення, а за останніми прогнозами вчених, за 10 – максимум 15 років такі звичні для нас види палива будуть просто на межі зникнення.

Загальний потенціал енергоощадності в Україні сьогодні становить близько 45 % від обсягу спожитих паливно-енергетичних ресурсів. Ця цифра хвилює й одночасно дає надію на те, що глибоке розуміння ситуації та правильне виховання нового покоління дадуть свої плоди у сфері ощадливої «експлуатації» нашого регіону, країни, континенту й планети Земля в цілому.

Для України і її регіонів питання захисту довкілля й ефективного використання енергії є ключовими успішного розвитку. Саме тому існує три основні передумови продовження комфортного життя: значна економія; заміщення викопного палива на паливо з рослин; використання альтернативних джерел енергії.

Результатом таких заходів може бути зростання якості довкілля, національної безпеки та особистої фінансової безпеки. Отже, саме енергозбереження знаходиться на вершині сталої енергетичної ієрархії.

Проте щодня енергетичні втрати в Україні сягають 100 мільйонів гривень. Тільки води ми втрачаємо на 4 мільйони гривень, а потенціал енергії вітру в 2000 разів перевищує сучасне виробництво енергії в Україні. Заощаджуватись енергія може усюди: як в житлових будинках, так і в нежитлових будівлях (на виробництвах, в офісах, на складах тощо).

Серед банальних, але дієвих заходів, що може здійснити кожен і має намагатись проводити держава є:

- оптимізація освітлення (максимальне використання денного світла, використання приладів управління освітленістю, оптимальне розміщення джерел штучного світла, оптимальний підбір потужності електродвигуна тощо);
- економія тепла (заходи по зниженню втрат тепла та підвищенню ефективності систем теплопостачання);
- економія води (встановлення приладів обліку використання води; використання води лише коли дійсно необхідно тощо);
- економія газу (підбір оптимальної потужності котла та насосу, належна теплоізоляція опалюваних приміщень тощо);
- раціональне використання електричних приладів: холодильників, кондиціонерів, телефонів, планшетів (при виборі нових надавати перевагу приладам з меншим енергоспоживанням, не залишати включеними в мережу зарядні пристрої для мобільних приладів, використовувати режим автовимкнення).

Як бачимо, подовжити життя планети не так важко, варто лише враховувати що:

➤ Держава має створити економічні і правові умови зацікавленості в енергозбереженні юридичних та фізичних осіб та уміло регулювати діяльності у всіх сферах нормативно-технічними заходами управління.

➤ Кожен громадянин має тримати здоровий глузд і мислити наперед.

Наступним етапом є використання альтернативних джерел енергії. Україна має амбітні плани щодо запровадження цих заходів найближчим часом. Однак реальні темпи надзвичайно низькі.

Сьогодні існує так званий «зелений тариф» – спеціальний тариф, за яким держава закупає електроенергію по завищеній ціні у підприємств і приватних осіб, що використовують альтернативні джерела енергії. Таким чином, навіть ви, користуючись енергією сонця, вітру, гідроелектростанціями та іншими поновлюваними джерелами енергії, можете продавати отриману електроенергію державі за вигідною ціною, отримуючи вигоду і для себе, і для регіону. Серед перспективних джерел можна виділити:

1. Сонячна енергетика — найбільш динамічний сектор відновлюваної енергетики. Саме завдяки великій кількості сонячних днів і помірній температурі повітря від є вигідним для приватних осіб. Під дію даного тарифу підпадають сонячні системи (генеруючі установки) потужністю до 10 кВт, розміщені на території приватних домогосподарств. Він регулюється «Порядком продажу, обліку та розрахунків за електричну енергію».

2. Серед різних видів альтернативних джерел енергії в Україні біопаливо перебуває на провідних ролях. Пріоритетами розвитку біоенергетики є створення котелень для спалювання відходів деревини та соломоспалювальних, електростанцій із використанням біогазу звалищ, дооснащення існуючих теплових електричних станцій для спалювання побутових та промислових органічних відходів.

3. Гідроенергетика є технологічно освоєним способом виробництва електроенергії, що має досить гарантований поновлюваний енергоресурс та найменшу собівартість виробництва електроенергії. Освоєння потенціалу річок із використанням малих чи мікрогідроелектростанцій значно допомагає вирішити нашу з вами проблему.

Відтак мало хто буде заперечувати той факт, що майбутнє ще поки залишається в наших руках. Воно полягає у збереженні ресурсів та енергії, а також у переході на альтернативну енергетику.

Поновлювані джерела енергії незабаром повинні замінити дорогі і шкідливі для екології традиційні. Інакшого виходу зі стану екологічної катастрофи поки не придумали.

Крім того, на альтернативній енергії можна непогано заробити. Якщо підрахувати витрати на купівлю і встановлення обладнання, то враховуючи дані тарифи, Ваша система досить швидко окупиться і почне приносити реальний дохід.

Отже, закарбувавши у голові ці нескладні «життєві правила» і взявши за мету зберегти місце свого існування, ви вб'єте двох зайців. Пропоную не зволікати, час біжить...

Література

1. Електроенергетика та охорона навколишнього середовища. Функціонування енергетики в сучасному світі [Електронний ресурс] Київ, 2012-2013. URL: <http://energetika.in.ua/>

2. ЗАКОН УКРАЇНИ Про альтернативні джерела енергії [Електронний ресурс] Київ, 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

3. Способи збереження енергетичних ресурсів (енергозберігаючі технології) [Електронний ресурс] Київ, 2019. URL: <http://www.myshared.ru/>

4. ЗЕЛЕНИЙ" ТАРИФ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] Київ, 2019. URL: <https://alterair.ua/>

5. Потенціал відновлюваних джерел енергії в Україні [Електронний ресурс] Київ, 2019. URL: <https://agroexpert.ua/>

6. Відновлювані джерела енергії для України: mission possible? [Електронний ресурс] Київ, 2019. URL: <http://ecolog-ua.com/>

ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ДЖЕРЕЛ СВІТЛА

Говорова К.В., аспірант 2 курсу факультету Електропостачання і освітлення міст

Несжмаков П.І., д.т.н., професор кафедри «Світлотехніка та джерела світла»

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Останнім часом, у зв'язку з поширенням на ринку енергоефективних джерел освітлення, заснованих на квантових принципах генерації світла, все більш широке поширення набувають еталонні світлодіодні джерела. При цьому забезпечується простежуваність до основних одиниць SI метра, ампера, Кельвіна і одиниці потужності - вата. Разом з тим, не можна не відзначити, що в разі координат кольору і кольоровості, за допомогою яких визначається індекс передачі кольору (CRI), один з основних параметрів, який характеризує джерело світла, простежуваність забезпечується не тільки до основних одиниць системи SI, але і до результатів експериментів зі спостерігачами за визначенням функцій складання квітів.

Ще більш складна ситуація складається з визначенням простежуваності і розрахунком невизначеності результатів вимірювання CRI, це викликано тим, що не існує аналітичного виразу для процесу вимірювання CRI, а процедура розрахунку описується алгоритмічно. Крім того, не існує загальноприйнятих еталонів індексу передачі кольору.

У новій редакції стандарту [1] більш детально опрацьовані питання метрологічної простежуваності, як «властивість результату виміру, відповідно до якого результат може бути співставлено з основою для порівняння через задокументований безперервний ланцюжок калібрувань, кожне з яких вносить вклад з невизначеністю вимірювань». Даному питанню присвячено не тільки підрозділ 6,5 стандарту, але і спеціальний додаток А.

Базовою, основною є можливість забезпечити простежуваність до Міжнародної системи одиниць SI шляхом калібрування вимірювального обладнання в акредитованій лабораторії, застосуванням для калібрування сертифікованих стандартних зразків від компетентного виробника або безпосередньою реалізацією одиниці SI, підтвердженої прямими або непрямыми звіреннями з національним або міжнародними еталонами.

У стандарті передбачена ситуація, коли простежуваності до SI з технічної точки зору є неможливою. В цьому випадку метрологічна простежуваність підтверджується за допомогою відповідних опорних (референтних, базисних, нормативних, довідкових) значень, в якості яких можуть бути:

- сертифіковані значення державних (регіональних) стандартних зразків від компетентного виробника, який відповідає вимогам ISO 17034;

- результати вимірювань, отримані із застосуванням специфікованих еталонних (референтних) методик, наприклад, з міжнародної бази JCTLM для методик і послуг медичної діагностики;

- результати звірень узгоджених еталонів (intrinsic standards), під якими маються на увазі стандарти іншого рівня, ніж державні або міжнародні. У пункті А. 2.1.6 стандарту мова йде про узгоджені стандарти в рамках взаємин «постачальник - споживач».

Опорні значення, як випливає з формулювань, можна отримати безпосередньо від технічних засобів (еталони, стандартні зразки, еталонні матеріали) і з результатів вимірів або звірень.

Але в метрологічній практиці бувають ситуації, коли оцінку параметрів продукції (стандарту) здійснює група експертів органолептичним методом, що повертає нас до проблеми простежуваності і розрахунку невизначеності результатів вимірювання CRI.

Література

1. ISO/IEC 17025 «General requirements for the competence of testing and calibration laboratories».

ПРОБЛЕМИ СОНЯЧНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ

Дюмін Е.С., аспірант 2 курсу факультету Електропостачання і освітлення міст
Несжмаков П.І., д.т.н., професор кафедри «Світлотехніка та джерела світла»

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Перетворення сонячної енергії в електрику за допомогою фотоелектричних модулів в даний час є зрілою технологією[1]. Ми обговорюємо необхідність розробки матеріалів і пристроїв з використанням звичайного кремнію та інших матеріалів, вказуючи на необхідність використання масштабованих матеріалів і скорочення часу окупності енергії. Зберігання сонячної енергії може бути досягнуто за допомогою енергії світла для виробництва палива.

Річний потік енергії від сонця затьмарює всі інші потоки і запасів не відновлюваної енергії та на кілька порядків перевищує потреби людства. Дуже великі вторинні потоки сонячної енергії концентруються тепловим двигуном атмосфери, що забезпечує потік води для гідроенергетики і потік повітря для вітрової енергії [2]. Зсередины Землі геотермальне тепло доставляється від ядерних процесів. Все це дуже мало в порівнянні з сонячним припливом. Сонячний приплив над землею на горизонтальній поверхні значно варіюється між різними регіонами і з добовим і річним циклом. Найбільш сприятливі

області знаходяться в субтропіках, де значення можуть досягати майже 300 Вт / м² в середньому за рік, в той час як в деяких частинах Північної Європи значення можуть бути такими низькими, як близько 50 Вт / м², з дуже низькими значеннями в зимовий період .

Фотоелектричне електрику від сонячних батарей швидко розвивається і швидко використовується як в невеликих приватних системах, так і в великих установках, підключених до національних мереж [3]. Енергія вітру також досягла зрілості і в даний час швидко застосовується в усьому світі. Основна проблема з відновлюваною енергією в Україні пов'язана з недостатньою якістю ринку сонячної електроенергії, де використовуються в більшій мірі застарілі та неефективні сонячний фотоелементи або нові, але не відповідають заявленим параметрам. Тому потрібно звернути увагу на стандартну базу фотоелектричних приладів і організацію метрологічного забезпечення ринку.

Література

1. Магомедов А.М. Нетрадиционные возобновляемые источники энергии. – Махачкала: Юпитер, 1996. – 245 с
2. В. А. Андреев, В. А. Грилихес, В. Д. Румянцев, Фотоэлектрическое преобразование концентрированного солнечного излучения, Наука, 1989. – 310с.
3. Безруких П.П. Возобновляемая энергетика основа устойчивого развития. СПб.: ФРТУ, 2007.

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ

Заболотна Ю.О., студентка 3 курсу ННІ Бізнесу і менеджменту

Романюк І.А., к.е.н., асистент кафедри Маркетингу та медіа комунікацій

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені П. Василенка

Економічний потенціал будь-якої країни багато в чому залежить від стану її енергетичних ресурсів і умов їх використання. Серед світових проблем за останні роки однією із найважливіших є енергетична проблема. Для збалансованого економічного розвитку всіх країн світу людству не вистачає приблизно 5-6 кратної кількості енергії по відношенню до нині вироблюваної. Стає очевидним, що для економічного зростання необхідно форсовано розвивати використання відновлюваних джерел енергії та енергоефективність.

Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у сфері альтернативних джерел енергії та здійснює законодавче регулювання відносин у ній. Кабінет Міністрів України та інші уповноважені органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом, реалізують державну політику в галузі альтернативних джерел енергії та здійснюють управління нею [1, с. 43]. Державне управління у сфері альтернативних джерел енергії передбачає:

1. Розроблення загальнодержавних, галузевих та місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії, а також їх наукове, науково-технічне та фінансово-економічне супроводження, розробку і виконання завдань відповідних загальнодержавних цільових наукових та науково-технічних програм;

2. Розроблення та прийняття органами виконавчої влади в межах їх компетенції нормативно-правових актів, державних норм, правил і стандартів, методичних документів щодо використання альтернативних джерел енергії;

3. Координацію та узгодження галузевих і місцевих програм у сфері альтернативних джерел енергії із загальнодержавними програмами;

4. Здійснення контролю за додержанням вимог законодавства у сфері альтернативних джерел енергії та за виконанням загальнодержавних програм у цій сфері.

Державне регулювання у сфері альтернативних джерел енергії здійснюється шляхом:

1. Дачі, транспортування, постачання, зберігання і споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел;

2. Нагляду та контролю за безпечним виконанням робіт на об'єктах альтернативної енергетики незалежно від їх форми власності, безпечною експлуатацією енергогенеруючого обладнання та за режимами передачі і споживання енергії;

3. Нагляду та контролю за додержанням вимог технічної експлуатації на об'єктах альтернативної енергетики незалежно від їх форми власності, технічної експлуатації енергетичного обладнання об'єктів, підключених до об'єднаної енергетичної системи України;

4. Встановлення тарифів на електричну енергію, вироблену на об'єктах альтернативної енергетики, а також на теплову енергію, видобуту з альтернативних джерел;

5. Всебічного заохочення і підтримки науково-дослідницьких, дослідно-конструкторських робіт, діяльності винахідників і раціоналізаторів, спрямованих на розвиток виробництва та використання альтернативних джерел енергії.

Монопольна діяльність у сфері альтернативних джерел енергії регулюється відповідно до законодавства [2, с. 76]. Організаційне забезпечення діяльності у сфері альтернативних джерел енергії включає:

1. Визначення джерел і напрямів фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії;

2. Підключення підприємствами електричних мереж (енергопостачальних компаній) об'єктів усіх форм власності, що виробляють енергію з альтернативних джерел, до об'єднаної енергетичної системи України;

3. Створення бази статистичних даних про ресурси альтернативних джерел енергії;

4. Підтвердження відповідності енергогенеруючих об'єктів об'єктам альтернативної енергетики.

Метою стандартизації у сфері альтернативних джерел енергії є розроблення нормативних документів для забезпечення на об'єктах альтернативної енергетики:

1. Додержання вимог екологічного законодавства щодо забезпечення охорони довкілля, захисту життя і здоров'я людей;
2. Застосування обладнання належної якості;
3. Додержання санітарно-гігієнічних вимог та правил;
4. Додержання вимог та виконання правил безпеки праці і здоров'я людини відповідно до законодавства.

Фінансування заходів у сфері альтернативних джерел енергії здійснюється як за рахунок коштів, передбачених в оптових тарифах на електроенергію та тарифах на теплову енергію, шляхом впровадження спеціальної цільової надбавки до тарифу, визначеної законом, так і за рахунок коштів підприємств, установ, організацій, коштів державного та місцевого бюджетів, добровільних внесків та інших коштів, не заборонених законодавством [3, с. 129].

Стимулювання виробництва та споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел, здійснюється відповідно до законодавства шляхом: застосування економічних важелів і стимулів, передбачених законодавством про енергозбереження та охорону довкілля, з метою розширення використання альтернативних джерел енергії; створення сприятливих економічних умов для спорудження об'єктів альтернативної енергетики.

Для підтвердження походження електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії, суб'єкту господарської діяльності – виробнику електричної енергії з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями) на його запит суб'єкт, уповноважений Кабінетом Міністрів України, видає гарантію походження електричної енергії. Порядок видачі, використання та припинення дії гарантії походження електричної енергії для суб'єктів господарської діяльності, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел енергії (крім доменного та коксівного газів, а з використанням гідроенергії – виробленої лише мікро-, міні- та малими гідроелектростанціями), встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Література

1. Шкурідін Є.Є. Поняття альтернативних джерел енергії. *Молодий вчений*. 2014. № 4 (7). С. 42-44.
2. Волошин О.Л. Напрямки вдосконалення механізмів державного регулювання розвитку альтернативної енергетики в Україні. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2015. Вип. 2. С. 74-79.
3. Круглов В.В. Розвиток альтернативної енергетики з використанням механізмів державно-приватного партнерства. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 3. С. 127-131.

РАДІОІМПУЛЬСНА БІОТЕХНОЛОГІЯ ЗНИЩЕННЯ КОМАХ-ШКІДНИКІВ

Сілі І.І., к.т.н., асистент кафедри «Біомедичної інженерії»

ДВНЗ «Приазовський Державний Технічний Університет» м.Маріуполь

Одним з факторів, здатним впливати на функціональний стан біологічних об'єктів є електромагнітне випромінювання (ЕМВ). Незважаючи на те, що електромагнітне випромінювання давно використовують у різних галузях науки, техніки, медицини, їх вплив на мікроорганізми вимагає більш детального вивчення. Електромагнітне випромінювання здатне істотно впливати на репродуктивну та метаболічну функцію живих організмів, а при заданих біотропних параметрах нести сильну руйнівну дію та негативно впливати на мембранні процеси клітин.

Дія ЕМВ на клітини живих організмів залежить від поглинутої енергії. Частина випромінювання, що потрапляє на біологічний об'єкт, поглинається, а частина – відбивається. Поглинута енергія електромагнітного поля (ЕМП) переходить у теплову енергію. Ступінь впливу ЕМП на організм залежить від діапазону частот, інтенсивності та тривалості дії, характеру випромінювання, розміру опромінюваної поверхні [1,2].

Електромагнітне випромінювання великої потужності здатне нести руйнівну дію на організми. Так у сільському господарстві основний ефект знищення відбувається через вибіркове нагрівання комах, як вологих діелектриків. Загибель комах і мікроорганізмів відбувається не стільки від нагрівання, скільки від досить високої швидкості наростання температури цих об'єктів при впливі електромагнітного випромінювання. За одну секунду температура їх підвищується на кілька градусів, нагрів йде зсередини. НЗВЧ - метод боротьби з комахами-шкідниками рослин є більш ефективним порівняно з іншими видами [3,4].

На підставі теоретичних і експериментальних досліджень у [1,5] було виготовлено дослідний зразок радіоімпульсного генератора з параметрами: потужність 600 Вт; тривалість радіоімпульсу $1 \cdot 10^{-6}$ с; шпаруватість 160; частота заповнення радіоімпульсів 20 ГГц. Отримання такої потужності було реалізовано на основі 2-х каскадного суматора потужності з 6 діодами типу 3A762A в кожному каскаді і вихідною потужністю в імпульсі 300 Вт.

Для забезпечення низької відносної нестабільності частоти імпульсного джерела в межах $1 \cdot 10^{-6}$ с було розроблено синхронізуючий генератор у якого для стабільності частоти використовувався циліндричний резонатор «прохідного» типу з параметрами: $R = 32$ мм; $h = 20$ мм; $Q = 5450$. Діаметр зв'язку резонатора з хвилеводною системою складає 2 мм [5].

Для визначення оптимальних параметрів радіоімпульсного випромінювання (частота, щільність потоку потужності, експозиція) було проведено багатофакторний експеримент, в якому в якості відгуку на дію радіоімпульсного випромінювання було узятю кількість відкладених

яйцекладок самицями колорадського жука.

В результаті експерименту дана радіоімпульсна біотехнологія показала свою ефективність, а також було встановлено, що для знищення колорадських жуків та їх личинок слід використовувати радіоімпульсне випромінювання з параметрами:

- частота заповнення радіоімпульсів $20 \pm 0,1$ ГГц;
- експозиція $3 \pm 0,5$ с та щільність потоку потужності 110 мВт/см²

[1,5]

В результаті можна стверджувати, що на сьогоднішній день існує біотехнологія електромагнітного впливу на біологічні об'єкти, які знаходять широке застосування як у медицині так і в сільському господарстві. Розроблені нові інноваційні радіоімпульсні технології знищення шкідників сільськогосподарських культур на основі генераторів НЗВЧ випромінювання на лавинно-пролітних діодах. Але не зважаючи на дані досягнення, питання руйнівного впливу ЕМВ на біологічні об'єкти і досі залишається відкритим.

Література

1. *Сілі І. І.* Енергоінформаційна радіоімпульсна біотехнологія і електронні системи знищення шкідників картоплі: дис. канд. техн. наук: 05.11.17 . *Іван Іванович Сілі.* Харків, 2015. 159 с.

2. *Сили І. І.* Применение информационно-энергетических излучений для угнетения репродуктивной способности колорадского жука . *Іван Іванович Сили.* Проблемы энергозабезпечення та енергозбереження в АПК України. Харків: ХНТУСГ ім. П. Василенка, 2015. С. 47–49.

3. *Сили І. І.* Теоретический анализ процесса взаимодействия радиоимпульсов с колорадскими жуками в растительной среде картофеля. *Іван Іванович Сили.* Технологический аудит и резервы производства. Харків, 2015. №4. С. 55–59.

4. *Сілі І. І.* Визначення параметрів електродинамічної моделі рослинного середовища картоплі з колорадським жуком. *Іван Іванович Сілі.* Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Техніка та енергетика АПК. Київ, 2016. №242. С. 256–261.

5. *Сили І. І.* Параметры и стабильность частоты диодного генератора с резонатором проходного типа. *І. І. Сили, А. Д. Черенков.* Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». Харків, 2015. №9. С. 53–59.

ОЦІНКА ПОПИТУ НА ВАНТАЖНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ В ЦЕНТРАЛЬНІЙ ЧАСТИНІ М. БРАТИСЛАВА

Волкова Є. В., студентка 2 курсу факультету Транспортні системи і технології
Галкін А.С., к.т.н., доцент кафедри Транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства імені
О. М. Бекетова*

Туристична привабливість старого міста в Братиславі формує попит на підприємницьку діяльність. Така ситуація призводить до збільшення споживчих, вантажних і транзитних транспортних потоків у центральній частині міста. Дисбаланс між потрібної і реальної пропускної здатністю доріг сприяє появі таких транспортних проблем як: затори, брак паркувальних місць, підвищений рівень шуму, концентрація дорожньо-транспортних пригод і т.д. Це призводить до дискомфорту мешканців в цій зоні нерационального використання землі, підвищення цін на послуги і товари, зниження швидкості транзиту. Зменшення впливу негативних факторів можливо за рахунок впровадження нових сервісів, таких як краудсорсингова доставка. Для цього необхідно оцінити потенційний попит на вантажні послуги.

При оцінці принципів і особливостей транспортного ринку необхідно спиратися на закономірності формування попиту і пропозицій на транспортні послуги. Одним з методів виявлення попиту на послуги і товари, а так же вимог до них, є опитування потенційних споживачів. Під вимогами до послуг і товарів зазвичай мають на увазі швидкість, своєчасність або рівномірність доставки, збереження вантажів і виконання вимог до обслуговування вантажів, безпеку перевезень, комплексність і доступність обслуговування споживачів транспортних послуг та інше. Зібравши вихідні дані від магазинів-замовників розташованих в центральній частині Братислави можна оцінити попит і можливість організації доставок в цей район альтернативними схемами доставок вантажів. У дослідження передбачається отримати інформацію від потенційних замовників, про вид товару, спосіб і обсяг доставки вантажу, про можливу максимальну суму оплати за одну доставку, зрозуміти зацікавленість споживача в додаткових складських приміщеннях в даній частині міста і частоту доставок. Результати проведених досліджень дозволить оцінити споживчий попит на нові види сервісу, обсяги завезення, вимоги обслуговування замовників, а так само усвідомити потреби потенційних споживачів вантажоперевезень.

Література

1. Tho V.LeSatish V.Ukkusur, 2019 Crowdshipping services for last mile delivery: Analysis from American survey data
2. Alan Mckinnon., Crowdshipping: a Communal Approach to Reducing Urban Traffic Levels, 2016
3. J. Pazour, K. Siebrecht, B. Spector, B. Parker, Crowdsourcing and Collaborative Warehousing and Logistics, 2016
4. V. Carbone, A. Rouquet, C. RoussatThe rise of crowd logistics: a new way to co-create logistics value J. Bus. Logist., 38 (4) (2017), pp. 238-252
5. T.V.Lea, A. Stathopoulosb, T. Van, W. Satish, V. Ukkusuri., Supply, demand, operations, and management of crowd-shipping services
6. Abood Mourad., The synchronization of shared mobility flows in urban environments
7. Mckinnon A, Bilski B (2015) Innovations in global logistics. In: Bilski B, Verkerk M (eds) Murray D. Breakthrough, From Innovation to Impact. The Owls Foundation, pp 19–38

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗПОДІЛУ МАТЕРІАЛЬНИХ ПОТОКІВ У МІСТАХ

Грекова О.О., студентка 5 курсу факультету Транспортних систем і технологій
Ткаченко І.О., к.т.н. доцент кафедри Транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Розподіл міст відіграє ключову роль у підтримці міського способу життя, допомагає обслуговувати та утримувати виробничу та торговельну діяльність, сприяючи конкурентоспроможності регіональної промисловості. Незважаючи на ці позитивні ефекти, він також створює негативні (економічні, екологічні та соціальні) наслідки для міст у всьому світі. Аналіз розподілу матеріальних потоків в містах, має на меті вдосконалення знань в цій сфері знань та виявлення закономірностей, що впливають на системи міського вантажного транспорту, функціональні устої міста, та інше.

Дослідження технології обслуговування роздрібною мережі є важливим етапом у створенні оптимальної логістичної системи.

Міська вантажна система може включати морські порти, аеропорти, виробничі приміщення та складські/ розподільні центри, які з'єднані мережею залізниць, залізничних дворів, трубопроводів, автомобільних доріг та автомобільних доріг, що дозволяють вантажу дістатися до пунктів призначення. Ця система та процес, за допомогою яких товари збираються, перевозяться та розподіляються у міських середовищах.

Особливості сфери розподілу полягають у наступному:

- не створюються нові матеріальні цінності;
- надаються лише послуги;
- як наслідок специфічності сфери розподілу на ринку з'являються моделі товарів – послуг;

– мають урахуватися інтереси продуцентів, споживачів, а також торгових, транспортних та інших посередників;

– рушійною силою в управлінні розподілом є інтерес споживача.

Для виконання процесу розвезення матеріального потоку системою необхідно правильно виконати підбір транспортних засобів різної вантажопідйомності.

Виявлено закономірності зміни ефективності транспортного обслуговування від параметрів транспортних процесів. Наприклад те, що зі зменшенням кількості поставок за рік, вантажопідйомність більше впливає на досліджуваний параметр.

Отже, за допомогою програмного забезпечення, отримано такі параметри регресійної моделі, як час обслуговування роздрібною мережі, пробіг з вантажем та загальний пробіг.

Аналіз значущості впливу кожної складової впливає:

– на час обслуговування роздрібною мережі найбільше впливає обсяг перевезення.

– значення параметру пробіг з вантажем напряму залежить від добутку кількості пунктів, що обслуговуються та середньої відстані між ними.

– на загальний пробіг також впливає цей параметр найбільше.

Таким чином, виявлені закономірності свідчать про доцільність використання транспортних засобів з більшою вантажопідйомністю при зменшенні кількості поставок за період постачання, та навпаки.

Розподіл міського вантажу є важливим для підтримки міжнародної та внутрішньої торгівлі, а також щоденних потреб місцевого бізнесу та споживачів, та інші економічні вигоди. Однак низка проблем пов'язана з міським вантажоперевезенням, такі як затори автомобільних доріг, впливи на навколишнє середовище та конфлікти щодо раціонального використання земельних ресурсів через близькість вантажних споруд та транспортних засобів до житлових забудов, земель культурно-побутового призначення та інших. Оскільки міські вантажні перевезення продовжують зростати, то наслідки від його використання, потребують врахування та зменшення їх впливу на сфери життєдіяльності міста та громади.

Література

1. Поповиченко І. В. Управління ланцюгом постачань, як управління системними взаємозв'язками на макро і мікрорівні функціонування логістичних систем / І. В. Поповиченко // Науковий журнал "Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля". – Луганськ, 2011. – №5 (159), частина 2. – С.125–128.

2. Онешко С. В. Напрямки удосконалення системи формування портових зборів в портах України / С. В. Онешко, Ю. В. Кравченко // Young. – 2018. – Т. 56. – №. 4. – С.12–17.

3. Штимер Л. Т. Економічна сутність запасів матеріальних ресурсів підприємства та необхідність їх створення в умовах формування конкурентних переваг. – 2011. – Т. 35. – №. 6. – С. 813–822.

АНАЛІЗ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ УСТАТКУВАННЯ ТА ШЛЯХІВ ЙОГО ЗМЕНШЕННЯ

Грищенко О. В., студент 4 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Малишева В.В., к.т.н., доцент кафедри Охорони праці та безпеки життєдіяльності

*Харківський національний університет міського господарства імені
О. М. Бекетова*

Сучасне виробництво неможливо уявити без використання значної кількості устаткування, експлуатація якого становить певну небезпеку для працівників.

Відповідно до статистичних даних, зібраних Фондом соціального страхування України, в поточному році відсоток нещасних випадків, що сталися з технічних причин (зокрема, незадовільний технічний стан виробничих об'єктів, будинків, споруд, інженерних комунікацій, території, незадовільний технічний стан засобів виробництва, недосконалість технологічного процесу, його невідповідність вимогам безпеки, конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність засобів виробництва) становить 13,2% від загальної кількості страхових нещасних випадків. Зазначена група причин знаходиться на третьому місці серед загального переліку причин, що означає недостатнє приділення уваги питанню забезпечення безпеки експлуатації обладнання.

До устаткування, використання якого найчастіше приводить до настання нещасних випадків, належить:

- автомобілі – 5,5 % від загальної кількості травмованих по Україні (181 травмована особа);
- устаткування гірничо-шахтне – 3,3 % (109 осіб);
- автомобілі спеціалізовані, автопоїзди, автомобілі-тягачі, кузови-фургони, причепи, тролейбуси, автотранспортувачі, мотоцикли, велосипеди – 3,2 % (106 осіб).

Забезпечення безпечної експлуатації устаткування неможливе без суворого дотримання вимог законодавства України у сфері охорони праці, при цьому необхідно приділяти значну увагу заходам безпеки для обладнання, що надходить на виробництво після проведення відновлювання, реконструкції або модернізації.

Окрім того, експлуатація машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки повинна бути можливою лише після отримання роботодавцем дозволу на підставі висновку експертизи стану охорони праці та безпеки промислового виробництва суб'єкта господарювання, проведеної експертно-технічними центрами, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони праці, або

незалежними експертними організаціями, які забезпечують науково-технічну підтримку державного нагляду у сфері промислової безпеки та охорони праці.

Питання забезпечення безпечної експлуатації виробничого устаткування і зниження рівня пов'язаного із нею травматизму потребує комплексного підходу, як з боку підвищення безпеки на стадії проектування та обслуговування, так і з боку працівників – шляхом контролю за постійним проведенням інструктажів, навчання з питань виробничої безпеки. Лише за таких умов є можливим досягти високого рівня безпеки під час використання виробничого обладнання.

Література

1. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань за 9 місяців 2019 року. Аналіз нещасних випадків [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Фонду соціального страхування України. – Режим доступу: <https://http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/966388>. – Назва з екрану.

2. Закон України «Про охорону праці» [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>. – Назва з екрану.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ТРАНСПОРТНИМИ КОМПАНІЯМИ

Джевлах Є.Є., магістр 6 курсу факультету менеджмент
Запорожець Г.В., к.е.н., доцент кафедри менеджмент та публічне
адміністрування

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Інформаційні технології в даний час є головними інструментами за допомогою яких здійснюється модернізація в транспортній сфері. Сучасні інформаційні системи характеризуються створенням єдиного інформаційного простору для всіх учасників взаємодій.

Незалежно від розмірів компаній інформаційні технології використовуються для вирішення таких важливих завдань, як управління фінансами, майном, логістикою та трудовими ресурсами.

Високий рівень конкуренції і зростаючі потреби на ринку вантажоперевезень роблять очевидним необхідність нового сучасного підходу до управління транспортною логістикою, заснованого на прогресивних технологіях. Необхідність автоматизації настає в процесі росту бізнесу, коли організація транспортування вантажів в ручному або напівавтоматичному режимі перестає виправдовувати себе. Використання застарілих систем обліку тягне величезні трудові, часові та матеріальні витрати. Інструментом для досягнення прогресу є впровадження автоматизованої системи управління транспортом (TMS).

TMS - це система, що виконує функції планування, контролю та оцінки показників на кожній стадії транспортування, що покриває всі унікальні потреби організації.

Ключові процеси, які автоматизує TMS:

- Планування. TMS підбирає найбільш ефективні схеми транспортування, з урахуванням пріоритетності параметрів: вартість транспортування, кількість транспортних засобів, мінімально-необхідну кількість зупинок в дорозі

- Транспортування. Застосування індивідуальної TMS дозволяє відстежувати процес доставки вантажу в цілодобовому режимі. Система автоматизує роботу диспетчера і контролює рух вантажу. Як правило, для цього використовується геоінформаційна система — GIS-сервіс.

- Оформлення документації. Під час транспортування виникає потреба контактувати з різними службами (портом, митницею тощо). TMS допомагає автоматизувати процеси оформлення документації та зв'язку з учасниками процесу транспортування.

- Розрахунки. TMS-система автоматизує процеси розрахунків, необхідних для транспортування вантажу: оптимальні втрати вантажу, контроль залишків, розрахунок норми витрати бензину тощо. Програма TMS здатна аналізувати вхідні дані, ґрунтуючись на ключових показниках продуктивності.

Проаналізувавши особливості та переваги системи TMS необхідно перейти до розробки безпосередньо кроків впровадження систем. Впровадження можна розділити на кілька етапів, представлених на табл. 1

Таблиця 1

Основні етапи впровадження систем TMS

№ етапу	Зміст етапу	Час, який займає етап, днів
1	Аналіз бізнес-процесу замовника	1-2
2	Обговорення технології функціонування системи, підготовка технічного завдання	5-7
3	Налаштування макету системи	2-3
4	Розробка повнофункціонального прототипу майбутньої системи	3-4
5	Навчання користувачів	7
6	Запуск TMS у експлуатацію	1-2
7	Технічна підтримка	-

Аналізуючи дані табл.1 можна зробити висновок що впровадження TMS при всіх своїх перевагах є трудомістким процесом і вимагає чіткого контролю працівників.

Після розробки етапів необхідно розробити характеристики економічної ефективності від впровадження TMS. Основною статтею витрат на перевезення є витрати на паливо або пально-мастильні матеріали. Відповідно, впровадження

системи дозволяє оптимізувати маршрути і скоротити середню довжину щоденних рейсів.

Наступним параметром економічної ефективності є кількість порушень умов доставки. За рахунок планування з урахуванням тимчасових вікон, а також зручного інтерфейсу контролю часових вікон, коректного розрахунку планового часу, можливості виведення додаткових умов і обліку цього при плануванні, впровадження TMS системи дозволяє скоротити кількість порушень.

В Україні використання TMS є ще новим явищем, це пов'язано з тим що на ринку транспортних компаній переважають малі та середні підприємства, які не мають великої кількості трудових та фінансових ресурсів, а довгий час на впровадження TMS може впливати на конкурентоспроможність компанії в сучасних ринкових умовах. Вирішенням цієї проблеми є використання неповної складової пакету TMS, а обмеженого програмного продукту який буде вирішувати існуючі завдання компанії.

Таким чином впровадження інформаційних технологій в систему управління транспортними компаніями забезпечує автоматизацію управління перевезеннями, допомагає скоротити витрати на логістику та збільшити прибуток підприємства.

Література

1. Шаров В.А. Управління перевезеннями в умовах інформатизації галузі / В.А. Шаров // Транспорт – ЕІ / ЦНІТЕІ МПС. – 2014.

2. Ступницький О. І., Дашкуєв М. А. Інформаційні технології у інфраструктурі глобальних логістичних мереж / Ступницький О. І., Дашкуєв М. А. //Актуальні проблеми міжнародних відносин: Зб. наук. праць. — Випуск 122, Частина II. — К. : Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, 2014. — С. 104–115.

3. Тимошук О. М. Інформаційно-логістичні системи в сучасних транспортних технологіях / О. М. Тимошук, О. В. Мельник // Інвестиції: практика та досвід. — 2015. — № 22. — С. 79–82. — Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2015/18.pdf.

ОЦІНКА ПАРАМЕТРІВ ПРОСТОЮ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ НА ПРОМІЖНИХ ЗУПИННИХ ПУНКТАХ

Кальченко В.Ю., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Давідч Ю.О., д.т.н., професор кафедри Транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Зростання кількості мешканців та території міст призводить до підвищених вимог до міського транспорту. Це стимулює розвиток всіх видів транспорту, у тому числі і пасажирського. Транспорт забезпечує можливість підвищення ефективності виробничої діяльності головної виробничої сили суспільства – його людей. За рахунок зменшення часу пересування

збільшується вільний час для навчання, відпочинку, спорту і т.д. [1].

Одним з основних факторів, що впливає на всі параметри перевізного процесу, є довжина перегону маршруту міського пасажирського транспорту [1, 2]. Існуючі методи визначення довжини перегону ураховують як постійні величини технічну швидкість транспортного засобу, час простою на зупинках і інтервал руху. Для оптимізації довжини перегону маршруту міського пасажирського транспорту необхідно розробити моделі, що описують вплив довжини перегону маршруту міського пасажирського транспорту на технічну швидкість транспортного засобу на перегоні маршруту і тривалість його простою на зупинних пунктах. Час простою транспортних засобів на зупинному пункті складається з часу, затрачуваного на відкриття і закриття дверей і часу безпосередньо посадки і висадки пасажирів, протягом якого вони виходять з автобуса і входять в нього. Тривалість цього часу залежить від різного роду чинників: пасажирообміну зупинного пункту, ступеня заповнення салону автобуса, кількості дверей, пори року, наявності багажу у пасажирів і т.д. [3, 4]. Для вирішення задачі визначення раціональної довжини перегону маршруту міського пасажирського транспорту виникає необхідність в дослідженні закономірностей зміни часу простою транспортних засобів на зупинних пунктах. Для отримання вихідних даних, що необхідні для визначення закономірностей зміни часу простою транспортних засобів на зупинках, проводилися натурні дослідження. Після обробки результатів обстеження було розраховано час простою на зупинних пунктах, пасажирообмін зупинок в кожному рейсі, середня довжина поїздки пасажирів, коефіцієнт використання пасажиромісткості, коефіцієнт змінюваності та інші необхідні показники.

Аналіз отриманих результатів показав, що, найбільший ступінь впливу на зміну часу простою транспортних засобів на зупинних пунктах надають коефіцієнт заповнення салону, кількість зупинних пунктів маршруту, номінальна місткість автобуса, коефіцієнт змінюваності пасажирів.

Література

1. Ефремов И.С. Теория городских пассажирских перевозок / И.С. Ефремов, В.М. Кобозев, В.А. Юдин В.А. – М.: Высш. школа, 1980. – 535 с.
2. Пассажирские автомобильные перевозки / Афанасьев Л.Л., Воркут А.И., Дьяков А.Б., Миротин Л.Б., Островский Н.Б. – М.: Транспорт, 1986. – 220 с.
3. Эткин Д.М. О влиянии некоторых конструктивных параметров городских автобусов на время их простоя на остановках / Д.М. Эткин, А.С. Резников // Сборник трудов НАМИ. – 1978. – Вып.166. – С. 28–32.
4. Васильченко А.И. Моделирование посадки и высадки пассажиров на городском транспорте / А.И. Васильченко // Методы оптимального планирования и управления в городском хозяйстве (пассажирский транспорт). – Владивосток: ИАПУ ДВНЦ АН СССР, 1976. – С. 132–142.

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ПРОЦЕСУ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ПАСАЖИРІВ НА МЕТРОПОЛІТЕНІ М. ХАРКОВА

Караченцева А.М., студент 6 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Давідич Ю.О., д.т.н., професор кафедри Транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Харків - один з найбільших промислових, ділових і культурних центрів України. Важливу роль у житті Харкова відіграє громадський транспорт. Численні магістралі зв'язали великі житлові райони: автобусні, трамвайні та тролейбусні маршрути перетинають місто у всіх напрямках. Основою всієї транспортної мережі – є метрополітен [1]. Він органічно доповнює своєрідне обличчя міста, збагачуючи та прикрашаючи його архітектурний образ.

Аналізуючи методи підвищення ефективності перевізного процесу Харківським метрополітеном, можливо їх поділити за напрямками [2]. Найпростішим методом є удосконалення системи графіків руху з метою зробити їх більш гнучкими залежно від існуючого пасажиропотоку, що потребує дослідження його зміни в часі (доба, день тиждень, місяць року) за напрямками руху [3]. Іншим методом є зменшення кількості вагонів у рухомому складі в часи найменшої завантаженості лінії, яке веде за собою економію електроенергії, але потребує додаткових маневрових переміщень рухомого складу для його переформування.

Паралельно необхідно розвивати і такий напрямок методів підвищення ефективності перевізного процесу метрополітеном як модернізацію рухомого складу стосовно місткості вагону [4]. Демонтаж кабіної перегородки в проміжних вагонах, площа кабін яких не використовується взагалі, але передбачена конструкцією. Демонтаж кутових диванів в головних вагонах є, також, необхідністю, це стосується не тільки збільшення місткості вагону, але й наявністю непередбачених конструкцією місць для інвалідів на колясках. Додаткова площа - це збільшення місткості вагону, а враховуючи те, що лінія на якій використовується даний тип вагонів (Холодногірсько-Заводська) є самою навантаженою за кількістю перевезених пасажирів, цей напрямок підвищення ефективності перевізного процесу є досить актуальним, та необхідним, але потребує додаткових витрат.

Основний метод – відкриття нових станцій (розвиток мережі метрополітену), є невід'ємною частиною розвитку міста як самостійної одиниці. У план міста закладено розвиток метрополітену, відкриття нових станцій і ліній, що з'єднують своєю окремою транспортною мережею всілякі частини міста, житлові і виробничі масиви. У свою чергу розвиток метрополітену, відкриття нових станцій і ліній веде за собою потребу в збільшенні кількості рухомого складу, здатного обслуговувати нові станції не знижуючи інтенсивність руху. Цей метод вимагає значних капіталовкладень, тому має

виконуватися поетапно порівняно з двома попередніми методами підвищення ефективності перевізного процесу Харківським метрополітенем.

Література

1. Доля В. К. Пасажирські перевезення / В. К. Доля. – Харків: Форт. – 2011. – 504 с.
2. Фролов Ю.С. Метрополитены / Ю.С. Фролов, Д.М. Голицынский, А.П. Ледяев – М.: «Желдориздат», 2001. – 528с.
3. Бакулин Л.С. Организация движения поездов и работа станций метрополитена / Л.С. Бакулин, Е.Л. Федоров, К.И. Кудринская. – М.: Транспорт, 1981. – 425 с.
4. Калинин В.П. Метрополитены / В.П. Калинин. – М.: Транспорт, 1988. – 321 с.

ВПЛИВ E-COMMERCE НА ФОРМУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ПОТОКІВ У МІСТАХ

Кожина В.С., студентка 4 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Галкін А.С., к.т.н., доцент, доцент кафедри Транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Сьогодні жодна сучасна людина не уявляє свого дня без гаджета і Інтернет-трафіку. Онлайн індустрія розвивається з величезною швидкістю, надаючи великий вплив на сферу торгівлі. Так, у світі з'явився новий напрям – e-commerce, що передбачає купівлю чи продаж товарів, послуг оптом або в роздріб за допомогою електронної мережі.

Частка інтернет-продажів в структурі роздрібної торгівлі продовжує швидко рости по всьому світу. У США становить близько 10,4 %, Китай – 29,4 %, Індія – 20 %, Франція – 7,1 %, Німеччина – 6,1 %, Іспанія – 8 % [1]. В Україні e-commerce розвивається більш повільними темпами через погану логістику і нестійку систему оплати. На онлайн-ринку України домінують місцеві компанії, такі як «Розетка», «Алло», «Моуо», «OLX» та багато інших. До трійки найбільш відвідуваних e-commerce сайтів України входять: OLX.ua (40,4% користувачів), Rozetka.com.ua (32,5%), Prom.ua (26,5%). Більше половини інтернет-покупців України – люди віком від 14 до 34 років. Трохи більше 36% з них – жителі міст з населенням понад 500 000 чоловік, 20,5% – проживають в сільській місцевості. Позитивний вплив на зростання аудиторії онлайн-покупців справив доступ до 3G. За підсумками минулого року, Україна випередила всі інші європейські країни за таким показником як темпи зростання продажів в Інтернеті – для нашої країни цей показник склав 35% [2].

У той же час поява електронної комерції сприяє зростанню вантажних потоків, в тому числі кількості кур'єрських доставок, які використовують транспортну мережу міста. Найбільшою проблемою є утворення автомобільних заторів в великих містах, що є найбільш частою причиною несвоєчасної доставки товару. Крім того, автотранспорт є джерелом небезпечних хімічних забруднень атмосферного повітря, водоймищ, сільськогосподарських зон, а також шуму та вібрації і може впливати на стан здоров'я населення.

Для уникнення очевидних проблем, що виникають внаслідок зростання обсягів автомобільних потоків, як наслідок зростання вантажних, в світі впроваджуються такі заходи [3-6] як: доставка безпілотниками (дронами), використання електромобілей, безпілотних капсул, вантажних велосипедів (Cargo bike), доставки міським пасажирським транспортом, «попутної» доставки та пішої доставки у межах міста (crowd-shipping), та інші. Окрім цього, використовують спеціальні методи організації транспортних потоків в містах: time window, night delivery. Це дозволяє зменшити присутність вантажних потоків в мережі, рівномірно розподілити їх протягом доби, зменшити витрати на доставку, а також істотно покращити стан навколишнього середовища.

Подальший розвиток інтернет-торгівлі кількість автотранспорту в місті буде збільшуватися, внаслідок чого екологічна ситуація буде тільки погіршуватись. Тому, створення заходів та екологічних програм для зниження екологічної небезпеки автотранспорту є важливою соціальною, екологічною та економічною задачею, рішення якої приведе до серйозного поліпшення екологічної ситуації на різних рівнях регулювання. На рівні держави – організація правового регулювання шляхом створення нормативних актів і постанов, які регламентують ту чи іншу складову електронної торгівлі в міській логістиці, призначення субвенції. На рівні міста – створення екологічних зон в деяких районах, що мали б обмеження на в'їзд в ці райони автомобілів, які не відповідають певним екологічним стандартам (нормам); розміщення вантажоутворюючих та вантажопоглинаючих пунктів. На рівні підприємств – перехід на альтернативний вид палива та дотримання принципів «ощадливої логістики» [7]. Це дозволить досягти стійкого розвитку транспорту і логістики в майбутньому.

Література

1. Ричка, Марина Анатоліївна, and Ю. В. Попова. "Аналіз інтернет-торгівлі в глобальному середовищі." *Стратегія розвитку України 2* (2015): 112-118
2. Романчук, О. І. "Перспективи розвитку інтернет-торгівлі в Україні." (2017).
3. Juan A. et al. Electric vehicles in logistics and transportation: A survey on emerging environmental, strategic, and operational challenges //Energies. – 2016. – Т. 9. – №. 2. – С. 86.
4. Gruber, Johannes, Alexander Kihm, and Barbara Lenz. "A new vehicle for urban freight? An ex-ante evaluation of electric cargo bikes in courier services." *Research in Transportation Business & Management* 11 (2014): 53-62.
5. Raviv, Tal, and Eyal Z. Tenzer. "Crowd-shipping of small parcels in a physical internet." (2018).
6. Estrada Romeu, Miguel Ángel, Jose Magin Campos Cacheda, and Francesc Robusté Antón. "Night deliveries and carrier-led consolidation strategies to improve urban goods distribution." *Transport (Vilnius. Spausdinta)* 33.4 (2018): 930-947.
7. Кобилух, О. Я., and Г. М. Мельник. "Ощадливе виробництво як концепція оптимізації виробничого та управлінського процесів." (2012).

ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАНСПОРТНОЇ МЕРЕЖІ НА МАГІСТРАЛЬНІ ПОТОКИ

Козлова А.Р., студентка 4 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Літомін Є.В., асистент кафедри Транспортних систем та логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Функціонування транспортних систем значних і найзначніших міст значною мірою визначається параметрами транспортних мереж, які представлені на (рисунку 1.) Значення параметрів транспортних потоків обумовлюються як характеристиками транспортних засобів, так і зовнішніми факторами, до яких належить транспортна мережа міста. Сучасні транспортні проблеми найзначніших міст потребують постійного удосконалення та розвитку їх транспортних мереж. Це відображується на щільності транспортних мереж. Крім того, останнім часом спостерігається стійка тенденція до зростання автомобільного парку, рівня автомобілізації найзначніших міст, що також впливає на функціонування транспортних мереж [1].

Проблемою більшості сучасних міст є підвищення ефективності функціонування міської транспортної мережі. Це зумовлено постійним ростом інтенсивності руху та відсутністю резервів для зміни параметрів вулично-дорожньої мережі (ВДМ) з метою збільшення її пропускної здатності. Постійно виникають завдання створення оптимальної системи шляхів сполучення, яка б відповідала вимогам організації магістрального руху, природнім потребам міста тощо. За таких умов досягти ефекту намагаються організаційними методами. До таких відносять: спеціалізацію смуг руху, впровадження систем адаптивного та координованого регулювання, облаштування місць тимчасової та постійної стоянки транспортних засобів тощо, але такі заходи не завжди мають значний ефект на різних елементах ВДМ. Такими елементами є перехрестя та ділянки вулиць і доріг, які їх з'єднують. Ті заходи, які є успішними для перехресть, не завжди є оптимальними для ділянок вулиць між ними, і навпаки. На сьогодні існують різновиди понять ділянок ВДМ з погляду транспортних, пішохідних та пасажирських потоків [2,3].

Рисунок. 1. Класифікація факторів, що впливають на характеристики функціонування транспортної мережі

Відповідно й вимоги до цих ділянок різні. Основним завданням перехресть є реалізація намірів учасників дорожнього руху змінити його напрямок і забезпечити якісні показники безпеки, тобто здійснити перерозподіл транспортного потоку. Таким завданням ділянок між перехрестями є забезпечення швидкого та якісного зв'язку між вузловими пунктами ВДМ, якими є перехрестя, з дотриманням умов безпеки руху та забезпечення існуючих і перспективних тенденцій розвитку транспортної системи [4].

Література

1. Лобашов О.О. Вплив параметрів транспортних мереж значних і найзначніших міст на швидкість транспортних потоків / О.О. Лобашов, С.Б. Дульфан // *Наук.-техн. зб. Комунальне господарство міст.* – № 109. – Харків, 2013. – С. 107-110.
2. Капитанов В.Т., Хилажев Е.Б. *Управление транспортными потоками в городах.* – М.: Транспорт, 1985. – 94 с.
3. *Traffic control in oversaturated street networks / NCRHP report N194.* 1978. 152 p.
4. <http://www.fhwa.dot.gov> – офіційний сайт департаменту транспорту США (FHWA).

ЗАКОНОМІРНОСТІ ЗМІНИ СЕРЕДНЬОЇ ШВИДКОСТІ РУХУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ У МІСТАХ

Ленковець А.О., студентка 1 курсу магістратури факультету Транспортних систем та технологій

Лобашов О.О., д.т.н., професор, завідувач кафедри Транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

У сучасних умовах актуальною є проблема прогнозування характеристик дорожнього руху у містах, зокрема швидкості транспортних потоків. Раніше було встановлено, що на швидкість транспортних потоків суттєво впливає рівень автомобілізації у місті та питома щільність транспортної мережі.

У ХНУМГ ім. О.М. Бекетова розроблена модель функціонування діючої транспортної мережі міста. Зазначена модель може бути використана для визначення характеристик транспортних потоків при зміні параметрів транспортної мережі.

На рис.1 представлені закономірності зміни середньої швидкості руху транспортного засобу в залежності від щільності транспортної мережі і рівня автомобілізації.

Представлена залежність може бути використана при плануванні транспортних процесів, розробці проектів реконструкції та розвитку транспортної мережі міста, прогнозуванні показників аварійності, оцінці соціально-економічної ефективності різноманітних заходів щодо управління параметрами транспортної мережі.

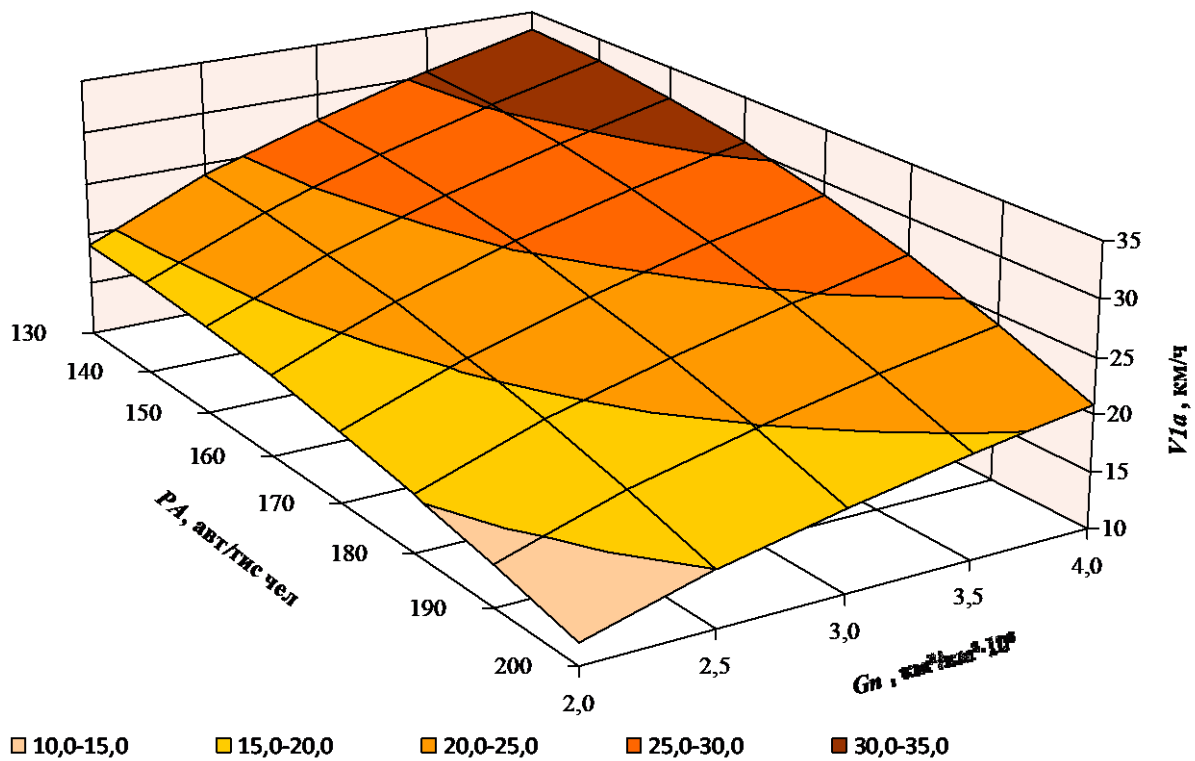

Рис. 1. Залежність середньої швидкості руху транспортного засобу від щільності транспортної мережі і рівня автомобілізації
 PA – рівень автомобілізації, авт/тис.чол;
 G_n – питома щільність транспортної мережі, $\text{км}^2/\text{км}^2 \cdot 10^2$;
 V_{la} - середньої швидкості руху транспортного засобу, км/год.

Література

1. Лобашов А. О. Определение скорости движения транспортных потоков в городах / А. О. Лобашов, Д. Л. Бурко // Коммунальное хозяйство городов. - 2006. - Вып. 69. - С. 202-205.
2. Лобашов О.О. До питання визначення параметрів транспортних потоків у містах / О. О. Лобашов // Коммунальное хозяйство городов. - 2010. - Вып. 93. - С.441-445.
3. Лобашов О.О. Моделювання транспортних потоків в містах з урахуванням мережі парковки автомобільного транспорту / О. О. Лобашов, О. В. Прасоленко // Восточно-европейский журнал передовых технологий. - 2010.- Вып.1/5 (43). - С.8-9.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ

Мельник А.А., студентка 1 курсу факультету Транспортних систем та технологій

Ткаченко І.О., к.т.н. доцент кафедри Транспортних систем і логістики

*Харківський національний університет міського господарства імені
О. М. Бекетова*

Для підвищення енергоефективності та екологічної безпеки на автомобільному транспорті потрібні інноваційні підходи і в галузі технологій, і в організації та управлінні, і в державному регулюванні, що в комплексі має забезпечити сталий розвиток галузі [1].

Назву «сталий транспорт» (або «зелений транспорт») використовують для означення будь-якого виду транспорту з низьким впливом на довкілля. Це може бути піша хода, велосипедні поїздки, громадський транспорт, екологічно-дружні «зелені» автомобілі, спільне з друзями використання машини. Також цей термін стосується міських транспортних систем, при користуванні якими вживається мало палива, зберігається простір та пропагується здоровий спосіб життя.

Вплив автомобільного транспорту на екологічну ситуацію у нашій країні досяг критичної межі – показники забруднення атмосферного повітря і довкілля перевищують всі допустимі показники світових норм і стандартів [2]. Аналіз статистичних даних і оцінок негативного впливу автомобільного транспорту на навколишнє середовище і населення показує, що загальна сума викидів забруднювальних речовин в атмосферу в країнах СНД щорічно становить майже 21,2 млн. т, зокрема, 19,2 млн. т, (90 %) – від автомобільного транспорту, і 2,0 млн. т, від інших викидів [3].

В середньому на території України вихлопні гази автотранспортних засобів зумовлюють 40-45 % забруднення повітря, але в містах вони дають більше 50 % забруднення повітря, причому у великих містах (від 0,5 млн. до 1-1,5 мільйонів жителів) на їх частку припадає 55-70%, а в дуже великих (декілька мільйонів жителів) містах – більше 85% від загального обсягу забруднення атмосферного повітря. Українські автомобілі «середнього віку» викидають в атмосферу у 8-10 разів більше шкідливих речовин, ніж подібні європейські. Правильне регулювання паливної системи автомобілів дає змогу знизити кількість шкідливих речовин в 1,5 рази, а спеціальні нейтралізатори (каталітичні доспалювачі) – знизити токсичність вихлопних газів у 6 і більше раз (рис.1).

Джерела забруднення повітря в Україні, 2017 рік

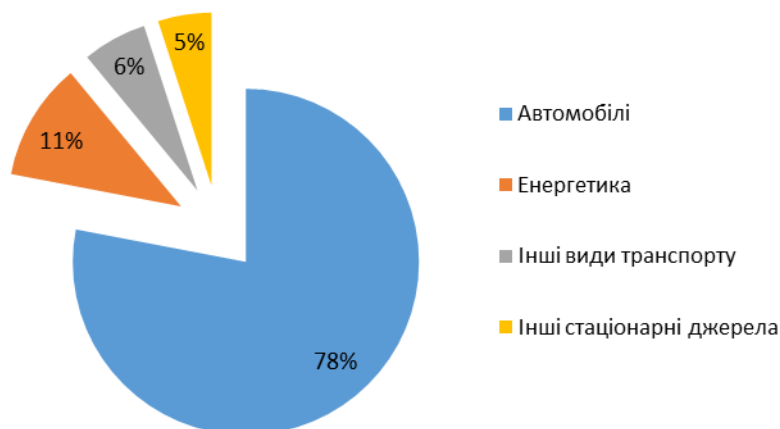

Рисунок 1 – Розподіл за джерелами забруднення повітря

За оцінками ВООЗ, у 2012 році через забруднення атмосферного повітря у містах та сільських районах у всьому світі відбулося 3,7 мільйона випадків передчасної смерті людей. Наявність шкідливих речовин в повітрі призводить до збільшення кількості захворювань і тяжкості перебігу таких хвороб як інсульт, хвороби серця і рак легенів, а також гострих і хронічних респіраторних захворювань, включаючи астму [4].

Високий рівень захворюваності і смертності коштує бюджетам країн-учасниць Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) приблизно 3,5 трильйона доларів США на рік, і цей показник в світі щорічно має тенденцію до зростання. Мешканці країн із низьким і середнім рівнями доходу піддаються непропорційному впливу забруднення атмосферного повітря – 88% (з 3,7 мільйона випадків передчасної смерті) припадає на населення саме таких країн.

У зв'язку із збільшенням за останні роки кількості автомобільного транспорту зростають і об'єми викидів шкідливих компонентів з відхідними газами автомобільних двигунів, що призводить до погіршення екологічної ситуації в докiллі. Відхідні гази, які утворюються внаслідок спалювання палива у двигунах внутрішнього згорання, є головним складником забруднення докiлля автомобільним транспортом і містять більше 200 найменувань шкідливих речовин, у тому числі канцерогени.

Тому, проблема зменшення негативного впливу на докiлля автомобільного транспорту на всіх стадіях його життєвого циклу є актуальною.

Пріоритетними напрямками підвищення екологічної безпеки автомобільного транспорту на всіх стадіях його життєвого циклу є:

1. Різні засоби зменшення викидів токсичних компонентів у навколишнє середовище: впровадження нових конструкцій двигунів, використання нових типів силового устаткування, застосування пристроїв очищення або нейтралізації відпрацьованих газів, розроблення або удосконалення існуючих нормативів, процедур контролю, а також технологій,

законодавче обмеження викиду шкідливих речовин автомобілів, нових та тих, що експлуатуються тощо.

2. Проектування і виготовлення нових транспортних засобів, здатних до швидкого розбирання, використання у подальшому вживаних справних механізмів і агрегатів та їх утилізація.

Багато країн світу планують до 2030 року замінити більшу частину легкових автомобілів з двигунами внутрішнього згорання на електромобілі. Постійне збільшення кількості екологічно чистих матеріалів у виробництві та здійснення контролю за використанням у конструкції автомобілів матеріалів зі шкідливими речовинами

3. Покращення екології великих міст за рахунок виконання вимог екологічного законодавства, застосування світової практики з організації зон з низьким рівнем викидів (a low-emission zone (LEZ)) та зон з нульовою емісією (a zero-emission zone (ZEZ)).

Станом на 2019 рік в Європі існує близько 250 зон з низьким рівнем викидів (ЛЕЗ) [7], які відповідають показникам якості повітря. Зазвичай ці зони позначені спеціальними дорожніми знаками (рис.3). Це означає, що транспортним засобам може бути заборонено в'їзд до ЛЕЗ або в деяких випадках, стягується плата, якщо вони в'їжджають у ЛЕЗ та їх викиди перевищують встановлений рівень.

Рисунок 3 – Дорожні знаки, що позначають межі зон з низьким або нульовим рівнем викидів

4. Застосування альтернативних транспортних засобів, таких як електросамокати, електровелосипеди, моноколеса або застосування принципів спільного володіння автомобілями.

Альтернативні транспортні засоби мають ряд переваг, основними з яких є компактність, простота в експлуатації, велика прохідність, екологічність, доступність тощо.

5. Застосування каршерінгу, тобто володіння автомобілем разом з іншою людиною або людьми, володіння часткою авто з правом користуватися. Модель каршерінгу покликана швидко та зручно задовольнити традиційну потребу людини пересуватися з одного місця в інше, а також дозволяє

економити власні кошти за рахунок зменшення видатків на одноосібне володіння авто.

Таким чином, можна зробити висновки, що автотранспортний комплекс є одним з основних джерел забруднення навколишнього середовища. Існуючий рівень екологічної безпеки автотранспортного комплексу в цілому та основних його елементів визначається рівнем споживання енергії та ресурсів, забруднення навколишнього середовища викидами та відходами в процесі експлуатації транспортних засобів і тільки комплексний підхід із застосуванням інноваційних методів зниження негативного впливу дасть можливість забезпечення екологічно сталого розвитку безпеки автомобільного транспорту.

Література

1. Гутаревич Ю. Ф. Екологія та автомобільний транспорт: навч. посіб. / Ю. Ф. Гутаревич, Д. В. Зеркалов, А. Г. Говорун, О. А. Корпач, Л. П. Мержиєвська – К.: Арістей, 2008. – 296 с.
2. World Health Organization Regional Office for Europe. Transport, environment and health. – WHO regional publications. European series ; No. 89. – 86 p.
3. Гутаревич Ю. Ф. Шляхи підвищення екологічної безпеки дорожніх транспортних засобів/ Ю. Ф. Гутаревич, В. П. Матейчик, А. О. Копач // Вісник східноукраїнського НУ ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2004, № 7(77), ч 1. – С. 11-15.
4. European Commission. Developing and implementing a sustainable urban mobility plans: Guidelines. – European Platform on Sustainable Urban Mobility Plans, 2013. – 151p.

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ РІВНЯ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ПАСАЖИРІВ НА МАРШРУТАХ МІСЬКОГО ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ

Мозглякова В.Г., студентка 5 курсу факультету транспортних систем та технологій

Понкратов Д.П., к.т.н., доцент кафедри транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Рівень транспортного обслуговування складно оцінити через те, що більшість критеріїв оцінки рівня транспортного обслуговування на маршрутах міського пасажирського транспорту є абстрактними і їх можна виразити лише в якісному, а не в кількісному відношенні. Для оцінки якості надання послуги підприємствами пасажирського транспорту можна виділити наступні показники [2]:

1. Безпечність. Споживачі транспортної послуги підсвідомо звертають увагу на цей критерій, а рівень аварійності у транспортній галузі змушує замислитись над необхідністю систематичного підвищення рівня безпеки руху, що в першу чергу залежить від стану транспортних засобів та кваліфікації водіїв.

2. Надійність. Міський пасажирський транспорт повинен працювати відповідно до розкладу, щоб користувач послуги мав впевненість в повному задоволенні потреби в пересуванні.

3. Комфорт та зручність. Зручними та комфортними повинні бути не тільки транспортні засоби, в яких безпосередньо здійснюється поїздка, але й зупиночні і пересадочні пункти.

4. Пропускна здатність транспортної мережі та рівень її завантаженості. Цей критерій безпосередньо впливає на швидкість руху і час пасажира у дорозі. Через стрімкий ріст рівня автомобілізації пропускна здатність транспортної мережі суттєво зменшилась, оскільки при її проектування було враховано іншу кількість приватного транспорту і сучасні умови вимагають впровадження заходів для збільшення пропускної здатності доріг.

5. Час надання послуг. В цей критерій входить як час пересування у транспортному засобі, так і час підходу та відходу від зупиночного пункту, адже кожен пасажир зацікавлений в більш швидкому виконанні замовлення.

6. Рівень плати за послугу. Вартість послуги впливає на вибір виду транспорту для здійснення пересування, тариф повинен відповідати існуючому рівню сервісу та задовольняти вимоги як пасажирів, так і підприємств, що надають транспортні послуги.

7. Доступність інформації про роботу пасажирського транспорту, в першу чергу можливість отримувати актуальну інформацію про розклад руху та можливі зміни.

8. Рівень кваліфікації обслуговуючого персоналу, привітність та ставлення до виконання своїх посадових обов'язків може говорити про якість надання транспортної послуги.

Комплексна оцінка рівня транспортного обслуговування може бути визначена лише при дослідженні достатньої кількості одиничних показників, на основі котрих буде розрахований узагальнений показник якості.

Найпростішим вимірювачем якості може виступати «рівень», що визначається відношенням фактичного рівня до базисного нормативного чи еталонного. Метод Харрінгтона [1] дуже зручний для визначення узагальненого показника якості транспортного обслуговування на маршрутах міського пасажирського транспорту:

$$V_{\Sigma} = \sqrt[n]{\prod_{j=1}^n \{ \exp[-\exp(-Y_j)] \}}, \quad (1.1)$$

де V_{Σ} – узагальнене значення функції бажаності;

Y_j – безрозмірне значення j -го показника якості.

Перерахунок нормованої величини Y пропонується провести через значення параметра якості в натуральних одиницях виміру величини за формулою поділу відрізка в даному відношенні:

$$Y_i = (Y_{\min} + Y_{\max} \cdot \lambda) / (1 + \lambda), \quad (1.2)$$

$$\lambda = \frac{(y - y_{\min})}{(y_{\max} - y)}, \quad (1.3)$$

де Y_{\min} , Y_{\max} – відповідно верхня та нижня межа оцінюваного показника;
 y , y_{\min} , y_{\max} – фактична, максимальна та мінімальна оцінка показника в натуральних одиницях виміру.

При визначенні узагальненого показника якості незалежно від абсолютних значень оцінюваних одиничних показників перемножуються їх безрозмірні значення. На основі отриманого значення функції бажаності можна оцінити рівень якості надання транспортної послуги.

Таблиця 1.1 – Відповідність стандартних позначок на шкалі бажаності бальним оцінкам якості

Позначки на шкалі бажаності	Оцінка якості
1,0-0,8	Дуже добре
0,8-0,63	Добре
0,63-0,37	Задовільно
0,37-0,2	Погано
0,2-0	Дуже погано

Література

1. Мун Э. Е. Организация перевозок пассажиров маршрутными такси / Э.Е. Мун, А.Д. Рубец. – М.: Транспорт, 1986. – 133 с.
2. Назаренко Я. Я. Формування критеріїв якості послуг пасажирського транспорту в умовах європейської інтеграції України / Я. Я. Назаренко // Економіка та управління на транспорті. – 2017. – Вип. 4. – С. 72–79.
3. Спирин, И. В. Городские автобусные перевозки: справочник / И. В. Спирин – М.: Транспорт, 1991. – 237 с.

ПРОФІЛАКТИКА ТРАНСПОРТНИХ ПРИГОД ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Приходько В.І., здобувач Державного науково-дослідного інституту МВС України

Коллер Ю.С., к.ю.н., с.н.с., провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України

Державний науково-дослідний інститут МВС України

Одним з важливих складових елементів виробничої інфраструктури України виступає, насамперед, транспорт як основна галузь суспільного

виробництва, що функціонує у цілому для задоволення потреб національної економіки та задовольняє потреби населення й суспільного виробництва у перевезеннях.

З огляду на це, у Національній транспортній стратегії України до 2030 р. не випадково зазначено, що транспортна галузь є однією з базових галузей економіки, має розгалужену залізничну мережу, розвинуту мережу автомобільних шляхів, морські порти та річкові термінали, аеропорти та широку мережу авіаційних сполучень, вантажних митних терміналів, що створює необхідні передумови для задоволення потреб користувачів транспорту у наданні транспортних послуг та розвитку бізнесу [1].

Слід зазначити, що транспортна система України повинна відповідати вимогам суспільного виробництва, соціально-економічного розвитку держави та позитивно впливати на національну безпеку, а також мати не тільки розгалужену інфраструктуру, але й ефективний механізм профілактики транспортних пригод з метою забезпечення транспортної безпеки.

Необхідно звернути увагу, що транспортна безпека (безпека руху транспорту) є доволі складним, системним явищем, до якого входять різні структурні елементи, зокрема: безпека дорожнього руху (залізничного та автотранспорту), безпека водного транспорту, безпека авіаційного транспорту тощо.

Дійсно, варто зауважити, що транспортна безпека – це складна соціально-економічна проблема, що має комплексний характер і загальносуспільне значення, у зв'язку з тим, що проявляється у різних сферах суспільного життя (демографічній, медичній, фінансово-економічній, оборонній, екологічній тощо), що, у свою чергу, обумовлює економічне становище, благополуччя держави та добробут населення. Такий висновок виходить з того, що «кожне серйозне ушкодження (не кажучи вже про смерть), спричинене транспортною причиною, надовго або назавжди «вибиває» індивіда із нормального життєвого плину» [2, с. 86]. Протягом цього часу травмована особа не може належним чином виконувати професійні обов'язки, гармонійно розвиватись, сповна реалізовувати сімейні функції (батька, матері, опікуна etc.). Витрати на лікування та соціальні послуги важелезним тягарем лягають на родинний бюджет: у розвинутих країнах вони обчислюються десятками тисяч доларів [3, с. 9-11].

У сучасних реаліях сьогодення, коли ризик травмування або загибелі на транспорті дуже високий, набуває особливої актуальності профілактика транспортних пригод, яка безпосередньо направлена на зменшення їх кількості.

Дослідження окремих аспектів профілактики транспортних пригод різного часу зробили такі вчені, як: М.Ю. Веселов, Г.В. Галімішина, С.М. Гусаров, Т.О. Гуржій, В.В. Єгупенко, М.М. Долгополова, О.Ю. Дубинський, Ю.С. Коллер, Д.В. Мамчур, В.А. Мисливий, О.Л. Міленін, В.В. Новіков, В.Й. Развадовський, О.Ю. Салманова, А.О. Собакарь, Л.І. Сопільник, Х.П. Ярмакі тощо. Однак, не дивлячись на окремі відповідні наукові напрацювання в цій сфері, питання щодо профілактики транспортних пригод як складової ефективного розвитку транспортної системи в Україні

висвітлені недостатньо. Часті зміни у законодавстві у сфері транспортної безпеки та невтішна статистика транспортних пригод дають підстави стверджувати, що ця проблематика залишається й досі відкритою.

Необхідно підкреслити, що важлива роль профілактики транспортних пригод для суспільства дозволяє розглядати її як важливий компонент соціально-економічного розвитку країни взагалі, так й розвитку транспортної системи зокрема, що «покликана забезпечити національні інтереси у сфері транспортної діяльності та її стійкість, мінімізувати шкоду здоров'ю і життю людей, збитки майну і навколишньому середовищу, загальнонаціональний економічний збиток, пов'язаний із функціонуванням транспорту» [4, с. 16-17].

Соціально-економічне значення проблеми ефективної профілактики транспортних пригод особливо зросло за останні роки. На наш погляд, це зумовлено постійним збільшенням кількості транспортних засобів, ускладненням інтенсивності руху, зростанням транспортних пригод та, відповідно, їх жертв. Так, загальна статистика показує, що в середньому тільки на автомобільних дорогах України щороку гине близько 11 людей в день. За 2018 рік зареєстровано понад 150 тис. ДТП – це 411 ДТП за добу, у яких загинуло понад 3 тис. 300 осіб та травмовано понад 30 тис. 800 осіб [5]. Тільки за 10 місяців 2019 року сталося понад 129 тисяч ДТП, в яких загинуло 2 тис. 716 осіб, а травмовано – 26 тис. 739 осіб [6].

Погоджуючись з Т.О. Гуржієм, варто наголосити, що наявність транспортного травматизму в країні дійсно є складною соціально-економічною проблемою, що має комплексний характер і загальносуспільне значення, оскільки проявляється у різних сферах суспільного життя (демографічній, медичній, фінансово-економічній, оборонній, екологічній тощо), що, у свою чергу, обумовлює економічне становище, благополуччя держави та добробут населення. Такий висновок виходить з того, що «кожне серйозне ушкодження (не кажучи вже про смерть), спричинене транспортною пригодою, надовго або назавжди «вибиває» індивіда із нормального життєвого плину» [2, с. 86]. За окремими підрахунками, транспортні пригоди зі смертельними результатами вкорочують середній людський вік на 37,5 років, оскільки навіть важка травма фактично може у людини відібрати від 3 до 9,3 років життя [7, с. 128]. Протягом цього часу травмована особа не може належним чином виконувати професійні обов'язки, гармонійно розвиватись, сповна реалізовувати сімейні функції (батька, матері, опікуна etc.). Витрати на лікування та соціальні послуги важелезним тягарем лягають на родинний бюджет: у розвинутих країнах вони обчислюються десятками тисяч доларів [8, с. 9-11].

У зв'язку з цим, варто підкреслити, що профілактика транспортних пригод мають неоцінений вклад та велику значимість для суспільства та соціально-економічного розвитку країни, що, у свою чергу, дозволяє розглядати її як важливий компонент ефективного розвитку транспортної системи в Україні, що покликаний «...забезпечити національні інтереси у сфері транспортної діяльності та її стійкість, мінімізувати шкоду здоров'ю і життю людей, збитки майну і навколишньому середовищу, загальнонаціональний економічний збиток, пов'язаний із функціонуванням транспорту» [4, с. 16-17].

Проте, на жаль, питання профілактики транспортних пригод, попри всю свою надзвичайну гостроту та масштабність, не знайшли належного та чіткого відображення у відповідних транспортних стратегіях, концепціях або програмах чи планах (ані в Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху до 2020 року, ані Концепції Державної цільової економічної програми розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки, ані в Державній цільовій економічній програмі розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки тощо).

Отже, враховуючи вищезазначене можна зробити висновок, що профілактика транспортних пригод є важливою складовою ефективного розвитку транспортної системи в Україні та одним з основних пріоритетних завдань державної політики, основні аспекти якої в обов'язковому порядку мають бути відображені у відповідних транспортних стратегіях, концепціях або програмах чи планах.

Література

1. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.05.2018, № 430-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80> (дата звернення: 14.11.2019).
2. Гуржій Т. О. Державна політика безпеки дорожнього руху: теоретико-правові та організаційні засади: дис. ... д-ра юр. наук. К. 2011. 551 с.
3. The Economic Impact of Motor Vehicle Crashes 2000. Blincoc L.J., Seay A.G., Zaloshnja E. & others. Washington, D.C.: U.S. Department of Transportation, National Highway Traffic safety Administration, 2002. 86 p.
4. Собакарь А. О. Державний контроль за безпекою руху транспортних засобів: проблеми теорії та практики: монографія. Донецьк. ДЮІ МВС. 2011. 492 с.
5. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2018 по 31.12.2018. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 14.11.2019).
6. Статистика ДТП в Україні за період з 01.01.2019 по 31.10.2019. URL: <http://patrol.police.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 26.04.2019).
7. Справочник по безопасности дорожного движения. Эльвик Р., Боргер-Мюсен А., Ваа Т. Пер. с норв. под редакцией проф. В. В. Сильянова. М.: МАДИ. 2001. 754 с.
8. The Economic Impact of Motor Vehicle Crashes 2000. Blincoc L.J., Seay A.G., Zaloshnja E. & others. Washington, D.C.: U.S. Department of Transportation, National Highway Traffic safety Administration, 2002. 86 p.

КЛАСИФІКАЦІЯ АВТОМОБІЛЬНИХ ПАРКОВОК У МІСТАХ

Сиромолотов К.В., студент 1 курсу магістратури факультету Транспортних систем та технологій

Лобашов О.О., д.т.н., професор, завідувач кафедри Транспортних систем і логістики

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Найбільш складною є проблема організації паркування у містах зі сформованою забудовою. Світовий досвід автомобілізації показує, що

вирішити цю проблему можна тільки за рахунок всієї території міста шляхом використання вільної ширини проїзної частини вулиць і створення спеціальних позавуличних автостоянок.

Схема, що відображає основні класифікаційні ознаки тимчасових стоянок, призначених для паркування автомобілів, наведена на рис. 1.

За режимом роботи підрозділяють стоянки : 1 - з необмеженим часом роботи, 2 - з обмеженням тривалості перебування автомобіля , 3 - з обмеженим (протягом доби) часом роботи.

В Європі, крім паркометрів, розроблені інші способи контролю часу стоянки. Основний з них передбачає застосування спеціального диску, що представляє собою часовий циферблат, на осі якого знаходиться вказівник інтервалу стоянки.

Другий метод, який знайшов розповсюдження в Європі, відомий під назвою Park System (система паркування). Цей метод базується на використанні набору кольорових карток, що продається с спеціальної упаковці. На картках різного кольору вказується ціна та дозволений час стоянки.

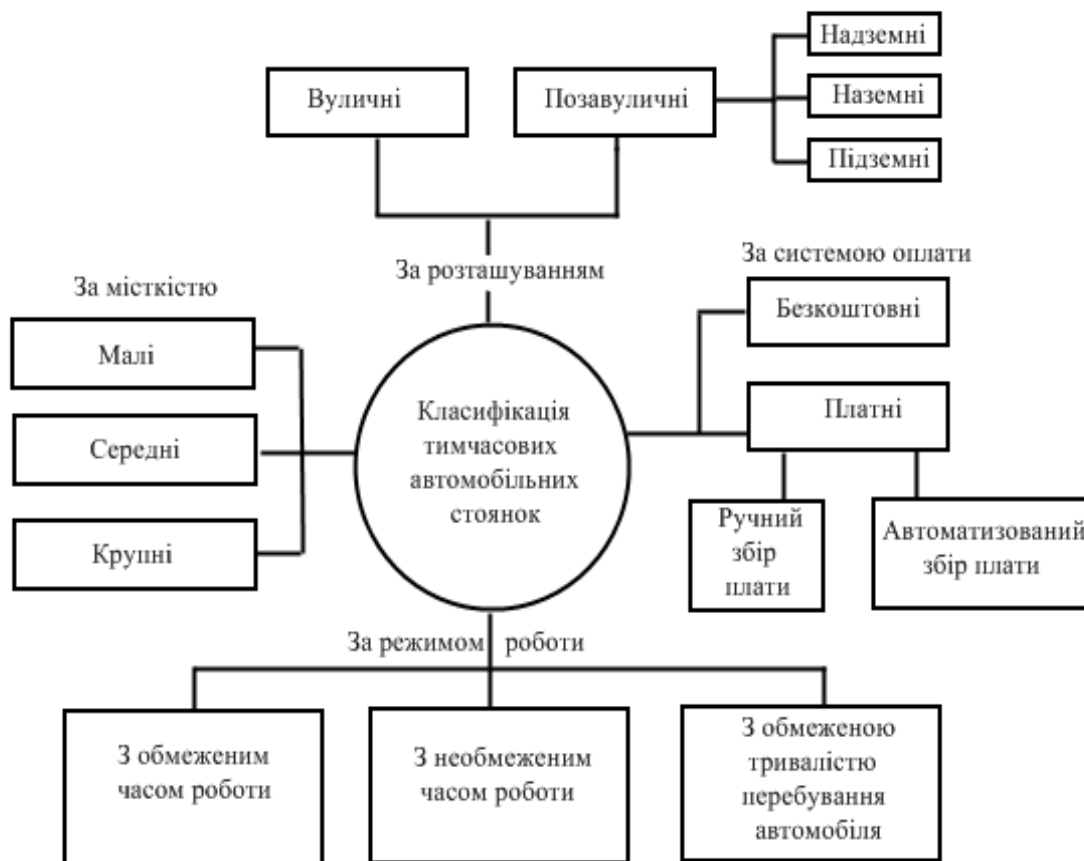

Рис.1.1 – Основні класифікаційні ознаки тимчасових стоянок

По прибуттю на стоянку водій обирає потрібну картку та компостує на ній місяць, число, годину та хвилини прибуття і залишає картку за склом автомобіля.

Паркувальна мережа міста повинна розвиватись одночасно з ростом автомобілізації. Історично сформована територія міста не дає можливості виділення площі для встановлення стоянок шляхом розширення проїзної

частини дороги. Тому більшість транспортних засобів розташовують біля краю проїзної частини. Одночасно з постановкою автомобіля біля тротуару виникає інша проблема – зниження пропускної можливості вулично-дорожньої мережі. Вирішення проблеми в зменшенні кількості транспортних засобів біля тротуару полягає в встановленні знаків, що забороняють або обмежують парковку, або ж застосування системи штрафів та плати за стоянку.

Література

1. Дульфан С. Б. Про вплив «перехоплюючих» парковок на транспортні потоки у м. Харкові / С. Б. Дульфан, О.О. Лобашов // Технологический аудит и резервы производства. - 2015. - №1/3(21).- С.19-22.
2. Лобашов О.О. Моделювання транспортних потоків в містах з урахуванням мережі парковки автомобільного транспорту / О. О. Лобашов, О. В. Прасоленко // Восточно-европейский журнал передовых технологий. - 2010.- Вып.1/5 (43). - С.8-9.
3. Лобашов О.О. Дослідження впливу парковок на параметри транспортних потоків в м.Харкові / О.О. Лобашов // Вісник Донецької академії автомобільного транспорту. - 2010.- Вип.1. - С. 9-13.
4. Лобашов О.О. Методика визначення раціональних параметрів паркувальної мережі у містах / О.О.Лобашов // Проблеми транспорту. - 2009. - Вип. 6. - С. 202-205.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ

Альбоща Ю.Р., студентка 2 курсу факультету заочного навчання

Косенко Н.В., доцент кафедри Управління проектами в міському господарстві і будівництві, к.т.н., доцент

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

На сьогоднішній день управління персоналом є одним з ключових факторів успішного функціонування підприємства. Для українських компаній необхідно інноваційне управління персоналом, без інноваційних технологій складніше зберігати конкурентоспроможність в умовах сучасного ринку. Створення інноваційної системи передбачає використання методів, з метою вирішення важливих проблем відділу кадрів організації.

Не можна не відзначити, що управління персоналом є одним з найбільш важливих складових компанії, так як грамотне управління персоналом здатне підвищити ефективність діяльності співробітників компанії і збільшити прибуток. Останнім часом кількість компаній, які хочуть автоматизувати процес управління персоналом при допомозі інформаційних систем, значно збільшилася. Такі інформаційні системи допомагають досягти цілей компанії в більш короткі терміни і без додаткових фінансових вкладень [1].

На сьогоднішній день використання інформаційних технологій в управлінні персоналом – це необхідна умова для того, щоб забезпечити ефективну роботу будь-якої компанії.

Інформаційне забезпечення системи управління персоналом це комплекс рішень за обсягом і розміщення інформації, яка циркулює в системі управління. У неї входить оперативна і нормативно-довідкова інформація, класифікатори техніко-економічної інформації та системи документації.

В даний час кадрова робота на багатьох українських промислових підприємствах фактично будується без урахування сучасних тенденцій у розвитку світового бізнесу. Це породжує їх відставання в конкурентоспроможності, яке виражається в якості рішень і дій, продуктивності праці, інновації, питомих витратах на одиницю доходу і тощо. Розуміння значення людського фактора визначає його роль і статус в сучасній організації, тобто реальну і перспективну значущість як всієї системи управління персоналом, так і її стратегічної складової. Тому багато рішень зазначених проблем бізнесу лежать в площині роботи і зміни підходу до управління персоналом.

Структура всіх існуючих на сьогоднішній день сучасних продуктів автоматизації управління персоналом виглядає наступним чином:

- 1) довідкові системи;
- 2) програми, що автоматизують окремі ділянки діяльності кадрової служби;
- 3) автоматизовані комплексні системи управління персоналом.

В якості основних технологій, заснованих на застосуванні інформаційних технологій, можна назвати:

1. Контроль кадрової статистики та формування бази даних обліку.
2. Створення інтерактивних додатків локальної мережі з метою розвитку участі співробітників у вирішенні важливих проблем.
3. Проведення онлайн конференцій за участю співробітників віддалених підрозділів.
4. Віддалений доступ і онлайн зв'язок для вирішення завдань в області кадрового менеджменту (співбесіду через Skype, передача електронних копій документів і т. д.) [2].

Інформаційна система управління персоналом (ІСУП) це комплект певного програмного забезпечення та технологій, які автоматизують бізнес процеси в областях таких як: управління кадрами, розрахунок заробітної плати, табельний облік. Таке програмне забезпечення не тільки координує роботу каналів взаємодії між персоналом і керівництвом: особисте спілкування, телефон, а й координує дії різних департаментів. Крім цього, дане програмне забезпечення надає доступ до інформації про працівника, необхідної для планування і контролю бюджетів по зарплаті, навчання і т. д.

Впровадження інформаційних технологій в систему управління персоналом організації – це вже не інноваційні технології, які полегшують ефективне виконання робіт оперативного характеру, це в першу чергу, своєрідний каталізатор поширення передового управлінського досвіду, а також сучасних технологій менеджменту, які забезпечують підприємствам наявність додаткових адаптаційних можливостей і конкурентних переваг. Система управління персоналом є основоположною складовою управління і розвитку будь-якого підприємства, вона об'єктивна, так як виникає з появою самого підприємства. Це одна з найважливіших підсистем, яка визначає успішність організації.

Література

1. Иваненко Л.В., Когдин А.А. Проблемы функционирования современных информационных технологий в управлении персоналом // Основы экономики, управления и права, 2012. № 6. С. 112-116.

2. Devbusiness. [Электронный ресурс]: Обзор систем управления персоналом. Режим доступа: http://devbusiness.ru/development/hrm/ishmhmdv_hrpayroll.htm/

ДО ПИТАННЯ ПЛАНУВАННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ ПАСАЖИРСЬКОГО ТРАНСПОРТУ У МІСТАХ

Колодезний А.В., студент 5 курсу Будівельного факультету

Давідч Н.В., к.т.н., старший викладач кафедри Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Міський пасажирський транспорт загального користування є частиною єдиної транспортної системи України. Його основним завданням є повне та своєчасне задоволення потреб населення у перевезеннях. Рішення цієї задачі можливе за рахунок удосконалення всіх елементів транспортного процесу та в раціональному плануванні якості перевезень.

Метою функціонування громадського транспорту має бути підвищення якості обслуговування. Це вимагає чіткого розуміння поведінки пасажирів, його споживчих потреб та очікувань [1]. Внаслідок цього, виникає необхідність в плануванні показників якості послуг міського пасажирського транспорту при укладанні контрактів між перевізниками та муніципальними органами.

Затвердження якості проектів відбувається за допомогою таких процедур, як гарантія якості, аудити проекту і його продукту [2]. Там, де це доречно, дослідники використовують автоматизоване проектування та створення необхідних моделей [3]. Однак, в науковій літературі щодо оцінки якості міського пасажирського транспорту ще не знайшло достатнього відображення моделювання параметрів якості перевезення пасажирів для планування цього показника [4]. Планування управлінням якості проектів міського пасажирського транспорту можливо за рахунок зміни параметрів технологічного процесу перевезень пасажирів.

Оцінити якість цього процесу можливо з використанням запропонованого комплексного показника якості міського пасажирського транспорту. В якості незалежних змінних цього показника виступають час пішохідної складової транспортних пересувань, час очікування, час поїздки, динамічний коефіцієнт використання місткості транспортного засобу. В наслідок цього, для оцінки якості процесу перевезень виникає необхідність у визначенні значення вище перерахованих параметрів при різних варіантах організації транспортного процесу. Для цього можливо використовувати моделювання процесу перевезень, за результатами якого представляється можливим отримання інформації про значення незалежних змінних в моделі комплексного показника якості міського пасажирського транспорту.

Література

1. Гамула П. Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація / П. Р. Гамула. – Львів: Видавн. нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2004. – 506 с.
2. Чумаченко І. В. Система управління качеством проекта создания радиоэлектронной аппаратуры / И. В. Чумаченко, Д. В. Головань // Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. пр. – Луганск. – 2003. – Вип. 2 (7). – С. 61–66.

3. Лapidус В. А. Всеобщее качество (TQM) в российских компаниях / Лapidус В. А. – Гос. Ун-т управления; Нац. фонд подготовки кадров. – М.: ОАО "Типография "Новости", 2000. – 432 с.

4. Давідіч Н. В. Розвиток технології планування управління якістю в проектах міського пасажирського транспорту / Н. В. Давідіч, І. В. Чумаченко // Компетентнісне управління проектами розвитку в умовах нестабільного оточення: тези доповідей XII Міжнародної конференції “Управління проектами у розвитку суспільства”. – К: КНУБА. 2015. – С. 94-96.

РОЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Лі Янань, аспірант 2 курсу навчання факультету менеджменту та інформаційної безпеки

Небава М. І., к.е.н., декан факультету менеджменту та інформаційної безпеки

Вінницький національний технічний університет

Одним із дієвих способів підвищення ефективності виконання державою громадських функцій є державно-приватне партнерство (ДПП), яке передбачає передачу приватному бізнесу частини економічних, організаційних і управлінських функцій при виробництві суспільних благ, наданню населенню громадських послуг та управління державною власністю.

Бюджетна підтримка проектів місцевого розвитку вимагає вироблення механізмів інтеграції державних і приватних фінансових ресурсів, партнерства держави і бізнесу у цих процесах, надання певної організаційно-правової форми цих відносин, їх інституалізації. Особливе значення ДПП має для економіки регіонів, де на його основі відбувається розвиток місцевих ринків капіталу, товарів та послуг.

Управління розвитком ДПП у сучасних умовах повинно здійснюватись через постійний пошук механізмів і засобів їх реалізації, що забезпечують високу ефективність системи державного управління.

Відбір і підготовка проектів ДПП органами державної влади має відбуватись з акцентом на ті сектори економіки, в яких така взаємодія може виявитись успішною і доцільною. Враховуючи сфери поширеного застосування державно-приватного партнерства у різних країнах, Україні вкрай важливо скористатися сучасною практикою світового досвіду, зокрема [1, с. 135] :

Великобританія зосередила об'єкти ДПП на таких об'єктах інфраструктури, як школи, лікарні, тюрми, оборонні об'єкти і автомобільні дороги;

Канада значну кількість об'єктів ДПП виконує в таких сферах, як енергетика, транспорт, захист навколишнього середовища, водні ресурси, водопостачання та водовідведення, рекреаційні об'єкти, інформаційні технології, охорона здоров'я, освіта;

Греція переважно виконує проекти ДПП в транспортній галузі, зокрема щодо автомобільних доріг та аеропортів;

Ірландія визначила такі об'єкти ДПП, як автомобільні дороги та міські транспортні системи;

Австралія як пріоритетні напрямки для ДПП визначила транспорт і системи життєзабезпечення міст;

Нідерланди застосовують механізм ДПП в громадському житловому секторі та системах життєзабезпечення міст;

Іспанія реалізує проекти ДПП в галузі платних автомобільних доріг та системах життєзабезпечення міст;

США переважно виконують проекти ДПП, які об'єднують природоохоронну діяльність, життєзабезпечення сільських населених пунктів.

Існує значний досвід реалізації проектів ДПП у сферах водопостачання та водовідведення, управління твердими побутовими відходами, екотуризму та рекреаційної галузі. Застосування механізму ДПП у сферах освіти та охорони здоров'я знайшло розвиток насамперед у Великобританії.

Найпоширенішою формою ДПП є концесійні договори. За останні 10-15 років реалізовані тисячі великих і малих, успішних і невдалих концесійних проектів, концесійне законодавство існує у понад 120 країнах світу з різним суспільним і державним устроєм.

На сьогоднішній день концесійні контракти широко практикуються у Франції, Італії, Німеччині та в десятках інших країн. Розширюються сфери застосування державно-приватного партнерства в розвинених країнах – якщо до недавнього часу концесійні договори застосовувалися тільки в області інфраструктури, то тепер з'явилися нові сфери застосування державно-приватного партнерства – електронний уряд, національна оборона, освіта, кабельне телебачення тощо.

Основною формою ДПП і в розвинених, і в країнах, що розвиваються, є концесії, а основною сферою застосування – транспортна та комунальна інфраструктура. Разом з тим, останнім часом все більшого розвитку набувають ДПП в соціальній сфері, насамперед, в освіті та охороні здоров'я.

ДПП функціонують як на державному рівні, так і на рівні території. Якщо це об'єкти транспортної інфраструктури, енергетики або ВПК - першість належить проектам державного масштабу.

При розгляді ДПП у сфері комунальної інфраструктури, також у соціальній сфері – соціальна та економічна ефективність територіальних ДПП незаперечна. Водночас, основними причинами невдач партнерств в країнах Європи стали низька купівельна спроможність потенційних споживачів продукції ДПП, недостатнє фінансування проектів, незадовільний контроль і непродумане поділ ризиків, завищення вартості проектів і корупція.

Однією з найважливіших передумов результативності ДПП є пророблена нормативна база, причому, законодавство може бути як рамковим, так і галузевим. У той же час окремі закони для конкретних проектів непродуктивні.

Зазначені аспекти є надзвичайно важливими для України, де концепція

ДПП як перспективний соціально-економічний інститут отримала державну підтримку.

Водночас, сучасна динаміка розвитку ДПП в Україні не однозначна. За даними Міністерства економічного розвитку та торгівлі, станом на липень 2019 р. в Україні на засадах ДПП було укладено 186 договорів, з яких у процесі активної реалізації перебувають лише 52 договори (з них 35 договорів концесії, 15 договорів про спільну діяльність та 2 договори інших видів). При цьому 134 договори взагалі не реалізуються (у 4 договорів закінчився термін дії, 17 договорів були розірвані, 113 договорів не виконуються без зазначення причини) [2].

Водночас, як стверджується у Проектному офісі з розвитку ДПП SP3ILNO при Міністерстві інфраструктури України, наразі центральні та місцеві органи виконавчої влади визначили понад 300 об'єктів у різних сферах економіки, щодо яких у майбутньому планується реалізовувати проекти із застосуванням механізму ДПП. Проте поки нормативно-правова база не є досконалою (хоча загалом відповідає міжнародним стандартам ДПП), особливості договорів у сфері ДПП варто розглядати саме крізь призму багатогранності законодавства, що регулює різні форми співробітництва між публічним та приватним секторами.

Варто зазначити, що розглядаючи ДПП як інструмент відбудови національної економіки, можна зазначити високу ефективність проектів. До того ж позитивний світовий досвід щодо впровадження механізмів ДПП (у тому числі у формі концесії) не залишає жодних сумнівів у доцільності реалізації таких проектів в Україні.

Зважаючи на те, що актуальний стан законодавства у сфері ДПП не сприяє ефективному залученню інвестицій у різноманітні галузі економіки, проведення якісної структурної реформи у сфері ДПП є важливим викликом для оновленої влади в Україні.

Література

1. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні. Аналітична довідка. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/816/>.

2. Максимчук К. Що стоїть на заваді концесіонерам ? / Юридична газета online – № 37 (691). – 2019. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://yurgazeta.com/publications/practice/derzhavnoprivatne-partnerstvo/shcho_stoyit_na_zavadi_koncesioneram.html.

МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВАРТІСТЮ ПРОЕКТУ

Лохматова В.П., студентка 2 курсу магістратури факультету менеджмента
Лисенко Д.Е., д.т.н., професор кафедри Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова*

Як відомо, при виконанні будь-якого проекту виникає необхідність розподілу ресурсів: фінансових, людських, матеріальних. Менеджер проекту повинен постійно контролювати бюджет, управління вартістю проекту включає в себе процеси, що забезпечують виконання і завершення проекту в рамках затвердженого бюджету. В даний час важко дотримуватися затвердженого бюджету, так як впливають різні фактори. Головним показником є якість виконання проекту, тобто відповідне виконання всіх запланованих завдань, на жаль заздалегідь складно передбачити це. Згідно методології PBook 6 управління вартості проекту включає до себе процеси представлені у вигляді діаграми декомпозиції у нотації IDEF0 на рис. 1

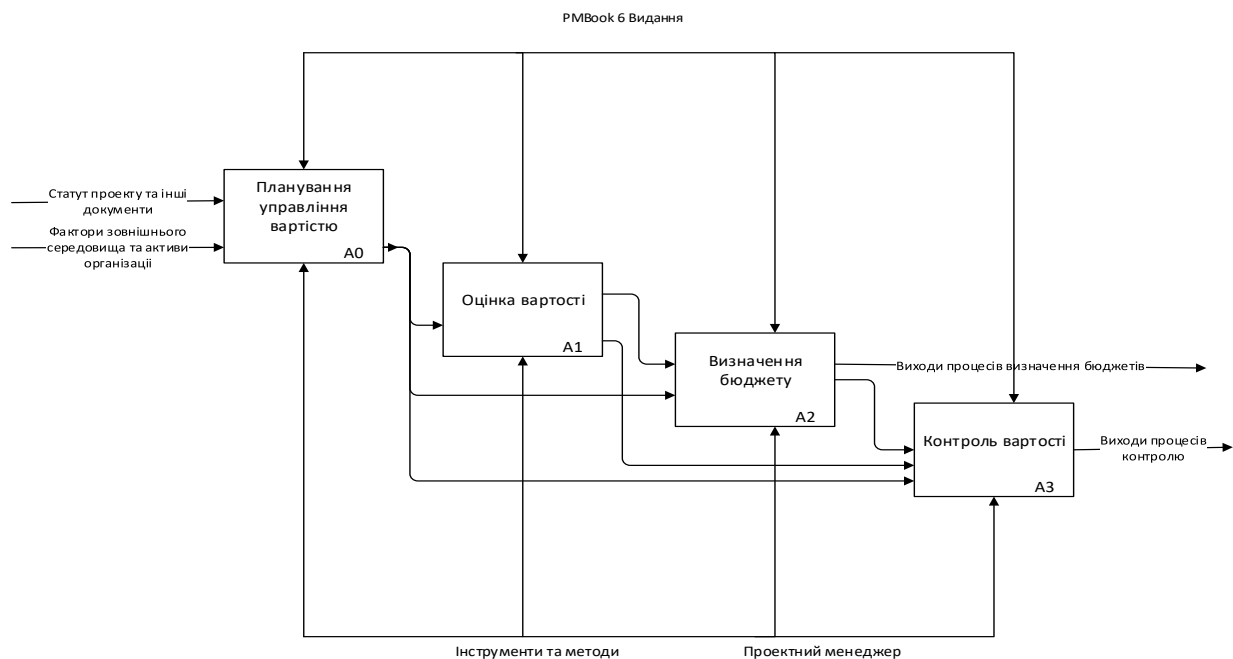

Рис. 1 Діаграма декомпозиції управління вартістю проекту.

Основна мета управління вартістю проекту полягає в тому, щоб завершити проект в рамках запланованих термінів і бюджету при повному задоволенні визначених раніше очікувань замовника (тобто при повному досягненні всіх заздалегідь визначених результатів).

Ідея про те, щоб керівник проекту ніс більше відповідальності за вартість проекту, виходить з аналогії з відповідальністю керівника або власника підприємства малого бізнесу. Для здійснення цього керівник проекту повинен

знати безліч аспектів ведення бізнесу, в тому числі і як управляти вартістю проекту. Компетентність керівника проекту в цій області може бути навіть більш важлива, ніж володіння їм тими чи іншими технічними вміннями і навичками. Зазвичай в кожному проекті бере участь велика кількість технічних фахівців, але не вистачає людей, що приділяють увагу діловим аспектам виконання проекту.

Керівник проекту в першу чергу стурбований керуванням прямими витратами проекту, але сучасна тенденція в управлінні проектами веде до того, що його роль в управлінні вартістю проекту буде зростати за рахунок все більшого включення нетрадиційних областей управління вартістю. Можна припустити, що в майбутньому все більше керівників проектів матимуть справу з управлінням непрямими витратами і витратами по проектам.

Література

1. A Guide to the Project Management Body of Knowledge (PMBOK® Guide)[Text].– Fifth Edition. –Project Management institute, 2013. – 589 p.
2. Бабаєв В.М. Управління проектами: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Управління проектами». – Харків: ХНАМГ, 2006. – 244 с.
3. Чумаченко І.В. Управління проектами: процеси планування проектних дій: підручник / І.В. Чумаченко , В.В. Морозов, Н.В. Доценко, А.М. Чередніченко. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2014. – 673 с.

АКТУАЛЬНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ КОМАНДИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ ПРОЄКТІВ

Соколова Е.Т., аспірантка 1 курсу, спеціальність «Публічне управління та адміністрування»

Братаніч Б.В., доктор філософських наук, професор кафедри психології

*Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради*

В умовах стрімких ринкових перетворень відслідковуємо закономірність трансформації усіх організаційних структур. Сучасні виклики, які постають перед освітянською ланкою вимагають системного та послідовного розвитку інтелектуального потенціалу, який виступає вирішальним фактором у забезпеченні ефективності та результативності, якості, доступності, відкритості освітньої діяльності. Запорукою розвитку освіти є орієнтування освітніх послуг відповідно до потреб та запитів користувачів вищезазначених послуг. Проектний менеджмент на сьогодні здатен реалізувати відповідний підхід щодо організації життєдіяльності організаційної структури закладів освіти.

На основі дослідження наукових джерел, можна виділити певне тлумачення освітнього проекту – як тимчасових дій проектної команди , які виконуються для створення унікального продукту чи послуги [2, с. 36]. Кожен проект складається з впорядкованої кількості ключових дій, які мають бути донесені до абсолютно кожного учасника проектної групи [4, с.25]. Успішна

реалізація освітнього проекту залежить від сформованості та злагодженості команди учасників проектної групи. Таким чином, команда проекту - тимчасова група професійно підготовлених людей з унікальними вміннями та особистісними якостями, які працюють з метою досягнення цілей проекту та місії закладу освіти чи освітньої організації. Менеджер проекту займає ключову позицію в процесі командування, адже саме від нього залежить відповідність кількісного та якісного складу команди, створення психологічних умов до активної співпраці членів команди, активне стимулювання налагодження внутрішньопроєктної культури спілкування та делегування повноважень у разі необхідності [3, с.86].

За умови відсутності напрацьованих технік швидкого та адаптивного командування у менеджера освітнього проекту, реалізація та кінцева мета може бути не досягнута. Але навіть за умови послідовної реалізації певних технік та практик, менеджер може зіштовхнутися з труднощами командування, а саме: брак часу на формування командного духу, наявність міжособистісних конфліктів серед учасників проекту, плутанина у визначенні ролей, відповідальностей та підпорядкуванні, нереалізований у повному обсязі тайм-менеджмент, відсутність загальних правил, норм і цінностей [1, с.79].

Формування команди освітнього проекту має системно вибудовувати наступні елементи: організаційну структуру, зону відповідальності та повноважень, організаційний розвиток команди. Система управління створеною командою включає такі елементи як кадрове забезпечення, мотивування трудових ресурсів, координація діяльності команди. Кількісний склад команди проекту обумовлюється зовнішнім середовищем, типом та обсягом роботи, яку необхідно виконати.

Досліджуючи світові практики слід виокремити ефективні європейські моделі побудови команди, які дають позитивний і швидкий результат в процесі командування.

1. TORI – модель побудови команди проекту (T – trust довіра, O – openness відвертість, R – realization реалізація та самовизначення, I – interdependence – взаємозалежність) гарантує формування та збереження цінностей освітньої організації, важливість кожної окремої особистості, дотримання принципів демократичності та гуманності.

2. Модель переднього краю (The cutting edge model) – побудова такої команди надає абсолютні повноваження кожному учаснику команди, але й відповідальність несе кожен особисто за власну діяльність чи бездіяльність.

3. Команда Cyber – ця тимчасова команда працює здебільшого дистанційно, особисті зустрічі та обговорення майже виключені з чек-листів видів діяльності. У такій команді задіяні фахівці найвищого рангу, які спеціалізуються на конкретному вузько аспектному питанні освітніх проектів.

Відносно розвитку будь-якої освітнього проекту слід зазначити, що кожен буде проходити такі стадії еволюціонування, як формування, сум'яття, нормалізація, виконання, розпуск. Формування команди освітніх проектів відрізняється від інших тим, що мають бути задіяні фахівці з різних видів

діяльності, які дотично мають відношення до конкретного проекту, але при цьому абсолютно усі зацікавлені у досягненні зазначеного результату. Спільним показником для формування ефективної команди освітніх проектів є можливість учасників самостійно приймати рішення та нести за них відповідальність, уміння працювати в групі, заповзятливість, ініціативність, стійкість до стресових ситуацій, уміння ухвалювати ризикові рішення.

Література

1. Project Management Institute. Standard for Portfolio Management, The.— PMI, 2006.— С.79
2. Оліфіра Л.М. Управління проектами в закладі освіти: навч. програма спецкурсу для слухачів курсів підвищення кваліфік. (керів. навч. закладів) очно-дистанційної форми навч./Л.М. Оліфіра; НАПН України; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти».— К., 2015.— 36 с.
3. Проектный менеджмент Ти-кит/Б. Абриньани, Р. Гомеш, Д. де Вильдер и др.; Совет Европы, Европейская Комиссия.— Strasbourg Cedex, 2000.— 110 с.
4. Проектний менеджмент для інноваційного розвитку освітніх організацій України: навч. посіб. для підготовки магістрів за спеціалізаціями «Управління навчальним закладом» та «Управління проектами», підвищення кваліфікації слухачів, керівників навчальних закладів/З.В. Рябова, А.Б. Єрмоленко, Т.А. Махия та ін.; за заг. ред. академіка В.В. Олійника, маг.Ф. Фреха; НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти»; КультурКонтакт Австрія.— К., 2016.— 118 с.

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМИ ЗМІНАМИ ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Фесенко В.В. магістр 6 курсу факультету менеджмент

Запорожець Г.В. к.е.н., доцент кафедри менеджменту і публічного адміністрування

Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

В умовах глобалізації та інтеграції, посилення конкуренції на світовому ринку, розповсюдження сучасних інформаційних та комунікаційних систем зовнішнє середовище постійно змінюється, створюючи все складніші умови для діяльності підприємств. Висока динаміка сучасного економічного простору вимагає від останніх розвитку такої ключової компетенції, як здатність ефективно та швидко реагувати на зміни. Формування зазначеної компетенції на підприємстві можливе за умови приділення достатньої уваги управлінню організаційними змінами, які передбачають трансформацію підприємства в цілому, або його окремих підсистем з поточного у бажаний стан, що більше відповідає вимогам зовнішнього середовища: потребам споживачів та суспільства в цілому.

Забезпечення умов для розвитку підприємства є важливим завданням для керівників вітчизняних підприємств. Розширення міжнародної торгівлі та створення інтеграційних міждержавних об'єднань не лише дає можливість освоєння нових ринків збуту, але й висуває високі вимоги до якості, функціональності та безпечності продукції, що вимагає постійного

вдосконалювання внутрішніх процесів, трансформаційних структур, компетенції персоналу, тобто тих ключових характеристик діяльності підприємства, що відображають процес його розвитку. Розуміючи розвиток як набуття нових кількісних та якісних властивостей, неможливо його здійснювати без проведення відповідних змін. Таким чином, забезпечення розвитку підприємства можливе за умови ефективного управління організаційними змінами на підприємстві, що підтверджує актуальність вибраної теми, а також зумовлює необхідність змістовного дослідження теоретичної основи управління організаційними змінами, аналізу основних факторів, методичних аспектів і моделей цього процесу, розробки відповідних методичних підходів.

Різні аспекти теорії та практики управління організаційними змінами, в тому числі процеси планування й реалізації змін, є предметом наукових досліджень зарубіжних і вітчизняних вчених, таких, як: Б. Андерсен, У. Барнет, Д. Найпак, В. Шапіро, Л. Гордієнко та ін.

Проведений аналіз існуючих наукових досліджень відносно управління організаційними змінами та забезпечення розвитку підприємства показав, що питання процесного підходу і методичного забезпечення ефективного впровадження організаційних змін у забезпечення трансформації підприємства залишаються недостатньо розробленими.

У сучасній економіці, як і в сучасному світі, все змінюється, змінюється, має носити суспільний характер і поєднує конкурентну і кооперативну культуру, все більшого значення набувають відносини співпраці як фундаментальні характеристики господарської діяльності. З розвитком і підвищенням рівня зрілості економічної системи збільшується різноманіття факторів впливу на її зміни. Трансформація націлена на досягнення ефективної взаємодії між соціально-економічними цілями і факторами. Разом з тим, держава повинна утримувати свою регулюючу роль тому, що розвиток ринкової інфраструктури і ринкових інститутів, на які впливає держава, помітно підвищується в період масштабних суспільних перетворень. Це має важливий фактор на розвиток будь-якого підприємства.

Трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці України, ставлять перед органами місцевого самоврядування ряд завдань комплексного розвитку територіальних утворень та забезпечення життєдіяльності населення. Надання населенню життєво важливих побутових послуг здійснюють комунальні підприємства, які створюються рішенням відповідних рад.

Сучасне управління підходить до підприємства як до відкритої системи, що передбачає розгляд його як елемента навколишнього зовнішнього середовища. Тому виникає необхідність при управлінні підприємством враховувати процеси, що протікають не тільки всередині підприємства, а й у зовнішньому середовищі. Одними з найбільш впливають на підприємство процесів є трансформаційні, що розглядаються нами як особливі види змін, які зачіпають діяльність всього підприємства, а не окремих його частин і призводять до корінних перетворень в діяльності. Це визначення відноситься як до підприємства, так і до зовнішнього середовища.

В дослідженні пропонується визначати організаційні зміни як процес радикальної або часткової трансформації підприємства або його окремих складових, обумовлений впливом зовнішніх і внутрішніх чинників, який стосується таких ключових характеристик підприємства, як структура, ієрархія, процеси, працівники, набір ресурсів, технології, ключові компетенції та організаційна культура, що відображає перехід із поточного стану до бажаного протягом відповідного часу.

Таким чином, можна зробити висновок, що управління організаційними змінами як напрям сучасного менеджменту виступає найважливішою умовою розвитку для суб'єктів господарювання. Використання ефективних інструментів управління організаційними змінами дає можливість не лише підвищити адаптивність підприємства до зовнішнього середовища, але і реалізувати концепцію постійного вдосконалювання його внутрішнього середовища.

Література

1. Андерсен Б. Бизнес-процессы. Инструменты совершенствования / Б. Андерсен; пер. с англ. С. В. Ариничева; науч. ред. Ю.П. Адлер. – М. : РИА «Стандарты и качество», 2012. – 272 с.
2. Гордієнко Л. Ю. Управління організаційними трансформаціями як фактор економічного розвитку підприємства в умовах економіки знань / Л. Ю. Гордієнко // Управління розвитком: зб. наук. статей. – Харків, ХНЕУ, 2010. – № 20 (96). – С. 164–166.
3. Найпак Д. В. Форми організації віртуальних підприємств / Д. В. Найпак // Концептуальні засади менеджменту в інформаційній економіці: монографія / [Т. І. Лепейко, О. І. Пушкар, Т. П. Близнюк, Д. В. Найпак та інші]; за заг. ред. докт. екон. наук, професора Лепейко Т. І. – Харків : Вид ХНЕУ, 2011. – 252 с. – (С. 82–101).

ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Хом'як М. Ю., студентка 3 курсу, факультету Управління фінансами та бізнесу
Маліновська О. Я., к.е.н., доц. кафедри економіки та менеджменту

Львівський національний університет імені Івана Франка

У державній політиці вагоме значення приділяють ефективному розвитку регіонів. Одним із інструментів, які сприяють цьому є програмно-цільова орієнтація. Вона передбачає реалізацію державних програм (національні проекти, державні цільові програми, програми соціально-економічного розвитку, державний бюджет) та визначених програмно-цільових заходів. На сьогодні пріоритетною сферою державного управління на регіональному рівні є саме соціально-економічні відносини.

Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі – це метод управління бюджетними коштами для досягнення конкретних результатів за рахунок коштів бюджету із застосуванням оцінки ефективності використання бюджетних коштів на всіх стадіях бюджетного процесу [1]. Тобто цей метод є важливим інструментом здійснення державної політики розвитку країни та її

окремих регіонів. У ст. 119 Конституції України зазначено, що місцеві державні адміністрації на відповідній території забезпечують «виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин - також програм їх національно-культурного розвитку» [2].

До програм соціально-економічного розвитку належать [3] :

- програма розвитку освіти, науки;
- програма «Охорона здоров'я»;
- програма розвитку культури, фізкультури і спорту;
- програма соціального захисту молоді, пенсіонерів, інвалідів;
- програма розвитку промислового виробництва та скорочення безробіття;
- програма розвитку сільськогосподарського виробництва та скорочення безробіття в сільській місцевості;
- програма використання паливно-енергетичних ресурсів;
- програма раціонального використання природних ресурсів (землі, води, лісів тощо);
- програма розвитку транспорту та зв'язку;
- програма розвитку торгівлі та побутового обслуговування.

Звичайно, окрім зазначених видів програм, органи місцевого самоврядування можуть приймати й інші необхідні програми в конкретному регіоні.

Щоб досягнути позитивного ефекту від практичного застосування цільової програми має бути безпосередній взаємозв'язок між коштами та результатами, а отже, використання програмно-цільового підходу у державній політиці допомагає не лише ефективно управляти розвитком регіонів, а й раціонально розпоряджатися бюджетними коштами.

Головними ознаками цільових програм для управління соціально-економічним розвитком є [4] :

- Наявність чіткої мети (або цілей), на досягнення якої будуть спрямовані усі заходи програми;
- Комплексний характер рішення, що передбачає значну кількість виконавців та заходів, здійснених для досягнення мети;
- Визначена і закріплена відповідальність за учасниками програми;
- Повнота і достатність заходів, передбачених для досягнення мети;
- Узгодженість щодо строків здійснення програми, її заходів та ресурсів.

Для отримання бажаних соціально-економічних результатів програмно-цільовий підхід до управління регіональним розвитком має здійснюватися на основі наступних принципів: формування, обґрунтування, організації та розробки програмних документів, соціальної спрямованості, підвищення ефективності економіки, пропорційності і збалансованості, пріоритетності соціального розвитку, узгодженості коротко-, середньо – та довгострокових

цілей програм з цілями визначеними в стратегічних документів, а саме Стратегії соціально-економічного розвитку регіону.

Існує ряд проблем при створенні цільової програми, серед них виділяють такі:

1. Значна кількість програм. Тобто вже існує велика кількість обласних цільових програм, що призводить до неефективного використання бюджетних коштів та не дає можливості досягнути поставлених цілей.

2. Однотипність програм. Велика кількість однотипним програм зумовлює відсутність належного контролю за використанням отриманих коштів з боку Рахункової палати, Міністерства фінансів України, Мінекономрозвитку та Мінрегіонбуду та призводить до нераціонального та нецільового використання коштів та значних корупційних схем.

3. Низький рівень фінансування та недофінансування цільових програм. Потреба в коштах для виконання заходів визначається довільно, без необхідних розрахунків. Обсяги фінансування є сумнівними і не обґрунтованими, їх реальну ефективність визначити неможливо.

4. Відсутність чіткої системи оцінки та моніторингу їх реалізації та належного контролю за якістю місцевих програм з боку органів, що їх ухвалюють та громадськості.

5. Майже повністю відсутній публічний доступ до інформації про програми, а особливо – щодо стану їх виконання та рівня фінансування. Неповнота та відсутність інформації про причини невиконання програм у разі виділення коштів на її реалізацію у поточному році.

6. Участь в розробці програм повинні приймати не лише органи державної влади та місцевого самоврядування, а й господарюючі суб'єкти, наукові і громадські організації.

В Україні разом з прийняттям Бюджетного кодексу 2001 р. почали застосовувати цей метод. Згідно нього державний бюджет виконується за програмно-цільовим методом, а бюджетні видатки на виконання заходів державних цільових програм здійснюється у форматі бюджетних програм, а державні замовники та виконавці державних цільових програм є головними розпорядниками коштів з відповідними бюджетними програмами [5].

Наразі важливим програмним документом є Стратегія сталого розвитку «Україна — 2020.» Метою Стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі.

Правовою основою процесу застосування програмно-цільового методу планування є Конституція України; Закони України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про державні цільові програми», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про засади державної регіональної політики та інші закони та підзаконні нормативно-правові акти. Чинне Законодавство України наділяє місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування повноваженням розробляти цільові програми. Так, на сьогоднішній день діють Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності

про їх виконання. У Методичних рекомендаціях зазначено, що «регіональна цільова програма» – це сукупність взаємопов'язаних завдань і заходів, узгоджених за строками та ресурсним забезпеченням з усіма задіяними виконавцями, спрямованих на розв'язання найактуальніших проблем розвитку регіону або окремих галузей економіки чи соціально-культурної сфери регіону, реалізація яких здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету і є складовою щорічної програми соціально-економічного розвитку [6].

Застосування програмно-цільового підходу в регіоні сприяє становленню ефективного місцевого самоврядування, зміцнює його матеріально-фінансову та організаційну самостійність. Також це дає можливість органам місцевого самоврядування правильно розставити пріоритети у витрачанні обмежених бюджетних ресурсів та спрямувати їх на вирішення найважливіших та першочергових проблем розвитку територій в рамках реалізації обласних цільових програм.

Література

1. Програмно-цільовий метод. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/3906> (12.11.2019)
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 №119к/96-ВР. База даних «Законодавство України» /ВР України. URL: ["https://zakon.rada.gov.ua/laws/show"](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show) (12.11.2019)
3. Види програм соціально-економічного розвитку URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2017/february/issue-5/article-24983.html> (12.11.2019)
4. Класифікаційні ознаки регіональних програм соціального та економічного розвитку. І. В. Коновалова, URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2010-3/doc/2/05.pdf> (12.11.2019)
5. Бюджетний кодекс України .URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (12.11.2019)
6. Методичні рекомендації щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання / Міністерство економіки України. URL: ["http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/article?art_id=92210&cat_id=38738"](http://meold.kmu.gov.ua/minec/control/uk/publish/article?art_id=92210&cat_id=38738) (12.11.2019)

ІНСТРУМЕНТИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОПИСУ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Чиж А. В., студентка 2 курсу магістратури ЦЗН

Гусєва Ю. Ю., к.т.н., доцент кафедри управління проектами в міському господарстві і будівництві

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Опис бізнес-процесів компанії потрібний при автоматизації, створенні системи процесного калькулювання, розробці процедур внутрішнього контролю і аудиту та, нарешті, є основою для побудови системи збалансованих показників. Вирішити це завдання можна, використовуючи як стандартні засоби Microsoft Office, так і спеціалізовані програми. Перш ніж проаналізувати можливості різних програмних інструментальних засобів, що дозволяють

описати бізнес-процеси компанії, а також їх переваги та недоліки, визначимо, в якій ситуації потрібно таке програмне забезпечення.

Можна виділити п'ять основних груп завдань:

- розробка внутрішньофірмових положень і посадових інструкцій. Формалізовані описи бізнес-процесів дають відповідь на питання, як «рухається» той чи інший документ в компанії, які функції виконують конкретні співробітники і підрозділи;

- процесного калькулювання і планування. Для точного розрахунку вартості тих чи інших видів діяльності в компанії, а також правильного визначення собівартості продукції, що випускається, використовується методологія процесного калькулювання, в основі якої має лежати формалізоване опис бізнес-процесів;

- створення збалансованої системи показників. Типові помилки, яких припускаються при розробці збалансованої системи показників, полягають в неправильному визначенні відповідальності за досягнення ключових показників діяльності, або виділенні в якості ключових тих показників, які є другорядними для бізнес-процесів. Уникнути таких проблем допоможе наявність максимально детального опису бізнес-процесів, аж до дій певних посадових осіб;

- впровадження внутрішнього контролю та аудиту. Побудова в компанії системи внутрішнього контролю передбачає класифікацію бізнес-процесів і виділення з них тих, які впливають на ключові статті фінансової звітності, на виявлення ризиків даних бізнес-процесів і розробку процедур, що дозволяють запобігти настанню ризикових ситуацій;

- підготовка технічного завдання на розробку корпоративної інформаційної системи. Для того щоб фахівці консалтингової компанії змогли максимально врахувати потреби співробітників підприємства, їм необхідні актуальні і адекватні моделі бізнес-процесів компанії, на основі яких і буде підготовлено технічне завдання.

Для визначення інструментів моделювання бізнес процесів наведемо порівняння найбільш розповсюджених (табл. 1). BizAgi Suite один з таких інструментів. Складається з двох модулів – BizAgi Modeler, який використовується для моделювання і опису бізнес процесів, і BizAgi Studio, який дозволяє перетворити моделі в виконувани програми. BizAgi Suite дозволяє гарантувати виконання процесів відповідно до їх опису.

Наступним розглянутим інструментом є ELMA BPM. Можливість інтеграції з платформою 1С є привабливою для компаній. ELMA дозволяє виконувати і відстежувати виконання процесів в реальному часі. Для побудови моделей використовується нотація BPMN 2.0. Всі документи мають класифікацію за типами, розсортовані по папках, мають правила створення і роботи і т.д.

У програмі Business Studio можливо визначити цілі компанії, моделювати процеси, які дозволяють досягати цілей, призначати відповідальних, відзначати використовувані в процесах ресурси. Для постановки цілей використовується концепція системи збалансованих

показників. Це одна з найуспішніших методик перекладу стратегії компанії в зрозумілий вид. Побудова бізнес процесів проводиться зверху вниз. Програма підтримує декілька нотацій моделювання: IDEF, EPC, BPMN і ще кілька інших. Присутня можливість імітаційного моделювання, проведення функціонально-вартісного аналізу і автоматичної генерації документів, наприклад, посадових інструкцій.

Таблиця 1 – Порівняння інструментів моделювання бізнес процесів

Характеристика	BizAgi Suite	ELMA BPM	Business Studio
Функціонал і особливості	Моделювання бізнес процесів, їх перевірка і аналіз; Створення опису бізнес процесів; Створення виконуваних додатків на базі моделей; Виконання та відстеження процесів в реальному часі; Призначення процесів співробітникам; Призначення інших ресурсів бізнес процесів	Побудова моделей бізнес процесів; Призначення ролей бізнес процесів співробітникам; Виконання та відстеження процесів в реальному часі; Системна робота з документообігом; Зручна "довідка"; Технічна підтримка; Інтеграція з 1С	Моделювання процесів в різних нотаціях; Автоматична генерація документів; Постановка цілей компанії за системою збалансованих показників; Інтеграція зі сторонніми системами; Контроль виконання процесів; База знань
Вартість	безкоштовно до 20 співробітників	близько 30000 грн за 10 ліцензій ELMA Standart. Це мінімальна кількість	ціноутворення гнучке, для визначення вартості необхідно звернутися до консультантів компанії

Вибір програмних інструментальних засобів для моделювання бізнес-процесів залежить, в першу чергу, від стратегії компанії, масштабів діяльності, рівня зрілості процесів і технологій управління, а також від існуючого рівня автоматизації. Зазначимо, що у міру розвитку бізнесу будуть ускладнюватися бізнес-процеси, і відповідно, зростуть вимоги до інструментів, що дозволяють їх документувати.

Література

1. Огляд інформаційних систем з описання бізнес процесів [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://ecm-journal.ru/docs/Obzor-informacionnykh-sistem-po-opisaniju-biznes-processov.aspx>
2. Инструменты моделирования и управления бизнес процессов [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://rzbpm.ru/knowledge/instrumenty-upravleniya-i-modelirovaniya-biznes-processov.html>

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЕКТУ ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОЇ КАМПАНІЇ ЗВО

Шахін А. М., студент 2 курсу магістратури ЦЗН

Конохова А. Д., студентка 2 курсу магістратури ЦЗН

Гусєва Ю.Ю., к.т.н., доцент кафедри управління проектами в міському господарстві і будівництві

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

На ринку освітніх послуг України проводиться постійний моніторинг ЗВО і складаються різні рейтинги, здебільшого орієнтовані на досягнення у навчально-виховній та науковій роботі. Рейтингування є важливим ефективним інструментом забезпечення та покращення якості вищої освіти. Рейтинги набули популярності серед абітурієнтів та їхніх батьків, вони також завойовують визнання серед академічної спільноти як засіб оцінювання якості й репутації вищого навчального закладу.

У таких умовах важливо підвищувати конкурентоспроможність ЗВО, на яку впливає привабливість спеціальностей, за якими здійснюється підготовка майбутніх фахівців, що ґрунтується на зацікавленості абітурієнтів, враженнях, котрі склалися про рівень престижності вишу, його імідж.

Одним із основних аспектів рейтингового оцінювання діяльності ЗВО є оцінювання контингенту студентів, який формується в результаті вступної кампанії.

Перебіг і результати кожної вступної кампанії постійно висвітлюються на сайті МОН України, досліджуються багатьма громадськими організаціями. Ці дані фактично відображають макрорезультати та частково характеризують недоліки в ході проведення вступної кампанії [1]. Так, основні результати вступної кампанії 2019 року наведено на рисунку 1.

Рисунок 1 – Підсумки вступної кампанії 2019 р.

Кількісні оцінки вступної кампанії за окремими навчальними закладами або спеціальностями можна отримати, наприклад, на сайті <https://vstup.osvita.ua/>.

Однак недостатньо висвітленими залишаються питання, пов'язані з дослідженням результативності проектів проведення вступної кампанії на мікрорівні окремого ЗВО або кафедри.

У той же час формування й розвиток ринку послуг вищої освіти зумовлює виникнення в суб'єктів, що діють на ньому, потреби в інформації, яка необхідна для прийняття більш усвідомлених управлінських рішень. Світовий досвід і практика господарювання свідчать про велику кількість розроблених підходів, моделей, методик оцінювання ефективності діяльності на різних об'єктних рівнях і рекомендацій щодо їх застосування в реальних умовах [1].

Авторами пропонується методика оцінки ефективності проекту проведення приймальної кампанії, що включає в себе систему показників, сформованих на основі [1, 2]:

1. Кількість абітурієнтів, які подали заяву про прийом. Це загальна кількість абітурієнтів, які подали заяву про прийом на певну освітню програму певної форми навчання на бюджетній або контрактній основі.

2. Конкурс на бюджетні місця за напрямками підготовки і формам навчання. Конкурс на бюджетні місця визначається як відношення кількості абітурієнтів, які подали заяву про прийом на певну освітню програму певної форми навчання на бюджетній основі та кількості бюджетних місць на освітній програмі за результатами широкого конкурсу.

3. Середній бал ЗНО за зарахованими абітурієнтами.

4. Середній бал ЗНО за всіма абітурієнтами, що подали заяви на відповідну спеціальність (освітню програму).

5. Прохідний бал за освітньою програмою (на бюджетні місця).

6. Кількість студентів 1 курсу, зарахованих на контракт.

7. Кількість студентів 1 курсу, зарахованих з числа абітурієнтів, що брали участь в профорієнтаційних заходах ЗВО. Даний показник характеризує ефективність проведених профорієнтаційних заходів кафедри та ЗВО.

8. Кількість заяв вступників з першим та другим пріоритетом.

9. Відношення отриманих бюджетних місць за результатами широкого конкурсу до максимальної кількості бюджетних місць за спеціальністю (освітньою програмою).

10. Динаміка кількості поданих заяв.

11. Відсоток заповнення ліцензованих обсягів.

Інтегральний показник, сформований за показниками 1-11 надасть загальну оцінку ефективності проекту проведення вступної кампанії ЗВО.

Література

1. Грищенко І. М., Гаркавенко С. С., Власюк Т. М. Результативність вступної кампанії як один з інструментів оцінювання ефективності діяльності ВНЗ // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки. 2016. № 6 (105). С. 10-23.

2. Курылёва О. И., Огородова М. В., Курылев А. И. О разработке методики оценки эффективности приемной кампании вуза как результата реализации мероприятий комплекса профориентационного взаимодействия // Интернет-журнал «НАУКОВЕДЕНИЕ». Том 7, №5. С. 1-12.

МОДЕЛЮВАННЯ ПОПИТУ НА ТРАНСПОРТНІ ПОСЛУГИ В ПРОЕКТАХ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ МІСТ

Шредько А.О., студент 1 курсу Будівельного факультету

Давідіч Н.В., к.т.н., старший викладач кафедри Управління проектами в міському господарстві і будівництві

*Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова*

Визначення напрямків розвитку транспортних систем міст є значною проблемою, оскільки вона пов'язана з високим ступенем невизначеності щодо майбутнього впливу пропонованих заходів на транспортну систему і міське середовище. В умовах збільшення рівня автомобілізації одним з основних завдань в проектах транспортних систем є проблема прогнозування параметрів попиту на транспортні послуги [1]. Найважливішою і фундаментальною особливістю формування попиту на транспортні послуги є те, що вибір способів і шляхів пересування користувачами мережі впливає на той же вибір, який здійснюється іншими користувачами [2]. Цей вибір можливо описати функцією тяжіння, яка визначає імовірність пересування між районами відправлення та прибуття [3]. Запропоновані дослідниками функції тяжіння пропонуються для всіх мешканців міст незалежно від соціального складу населення та як змінний параметр містять тільки час пересування [4].

Функція тяжіння при трудових міжрайонних пересуваннях повинна враховувати фактори, що описують містобудівну структуру міста, соціально-економічних фактори та фактори, що визначають характеристику районів міста. Для внутрішньорайонних культурно-побутових пересувань функція тяжіння може враховувати фактори, що характеризує якість торгівельного обслуговування закладів торгівлі; вартісні фактори закладів торгівлі; фактори, що характеризує шляхи пересування до закладів торгівлі.

Дослідження виду функції тяжіння населення міст було проведено для працівників містоутворюючих підприємств. Для отримання вхідних даних було проведено натурне обстеження з використанням анкетного методу. Після обробки отриманих результатів було розроблено модель зміни функції тяжіння працівників містоутворюючих підприємств. У якості незалежних змінних моделі було використано такі фактори: величина зворотна часу пересування між районами відправлення та призначення, відношення віддаленості району відправлення від центру міста до середньої віддаленості районів міста від центру, кількість місць прикладення праці в районі призначення, відношення кількості місць прикладення праці до кількості мешканців в районі відправлення, відношення вартості пересування між районами до середнього доходу мешканців району відправлення. Статистична оцінка отриманої моделі дозволила зробити висновок про можливість її використанні при оцінці попиту на транспортні послуги.

Література

1. Потапова И. А. Методы моделирования транспортного потока / И. А. Потапова, И. Н. Бояршинова, Т. Р. Исмагилов // *Фундаментальные исследования*. – 2016. – № 10-2. – С. 338-342.
2. Швецов В. И. Математическое моделирование транспортных потоков // В. И. Швецов. – М.: Институт системного анализа РАН. – 2003. – 189 с.
3. Доля В. К. Пасажирські перевезення / В. К. Доля. – Харків: Форт. – 2011. – 504 с.
4. Шаров М. И. Совершенствование методов оценки транспортного спроса на перевозки городским пассажирским транспортом / М. И. Шаров. Автореф. дисс. на соиск. уч. степени канд. техн. наук.: 05.22.10 – Иркутск: ИТТУ. – 2008. – 19 с.

ЗМІСТ

Секція №1

Міський та регіональний розвиток у системі державного управління та місцевого самоврядування.....	4
<i>Белянінова А.А., Радіонова Л.О. Глобальне місто як фактор розвитку територій..</i>	<i>4</i>
<i>Говоруха К.В., Радіонова Л.О. Місто в розвитку територій.....</i>	<i>6</i>
<i>Ігнатишина В.М., Скидан У.І., Маліновська О.Я. Формування фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад.....</i>	<i>9</i>
<i>Ключник Л.В. Оцінка видатків на утримання органів місцевого самоврядування областей центрального регіону Укоаїни.....</i>	<i>12</i>
<i>Кривоніс К.А., Радіонова Л.О. Междисциплінарний підхід вивчення розвитку малого міста</i>	<i>15</i>
<i>Кукса О.О., Головня Ю.І. Баїтанська об'єднана громада: вигоди від об'єднання..</i>	<i>18</i>
<i>Логачова О.В., Радіонова Л.О. Громадська участь в територіальному управлінні .</i>	<i>21</i>
<i>Любомудрова І.С., Глазунов В.В. Історія становлення та дослідження публічного адміністрування у сфері надання адміністративних послуг</i>	<i>23</i>
<i>Мележик А.В., Радіонова Л.О. Місто як «точка зростання» території</i>	<i>26</i>
<i>Патицька Х.О. Формування спроможних ОТГ: ризики та шляхи їх нівелювання (на прикладі ОТГ Карпатського регіону)</i>	<i>29</i>
<i>Расторгуєва Н.О., Загуменна Ю.О. Правові обмеження функціонування державної влади</i>	<i>32</i>
<i>Розульська М.С., Брежнєва-Єрмоленко О.В. Система горизонтального вирівнювання як основа фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад</i>	<i>35</i>
<i>Фесенко А.Г., Радіонова Л.О. Економічні стратегії розвитку міста</i>	<i>38</i>

Секція № 2

Економічні, інформаційні, екологічні та соціальні аспекти розвитку територій.....	41
<i>Батій О.О., Ревуцька А.О. Екобезпечний розвиток як інструмент реалізації державної екологічної політики.....</i>	<i>41</i>
<i>Беднарчук В.В., Маліновська О.Я. Розвиток соціальної сфери Львівської області..</i>	<i>44</i>
<i>Бойко Л.В., Головня Ю.І. Розвиток міст на засадах SMART-технологій</i>	<i>47</i>
<i>Болтенкова К.В., Кербікова А.С. Формування екологічної мережі Дніпропетровської області.....</i>	<i>50</i>
<i>Боровських А.А., Ненно І.М. Сучасні проблеми та питання розвитку портових територій.....</i>	<i>52</i>
<i>Бориц М.С., Яковлев В.В. Регіональні закономірності формування джерельних вод в Харківській області</i>	<i>54</i>

<i>Братковська Х.Р., Маліновська О.Я. Розвиток соціально-рекреаційної сфери гірських територій України</i>	<i>56</i>
<i>Бровков Д.О., Пивоварова М.А., Оболенцева Л.В. Сутність та основні характеристики поняття «імідж».....</i>	<i>58</i>
<i>Брюшенко А.В., Чернега І.І. Процес формування соціально-економічного механізму.....</i>	<i>61</i>
<i>Будусь А.С., Горіховський М.В. Роль і місце фінансів в економічній системі.....</i>	<i>64</i>
<i>Вершиніна Д.М., Момот Т.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення безпекоорієнтованого управління підприємствами будівельного комплексу: зміст та основні завдання реалізації</i>	<i>67</i>
<i>Волошин В.С., Головня Ю.І. Розумне місто – життя майбутнього.....</i>	<i>70</i>
<i>Гарбар А.М., Головня Ю.І. Як подолати сміттєвий колапс?!.....</i>	<i>73</i>
<i>Гернего Ю.О. Практика підтримки розвитку території на основі бюджету участі</i>	<i>76</i>
<i>Грицаєнко М.І. Соціальний капітал як фактор кластерного розвитку регіону.....</i>	<i>79</i>
<i>Дасюда В.В, Горіховський М.В. Фінансова безпека держави та шляхи її забезпечення</i>	<i>82</i>
<i>Деревенко Є.О., Горіховський М.В. Державна підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні</i>	<i>85</i>
<i>Дрозда І.М., Горіховський М.В. Фінансові ресурси держави: проблеми формування та ефективного використання</i>	<i>88</i>
<i>Духновська Є.С., Лобойко В.В., Оболенцева Л.В. Принципи та методи управління людськими ресурсами в туристичній індустрії.....</i>	<i>90</i>
<i>Дьяченко О.А., Чернишова Л.О. Напрями державного стимулювання конкурентоспроможності економіки України.....</i>	<i>93</i>
<i>Жабинець О.Й. Особливості та структура зовнішньоекономічної діяльності в містах Західного регіону України</i>	<i>96</i>
<i>Ілларіонова О.Ю., Світлична В.Ю. Питання організації ефективної системи обліку зобов'язань.....</i>	<i>98</i>
<i>Кадигроб Ю.Ю., Чернишова Л.О. Роль фінансових ресурсів в забезпеченні трансформації економіки України.....</i>	<i>101</i>
<i>Кірко Р.І., Прасол В.М. Моделювання бізнес-процесів на підприємстві</i>	<i>103</i>
<i>Ковіта В.С., Чернега І.І. Соціально-економічний механізм підприємницької діяльності</i>	<i>105</i>
<i>Кондратенко М.В., Корольчук О.Л. Питання якості публічних послуг в ОТГ через призму резильєнтності територій.....</i>	<i>108</i>
<i>Косаткевич Л.Р., Данова К.В. Аудит BSCI як елемент ризикорієнтованого підходу в управлінні безпекою та соціальною відповідальністю.....</i>	<i>111</i>
<i>Кривошей М.О., Романюк І.А. Основні переваги та недоліки використання інтернет-маркетингу для сучасних підприємств.....</i>	<i>112</i>
<i>Кукса О.О., Головня Ю.І. Баїтанська об'єднана громада: вигоди від об'єднання.....</i>	<i>114</i>

<i>Лаглер К. Основні завдання регіональної інвестиційної політики.....</i>	<i>117</i>
<i>Луценко О.Ю., Прасол В.М. Теоретичні аспекти інноваційно – інвестиційної діяльності підприємства.....</i>	<i>118</i>
<i>Лядська В.В., Штик Ю.В. Вплив формування людського капіталу на управління територіями.....</i>	<i>121</i>
<i>Маслик Р.О. Верифікація соціальних виплат як необхідний елемент встановлення справедливої системи соціального забезпечення України.....</i>	<i>124</i>
<i>Маталяр А.О., Горіховський М.В. Ринок цінних паперів в Україні.....</i>	<i>127</i>
<i>Мельник Ю.Р., Горіховський М.В. Державний борг структура та механізм управління.....</i>	<i>130</i>
<i>Мохонько А.М., Яковлєв В.В., Дядін Д.В. Використання джерельних вод для резервного питного водопостачання у надзвичайних умовах.....</i>	<i>133</i>
<i>Надвірняк М.М., Горіховський М.В. Державний бюджет як фінансова основа регулювання ринкової економіки.....</i>	<i>136</i>
<i>Нестор Х.М., Горіховський М.В. Бюджетна система держави, засади побудови та ефективного функціонування.....</i>	<i>138</i>
<i>Носкова К.Є., Бабко Н.М. Перспективи розвитку виробництва органічної продукції в Україні.....</i>	<i>140</i>
<i>Овчаренко А.В., Попова Ю.М. Соціокультурні аспекти розвитку територій.....</i>	<i>143</i>
<i>Онисько Е.М., Маліновська О.Я. Особливості розвитку прикордонних територій.....</i>	<i>145</i>
<i>Оржеховська О.І., Горіховський М.В. Сучасна світова наукова фінансова думка.....</i>	<i>148</i>
<i>Петрович А.З., Маліновська О.Я. Фінансова діяльність органів місцевого самоврядування.....</i>	<i>151</i>
<i>Романашенко М.О., Романюк І.А. Складові елементи та специфіка використання вірусного маркетингу.....</i>	<i>153</i>
<i>Сафонова Д.Р., Суська К.В., Світлична В.Ю. Інноваційні процеси підприємств будівельного комплексу: сучасний стан та проблеми реалізації.....</i>	<i>156</i>
<i>Світлична Д.М., Оболенцева Л.В. Основні проблеми управління людськими ресурсами на підприємствах туристичної індустрії.....</i>	<i>159</i>
<i>Сербул К.С., Ненно І.М. Соціально-відповідальний бізнес в розрізі ефективної бізнес-моделі.....</i>	<i>161</i>
<i>Скорина А.С., Горіховський М.В. Фінансова наука як соціальне явище, її розвиток в Україні.....</i>	<i>163</i>
<i>Смірнова О.В., Андрейченко А.В. Ресурсозбереження як напрям соціального та економічного розвитку суспільства.....</i>	<i>166</i>
<i>Степаненко В.М., Солодовнік О.О. Фінансова інклюзія у забезпеченні соціально-економічного розвитку територій.....</i>	<i>169</i>
<i>Тимчур Г.М., Бабко Н.М. Перспективи розвитку сільських територій.....</i>	<i>171</i>
<i>Трикоз М.М., Прасол В.М. Напрямки підвищення ефективності діяльності підприємств.....</i>	<i>174</i>

<i>Трофімова А.І., Чуломіна Я.І., Білим П.А. Оцінка небезпек урбанізованих територій.....</i>	<i>178</i>
<i>Фурса М.В., Величко К.Ю. Формування ефективної збутової стратегії підприємств регіону на зовнішніх ринках.....</i>	<i>179</i>
<i>Чухломіна Я.І., Трафімова А.І., Rogozin A.C. Модель виникнення випадків травмування працівників.....</i>	<i>181</i>
<i>Шафар М.В., Москаленко В.М. Фінансові кризи та санація на підприємстві</i>	<i>183</i>
<i>Шевчук М.П., Каницір І.А. Механізм антикризового регулювання, як інструмент конкурентного розвитку.....</i>	<i>186</i>
<i>Шептицька А.В., Жарун О.В. Проблеми інвестиційного забезпечення підприємств АПК України.....</i>	<i>188</i>
<i>Шкуратенко В.В., Величко К.Ю. Досвід підвищення національної та міжнародної конкурентоспроможності територій.....</i>	<i>191</i>
<i>Щепанська І.Р., Горіховський М.В. Податковий контроль і його роль в управлінні державними фінансами.....</i>	<i>193</i>

Секція №3

Сучасні аспекти розвитку архітектури, містобудування та будівництва.	197
<i>Голубчак К.Т. Стратегії креативної регенерації міст. Інноваційні хаби</i>	<i>197</i>
<i>Стельмах Ю.І., Головня Ю.І. Відновлювані джерела енергії для України: mission possible?</i>	<i>200</i>

Секція №4

Ресурсо - та енергозбереження. Альтернативні джерела енергії.	203
<i>Говорова К.В., Несєжмаков П.І. Проблеми енергоефективних джерел світла</i>	<i>203</i>
<i>Дюмін Е.С., Несєжмаков П.І. Проблеми сонячної енергетики як альтернативного джерела енергії</i>	<i>204</i>
<i>Заболотна Ю.О., Романюк І.А. Основні напрями державної політики у сфері альтернативних джерел енергії.....</i>	<i>205</i>
<i>Сілі І.І. Радіоімпульсна біотехнологія знищення комах-шкідників.....</i>	<i>208</i>

Секція №5

Транспортні системи та технології.	210
<i>Волкова Є.В., Галкін А.С. Оцінка попиту на вантажні перевезення в центральній частині м. Братислава.....</i>	<i>210</i>
<i>Грекова О.О., Ткаченко І.О. Закономірності розподілу матеріальних потоків у містах.....</i>	<i>211</i>
<i>Грищенко О.В., Малишева В.В. Аналіз виробничого травматизму при експлуатації устаткування та шляхів його зменшення.....</i>	<i>213</i>

<i>Джевлах Є.Є., Запорожець Г.В. Використання інформаційних технологій в управлінні транспортними компаніями</i>	214
<i>Кальченко В.Ю., Давідіч Ю.О. Оцінка параметрів простою транспортних засобів на проміжних зупинних пунктах</i>	216
<i>Караченцева А.М., Давідіч Ю.О. Напрямки вдосконалення транспортного процесу перевезення пасажирів на метрополітені м. Харкова.....</i>	218
<i>Кожина В.С., Галкін А.С. Вплив E-commerce на формування транспортних потоків у містах.....</i>	219
<i>Козлова А.Р., Літомін Є.В. Визначення впливу функціонування транспортної мережі на магістральні потоки</i>	221
<i>Ленковець А.О., Лобашиов О.О. Закономірності зміни середньої швидкості руху транспортних засобів у містах</i>	223
<i>Мельник А.А., Ткаченко І.О. Сучасні підходи підвищення екологічної безпеки автомобільного транспорту.....</i>	225
<i>Мозглякова В.Г., Понкратов Д.П. Критерії оцінки рівня транспортного обслуговування пасажирів на маршрутах міського пасажирського транспорту.....</i>	228
<i>Приходько В.І., Коллер Ю.С. Профілактика транспортних пригод як складова ефективного розвитку транспортної системи в Україні</i>	230
<i>Сиромолотов К.В., Лобашиов О.О. Класифікація автомобільних парковок у містах</i>	233

Секція №6

<i>Управління проектами та програмами розвитку територій.....</i>	236
<i>Альбоща Ю.Р., Косенко Н.В. Використання інноваційних it-технологій в управлінні персоналом.....</i>	236
<i>Колодезний А.В., Давідіч Н.В. До питання планування якості послуг пасажирського транспорту у містах</i>	238
<i>Лі Янань, Небава М.І. Роль державно-приватного партнерства у розвитку територій.....</i>	239
<i>Лохматова В.П., Лисенко Д.Е. Модель процесу управління вартістю проекту</i>	242
<i>Соколова Е.Т., Братаніч Б.В. Актуальні європейські моделі формування і розвитку команди в умовах реалізації освітніх проектів</i>	243
<i>Фесенко В.В., Запорожець Г.В. Управління організаційними змінами як передумова розвитку підприємства.....</i>	245
<i>Хом'як М.Ю., Маліновська О.Я. Програмно-цільовий підхід в управлінні соціально-економічним розвитком регіону.....</i>	247
<i>Чиж А.В., Гусєва Ю.Ю. Інструменти автоматизації опису бізнес-процесів.....</i>	250
<i>Шахін А.М., Конохова А.Д., Гусєва Ю.Ю. Оцінювання ефективності проекту проведення вступної кампанії ЗВО.....</i>	253
<i>Шредько А.О., Давідіч Н.В. Моделювання попиту на транспортні послуги в проектах транспортних систем міст.....</i>	255

Наукове видання

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Перспективи розвитку територій: теорія і практика»

22–23 листопада 2019 р.

Матеріали конференції опубліковані в авторській редакції

Відповідальний за випуск *Вершиніна Д.М.*

Технічний редактор *Говорова К.В.*

Підп. до друку 17.12.2019. Формат 60x84 1/16
Друк на ризографі. Ум. друк. арк 15,2.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства імені О.М.Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017